SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

హనుమంతరావు, అబ్బరాజు.

సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము

గుంటూరు, 1912.

Record no. 49

Hanumantarāvu, Abbarāju.

Sugrīva paṭṭābhiṣēkamu

Guṇṭūru, 1912.

Record no. 49

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

హనుమంతరావు, అబ్బరాజు.
సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము / అష్టావధాని అబ్బరాజు హనుమంతరావుచే రచియిపబడినది. - గుంటూరు : చంద్రికాముద్రాక్షరశాల, 1912.
XIV, XVII, 178, 12 p. :port. ;19 cm.
Record no. 49

Hanumantarāvu, Abbarāju.
Sugrīva paṭṭābhiṣēkamu / Aṣṭāvadhāni Abbarāju Hanumantarāvucē raciyipabaḍinadi. - Guṇṭūru : Candrikāmudrākṣaraśāla, 1912.
XIV, XVII, 178, 12 p. :port. ;19 cm.
Record no. 49

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB
Date filming began: 16 September, 2005

శ్రీరామాయనమః.

20

శ్రీమత్

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

ఇది

అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్దన్త్యనృగచరిత్రకృతికర్తయు

ప్రస్తుతము రేపల్లెతాలూకా ఇలవరము బోర్డెలిమెంటరీస్కూలునందలి

ప్రధానోపాధ్యాయుఁడునగు

అష్టావధాని

అబ్బరాజు హనుమంతరావుచే

రచియింపంబడి

కృతిభర్తయైన పల్లిగడ్డ పకీరయాభిధానుని ద్రవ్యసాహాయ్యమున

గుంటూరు

చంద్రికాముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపంబడి ప్రకటింపఁబడినది.

కాపిరైటు 1912 వెల రు 1

Roja Muthiah Research Library
3rd Cross Road, C P T Campus,
Taramani, Chennai - 600 113, India.

బో. హిం. ఎ. స్కూల్
హెడ్మాష్టరు,
అయిలవరము.

అష్టావధాని
అబ్బరాజు హనుమంతరావు,
కృతికర్త

శ్రీ

ప్రార్థనాదికము.

శ్రీరామస్తవము.

ఉ॥ శ్రీమునిరాజమాన్యగుణ • సీముని, సూర్యకులాబ్ధిపూర్ణిమా
సోముని, మానిహృత్కుముద • సోముని, సాగరమేఖలాత్మజా
కాముని, గామినీతరుణ • కాముని, రావణకుంభకర్ణహృ
ద్భీముని, రామునిం, గదన • భీముని, నామదినిల్పి కొల్చెదన్॥

వినాయకస్తవము.

ఉ॥ వేలుపుమూక, లల్లతొలి • వేలుపుమూకలుగూడిమున్ను న
వ్వేలుపుఁ బోనముం బడయ • వేమరు సంద్రముఁ ద్రచ్చునాఁడు, నే
వేలుపు మున్ను పూజఁగొను • వేలుప! రమ్మని, పూజసల్పి, రా
వేలుపుమూకునిచ్చుసువి • వేకముఁ వచ్చుమదంతరాయముల్

సరస్వతీస్తవము

ఉ॥ తెల్లనిపట్టుపుట్టముల • తెల్లని నెమ్మొయిఁ దళ్కులీనఁగాఁ
దెల్లనితమ్మిగద్దియవి • ధిప్రముఖామరు లెల్లఁగొల్వఁగా
మెల్లగఁ బైఁడివీణియను • మీటుచు, చీటుఁదలిర్పగుల్కు మా
తల్లి, కృపాబ్ధి, వర్ణమయి, • తానటియుంచుతనాదువాక్కునన్

ఇష్టదేవతాప్రార్థనలోని

ఆంజనేయ ప్రార్థనకుఁ బాఠాంతరము.

శా॥ రాముం డిచ్చిన యుంగరమ్ముఁ గొని సం • ద్రమ్ముల్లంఘించి, సీ
తాముద్రాంగనఁ గాంచి దానినిడి, దై • త్యస్వామిప్రోలన్మహో
ద్దాముండై చరియించి, భూతనయవా • ర్తన్ రామునితోఁ బల్కి, శ్రీ
రామున్మోద పయోధిఁ దేల్చు హనుమన్ • బ్రార్థింతు నశ్రాంతమున్.

పీఠిక

బుధజనులారా! చదువరులారా!!

క॥ శ్రీ క్షితిధర కాళేశ్వర ద్రాక్షారామంబులనఁగఁ • దనరారెడు నీ
త్రిక్షేత్రంబుల లింగము లీక్షితిన్ద్రిలింగ సంజ్ఞ • నెన్నిక కెక్కెన్

తే॥ తత్త్రిలింగనివాసమై • తనరు కతన
నాంధ్రదేశంబుఁ దాఁద్రిలిం • గాఖ్య మయ్యెఁ
దెలుఁగగుచుఁ దద్భవము దాని • వలనఁ బొడమె
వెనుకఁ గొందఱు దానినే • తెనుగు నంద్రు

ఇట్లు, పుణ్యక్షేత్రంబులు, మహాశైవక్షేత్రంబులు నైన శ్రీశైల, కాళేశ్వర (కాళహస్తి) ద్రాక్షారామము లనంబడు నీత్రిక్షేత్రంబులం గల లింగత్రయంబు, త్రిలింగ సంజ్ఞన్ వ్యవహరింపఁబడుననియుఁ, దత్త్రిలింగమధ్యస్థలంబు, త్రైలింగదేశంబనియు, నందు వసించువార లాంధ్రులనియు, వారిచేత వాడంబడు భాష యాంధ్రభాష లేక త్రైలింగభాష (వికృతి = తెలుఁగు) యనియు, మఱియు నీనగంబులమధ్య వాడంబడిన భాష గానఁ దెనుఁగనియు సర్వలక్షణవేదియైన కాకునూరి యప్పకవిపుంగవుండు దన యప్పకవీయమున, వ్రాసియున్నాఁడు. ఇదియే మన యాంధ్రభాషాయోషామణి పుట్టుటకుం గల కారణము. ఇట్లే యీత్రిక్షేత్రంబులకుఁ దక్షిణ, పశ్చిమంబులఁ గ్రాలుచుండు ద్రావిడ, కర్ణాట దేశంబుల వాడఁబడు భాషలకుఁ గూడ వ్యుత్పత్తిఁ జదువరు లూహింపనగును. సత్యమిట్లుండ రామరాజభూషణుఁడు దనవసుచరిత్రమం దాంధ్రకవిస్తవమొనర్చుచు

మ॥ మహిమున్ వాగనుశాసనుండు సృజియిం • పం, గుండలీంద్రుండు, ద
న్మహనీయస్థితిమూలమై నిలుప, శ్రీ • నాథుండు ప్రోవన్, మహా
మహులై సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయిం • పన్ సొంపు వాటించు, నీ
బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచమునఁ ద • త్ప్రాగల్భ్య మూహించెదన్

అని వ్రాయఁగా, నందలి "వాగనుశాసనుండు సృజియింపన్" అను వాక్యముఁ బ్రధానముగాఁ గొని యాంధ్రభాష నన్నయభట్టు కాలమునాఁడు పుట్టెననియు, నిది వికృతిభాష కాన స్వతంత్రభాష కాదనియు, సాంస్కృతికపదములకు వికృతులం గల్పించి నన్నయ

భట్టీభాషం గావించెననియుఁ, గొందరియభిప్రాయమైయున్నది. కాని యాదియంతమాత్ర మునమ్మఁదగినదికాదు. ఈవాదము వాదించువారికింకొక్కఁ డిట్టియాధారమేకానిపిం చెడు. అదెద్దియన«ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియందు» "సకలభాషా వాగనుశాసనుం"డని, నన్నయకొకబిరుదుండినట్లు గద్యమునఁగనఁబట్టుచున్నది. దానింబట్టివిచారించిన, నతఁడన్నిభాషలను త్పాదించియుండవలెను. కాననదియుసమంజసముకానేరదు. ఈవిషయమై బ్రహ్మశ్రీ రాయబహదూరు కం వీరేశలింగముపంతులుగారు తమయాంధ్రకవులచారిత్రమునఁ జాలవరకుఁ జర్చించియీనన్నయభట్టునకు నవ్యదేశీయపదభూయిష్ఠమయేదియేనియొకనియమములేకున్న యాంధ్రభాషకుఁ బ్రప్రథమమునవ్యాకరణసూత్రాదినియమములం గల్పించి సంస్కరణమును, సౌష్ఠవమును గావించిన, కతమ్మున "వాగనుశాసన" బిరుదమువచ్చినదేకానిమఱియొకఁ డేదియుఁగాదనిఖండించివ్రాశిరి. ఈమహానుభావుఁడే మొదటనాంధ్రగ్రంథరచనకు గడంగితరువాతివారికిఁదారిఁజూపినాఁడు. అయిననీతనికిం బూర్వమాంధ్రమునందుఁగ్రంథములులేవని పెద్దలయభిప్రాయముకాదు. క్రీ. శ. 940 సంవత్సరప్రాంతమున సూర్యవంశసంభూతుండగు "నన్నెచోళదేవుఁడు" అనురాజశిరోభూషణుఁడైనకవిరాజశిరోభూషణుఁడొకఁడుండెననియు, నాతఁడు "కుమారసంభవము" నానొప్పుకావ్యంబొనర్చినాఁడనియు, మ. రా. రా. మానవపల్లి రామకృష్ణయ్య. ఎం- ఏ గారొకచోటవ్రాశియున్నారు. కాన నిట్లేకొన్ని పుస్తకములానన్నయకుఁ బూర్వముండియున్నవి. కాని ప్రబలనిదర్శనములు దొరకువరకు నన్నయమహాకవియె మొదటి వాఁడుగ నెంచఁ బడఁదగినవాఁడయ్యెను. ఇంతయేల మనదురదృష్టవశమున నో? వారికిఁదెలియుమినో గోదావరినదికి నానకట్టఁగట్టించిన "కాటన్" దొరవారు, గోదావరీమండలాంతరస్థ బిక్కనవోలుగ్రామమున, మనయాంధ్రదేశభాషాచారిత్రమును వ్రాసినశిలాశాసనములుండఁగా, వానిందెప్పించిగోదావరి యానకట్ట కట్టుటకు నుపయోగించెను. కావుననే మనయాంధ్రదేశమునకిట్టిదురవస్థవాటిల్లినది. ఈకారణమునవాస్తవము తెలియకనన్నయభట్టారకునే మొదటివానిగాఁ జెప్పికొనవలసివచ్చినది.

ఏకార్యమేని రాజాదరణలేనిది సాగనేరదుకాన, రాజమహేంద్రవరము రాజధాని కాఁగలరాజరాజనరేంద్రుఁడీనన్నయాది, కవిపుంగవులం గూర్చియాంధ్రగ్రంథరచనకుందారి నేర్పరపించినాఁడు. కాన "వాగనుశాసన" బిరుదమీయన వహింపఁదగినదనినాయభిప్రాయము. ఈరాజశిఖామణి నాటించిన విత్తనమే, మహావృక్షమై శ్రీనాథాదిమహాకవులకునిలువనీడయైనది. ఇంకప్రాచీన జనమ్ములు పురాణపఠన, శ్రవణాదులవలన, నభిరుచికలవారగుటచేత, నన్నయభట్టారకాదులు, భారతాదిసంస్కృతగ్రంథ

ములఁదేనెలొల్కుమాటలతోఁ దెనిఁగింపఁబాటువడిరి. కానిస్వకల్పనాచాతురింజూప నెంచరైరి. ఈకొఱంత «నాంధ్రకవితాపితామహ» బిరుదువహించిన చతుర్విధకవితామతల్లికాల్లసాని పెద్దనామాత్య మణినాపినాఁడు; ఈమహాకవివర్యుఁడే, తానుప్రబంధరచనం గావ్యమల్లితసువాతికవులకుందారిచూపినవాఁడు.

ఇంక వేదములకు వ్యాఖ్యానప్రాయములైనసర్గాదిపంచలక్షణములఁ గలిగిన గ్రంథములు పురాణములు నాబడు పారంపర్యముగావచ్చు పూర్వచారిత్రములమూలమున జనులకు నీతిబోధించుపాత్తమ్ము లితిహాసములు నానొప్పు పురాణకథాభాగములఁగొంత వరకుఁగ్రహించి, యచ్చట స్వకపోలకల్పనాచాతురీధురీణత్వముంజూపుచు.

ఉ॥ కేవలకల్పనాకథలు • కృత్రిమరత్నము,లార్యసత్కథల్
వావిరిపుట్టురత్నము,ల • వారితసత్కవికల్పనావిభూ
షావహపూర్వవృత్తము,లు • సానలఁదీర్చినజాతిరత్నముల్
గావుననిట్టిమిశ్రకథ • గానొసరింపుము నేర్పు పెంపునన్

అనివసుచరిత్రమున రామరాజభూషణుఁడువ్రాసినట్టుగా నింపగు రీతినిరచియించినపుస్తకములే ప్రబంధములనంబడును. ఏతద్గ్రంథమునీనియమముతో వ్రాసినవాఁడ నైతి. ఇందలికథాకల్పనాచమత్కారాదులావల సంగ్రహమ్ముగవక్కాణించెద.

మహాకావ్యలక్షణములగు, పుర, నదీ, నగ, ఋతు, సూర్య, చంద్ర, సరోవర, వన, మధు, విరహ, వివాహ, సంభోగ, పుత్రోదయ, నీతి, యాత్రా, యుద్ధ, ద్యూత, రాజవర్ణనములచేఁ బ్రాలునది మహాకావ్యమునాబడు ఇఁదెవ్వియేని కొన్నిలోపించిన కావ్య ముపకావ్యము నానొప్పు. ఇకావ్యమున నీవర్ణనము లచ్చటచ్చటం బొందుపరుపంబడినవి వానినెల్ల సంక్షేపముగ నిటనెత్తిచూపెదఁగనుఁగొండు.

1 పురవర్ణనము.

మ॥ తిలకించెన్,మణిసప్రపంచుంబితమహా • దేవేంద్రధామమ్ము,ను
జ్జ్వలఖేయస్థసుగంధినీరవిచర • వ్యాళాంగనానర్మవా
క్యాలసద్వక్త్రశశాంకమండలము,ది • వ్యద్వైభవాడంబరా
ఖిలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగుకి • ష్కింధాపురీరాజమున్ 176 ప్ర॥ఆ

2 నదీవర్ణనము.ద్వారిధి.

సీ॥ గొప్పగోత్రమ్మునఁ • గులవర్ధనియటంచు
సహజాతలెల్లమె • చ్చంగఁబుట్టి

తండ్రియైనస్వగోత్ర • తల్లజుముందఱ
మేలిజాడలమల్ల • మెల్లమెట్టి
ఘనతరులసుజేర • జననిస్రేళులనుండి
చెదరిగుణాబ్ధులఁ • జెట్టఁబట్టి
నటదూర్మికాకంక • నాదులక్రొమ్మెఱుం
గులుక్రాలఁగాఁజాలఁ • గొనబుఁదట్టి
తే॥ కాశపుష్పాఢ్యవేణికా • గరిమఁతోడఁ
బ్రబలతరతుంగభద్రాళి • పదవితోడ
నెమ్మినవ్యక్తమధురస్వ • నమ్ముతోడఁ
బొలుచుగృష్ణానదియుఁగృష్ణ • కులుకుతోడ 35 ప్ర॥ఆ

3 నగవర్ణనము. ద్వ్యర్థి

చ॥ మృగధరుఁడైనవాని,ముని • బృందముకొల్వఁగఁనొప్పువాని,మి
న్నిగఁగలవాని,జందురుని • నిందయొనర్చెడుకాంతివానిఁ,బె
ల్లగనధునీతరంగముల • నానెడుసొదలవాని, మేనకా
సుగుణయుతాత్మజాభిరతిఁ•జొక్కి-ముదంబుఁదేలువానిని 72ద్వి॥ఆ

4 ఋతువర్ణనము.

ఉ॥ మావులపంట,పూవిలుతు • మావులనోచిననోముపంట, నె
త్తావులఁజిల్కుకుంట,పలు • తావులఁజల్కెడుజాజితంట,క్రొం
బూవులవింటిదంటనెర • పూనికకుందగినట్టిజంటబల్
కోవులఁగుల్కుతేంట్లదగఁ • డించెడునామనిదంట,వచ్చెనో 46 ద్వి॥ఆ

5 సూర్యోదయవర్ణనము.

తే॥ ఓలిసతపేరిపచ్చగు • త్తాలజత్తెన
మచ్చినరథంబుఁదొడలేని • మల్లుఁడొకఁడు
దోడితేనెక్కిహరిదోచెఁ • దూర్పుకొండఁ
బ్రాగ్దిశాకాంతచేతిహా • న్నంతినాఁగ 205 ద్వి॥అ

6 అస్తమయవర్ణనము.

తే॥ వరుణదిక్కామినిమణి • వంటసేయ

వార్ధికూపమ్ములోనీటి • నర్థిఁదీయ
సాంధ్యరాగరజ్జువుఁగట్టి • జారవిడిన
పొన్నుబిందెనావార్ధిసూ • ర్యుండుఁగుంకె. 169 ద్వి॥ఆ

7 చంద్రోదయవర్ణనము.

తే॥ పూర్వదిగ్భామినీవక్త్ర • పుండరీక
మోయనంగసుధాకరుఁ • డుదయమయ్యె
నమ్మదితమృగమదతిల • కమ్మనంగ
లలితకాంతిఁజెలంగెఁగ • ళంకరేఖ 174 ద్వి॥ఆ

8 అస్తమయవర్ణనము.

తే॥ కలువపూబోఁడిఁగూడినీ • తొలఁగుఛావ
రాఁదలఁచెఁజుమ్మటంచుఁద • ద్రమణికెరుగఁ
బలికిస్నానమ్ముశ్రమదీరఁ • బశ్చిమాబ్ధిఁ
జల్పనేగినగతిఁగ్రుంకెఁ • జలధివిభుఁడు 204 ద్వి॥ఆ

9 సరోవరవర్ణన,

సీ॥ వెలిదమ్మిఁద్రిమ్మరు • విరిద్రిమ్మరులముద్దు
మొగముపైముంగురుల్ • మురువుఁజూపఁ
దరగయుయ్యేలలనెం • తయునూగుజక్కవల్
తఱులపైఁజందోయి • తెఱఁగుదోపఁ
గలువపూవులఁగుల్కు • గండుదుమ్మెదదిమ్మ
సొబగుఁగన్గవచూడ్కి • సొంపుఁజూపఁ
గప్పఁదేరెడునాచుఁ గప్పుచేపలగుంపు
సిగపైనిమల్లెపూల్ • చెలువుఁదోప
తే॥ నలువతేజీలునడకనె • న్నడలుగాఁగఁ
బవడఁపుఁదీవెజిగిమేని • పసలుగాఁగఁ
దొనరుకెందమ్మితూండ్లుకే • ల్దోయిగాఁగ
బరగుకొలఁకులచ్చెనిఁగాంచి • రరుదుగాఁగ 108 ద్వి॥ఆ

10 వనవర్ణనము. (ఉద్యానము.)

చ॥ వలపులకాటపట్లు,నళి ♦ వారముపాలిటివేల్పుఁజెట్లు,నా
వలపులరాజుఁవేట్లపడు ♦ వారలుత్రిమ్మరుమేలిచోట్లు,మేల్
వలపులరాజుదండ్లుకళ ♦ లంబరియించెడుపీడుపట్లు,బ
ల్వలపులతేనిసంగరఁపుఁ♦బట్లుఁపురింబువృదోటలెంతయున్ 179 ప్ర॥ఆ

11 అడవి.

ఉ॥ సాల,రసాలసాల,సుర ♦ సాల,వినీలతమాల, జాలహిం
తాల,పలాశ,బాలవట , తాలవిశాలపటీర,పాట,లై
ల్వాలవలీ,లవంగ,నవ ♦ లాంగల,లాంగలి,నారికేళపా
ళీ,లలితార్జు,నామ్రకద ♦ ళీతరుశోభితమావనీస్థలిన్ 126 ప్ర॥ఆ

12 మధువర్ణనము

ఉ॥ మూఁకలుజుట్టుఁగొల్వ,''నెల ♦ పూవులతేనియలాని,,జుట్టుపు
ల్లీకలఁగట్టుపీనసల ♦ నెంతయుపీవభటాళి,తీయనౌ
దాకలపండ్లుదించుఁబువు ♦ దండలఁదాల్చిముదబ్ధిఁదేలుచున్
మూఁకలతేఁడుఁబ్రొద్దురహిఁ♦బుచ్చునుసుండిరిశైలనందనా 94ద్వి॥ఆ

13 విరహవర్ణనము. ద్వి॥ఆ॥ 194

ఉ॥ పాయనుఁబల్కుకేగవెఱ ♦ పాయను,బాళినిఁగాంచకుండుటిం
పాయను,బల్కువింతమఱ ♦ పాయను, నన్గరుణాబ్ధిఁదేల్పుతె
ప్పాయను,మేరమీరుటౌఱ ♦ పాయను,నారతనాలమేలికు
ప్పాయను,మేలుఁగూర్పుమిఁక ♦ పాయను,పాయుటనేరుపాయనన్

14 వైవాహికవర్ణనము.

క॥ కమలాయతాక్షిసీతాం
బమహావైభవముతో"ని ♦ మాంకన్యాతు
భ్యమహంసంప్రదదే"యని
క్రమశందాధారవోసె ♦ రామునకెలమిన్ 69 చ॥ఆ

15 సంభోగవర్ణనము.

ఉ॥ చందురుకాంతాలమేడలఁబ ♦ సందగురుందవనంపువాడలం
గందఁపుఁజెట్లనీడలఁ,జి ♦ గాజిగతమ్మికొలంకుజాడలం
"గందుదురంపుటాటలఁ,,జో ♦ కాటఁపు,బాటల,వింతమాటలం
జందనగంధతారకపి ♦ చంద్రుఁడువాలిసెలంగిరెంతయున్ 29 ద్వి॥ఆ

16 పుత్రోదయవర్ణనము.

శా॥ ఈలీలంగ్రహపంచకమ్మురవితో ♦ నేకమ్ముగానట్టిదా
మేతౌలగ్నమునందుఁగాంచెఁగలహం ♦ సీయాన,రామామనో
జ్ఞాలంకారు,రమాకుమారసుమనో ♦ జ్ఞాకారదూరుం,గపీం
ద్రాలంకారుఁగుమారుఁడున్నచయసం ♦ వ్యాప్తప్రభావారునిన్

17 నీతివర్ణనము. (ద్వి॥ఆ॥36)

క॥ రాదుజర లేదుమృతియని
పాదుకొలిపినెమ్మనమునఁ ♦ బడిఁబడిరెంటిన్
మోదమునఁగొనుము ననుగొని
పోఁదొడఁగెనుమృత్యువంచుఁ ♦ బుచ్చుమొకండున్ 78 తృ॥ఆ

18 ఆఖేటఁ(యాత్రా)వర్ణనము.

శా॥ పైనంబైనఁబ్రధానులర్కజుపురో ♦ భాగంబునన్,దశ్వరా
ఢ్యానారోహణమాచరించితమిడా ♦ యంఁబోయలున్మ్రోవులన్
పైనంబేర్పడబోనులున్వలలుతే ♦ వందార్చిరాఁ,బెండ్లికిం
బైనంబైచనులాగువోయెవనికిన్♦వాద్యార్భటుల్ జెల్లఁగన్ 66ద్వి॥ఆ

19 యుద్ధవర్ణనము.

శా॥ వేలీలన్ జనివృక్షమూలమునఁ ♦ విన్ మీరఁగాఁబొంచిప్ర
త్యాలీఢుండయుగ్రాగనారసముకం♦డమ్ముల్ పొదిందూసిడా

కైలీలందగువింటగూర్చిగుణమూ • కర్ణాంతమ్ముగలాగిదృ
గ్థిలక్ష్యంబరిబోరనిల్పిచదిపెఁ • ధీశాలివాలిఁగలిఁ   పం॥ఆ

20 ద్యూతవర్ణనము.

సీ॥ ఇట్లుపాడుచుఁగొంద • ఱేణీదృశలతోడ
బంగారుపలకపైఁ • బరచిసారె
"లెత్తినచోనెవ్వ • రేవష్ఠమైనను
బంటకాయేనిచం • పంగవలయు
సూ!నాయమారయు • చోమధ్యవర్తులే
మాటాడవలెనుష్లు • మాటలాడఁ
డగ"దనిచాటించి • తరుణి! పందెము వేయు
మనిపురికొల్పిత • ప్పాడఁగినిసి
తే॥ సారెకెఱఁగించుచంతంత • సారసాక్షి
సాగుమనితానుసారెల • నలవరించి
యొరులుగెలిచినచోఁద్రుళ్లి • కుండుడంచుఁ
బందెమును వేసెఁదారుని • పట్టిపట్టి   127 ద్వి॥ఆ

21 రాజవర్ణనము.

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనో • జ్ఞాకారమురవారిఁ
గర్ణాంతదీర్ఘాంబ • కములవారిఁ
జటులపోలికఁజుట్టు • జడలచుట్టలవారిఁ
గమనీయమైనవి • క్రమముఃవారి
పీఁకమైమోఁకాలుఁ • దాఁకుచేతులవారిఁ
బలువింష్లుమూపులఁ • బరగువారిఁ
బొలుపారురాచకే • వులఁజెలంగెడువారిఁ
గావిధట్టులఁబిట్టు • క్రాలువారి

తే॥ డంబుమైఁగుల్కువిప్పుటుఁ రంబువారిఁ
గంబుసుందరమంగళ • గళమువారి
నవ్యగణనీయశుభలక్ష • ణములవారి
రామలక్ష్మణులంగాంచె • రవిజుఁడపుడు   85 చ॥ఆ

ఇట్టివర్ణనాదులంగలుగులాగున బొత్తమ్ముగ్రాయించి, యాంధ్రభాషాయోషామణికింబోషణకర్తలైనవారిలోనొకఁడవివించుకొని కీర్తిమించిన యతండు నీశ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకకృతికర్తయు, నేల్లగడ్డకులపయఃపారావారచంద్రుండునగు

పకీరయాభిధానుఁడు

కృష్ణావేణీమధ్యస్థలాంతరస్థకిష్కింధాపురీవరావాసుఁడు, కమ్మకులాభరణుఁడు కృతానేకసప్తసంతానుఁడు, నైనవాఁడు. ఈయనయే

నాచేత

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము వ్రాయించినవాఁడయ్యెను. ఇక్కడ మచ్చారిత్ర మొక్కింత ముచ్చటించినవెనుక ప్రస్తుత కార్యాంశమునకు వత్తము. మదీయపితృపితామహాదుల జన్మస్థానము నర్సారావుపేట తాలూకా చిలకలూరుపేట వేలూరు. మజ్జననస్థానము వినుకొండ తాలూకా వీపూరు. పూర్వనివాసస్థానము మాతామహస్థానంబైన వినుకొండ తాలూకా చితాపురాగ్రహారము శివారు క్రొత్తపాలెము. ఇప్పటినివాసము తెనాలి తాలూకా దోనేపూడి. నేనిచ్చట హిందూస్కూలునఁ బ్రథమోపాధ్యాయుఁడుగానున్నవాఁడ, ఆంధ్రపంపితుఁడు మాఘమాహాత్మ్యాది కృతికర్తయు మజ్జనకుండునైన శేషాచలామాత్యునివద్ద ననవరతవిద్యాభ్యాసమొనర్చి కవిత్వ మలవడజేసికొని ముటికొండటి పెద్దల సత్సహవాసమున, నవధానముఁ గొంతవరకు జేయనేర్చి కొన్నియెడలఁజేపి తత్పూర్వాపరంబులఁ గ్రంథరచనకుం గడంగి, వాణీశతక, హరిహరనాధశతక, నిరోష్ఠ్యపితృశతకాదులొనర్చితి. ఆపైన "అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిగద్యశృంగచరిత్ర" కవికర్ణపేయాంబరీష చారిత్రాదులు పద్యకావ్యంబులుగ వ్రాసితి. ఆవెనుక మార్కండేయ స్తవ, శంకరకృత లక్ష్మీనృసింహస్తవాదులు తెనిగించినాఁడ. శైలిందెలియులాగున వానియందలి కొన్నిపద్దెంబులెత్తిచూపెద.

క॥ శ్రీమద్విరించివిష్ణ్వీ; శామరతతి చేతఁబూజ ♦ లందెడునీవా
తామరలఁబోలుపదములు; నామానసవీథినిలుపు ॥ నయముగ వాణీ!

[వాణీశతకము]

క॥ సూరివరేణ్యుని ద్రోణునిఁ, గారవమున సేనకధిపుఁ ♦ గా జేసెనుగాం
ధారీతనయాగ్రేసరుఁ; డారూఢిగ భీష్ము వెన్క ♦ హరిహరనాథా!

[హరిహరనాథశతకము] 67

ఉ॥ ఊరనుగుఱ్ఱలఁగలసి ♦ యొక్కటనాడెడుచోటనాటలన్
నీరనుజిడ్డులాగెనసి ♦ నిల్చి చరించఁగఁజెల్లునీకు, నా
తీరుననుండకున్న నినుఁ ♦ దిట్టుదు, రందఱుఁగొట్టజూతురం
ఛారసిసారెసారెరహి ♦ నాడెడుతండ్రికిఁజాలఁ గేరుచున్

[నిరోష్ఠ్యపితృశతకము] 6

ఉ॥ జక్కఁ అనాతి చెంతఁగటి ♦ చాయలఁగ్రాలెడిగోతిచెంతఁదా
రక్కటికానఁగాంచ, నడ ♦ యాడెడిగాదిలిచోటులాఁగలోఁ
జక్కఁగనక్కనిక్కఁగల ♦ జక్కని నెక్కుడుదంటనాకొలల్
చక్కఁగలాని, నాకయిత ♦ చక్కఁగఁజేయఁగలాని నెన్నెదన్

[అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్గద్యనృగచరిత్ర ప్ర [9 ప]

సుగంధి॥ టక్కుకొండొనర్చిగిడ్డిఁ ♦ డక్కఁజేసికోగనో
తెక్కలీడ! కాంచెదిట్టి ♦ తెక్కలీంద్రడనంగనే
లెక్కసేయనింతయేని ♦ లేచితల్లిరోరినీ
నక్కజిత్తెఱింగితింక ♦ నన్నెఱింగితేయుసీ!॥ తృ. 15

తోటకము॥ కనకాంగిరో! మోమున ♦ గస్తురిబొ;
ట్టునుజారదు, చీరము ♦ డుంగదు, చం

దనముంజనులంజెడ ♦ దాయెకనన్
గొసితోధవుఁడజ్ఞుడొ ♦ కోయనవే [కవికర్ణపేయము]6

శా॥ కంటేమింటికి, మంటికొక్కటిగము ♦ క్కంటీ! దయంగెటి, వె
న్నంటే వచ్చెడి, దమ్మికంటిసుడివా ♦ లాదచ్చికంటిందమిం
గంటే, నాపనికాదటంచెనిఁకమీ ♦ కంటేరిపుంగెంటఁజాల్
దంటే లేడని వచ్చితిన్మొనలవాల్ ♦ దంటారహింగావవే

ఆంరీభష చరిత్ర.

అటుమీద నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము నైదాశ్వాసముల పద్యకావ్యముగా, సుమారు వేయిపద్దెములకుఁ బైగ నుండునట్లు కృతికర్త ప్రోత్సాహమువలనను బ్రహ్మశ్రీ వావిలికొలను సుబ్బారాయకవి శిరోభూషణ సాహాయ్యమువలనను దత్కృత శ్రీమదాంధ్ర వాల్మీకిరామాయణమునను శ్రీమదుత్తరరామాయణమునను, గొంత కథం గ్రహించి నాశక్తికొలఁది కొన్ని కల్పనలం జేర్చి నాకీశ్వరుఁ డిడ్చిన బుద్ధిచొప్పున వ్రాసినాడ. మఱియు, గొన్ని పనితొందరవలన నేనీకావ్యము నైదుమాసములలో వ్రాసి ముగింపవలసినవాడనైతి అట్లగుట నా తెలివితేటల మాట దేవుఁ డెఱుఁగును గాని, తప్పులు కుప్పలుగ నుండునని నే నొప్పుకొనెద. ఇట్లత్యల్పకాలములో నేల వ్రాసి ముగించితివన్నచో నెక్కువకాలములో నెక్కు శ్రమతీసికొని వ్రాయుదమన్ననో కాలహరణమే తప్ప నా తెలివితేట లింతకంటె హెచ్చుకానేరవు.

ఈపాటినాఁడవేల కవిత్వము లెడవంటిరేని.

చ॥ పలువురు సత్కవిత్వమది ♦ పాల్పడకుండియుఁ గొన్ని పుస్తకం
బులు రచియించి సిగ్గిలక ♦ మోదముఁ జెందుట తప్పుగాదు పు
త్రులు దనకుద్భవించినఁ గు ♦ రూపులుగాఁ గలరంచు భార్యతో
గలయక మానునే సుతులఁ ♦ గాంచకయుండునె రూపహీనుఁడున్॥

అని బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు వక్కాణించినట్లు మహాకవులపాత్తములపైగూడ విమర్శనము వేప్పశుమాడ "మహాగజాః పలాయంతే మశకానాం తు కాకథా" యనునట్లు నిక నావంటివాని సెన్నఁ నేల.

ఉ॥ ఎవ్వని కెంతబుద్ధి పర • మేశుఁడు దాఁ గృపచేసి పెట్టె దై
నివ్వటిలుం గవిత్వరుచి • నేరుపు చాలినఁ జాలకుండినన్
సవ్వక వర్తమానకవి • నాథులు చేకొనరయ్య మత్కృతిం
బుప్పులు గందకుండ రస • ముం గొను తేటులవంటి నేర్పునన్॥

అని కనుపర్తి యబ్బయామాత్యమణి నుడివినట్లు దలంచి నాకైతఁ గైకొందు రనియు.

క॥ అల్లితిమి తోఁచుగతి కవి తల్లజులొనరించు గ్రంథ • తతికిది సమమా
ఝల్లికి ఝల్లే పల్లెకుఁ బల్లేయని పెద్దలాడు • పల్కులు వినమో॥

అని బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరులన్నట్లు తాము వ్రాసినపాత్రమ్ముల కిది యెత్తు రాదనియు నే నెఱుగుడు. వెండియు నా నిశ్చయోద్దేశ్యము నిందవతారికలోఁ బ్రాజ్ఞులకొనరించిన విజ్ఞాపనమువలన నెఱుఁగనగును. మున్నీకథనే కంసాలిరుద్రయ మహాకవి దృశ్యకావ్యముగ వ్రాసినవాఁడట. కాని యిట్లు పద్యకావ్యములు వ్రాయువారిలో నే నీ మొదటివాఁడనని తలంచెద. ఈ గ్రంథము సుగ్రీవపట్టాభిషేకకథఁ బ్రాధాన్యముగఁ జేసికొని వ్రాయఁబడినందున శుభస్కరమ్ముగ శ్రీమచ్ఛబ్దంబుతోఁ జేర్చి శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకమని దీనికి నామంబిడినాఁడ. ఇందు ద్వితీయాశ్వాసమంతయుఁ దృతీయాశ్వాసమునఁ గొంతవరకు నాచేఁ గల్పింపబడినది. పూర్వకవులు వోయిన త్రోవలనే పోయి కొన్ని విధములయిన శబ్దార్థాలంకారాదులు, జాతీయములు, లోకోక్తులు, నందందు శక్తికొలఁదిఁ బొందుపరచితి. కాని వానినెల్లఁ గ్రంథవిస్తరభీతి నెత్తి చూపమికిం గానలక పుస్తకమున నాయాయిచోట్లఁ గననొప్పు. ఇఁక నిందు రేఫశకట రేఫమైత్రికి దథమైత్రికిఁ లడమైత్రికి నణమైత్రికి, నఖండవిశ్రమాదులకు నొప్పికొని వ్రాసినాఁడ. కాన వానిం గాంచి పండితులు నిందింపకుందురుగాత. పీఠికలోఁ గాని పుస్తకములోఁ గాని నాలోపశతమ్ముల బోనాడి తప్పులవీడి యొప్పుల గ్రహించి నాకుఁ బ్రోత్సాహముఁ గల్గఁజేయఁ బండితుల వేమాఱ్లఁ గొండాడెద. మఱియు నిది రామకథామిళితమైన గ్రంథము గాన నెల్ల వారికిఁ జతుర్విధఫలదాయియగుఁగాత.

ఇక్కాలమున నెల్ల విద్యలంగఱవ, నవకౌశలయెల్ల వారికిం జిక్కియుండెఁగాన నెల్లవారు పృథుమధుర గోస్తనీపాకంబునఁ బొత్తంబుల రచియించి మనయాంధ్రభాషా యోషామణిం బోషింతురుగాత.

పరమేశ్వరుఁడెల్లర కిట్టిబుద్ధిని దనయెడ భక్తినిదయచేయుఁగాత.

దోనెపో } ఇట్లు విన్నవించు విద్వద్విధేయుఁడు,
అ. అ. హ.,
కృతికర్త.

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేక గ్రంథముపై సంస్కృతాంధ్రహూణ పండితులొసంగిన యభిప్రాయములు.

1

రాజమహేంద్రవరము దొరతనమువారి కాలేజిలోఁ బ్రధానపండితులును, మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంచితులును, బిల్వేశ్వరీయాదికృతి కర్తలును, నయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నశర్మ గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

రత్నావళి. అబ్బరాజు • హనుమంతరావనెడు • నార్యవర్యుఁడు రచించెనసం
బబ్బసుగ్రీవపట్టాభిషేక • మనుకృత్యుత్సవమద్దానిన్
నిబ్బరముగఁ బరికింపఁ హనుమద్దీ • నిఁ జేసెననిసంతసమొంతే
నబ్బఁగొ. వెంకటరత్నశర్మర • త్నావళి దీనినొసంగెదగన్

ఇట్లు

రాజమహేంద్రవరము 3—1—13 } కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మ,
మహామహోపాధ్యాయుఁడు

2

మదరాసుప్రసిడెన్సీ కాలేజిలోఁ బ్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులును నాంధ్రవాల్మీకిరామాయణాది కృతికర్తలును, నయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకి వావిలికొలను సుబ్బారావుపంతులవారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కం॥ తప్పులు మెండసిమీరే; చెప్పితిరది గొప్పగుణము • చెలఁగును గుణముల్
మెప్పిడు శైలిమనోజ్ఞము; యొప్పును రసభావగుణస • మున్నతి కృతిలోన్

ఇట్లు

తిరువళిక్కేణి 24—12—12 } వావిలికొలను. సుబ్బరావు
ప్రసిడెన్సీకాలేజ ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు

3

పిఠాపురము మహారాజా స్థానకవులును, శతావధానులు, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ రామకృష్ణకవులు వారి యభిప్రాయమిట్లు సెలవిచ్చుచున్నారు.

వ. అయ్యా! మీ సుగ్రీవ పట్టాభిషేకముఁ గంటిమి. కథాసరణి రమణీయముగ నున్నది.

కవితకార్యస్థానము చిత్తగించవలెను.

పిఠాపురము } రామకృష్ణకవులు,
ది 27—12—12 } ఆస్థాన విద్వాంసులు.

4

వినుకొండతాలూకా చిఠాపురాగ్రహారము, శి. క్రొత్తపాలెమూవాసముగాఁగల్గి సంస్కృతాంధ్ర పండితులును, సంధ్యానందనతాత్పర్యదర్పణాది గ్రంథకర్తలును, మామేనమామలు నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ భార్గవరపు శ్రీరామశర్మశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

క॥ శ్రీరస్తు ... ... శుభలేఖతదుపరి.

తే॥ అబ్బరాజాన్వవాయసు • ధాబ్ధిపూర్ణ!
మాబ్జహనుమద్వచోమృత • హారబిందు
భోజతొందిల మస్మనః • పుష్పలిహము;
సౌరిపట్టాభిషేకాప్తి • సంతసించె 1

తే॥ పుర,నదీ,నగ, ఋతు,సూర • పుష్పవన,వి;
రహ,వివాహ,సుతోదయ, రాజ,భోగ,
రణ, మధు,ద్యూత,సంభోగ, • రాజనీతి;
హారవర్ణనలేమంను • వహవ,వహవ. 2

క॥ సుగ్రీవజయముఁ బొగడు"బు;
ధగ్రామణి,, దాసవరద • దాశరథికృపా
పాగ్రిహారత ధన్యుఁడగుం;
బాగ్రఘుపతికతఁడు మిత్ర • భక్తుండగుటన్ 3

ఇదిదివ్యం బిదిభవ్యం; బిదెయిహపరభుక్తిముక్తి • పృథులయశశ్శ్రీ
ప్రదము. కవిగేయసత్కథ కదసుగ్రీవాభిషేక • కధనం బగుటన్. 4

క॥ నోరుఁగల కవులుసత్కథ
సారవచోమృతములొల్క • సారెకుఁబల్కం
గా రమతత్వతి యుతయయి
వారింటం జేరియుండ • వలెనని శతరున్. 5

వినుకొండతాలూకా } ఇతి. యుష్మన్మాతులః
చిఠాపురాగ్రహా } భార్గవర. శ్రీరామశర్మ
రము శివారుక్రొ }
త్తపాలెము. }

5

నర్సారావుపేట తాలూకా కొప్పరగ్రామవాస్తవ్యులును, కుండినకవిసింహాది బిరుదాంచితులును, శతావధానులునయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ కొప్పరపు వేంకటసుబ్బారాయ వేంకటరమణకవి పుంగవులిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

వ. అయ్యా! తమరు మాయభిప్రాయమును గోరి పంపిన "సుగ్రీవపట్టాభిషేకమును" జూచితిమి.

గీ॥ అనఁగనిరువదిరెండువ • ర్ణనలుగూర్చి
చెప్పవలయుఁబ్రబంధమ్ము • శ్రీనివాస! ?

అని యప్పకవి చెప్పినట్లు తగువర్ణనలుగల్గి మీప్రబంధంబున్న యది. మీకృతిభర్తయయిన శ్రీమత్పకీరయాభిధానుండు బుణ్యపురుషుండనుటకు సందియము లేదు. మీకవిత్వము మృదువుగా మధురముగానుండుననుటకు సందియము లేదు తమకు నిర్దుష్టములయి మనోహరములయినమహాప్రబంధంబులు రచించుటకిట్లే" భగవంతునియనుగ్రహము తోడ్పడుగాత. చిత్తగింపవలెను.

ఇట్లు

3—1—13
కొప్పరము
సంతమాగులూరుపోష్టు

కొప్పరపు సోదరకవులు
శతావధానులు.

6

ఆ రేపల్లిముప్పాళ్లకాపురస్థులును, ననేకాష్టావధానవిరచనాచాతురీధురీణులును, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ గోపాలునిహనుమంతరాయశర్మశాస్త్రిగారు, నేరుప్చరి లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రిగారు, నిట్లువ్రాయుచున్నారు.

తే॥ శ్రీమదఖిలనృపాల సం • సేవితపద;
కమలభవులును వైదుషీ • గౌరవులును,
సంస్కృతపటుత్వకవితావి • శారదులును;
నైన శ్రీహనుమంతరా • యార్యులకును

క॥ హనుమన్నృసింహ కవులము;
ఘనభవదాశీః ప్రభావ • కలితోత్కర్షా
భ్యనుపమ కవితాయుతులము;
కొనవే మావందనములు • కోవిదవర్యా! 2

మ॥ సుమనఃకాండవిశంకట ప్రణుత! త్వ • త్సుగ్రీవపట్టాభిషే
కముఁ గన్గొంటిమి, నేఁడు, కానివిలస • ద్గంభీరవిస్రంభణా
చ్ఛమహాగాథ నిరర్గళాశుకవితా • సామ్రాజ్యతంత్రాలుమీ
దుమనోదార్ఢ్యతకిద్దిచాలదని మీ • తోఁజెప్పఁగానున్న వా
రము "హనుమంతసుధీమణీ! ప్రకటసా • రాచారధీరాగ్రణీ!

మ॥ కవిలోకోత్కరగేయనీయకరమై • కమ్రప్రభావాభి మం
జువిలాసాచ్ఛ పదప్రపూరితమునై • శుంభత్ర్పసాదైక సా
ర్థవిశేషాకరమై, దురంతకఠినా • ర్థశ్లేషరాహిత్యమై
భువి "మీగ్రంథము" వెల్గుచుండెఁగరుణా • భోధీ!విరాజత్సుధీ!

గీ॥ వ్రాయఁదలచిన మీప్రభా • వంబుచాలఁ,
గలదయిదుపద్యములుమాత్ర • ములిఖయింపుఁ,
డంచువ్రాయించు మీకమ్మ ననుసరించి;
యేమువిరమించినారము • హీనసుగుణ. 5

ఇట్లు విన్నవించు విద్వద్విధేయులు

18-12-12
ముప్పాళ్ల

గోపాలుని హనుమంతరాయశర్మశాస్త్రి
పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రి

అష్టావధానులు.

7

నెల్లూరుజిల్లా కావలివాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము గుంటూరుజిల్లా రేపల్లెతాలూకా పెదపులివర్రు గ్రామములోని సంస్కృతపాఠశాలోపాధ్యాయులును, శతావధానులును, నైన బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి నృసింహశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు

శ్లో॥ పూర్వంహనూమాన్ రఘురాడనుగ్రహా
త్సుగ్రీవనామ్నః కపికుంజరస్యచ।
పట్టాభిషేకంకృతవాన్ ససాంప్రతం
తంవర్ణయామాసపద్యైర్మనోహరైః.

శ్లో॥ అబ్బరాజకులవారిధి చంద్రః। శ్రీహనూమదభిదః కవివర్యః
యాంబబంధకృతిమత్రనదోషాః। కింతుసద్గుణగణాఃపరిదృష్టాః 2

శ్లో॥ పదానిరమ్యాణి కథామనోజ్ఞా। గభీరతాత్పర్య మనోహరత్వం
మైత్రీపదానాం పరిదృశ్యతేఽత్ర। తతశ్శ్రుతఃకింనఫలంవిభర్తే 3

ఇత్థం

పెదపులివఱ్ఱు } శతావధాని
వేమూరి. నృసింహశాస్త్రి

8

రేపల్లెతాలూకా కనగాలవాస్తవ్యులును, శ్రీమదంబరీషచరిత్రా దికృతికర్తలును, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ నడింపల్లి వేంకటరత్న శర్మగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

సీ॥ పదసౌష్టవములకా, స్పదమర్థసౌలభ్య,
ములకిమ్మురసములు,గలుగు నెలవు
పాకభేదములకు, భవనములంక్రియా
జననమ్మునకు నివాసస్థలమ్ము
శయ్యలకిరవు వి, శ్రాంతివ్యంగ్యమ్ముల
కాలవాలము గుణ, జాలమునకు
భావోదయములకుఁ, బాదువృత్తులకిక్క
రీతులకాధార, భూతమిద్ధి

తే॥ యనఁబ్రబంధంబుకవిజనా, హ్లాదకముగ
జేసెసుగ్రీవపట్టాభి, షేక "యబ్బ
రాజుహనుమంతరాయశర్మ" నిజకీర్తి
ప్రబలిదేశాంతరమ్ములఁ, బ్రబ్బికొనఁగ... 1

తే॥ కావ్యదోషమ్ములెచ్చోటఁ, గలయకుండ;
కవితలు చతుర్విధములింపు గానఁజేసె
లక్షణోదితముగ నిరళమగుశైలి;
పంచమాశ్వాసములగ్రంథ, బాహుళికము. 2

ఆ॥ కమ్మకులజుఁడగ్గ, గడ్డపకీరయ్య;
కీకృతినిడిసుజన, హితునికీర్తి
శాలివంశతిలకు, సంతానవంతుగ;
వించెబహుమతుల్గ్రహించఁగలఁడు. 3

క॥ కృతిపతికిఁ గ్రంథకర్తకు;
నతులైశ్వర్యమ్ము యశము, హర్షముసౌఖ్య
స్థితిపుత్రపౌత్రలాభో;
న్నతులు చిరాయుష్యమును ఘనమ్ముగలుగుతన్

9 ఇట్లు

6—1—1913 } నడింపల్లి వేంకటరత్నము
కనగాల } ఆంధ్రభాషాభిలాషి

నరసారావుపేటతాలూకా సంతగుడిపాడు కాపురస్థులు, నాంధ్రభాషాభిలాషులు. నిర్వచనసత్యనారాయణవిలాసాది కృతికర్తలు, నై

న బ్రహ్మశ్రీ అబ్బరాజు సీతారామయ్య గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ప్రియసోదరా!

ఉ॥ శ్రీరమణీయపుంగవితఁ ♦ జెప్పఁగఁజాలితి నీకవిత్వపుం
ధోరణిఁ గాంచువారలము ♦ దుల్ గుతుకంబునుజెందునట్టు,నా
నేరుపుఁగల్మి నెమ్మది జ ♦ నించినమోదమెసంగఁబద్యముల్
గూర్చినాఁడ మిక్కుటఁపుఁ ♦ గూరిమితోడను గొమ్మవే సమ
స్కారములెల్లవేళలను ♦ జల్పెద శ్రీహనుమత్కవీశ్వరా! 1

మ॥ సుమతుల్ జిత్తమునందుమెచ్చఁగను శ్రీ ♦ సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము గల్పింపఁగఁజాలినాఁడవు సువా ♦ క్యస్రోతంగుల్కఁగా
సుమసారంబుస్రవింప నెందుగనినన్ ♦ సొంపావహిల్లన్మదీ
యమనంబర్మిలిదేలెఁ ద్వత్కృతిని హా ♦ స్యాబ్జంబునందుంచుటన్ 3

చ॥ కవనమునల్లుకేమిగుల ♦ గష్టమదట్టులునుండనిండు, బు
ధ్యావళతనాలుగుండెలఁ గు ♦ లైన కవిత్వములుం బదెన్మిదౌ
ప్రవిలసితంపు వర్ణనలు, భాసిలగ్రంథముఁ జేయనబ్బె నే
ర్పు వెలయుఁగాంచఁ బూర్వకవి. పుంగవతుల్యుఁడ వీవపోయికన్

డి 16-1-1913
తెనాలితాలూకా
చేవలి
రిజల్టుస్కూలు
హెడ్డుమాస్టరు.

ఇట్లు.
యుష్మత్సోదరుఁడు
అబ్బరాజు సీతారామశర్మ.
నిర్వచన సత్యనారాయణవిలాస గ్రంథకర్త.

10

గుంటూరుటవును హాయిస్కూలునందుఁ బ్రధానసంస్కృతోపా
ధ్యాయులును, నవధానిశిరోమణి ముఖాదిబిరుదాంచితులును, శతావ

నులును, నయిన బ్రహ్మశ్రీ కాశీ. కృష్ణాచార్యులు వారిట్లు వ్రాయు
చున్నారు,

మ॥ సుమనఃకోమలకల్పనం జెలఁగుమీ ♦ "సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము" నేఁజూచితిసత్కృతేతలనుసీ ♦ కాలమ్మునందల్లను
త్తములౌ వారుగలారొకోయనెడుమ ♦ త్సందేహమే తెంచెఁ జి
త్తముత్రుప్తింగనెనబ్బరాజు హనుమం ♦ తా! ధీవరాగ్రేసరా!

తే॥ భట్టువాగ్ధాటియొకటఁగ ♦ న్పట్టె గణప;
వరపు వేంకటకవిసొంపు ♦ వఱలె నొకటఁ
బాండురంగవిజయశక్తి ♦ పర్వెనొకట
ద్వత్కవిత్వామృతాంబుని ♦ ధానమందు

21-1-13
గుంటూరు

అవధాని శిరోమణి.
కాశీ. కృష్ణాచార్యులు.

11

సత్యహరిశ్చంద్రీయ సాత్రాజితీయాద్యనేక నాటకగ్రంథకర్తగా
రును గుంటూరు చంద్రికాముద్రాశాలాధికారులును నగు బ్రహ్మశ్రీ
బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతముగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మిత్రమా!

మీ "సుగ్రీవపట్టాభిషేక" మనుగ్రంథము దిట్టమైన ప్రబంధపా
కమునఁ జమద్వైత కవితారీతులచే నలరారుచుఁ జదువరులకుఁ బ్రాచీనకవి
మార్గముల స్మరణకుఁ దెచ్చుచున్నది. జల్లుఁబొల్లుంబల్కులతోఁ గవిత్వ
మల్లుట కలవాటుపడిన యిక్కాలంబున నీలాటి ప్రౌఢప్రబంధములు
బయల్వెడలుటంజూడ మరల భాషాయోషకీపత్పోషిమ యలవరుచు
న్నదేమోయనితలంతు.

గుంటూరు
5—3—13

ఇట్లు భవన్మిత్రుఁడు
బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము

12

రేపల్లెతాలూకా చెఱుకుపల్లిగ్రామగ్రామణులును నాంధ్రభాషాభిలాషులును మన్మిత్రులును నయిన బ్రహ్మశ్రీ చెఱుకుపల్లి వేంకట కృష్టయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మ॥ సుమగంధమ్ములు ఘుమ్ముఘుమ్మనుచుత్వ ♦ “త్సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము” లోఁగొన్నటిఁబద్యముల్ విని బలా ♦ త్కారమ్ముగాఁగర్ణరం
ధ్రములత్యాశఁ గథాసుధారసముజు ♦ ఱ్ఱాబోవఁగాంక్షించుని
త్యమువహ్వా! హనుమంతరాయ! కవిరా ♦ డానందసంధాయకా!

మ॥ దినచూడామణిశిష్యుడై గగనపీ ♦ ఠిక్ మేనుఁబెంపొందఁ జెం
ది నవవ్యాకరణమ్ములంబరిసమా ♦ ప్తింగాంచునయ్యంజనీ
తనయస్ఫారసుసార వాగ్విలసితో ♦ ద్యత్ప్రౌఢినీకబ్బె నీ
జనకుండుంగవిశేఖరుండగుటస్వే ♦ చ్ఛక్ సార్థకంబై నయీ
“హనుమంతాఖ్య” రచించెనిక్కముగ నా ♦ హాయబ్బరాశ్వజాజా!.

ఇటు భవన్మిత్రుఁడు.
చెఱుకుపల్లి వెంకటకృష్ణయ్య
అసిస్టాంటు కరణము.

31—1—13
చెఱుకుపల్లి.

13

రేపల్లెతాలూకా భట్టిప్రోలు బోర్డులిమెంటరీస్కూలులోఁజతుర్థోపాధ్యాయులును, సంస్కృత పండితులును, మన్మిత్రులును, నైన బ్రహ్మశ్రీ బుఱ్ఱా పూర్ణయ్యశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్లో॥ అబ్బరాజాన్వయాంభోధి, రాకాశారదచంద్రమాః
హనూమన్నామధేయోసౌ, వ్యతానీద్గ్రంథముత్తమమ్

శ్లో॥ కవయస్సంతిబహవః, భాషాగ్రథనచాతురాః
నియమేనసిరోష్ఠ్యాదేః, లభేతకథనం కథమ్. 2

శ్లో॥ విద్వాంసోబహవస్సంతు, పూజ్యాస్తు కవయఃపరం,
పూజితోభోజభూపేన, పండితేభ్యఃపరంకవిః. 3

శ్లో॥ స్థాలీపులాకన్యాయేన, వ్యలోకిభవదీయకం
సుగ్రీవరాజ్యప్రాప్తేస్తు, వర్ణనీయంతు వర్ణనమ్. 4

శ్లో॥ అర్థాలంకారిణఃకేచిత్, శబ్దాలంకారిణఃపరే
ఓజఃప్రసాదప్రభృతిభిః, సర్వేపిసమలంకృతాః. 5

ఇట్లువిద్వద్విధేయుఁడు,
బుఱ్ఱా పూర్ణయ్యశాస్త్రి.

11—?—13
భట్టిప్రోలు

14

బందరుతాలూకాలోఁజేరిన, స్మరణమాత్రాశేషకలుషాపహారిణులును, యథేచ్ఛావిహారిణులును, నగు కృష్ణా, వేణీపరివేష్టితపాతవరలంకవాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము కిష్కింధపాలెము బోర్డులిమెంటరీ స్కూలుమాస్టరులును, మన్మిత్రులును, నైన కొమ్మరాజు కోటయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శా॥ శ్రీరమ్యంబగు బ్రహ్మవంశమున వా ♦ సింజెంది “యార్వేలవా
రేరాశించిరి” సంస్కృతాంధ్రములఁజే ♦ ర్మిం “గావ్యరత్నంబులన్”
ధీరస్ఫారమతిన్ రచించి, మహినెం ♦ తే, వారిలోఁజాలమీ
రారామించితి “రబ్బరాజు. హనుమం ♦ తామాత్యచూడామణీ!”

మ॥ అనఘా! తామురచించినట్టి మహనీ ♦ యంబౌప్రబంధంబు మా
నని ప్రేమంబునఁగాంచి నెమ్మది మ ♦ హానందంబునుబొంది తే
మనివర్ణింపఁగలాడ శైలియు, రసం, ♦ బౌబంధముల్, శబ్దగుం
భనముల్, మున్నగువానినెన్నవశమే ♦ భావింపమాబోంట్లకున్, 2

శా॥ నాళీకాక్షుపదారవింద భజనా • నందైకలోలుండు, స
త్యాలాపుండగు "కుంచెపూడి • నరసింహాచార్య"శిష్యుండు, స
చ్ఛీలుండైన "ఫకీరయాఖ్యుఁడు" గడున్ • శ్రేయంబు ధన్యత్వముం
హాళిం గాంచను "మీకృతిం" గొనుటచే • హర్షానుసంధానుఁడై 3

చ॥ ధరణిసుతావిభుండు, జిత • దైత్యవిభుండగు రామచంద్రుఁడా
తరణిజుఁబ్రోచినట్లుగస • దాక్ష్యపఁజూచుతఁ గూర్మిఁగాచుతన్
జరతరకీర్తియున్, సుతులు, • శ్రీయును, నాయువుఁ బాడి,పంటయున్
వరమతిఁగొసంగి బుధ • వత్సల! మిమ్మును, మీకృతీశ్వరున్. 4

క॥ మెప్పిడుమీకృతిఁగననా; కుప్పతిలినమోదమునన • నొసగితిమీ కే
నిప్పంచరత్నములమది; మెప్పుగఁగైకొనఁగవలయు • మిత్రమ! కూర్మిన్

ది10—2—1913 కిష్కింధపాలెము } ఇట్లు భవన్మిత్రుఁడు,
కొమ్మరాజు కోటయ్య
ఆంధ్రభాషాభిలాషి

15

సరస్వతీపత్త్రికాధిపతులును, పోలవరసంస్థానాధిపతులునునైన మహారాజశ్రీ బ్రహ్మశ్రీ కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకటకృష్ణారావుబహుదూరువారి యాస్థానవిద్వాంసులును, కింకవీంద్రఘటాపంచాననాది బిరుదాంచితులును, శతావధానులునైన, బ్రహ్మశ్రీ దివాకర తిరుపతి శాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

ఇది అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారిచే రచింపఁబడినకావ్యము. నవలాశతకము, నాటకశతకము, అనిపించుకొనిన యీకాలమునఁ గావ్యకర్తలైయున్న స్వల్పసంఖ్యాకులలో వీరొకరు.

మీఁదనిర్దుష్టమనియు, సరసమైనదనియునే మాయభిప్రాయము. శైలిదెలియుటకై కొన్ని పద్యములిందు దాహృతములగుచున్నవి.

సరస్వతి
కాకినాడ
అక్టోబరు
191 } ఇట్లు
(దివాకర. తిరుపతిశాస్త్రి)
శతావధాని

ఉ॥ మూకలుచుట్టుఁగొల్వ నెల • పూవ్రుల తేనియలాని జుట్టుపు
ల్గీకలఁగట్టుపీవనల • నెంతయుపీవఘటాళి, తియ్యనై
దాకలపండ్లుదించుఁబువు • దండలఁదాల్చిముదబ్ధిఁదేలుచున్
మూకలుతోడుఁబ్రొద్దురహిఁ • బుచ్చుచునుండిరిశైలనందనా!

ద్వి. అ. 94

ఉ॥ పాయనుఁబల్కకెగవెలి • పాయను, బాళినిఁ గాంచకుంటిం
పాయనుఁబల్కవింతమలి • పాయను, నన్విరహాబ్ధిఁదేల్చుతె
ప్పాయను, మేరమీరుఁగోలి • పాయను నారతనాలమేవికు
ప్పాయను, మేలుఁగూర్పమిఁక • పాయనుపాయుటనేరుపాయనున్

ద్వి ఆ. 194

క॥ కమలాయతాక్షిసీతాం। మహావైభవముతో "నిమాంకన్యాంతు
భ్యమహంసంప్రదదే" యని। క్రమతం దాధారవోసె రామున
కెలమిన్ చ. ఆ. 68.

16

తెనాలినగరావాసులును, శతావధానాష్టావధానవిధానచాతురీధురీణులును, భీమేశ్వరపురాణాద్యనేకాంధ్ర కావ్యకర్తలునునైన బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రిగారు శ్రీ సుగ్రీవపట్టాభిషేక కృతివిమర్శన మొనర్చి

ఉ॥ కాలమతిక్రమించెనని • గాఢతరాదరణంబుఁదప్పక
నీ్మలలితప్రబంధపరి • నిష్ఠితసౌష్ఠవమారగించు "న
నోష్ఠలినన్గ్రహించిమృదు • లోజ్జ్వలముద్రితపుస్తకంబు నా
పాలికిఁబంపఁగోరెద, శు • భంబగు "మీకును" "గ్రంథభర్తకున్"
అనివ్రాయుచు ముద్రించిన పొత్తమంపిన మీఁదనిట్లు వ్రాయు
చున్నారు.

శా॥ శుద్ధాంధ్రప్రతిభావిభావితరసా • స్తోకప్రబంధాంబధి
శ్రద్ధాయుక్తముగా "నృగోదయముఁగా" • రామారఁగాఁజేసెసం
శుద్ధప్రక్రియగాన నీవసరసీ 'సు • గ్రీవపట్టాభిషే"
కోద్ధశ్రీకముకావ్యముంబిదపన • యోగ్యుండగున్ 2

ఆ॥ అబ్బరాజవంశ్యు • హనుమంతరాయని
కావ్యమురసిచూడఁ • గాముదంబు
సంస్కృతాంధ్రకావ్య • సాహిత్యసంతుల
కలరునితరు తెలుఁగ • రట్టిగీతి 3.

తెనాలి 18-2-13 } ఇట్లు విద్వద్విధేయుఁడు
శతావధాని ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

17

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకమను నీగ్రంథమైదాశ్వాసముల ప్రబంధము. ఈకృతికర్త జన్మభూమి వినుకొండతాలూకాలోని చిట్టాపురాగ్రహారము శివారు కొత్తపాలెము ప్రస్తుతమీయన రేపల్లెతాలూకా ఇల

వరమనుగ్రామమున నారంభవిద్యాశాలయందు ప్రధానోపాధ్యాయుఁడుగానున్నాఁడు. ఇక్కవి కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. ఆర్వేలనియోగిశాఖాబ్రాహ్మణుఁడు. అబ్బరాజ్వంశోద్భవుఁడు. శేషయామాత్యపుత్రుఁడు హనుమంతరాయనామధేయుఁడు ముప్పదిసంవత్సరముల వయస్సుగలవాఁడు. చిన్ననాటనుండియుఁబాడేతుండును మాఘపురాణకృతికర్తయునగు జనకునిసన్నిధానమున విద్యాభ్యాస మొనర్చినాఁడు. నానావిధావధానకుశలుఁడు. చతుర్విధకవితానిర్వాహకుఁడు. పదునైదుసంవత్సరముల చిఱుతప్రాయముననే వాణీశతకము, హరిహరశతకము, నిరోష్ఠ్యపితృశతకము అనుశతకత్రయమును పదునెనిమిదవసంవత్సరమున అచ్చాంధ్రసర్గద్వయనిరోష్ఠ్యనృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును ఇరువదియాఱవసంవత్సరమున నంబరీషచరిత్రంబును ఇరువదితొమ్మిదవసంవత్సరమున నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకమును రచించియున్నాఁడు. వెండియుశంకరకృద లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రమును మార్కండేయకృతశివస్తవాదులును ఆంధ్రీకరించియున్నాఁడు. ఇవియన్నియునముద్రితములే. వీనిలో నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము కృష్ణాతీరస్థకిష్కింధాపురవాసియు నవరకులసంభవుండునగు పకీరయాభిధానుఁడు కృతిపొందుటచే నియ్యదిశీఘ్రముగ ముద్రితమగుట తటస్థించినది. ఈకవికృతగ్రంథములలో నీగ్రంథమును ఇంతకుమున్నురచింపఁబడిన నృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును అక్కడక్కడస్థాలీపులాకన్యాయముగ నేనుచూచితిని. ఈసుగ్రీవపట్టాభిషేకమైదుమాసములలో ముగింపఁబడినది. దీనికథాసూత్ర మాంధ్రవాల్మీకి

యని ఆంధ్రదేశమున వన్నెగాంచిన బ్రహ్మశ్రీ వావికొలను సుబ్బరావు కవి శిరోభూషణకృతాంధ్ర వాల్మీకిరామాయణ కథననుసరించి యల్లఁబడినది. ఇందుమనుచరిత్ర, వసుచరిత్ర, విజయవిలాసము, బిల్హణీయము, మున్నగు నుత్తమప్రౌఢ ప్రబంధపద్యసరముబురణించుపద్దెములనేకముచ్చటచ్చటఁగలవు. ఈకవికి అచ్చతెనుఁగునప్రౌఢముగను సరసముగను కబ్బముల్లు సామర్థ్యము బాగుగనుండినట్లిందలి కొన్ని పద్యములవలన తేటపడుచున్నది. ఈయనకవిత్వము జాతీయములతోను, లోకోక్తులతోను, శబ్దార్థాలంకారములతోను గూడుకొని అక్కడక్కడనల్లికబిగింజెడగొట్టు జల్లిపదములఁగల్గియు మధురముగనేయున్నట్టు కన్పట్టుచున్నది. ఈయనకవిత్వధార నిరర్గళప్రచారముకలదై వెలయుచున్నది. పాకముపరిపక్వగోస్తనీఫలపాకమని చెప్పనొప్పుగ్రంథవాముూలాగ్రముఁదిలకించినవారియ్యెడసరసముగ నున్నదని తలతురని నాయభిప్రాయము. రసగ్రహణపారీణులిందలిగుణములమాత్రము గ్రహించి ఈబాలకవికి ప్రోత్సాహముకలిగింతురుగాక. ఈశ్వరుఁడిక్కవికి ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాదుల నొసంగుఁగాక

ఇట్లు

తెనాలి }
24—4—13 }

ఆంధ్రభాషాభిమాని
కొండముది శ్రీరాములు
ప్లీడరు

18

శ్రీశ్రీనివాసో విజయతే

గుంటూరు
2—3—13

మహారాజరాజశ్రీ అబ్బరాజు హనుమంతరావు పంతులుగారి సముఖమునకు పక్కి వేంకటసుబ్బారావు నమస్కారములు నాచిరమి

త్రులలో నొకరగు తమరు "సుగ్రీవపట్టాభిషేకమను" గ్రంథరాజము నొండు రచించి యాంధ్రప్రపంచమునకు మేలొనగూర్చి నందుకు తమరు వందనీయులు స్థాలీపులాకన్యాయముగ నక్కడక్కడ తమవలన వినగలిగినందుకుఁ జాలగసంతిసించితిని, హృద్యపద్యగద్యంబులు నవనవ్యంబులై యొప్పారుచున్నవి. భాషాభిమానులందరు దమకు నిట్టి ప్రబంధములు మఱికొన్ని రచించుటకు దగిన ప్రోత్సాహ మొసంగుదురుగాక.

ఇట్లు

భవన్మిత్రుఁడు.

పక్కి వేంకటసుబ్బారావు.

Bathina Venkaiah Naidu, Kollur, Tenali Taluq, writes as follows:—I have gone carefully through the pages of your poetical works Sugreeva Pattabhishekam. And I find it is a great plearure to congratulate my friend Astavadhani, A. Hanumantha Rao, the author. I find this book well written And I have no doubt to call his name as "Kavi Rathnam" I would like that every Telugu—knowing man should have a copy of this good book with many thanks.

KOLLUR, }
8th February 1913. }

Yours truly,
B. VENKAIAH NAIDU

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

హనుమత్కవీయము.

(ప్రథమాశ్వాసము.)

(ఇష్టదేవతాస్తుతి.)

శా॥ శ్రీముక్తిప్రదయైన కృష్ణదరిఁగి ♦ ష్కింధాపురంబాదు సీ
తాముగ్ధాంగనతోడఁగూడి నిజభ ♦ క్తవ్రాతముం బ్రోచు శ్రీ
రాముం డర్మిలి, "నెల్లగడ్డకులపా ♦ రావార రాకాసుధా
ధాముం డైనపకీరయాహ్వాయు"నితాం ♦ తశ్రీయుతుం జేయుతన్॥ 1

సీ॥ మున్ను గాంసవనోర్వి ♦ మును లెన్నఁబాలించి
వెనుక సర్వాంసహాఁ ♦ బెసచినాఁడు
మున్ను గాఁ గౌతమ ♦ మునినహల్యనుగూర్చి
యటు వెన్కనన్ను బెం ♦ ప్లాడినాఁడు
మున్ను గానభిషేక ♦ మునుగూర్చిరవిపట్టి
కపలఁ దానభిషేక ♦ మందినాఁడు
మున్ను గా భక్తుల ♦ మురిపెమ్ముతోఁ గాచి
పిదప బాంధవపాళిఁ ♦ బెంచినాఁడు
తే॥ గీ॥ రమణుఁడనితానుగూడఁ మో ♦ దమున మేటి
గుణులయినభక్తులకుఁ గల్మిఁ ♦ గూర్చుబోటి
ధర్మగుణమణిపేటి, సీ ♦ తావధూటి
కోటయపకీరయకుసిరుల్ ♦ గూర్చుధాటి॥ 2

క॥ శంకరుండు, భక్తచిత్తవ
శంకరుఁడు శివంకరుండు ♦ సకలాంహోహానా

శంకరుఁడు, దానవైర్యవ
శంకరుఁడు కృతీశ్వరునకు ♦ శంకరుఁడగుతన్ 3

ఉ॥ తెల్లనివేల్పుటగ్గఁజెలి, ♦ తెల్లని తొయ్యలికన్న పెండ్ల, మా
తెల్లనివాక్రకర్ సవతి, ♦ తెల్లనితత్తడినెక్కుదంట, యా
నల్లనివేల్పుచెల్లె, లల ♦ నల్లనిమబ్బులయబ్బగెబ్బబల్
నల్లనిమైగలట్టిలల ♦ నామణి, పేర్మిఁ గృతీశుఁగాచుతన్॥ 4

మ॥ పొలయల్కం జెలిమాఱుమోమిడఁగ న ♦ ప్పూవుబోఁడివక్త్రాదులం
గలయంబోల్చికథన్ రచించి, నెఱిదొ ♦ ల్కం జిల్కకుంబల్కి, యా
చెలియన్నేర్పుమెయిందగన్ సుముఖుఁగాఁ ♦ జేయంగఁ జాల్నల్వశ్రీ
లోలయంగోటయనందనాగ్రణిమహా ♦ యుశ్రీయుతుం జేయుతన్॥ 5

మ॥ తనయా! నీసతిపొత్తుగాదిఁకను వి ♦ ద్యల్ గూర్తునేనంచుఁదా
ననయంబుం, దలవాకిటన్నిలచు రా ♦ యత్తింటికోడల్ గదా
యన జాణా! పొరుగింటనుండఁగను లే ♦ దంచత్తయొగ్గించు, నా
వనజాతాసనురాణి, వాణి, గృతిరా ♦ డ్వ్యాక్ధానముం జేరుతన్॥ 6

ఉ॥ పండితకీర్తనీయుఁడు, ప్రబ ♦ భాకరతేజుఁడు, నగ్రపూజ్యుఁడున్
ఖండితవిఘ్నసంచయుఁ, డ ♦ ఖండపటిష్ఠుఁడు వేదవేద్యుఁడున్
మండిత విక్రముండును, స ♦ మస్తకళాధిపుఁడుం, గణేశుఁడా
చండితసూభవుం డెపుడు ♦ చక్కతమత్కవితాంతరాయముల్॥ 7

శా॥ రాముండిచ్చినయుంగరంబుఁ గొని, సం ♦ ద్రంబున్ వెసందాటి, సీ
తాముగ్ధాంగనఁ గాంచి దానిసిడిత ♦ ద్దైత్యేంద్రుద్రోహాలన్ మహో
ద్దాముం డైచరియించి, తద్రమణివా ♦ ర్తం బ్రేమతోఁ బల్కి, శ్రీ
రామున్ మోదపయోధిఁ దేల్చిన ఘనుం ♦ బ్రార్థింతు నశ్రాంతమున్॥ 8

సంస్కృతకవిస్తుతి.

సీ॥ శ్రీరామచంద్ర చా ♦ రిత్రమ్ముఁ దొలుదొల్తఁ
ప్రౌఢిమైనుడివెనే ♦ పండితుండు

స్త్రీ, శూద్రజనులుద ♦ రింప, బంచమవేద
మగుభారతముఁ బల్కె ♦ నపుడెవండు
కవిబృందములఁ జేర్చి ♦ కావ్యంబులల్లించి
దేవభాషకు వన్నెఁ ♦ దెచ్చె నెవఁడు
కాళీప్రసాదంబుఁ ♦ గాంచి, మోదించి
సం, స్కృతమునకుఁ మెఱుంగు ♦ నిడియె నెవఁడు
తే॥గీ॥ అట్టిపుట్టఁ బుట్టినకవి ♦ పట్టభద్రు
సత్యవతితొలిచూలైన ♦ సత్యముద్రు
రసికజనముఖ్య శ్రీభోజ ♦ రాజచంద్రు
కాళిదాసునిఁ గొల్తు వి ♦ ఖ్యాతసాంద్రు॥ 9

ఆంధ్రకవిస్తుతి.

సీ॥ నవకవిత్వముఁ గూర్తు ♦ నన్నయ్యనన్నయ్య
బృథులవశీకృత ♦ భీముభీము
ధీరుం ఘనసన్నయ్యో ♦ దిక్కన్న తిక్కన్న
సూరికదంబక ♦ సోముసోము
వరకాంతినిర్జిత ♦ భాస్కరుభాస్కరు
ముద్దుకైతవలఁపు ♦ మొల్లమొల్ల
వరబుద్ధిదైవత ♦ వరమంత్రి యెఱ్ఱమంత్రి
బుధనుతకవిరాజు ♦ పోతరాజు
సేవాభితోషిత ♦ శ్రీనాథు శ్రీనాథు
మహితసత్కవిముఖ్యు ♦ మల్లనాఖ్యుఁ
బేర్కొన్నకైతనుఁ ♦ బెద్దన్న పెద్దన్న
హృదయసంస్థితరాము ♦ కృష్ణుకృష్ణు
ఆ॥ తే॥ మహితహృదయసంగ ♦ మంగాంబవెంగాంబ
ధృతివినిర్జితకవి ♦ తిమ్మసుకవి
విబుధులెన్నఁ దెలుగు ♦ వెలగన్న తెలగన్న
మఱిదలంతు నేను ♦ వదలకెంతు॥ 10

వర్తమానకవిస్తుతి.

తే॥ గుణసముద్రుల వావిలి ♦ కొలనుసుబ్బ
రాయ, కొక్కొండ వేంకట ♦ రత్నశర్మ
దాసు శ్రీరామపండిత ♦ దండికవులఁ
గందుకూరి వీరేశలిం ♦ గమ్ముఁ గొల్తు॥ 11
తే॥ పరుసఁ దిరుపతి వేంకటే ♦ శ్వరులఁ గొలచి
కొప్పరపుసోదరకవులఁ ♦ గోర్కిఁ దలచి
గొలుతు ముదిగొండ, ములుకుట్ల ♦ కులజులైన
చంద్రమౌళి, వేంకటకృష్ణ ♦ శాస్త్రిలను॥ 12

గురుస్తుతి.

ఉ॥ శ్రీకరు, నబ్బరాజకుల ♦ సింధుసుధాకరుఁ గీర్తిదుగ్ధర
త్నాకరు, శేషయాహ్వయు, గు♦ణాకరు, మాఘపురాణసత్తమాం
ధ్రీకరణప్రలబ్ధయశు ♦ శ్రీవరసేవకు, బుద్ధిశేషడ
ర్వీకరు, మద్గురూత్తముని ♦ హృత్కమలంబున నెంతు నర్మిలిన్॥ 13

భావికవిస్తుతి.

క॥ శ్రీమంతుల సకలగుణ
శ్రీమంతుల శాంతియుతులఁ ♦ జిరతరకవితా
శ్రీమంతులఁ దతమేధా
శ్రీమంతుల భావికవులఁ ♦ జెలువుగఁ దలఁతున్॥ 14

కుకవిప్రశంస

క॥ ఏకవులు నచ్చఁ బల్కిన
నూకొనజాల కెదశంక ♦ లొందెద రెపుడా
కాకవుల మత్కృతపుఁ గృతి
జేకొనకుండంగఁ బత్తిఁ ♦ జేజే సేతున్॥ 15

ప్రాజ్ఞులకొకవిజ్ఞాపనము.

క॥ నెరసులు దొరలక యుండఁగ
సరసులు మెచ్చంగఁ గవిత ♦ సాధింపఁగఁ జాల్

సరసులగువారలఘుకఁగ
నెరసులుగలనాకవిత గ ♦ ణింపఁగనేలా! 17

ఉ॥ సూరిజనమ్ముమత్కవితఁ ♦ జూచిగుణమ్ముఁగ్రహించిమెచ్చి లోఁ
గూరిమిఁజెందఁజాలరొకొ ♦ కొందఱుజూచిగొణంగినంతనే
యెరచియింపకుండుటెటు ♦ లిందఱుమెచ్చఁగఁజేయనేనకా
దారయఁబ్రహ్మకైనఁదర ♦ మా! బుధులిద్దియెఱుంగకుందురా! ॥17

మిత్రప్రశంస.

శా॥ శ్రీమంగాంబకు సుబ్బరాయునకుఁ బేర్మింగూర్చు పుత్రుండు, ధీ
శ్రీమంతుం,డలకొమ్మరాజజనన ♦ క్షీరాబ్ధిచంద్రుండు నా
శ్రీమత్కోటయమంత్రి నెన్నఁదగదే ♦ చెన్నారమన్మిత్రు, నీ
శ్రీమత్కావ్యసతీసుఁజూపిన కృపా ♦ సింధుం, బుధశ్రేష్ఠునిన్॥ 18

స్వకీయవంశాభివర్ణనము.

సీ॥ సిరిదారపాక్కలి ♦ చెందమ్మిపూబెట్టె
నలుమోములుఁగల ♦ నలువపుట్టె
గడకవానికొలానఁ ♦ గౌండిన్యుఁడొకఁడుపుట్టె
నతనిసంతిలపైని ♦ నలమెనట్టె
యాదారువేలవా ♦ రనుకుదురొకఁడుపుట్టె
నందబ్జరాజువా ♦ రలరిరట్టె
యకొల్లమ్మన వెంక ♦ యయనుమంతిరిపుట్టె
నహినాగొనాల్రత ♦ నాలపెట్టె
తే॥ కోరిశేషయ్యయనువానిఁ ♦ గొమరుఁగాంచె
నతఁడు జెనుపాపరావిద్దె ♦ యందుమించె
నిక్కమున, నాహరిశ్చంద్రుఁ ♦ డెక్కణంచెఁ
గైతఁదొలివేలుపులయొజ్జ ♦ గండడంచె॥ 19
క॥ అవ్వలఁఠియు నరసమ్మను
జవ్వనిఁగేల్వట్టికాంచెఁ ♦ జక్కఁగొమరులన్

ముప్వురఁ, జెరవేలుపుమును
ముప్వురువేలుపులగాంచు ♦ పొలుపుననెంతేన్॥ 20
వ॥ వారలెవ్వరంటేని. 21
ఉ॥ ప్రెగ్గడమానికమ్ములగు ♦ వెంకయ, నర్సయ, కేశవుల్ కడుం
బగ్గెగలారు, విద్దియల ♦ బమ్మనుమీరఁగలారు, జిందుతాల్
నిగ్గులమీరుగీరితిని ♦ నేలను మించినవారు. వారిలో
నిగ్గుగఁబొల్చె, నర్సయకొ ♦ నెం,జెలిగాఁగనునెమ్మినమ్మకన్॥ 22
క॥ పుట్టినచోటికి, మఱియు
న్మెట్టినచోటికి, నసమ్ము ♦ నిండుగఁదెచ్చెం
జట్టన, నన్నా! గొనముల,
పుట్టననమ్మక్క వెలసెఁ ♦ బొలఁతుకలందున్॥ 23
ఉ॥ ఆమెలనాగయందు, నర ♦ సయ్యయునైదుగురంగొమాళ్లఁ, దా
మేమెడమేగ్గొనమ్ములకు ♦ నిక్కలనందగువారి, వేల్పుజె
ట్లోయన మేలిగీరితిని ♦ నెంప్పినవారిని, విద్దెఁగట్టువిల్
గాయనిమోముల్లోయనఁగఁ ♦ గ్రాలెడువారినిగాంచె నెంతయేన్॥ 24
వ. ఆప్రెగ్గడమానికంబులెవ్వరంటేని. 25
చ॥ వెడవిలుతుద్దిసుబ్బయయు ♦ వెంకయ, శేషయ,రామకృష్ణులి
వ్వడువుననుండఁగా మొదటి ♦ వారిరువుర్గడనాఁడువోయి, ర
ష్పుడు బెగడందియుం,డిటపు ♦ వోయియుఁ శేషయరాములిర్వురెం
దుడుగనిచెల్మిమైమెలఁగు ♦ చుండిరి విద్దెయుబుద్ధిగ్రాలఁగాన్॥ 26
వ. ఆయిరువురందు. 27
ఆ॥ కొర్కిభట్టరాజు ♦ గొవిందవేంకట
రాయలకునుదోడు ♦ నైయెసంగు
లచ్చమందగన్నె ♦ లంతఁగారామయ్య
గని "నృసింహరావుఁ" ♦ గాంచిమించె॥ 28
క॥ వారలశేషాచలమెం
తేరహిఁపుట్టఁగనులకుఁ ♦ దెలుగున్గ్రవాసెం

వీరుగ "మాఘపురాణముఁ"
జేరఁగ నారాయణునకుఁ ♦ జెన్నుగు బత్తిన్॥ 29

సీ॥ నెరకయినెల బొగ్గ ♦ వరపు సుబ్బయకు
సీతమ్మకర్మిలి ♦ జేర్చఁబుట్టి
రహిని శ్రీరామశ ♦ ర్మకు రంగయకుఁ బాప
హరికృష్ణులకుఁ దో ♦ డగుచుఁ బుట్టి
చెలువార వెంకమ్మ ♦ శేషమ్మ, రాజ్యల
క్ష్మీ మహాలక్ష్ముల ♦ కెలన మెట్టి
నెమ్మినివిద్దియ ♦ నేర్చి తెలివికల్మి
వెరవరిమైతొలి ♦ వేల్పుఁ బెట్టి
ఆ॥ వె॥ నెమ్మనమునఁ గాంచు ♦ నెలఁతుక మంగమ్మఁ
జెట్టఁ బట్టఁ గూర్మి ♦ శేషయకయి
వెనుకను "మునిమాక ♦ హనుమ" నెనరునన్
విని "హనుమంతరావు" గాంచె॥ 30

ఉ॥ తీరయినట్టికల్మిఁ గడి ♦ దేరిన దా వినుకొండసీమపై
పూరునఁ బెద్దతల్లికడఁ ♦ బుట్టితి, నంతట గ్రొత్తపాలె మొ
ప్పారఁగఁ జేరి పెద్దనయి ♦ యవ్వలఁ జక్కని "దోనెపూడి" కిం
పారఁగవచ్చి యొజ్జనయి ♦ పాపలవిద్దెలదేర్చి తెంతయున్॥ 31

క॥ ఆకుప్పమునఁ గలారలు
నాకూరకఁ గూర్చు మేలు ♦ నాగుటడయజేన్
వాకొన నేరఁడనంగా
నాకుం దరమా సగ్రద్ద ♦ సంబలుకంగాన్॥ 32

స్వకృతపూర్వగ్రంథపట్టిక.

సీ॥ కొమరుప్రాయము మేనఁ ♦ గునిసియాడెడునాఁడు
నెఱిబల్కినాఁడవా ♦ ణీశతకము
మునిమునిమీసమ్ము ♦ మొలక లెత్తెడునాఁడు
సృజియించితి నిరోష్ఠ్య ♦ నృగచరితము

కన్నెప్రాయఁపుఁ జెలి ♦ కాండ్రఁ దిరుగునాఁడు
నలకవికర్ణపే ♦ యమునుడివితి
మదిబత్తియొక్కింత ♦ పొదలుచుండిననాఁడు
వ్రాసితినే శ్రీనృ ♦ కేసరినుతి
తే॥ వెండియంబరీషచరిత్ర ♦ పితృశతక, మ్మృ
కంఘునందనస్తోత్రముల్ ♦ గల్పనమ్ము
సలిపినాఁడ రమానాథ ♦ సత్కృపా వి
శేషమున సత్కవికృపా వి ♦ శేషమునను॥ 33

వ॥ అనియిష్టదేవతానమస్కారంబును, సుకవిజనపురస్కారంబును, కుకవిజనతిరస్కారంబును, గావించి, సుకవిజనానుమోదంబైన కావ్యంబొండు రచియింపఁదలంచి, మోదంబునమించి, సమస్తభక్తజనాధీనుండైన విరించి గురు నెదనెంచుచున్నంత. 34

కృతిప్రశంస ద్వ్యర్థి.

సీ॥ గొప్పగోత్రంబునఁ ♦ గులవర్ధనియటంచు
సహజాతలెల్లమె ♦ చ్చఁగఁ బుట్టి
తండ్రియైన స్వగోత్ర ♦ తల్లజుముందటఁ
మేలిజాడల మెల్ల ♦ మెల్ల మెట్టి
ఘనతరులను జేర ♦ జననివ్రేళులనుండి
చెదఱిగుణార్థులఁ ♦ జెట్టబట్టి
నటదూర్మికాకంక ♦ ణాదుల క్రొమ్మెఱుం
గులు గ్రాలఁగాఁ జాలఁ ♦ గొనబు దట్టి
తే॥ కాశపుష్పాఢ్య వేణికా ♦ గరిమతోడఁ
బ్రబలతరతుంగభద్రాళి ♦ పదవితోడ
నెమ్మనవ్యక్తమధుర స్వ ♦ నమ్ముతోడఁ
బొలుచు గృష్ణానదియుఁ గృష్ణ ♦ కులుకుతోడ॥ 35

స్రగ్విణి. నెమ్మిపించెమ్ముల ♦ న్నెమ్మిఁగట్టణ్ముటం
చెమ్మగుల్కంగఁ బొం ♦ ట్లివ్వఁగాఁ గొంచొగి

నమ్ములోఁజెల్లులో • న్డాగుడున్నా తల
బ్రహ్మగానాడుచుం • గ్రాలుచెంతేఁదగన్ 36

ఉ॥ క్రుంకుచుఁదప్పకారునటు • గ్రోలుచునుండెడువారిపాపముల్
కొంకకయింతలేకఁదుప • కొంచును మోక్షమునిచ్చుచుంజగా
సంకులతోడనాశుగతి • సంద్రముఁజేరెడు కృష్ణవేడ్కమై
నింకొకధాతయేనియొక • యించుకయేనిదఁగంబెయెన్నఁగన్॥ 37

వ॥ అట్టికృష్ణానదీలలామమ్మునకుఁ గృష్ణవేణికి నడుమనొప్పారి తెలిదీవిపాలుపుదీటుచు సకలసంపదలఁ దులదూఁగు పెనుదీవియందు.

ఉ॥ ఎయ్యదిసంపదాన్వితము • నెయ్యదిసజ్జనవాసయోగ్యమిం
కెయ్యదిసత్యభాషణుల • కిల్లిక నెయ్యది పున్నెఁపుంగొట
రెయ్యదిస్తోత్రపాత్రము, మ • ఱెయ్యదిసుందరమందిరాంచితం
బెయ్యదిశోభనోజ్వల, మ • దెయ్యదిపట్టణరాజమెన్నఁగన్॥ 39

సీ॥ ఏవీటికిని జెంత • నెల్లసంపదలతో
దీపించుఁజల్లప • ల్లీపురంబు
నేవీటికినిదాపు • లోవెలుంగొందుఁశ్రీ
కాకుళేశస్థశ్రీ • కాకుళంబు
నేవీటికినిబ్రక్క • శేవమీఱునుమహా
శ్రీమించుశ్వేతపు • రీవరంబు
నేవీటికినివెన్క • శేవిఁగుల్కునుసోమ
లింగస్థకోటి ప • ల్లీపురంబు
తే॥ నేపురివిరించి, భార్గవా • హీనకటక
మిత్ర, హలపాణ, విజిత భూ • మీసుపర్వ
రాజ, వైశ్య, శూద్రజనాళిఁ • గ్రాలుచుండు
నెసఁగనిలనట్టికిష్కింధ • నెన్నవశమె॥ 40

క॥ మఱియుగుణాఢ్యులు సరసులు
నెఱినెఱఁగినవారు సకల • నీతికుశలు లం

దఱఘనులు నచటిపాలులు
తెఱఁగంటులమొజ్జయుద్ది • తెలివిని నెంతేన్॥ 41
క॥ పరమాదరణులు బంధుర
తరగుణవంతులు నమోఘ • ధైర్యస్వాంతుల్
శరణాగతరక్షణు లా
ర్యరతులు ధర్మగుణలక్ష్మిఁ • గ్రాలుదురు నృపుల్॥ 42
క॥ శ్రీదగినకన్యకాంబా
పాదసరోజమధుపాన • పరభృంగతతుల్
భూదైవతప్రియులు త
చ్ఛ్రీదయితోరుజులు నెన్న • జెల్లదె వారిన్॥ 43
క॥ హలసంపదాన్వితులు మం
జులవిద్యాసంపదులు య • శోధనవంతుల్
వలతులు ధరణీసురప
త్తులు నచ్చటికమ్మవారు • కోవిదులెందున్॥ 44
క॥ శ్రీవృద్ధి సకలనీతిక
లావృద్ధిని సస్యవృద్ధిఁ • లక్ష్మీవృద్ధిన్
గోవృద్ధిఁబుణ్యవృద్ధి సు
ధీవృద్ధినిఁదత్పురమ్ము • దెలివింగాంచెన్॥ 45
వ॥ అట్టిపురవరంబునందు. 46
ఉ॥ శ్రీమహితైల్లగడ్డకుల • సింధుసుధాకరుఁడచ్ఛకీర్తియు
క్తామలకమ్మవంశభవుఁ • డాయతభోగసురేశుఁ డర్థిసు
త్రామనగంబు, బుద్ధిసుర • రాట్సచివుండు "పకీరయాఖ్యుఁ" డెం
తేమహిమాన్వితుండగుచు • నిచ్చలుఁగ్రాలుఁగవీంద్రులెన్నఁగన్॥
చ॥ వెలఁగలమేలుదూలములఁ • బెన్మకరమ్ములఁబూవుదీవలం
బలముగఁ జెక్కినట్టిపెను • ద్వారపునిల్వులలచ్చిపట్టెలం
బొలుపుగవారిసీసుఁగడు • బూసిమెఱుంగిడినట్టితల్పులం
గెలఁకులఁగాంతిఁగ్రాలుకిటి • కీలఁజెలంగిన పెద్దమేడలోన్॥ 47

ఉ॥ మేలిమిగవ్వసున్నమున ♦ మిన్నగనంతటఁ బాలగచ్చొగిం
గ్రాలఁగఁ జేసి, చూరులజ ♦ గాజిగితీగలఁ జిల్కలంచలం
జాలఁగఁ దీర్చి, చిత్రపట ♦ జాలములారవివర్మవ్రాసిన
ద్దాలనునింపినట్టిగదిఁ ♦ దండిగ సేఁప్లుగులోఁబులొప్పఁగన్ ॥ 48

మత్తకోకిల॥ చాలుగంగురిచీలు, బల్లలు ♦ జాలగ్రాలఁగఁ జాలు బెం
చీలు మేల్చిలుచాపలందవుఁ ♦ జేలలందగుచాందనీల్
క్రాలుచుండఁగఁ బందుగుల్, చెలి ♦ కాండ్రు బిన్నలుపెద్దలున్
బాలుదీరఁగఁ జుట్టునుంగడు ♦ బాగుమీరఁగఁ గొల్వులోన్॥ 49

తోటకము॥ వ్యవహారఁపుఁజిక్కులు ♦ బాపికొనం
దవులందనుగావులు ♦ ధర్మముమై
జెవివించునునేర్పున ♦ జెప్పిరహిం
గవులందగుమన్ననఁ ♦ గాంచుచొగిన్॥ 50

శా॥ పౌరాణీకులుసర్వధర్మములు దె ♦ ల్పన్వ్యాంచుఁదానిట్లనుం
గారాబంపుసకుంగొడాలికులు వెం ♦ కట్రత్నముంగాంచి జె
న్నారంగాఁ జెలకాడ! ధాత్రిసతసం ♦ తానమ్ములందేదితే
జారంజాలడినమ్ములుంచనో వచిం ♦ చండర్లిన్ న్నాపుడున్॥ 51

మ॥ అపుడావెంకటరత్నమిట్లనుబకీ ♦ రాఖ్యా! వినుం డందఱున్
విపులస్వాంతుఁడు నీతికోవిదుఁడు, బృ ♦ థ్వీదేవరత్నంబు శాం
తిపరుండార్యుఁడు కోటయాహ్వయుఁడు న ♦ ర్ధిందెల్పఁగల్డన్న న
ప్డపకీరయ్యయు వారిఁగాంచి, కృపదీ ♦ ర్పుండీరుసందేహమున్॥ 52

మ॥ అనివేడంగరుణించివారు వినుఁడ ♦ య్యా! మీరునాసక్తితో
డను, సంతానములేడిటం గృహసుఖం ♦ డంబైనసత్కీర్తినిం
బెనుచుం, జేరునునుండు, నట్లొసరుపం ♦ బెంపెక్కరోభూపతుల్
వినుచుండంగను లేదొకోమనమును ♦ ర్వింబెద్దలిట్లాడఁగన్॥ 53

చ॥ అని, మనమింతకున్మునుపు ♦ నన్కొనుచుండఁగఁ లేదొ, "దోనెపూ
డిని" "హనుమంతరాయకవి,, ♦ కవిఁగవిత్వముజెప్పఁగల్గునిం

కనునవధానముంజలుప ♦ గల్గునటం, చలవారిఁబిల్వఁగ
న్బనుపఁగరాదొయొక్క కృతి ♦ వాటముగాఁగొనరాదొనాపుడున్॥

సీ॥ శ్రీహరిపదకంజ ♦ సేవకుండగువాని
షట్సహస్రసమాఖ్య ♦ శాఖవానిఁ
పరుతరకౌండిన్య ♦ గోత్రజుండగువాని
నచ్చాంధ్రకవివరుం ♦ డైనవాని
దతచతుర్విధకవి ♦ త్వకుశలుండగువాని
నార్యానురంజనుం ♦ డైనవానిఁ
మునువినుకొండ సీ ♦ మనువసించినవాని
నటద్రోణపురినిల్పి ♦ నట్టివానిఁ
తే॥ మాఘమాహాత్మ్యకృతికర్త ♦ మంగభర్త
యైనశేషాచలాత్మజుం ♦ డైనవానిఁ
రాజిత "నిరోష్ఠ్య నృగచరి ♦ త్రకృతికర్త,,
నబ్బరాడ్డనుమంతగా ♦ వనెడువాని॥ 55

మ॥ అపుడే నన్బిలపింపఁగాఁ బనిచి నె ♦ య్యంబారఁ దోడ్కొంచుఁ బో
యి, పకీరాఖ్యుఁడు, స్వగృహంబునను న ♦ న్నింపారఁ బూజించిమీ
విపులంపుంగవితామహత్వమునునే ♦ వింటిం గడుంగా భవ
న్నిపుణత్వంబు నెఱుంగుదున్మముగృపం ♦ దీవించిమన్నించుచున్॥ 56

క॥ కృతిపతినిఁ జేయుఁడంచని యతిముదముననందఱెదుర ♦ నవనీతనయా
పతి సేవలఁదగుతనకై జతజోడించికడుబత్తిఁ ♦ జయ్యనఁ బలికెన్॥ 57

వ॥ అనియిట్లుపల్కి కర్పూరతాంబూల జాంబూనదాంబరాభరణాదు లొసంగి సబహుమానంబుగ బహూకరించి రామాయణకథాంతర్గతంబగు "సుగ్రీవపట్టాభిషేకమ్ము,, సవిస్తరమ్ముగఁగావించి తద్గ్రంథంబునకుఁ దన్నుఁ గృతినాథుంగాఁ జేయవలయుననిపలుకుటయు నేనును నపరిమితానంద కందళిత హృదయారవిందుండనై సంతసంబున నట్లకాకయని మేతత్కృతినాయకరత్నంబయిన యేల్లగడ్డ పకీరయా

భిధాను కమ్మకులప్రధాను వంశానుచరితం బభివర్ణింపందలంచితి
నదియెట్టిదనిన 58

* కృతిపతివంశాభివర్ణనము. *

క॥ శ్రీమజ్జలజజశివము ఖ్యామరచయసేవ్య,మనఘ♦మమలమునివర
స్తోమధ్యేయంబఖిల క్షేమంకర, "మచ్యుతాంఘ్రి"♦శివకరమెందున్॥
క॥ తత్పదకంజాతమున వి యత్పథ గామియగుగంగ ♦ కనుజులగుచుశుం
భత్పథవర్తులు తద్విలసత్పదరతులైనశూద్ర ♦ సంతతివొడమెన్॥ 60
వ॥ తచ్ఛూద్రసంతాన సంతానవృక్షంబంత శాఖోపశాఖాన్వితంబై
ప్రాలుచుండు, నందు-హారమధ్యనాయకరత్నంబుబోనికమ్మవంశంబు
పెంపుమీరుచుండు. 61
సీ॥ ఇమ్మహినెల్లవం ♦ శమ్ములకైకమ
త్యమ్మమైఁదగువారు ♦ కమ్మవారు
సమ్మతినెంతకా ♦ ర్యమ్మెనఁజల్పంగఁ
గ్రమ్మఁగాఁగలవారు ♦ కమ్మవారు
బమ్మతామరకంటి♦కొమ్మలకిక్కలౌ
యిమ్ములఁదగువారు♦కమ్మవారు
,నెమ్మమైనర్థిబృం ♦దమ్ములుప్పొంగవి
త్తమ్ములనిడువారు♦కమ్మవారు॥
తే॥ దొమ్మిఁగెల్వంగఁ గలవారు♦ కమ్మవారు
నెమ్మదినెనరుగలవారు ♦ కమ్మవారు
తమ్మికంటిబత్తిఁ గలారు ♦ కమ్మవారు
నెమ్మలంగ్రాలఁగలవారు ♦కమ్మవారు॥ 62
శా॥ అందుంబొల్తురు నేల్లిగడ్డకులులా ♦ ర్యస్తోత్రపాత్రైకకీ
ర్త్యందుల్ దూగుచుసంపదాన్వితులు ♦ సుస్థేమాభిరాముల్ కృపా
సింధుల్,బాధురవిక్రమోజ్వలులు,నీ ♦ క్షీణప్రభావాఢ్యు, లా
ర్యేందుల్ భోగసురేంద్రులచ్యుతపదా♦బ్జేందిందిరశ్రేష్ఠులై॥ 68

తే॥ శ్రీమదెల్లిగడ్డాన్వయ ♦ క్షీరజలధి
పూర్ణిమాచంద్రుఁడైచాల ♦ పొలుపుఁగాంచెఁ
దానుగంగాధరాఖ్యుండు ♦ మానుగాను
క్షీరవారాశిశశివుట్టి♦ చెలఁగినట్టు॥ 64

శా॥ శ్రీగంగాధరపాదపద్మయుగళీ♦ సేవానుకూలుండు, వి
ద్యాగంభీరకవిప్రియుండు, విమతా♦హంకారహారుండు, క
ల్పాగశ్రేష్ఠసమానదానచణుఁడు ♦ ద్యత్కీర్తివిస్తారుఁడై
శ్రీగంగాధరుఁడొప్పెఁజాలమహాల♦క్ష్మీభాసితార్థాంగుఁడై॥ 65

క॥ ఆజంపతులుపకీరయ
నాజనుపేరుఁగలకమ్మ♦నాయకుఁగనిరా
శ్రీజలజాక్షుఁడుమున్నల
శ్రీజలజాంబకునిఁగన్న ♦ చెలువున నెంతే॥ 66

చ॥ అతనిగుణమ్ములెన్నఁదర♦ మా! పర మాదరమానసుండు; దో
షితనిజబాంధవుండు గుణ♦సింధువు,సింధువువిక్రముండు, బో
షితశ్రితబృందుఁడాఘనుఁడు ♦ శేషశయానుఁడులక్ష్మిఁబోలెనం
చితమతిలక్ష్మిఁబెండ్లియయి♦చేర్చెయశోధనమెంతయేనియున్॥ 67

ఉ॥ అంతపకీరయాహ్వయుఁడు♦నాత్మసతీమణిలక్ష్మియందున
త్యంతముదంబునన్మహిత♦ధార్మికవంతులశౌర్యవంతులం
గంతుసురూపధారులన♦ఖండ చరిత్రులనాజిధారిణీ
కాంతుఁడువొలెనందనులఁ ♦ గాంచెనునల్వురఁజుట్టలెన్నఁగన్ 68
వ॥ అక్కుమారరత్నంబులెవ్వరనిన. 69

సీ॥ గణనీయగుణమణి ♦ గణవినిర్జితనదీ
గణనాయకుఁడు కులా ♦ గ్రణిగణయ్య
దీనసంతానసం ♦ తానభూజముదాన
కానీనుఁడెన్నంగ ♦ జానకయ్య

సరసజ్జనమాన్య • వరగుణాభరణుండు
స్మరసమానుఁడు నర • సయ్యయార్య
వినుతమహాపుణ్య • ధనుఁడు బహుళదాన
చణుఁడలఘుండు నెం • చ హనుమయ్య
తే॥ యన్నలువురందు హనుమయ్య • యన్నెఁ గాంచెఁ
గరముభక్తినిఁ బెద్దల • గారవించె
వాగ్విజృంభణమునను గీ • ష్పతి నిమించె
ధర్మగుణమునఁ గీర్తియొం • తయు వహించె॥ 70
క॥ ఆనుహితయశుఁడు బుచ్చా
భామణిఁ గేల్వట్టి పుత్ర • మణియుగముఁ గనెన్
నామహితుఁ బెద్దకోటయ
నామహితాత్ముఁడగు కోట • య్యాహ్వయు నెమ్మిన్॥ 71
క॥ పేరులఁ జెలువుల గుణములఁ దీరుల, నడవడికలనొక • తీరుగఁ దగియ
వ్వారలు తమ్మెన్నఁగఁ బెర వారలు నయవినయములను • వరలిరి మైత్రిన్
మ॥ కూరిమిమీఱ ననందుఁ బెద • కోటయ కైకొనె నచ్చమాంబ నా
సూరివరేణ్యు సోదరుఁడు • సుందరిఁ గాఁగొనె రాజమాంబ నా
భూరిగుణాఢ్యులున్, మహిత • పుణ్యులు నాబలకృష్ణులిర్వుర
క్రూరచరిత్ర రేవతిని • రుక్మిణిఁ బెండిలియైన మాద్రిగన్॥ 73
వ॥ అందు రాజమాంబాపతి కోటయాభిఖ్యు గుణమణిగణమ్ము లెట్టివనిన
సీ॥ పరుని వేఁడఁగఁ బోని • పద్మాక్షుఁడన్నచో
నతని వదాన్యత్వ • మడుగనేల
పెరకల్కిఁ గోరని • సురవరుండన్నచో
నతని నడతచంద • మడుగనేల
కలకందు లెఱుఁగని • కలువతేఁడన్నచో
నతని కళాశ్రీని • నడుగనేల
బొంకని ధర్మసం • భూతుఁడేనన్నచో
నతని వచశ్శుద్ధి • నడుగనేల॥

తే॥ యనుచు బుధులెన్నఁ గీర్తిచే • నలరినట్టి
యేర్లగడ్డకులాంభోధి • హిమకరుండు
నైన కోటయ్య నెన్నంగ • నలవియగునె
నలువకైనను వేనోళ్ల • చిలువకైన॥ 75
వ॥ తద్భామామణి రాజమాంబారత్న చరిత్రాదు లెట్టివనిన. 76
సీ॥ కొల్లికులాంబుధి • కుముదాప్తుఁడైన రా
మస్వామియే సతీ • మణికిఁ దండ్రి
గోనముల పెట్టె నాఁ • దనరు నచ్చాంబికా
కలకంఠియే సాధ్వి • కన్నతల్లి
లక్ష్మీహృదబ్జరో • లంబాబు వెంకట
రత్నమే పతి సోద • రప్రవరుఁడు
నబలాశిరోరత్న • మైన రంగాంబయే
రాజీవనేత్రిగా • రాల చెల్లి
తే॥ యమరఁగా నేర్లగడ్డకు • లాబ్ధిచంద్రుఁ
డైన శ్రీకోటయాఖ్యు న • ర్ధాంగలక్ష్మి
యే కలికియయ్యెఁ దద్రాజ • మేందువదన
గుణములెన్నంగఁ దరమ ద్రు • హిణరమణికి॥ 77
సీ॥ క్రొత్తడితనమున • నెత్తువచ్చునగాని
సొబగున నీమెకు • జోడదెట్టు
సొబగున నీమెకు • జోడువచ్చునకాని
తాలిమి నీమెకుఁ • దరమదెట్టు
తాలిమి నీమెకు • దరము వచ్చునకాని
సంపద నీమెకు • సవతదెట్టు
సంపద నీమెకుఁ • సవతు వచ్చునకాని
వెరవున నీమెకు • దొరయదెట్టు
తే॥ లనుచు బుధులెన్నఁగా వసి • ష్ఠుని నెలంత
మరు నెలంత మను నెలంత • హరి నెలంత

జనకికోటయయర్ధాంగ ♦ మనఁ జెలంగు
రమ్యగుణమణినికురుంబ ♦ రాజమాంబ॥ 78

ఉత్సాహము. కోటయాహ్వయుండు తనదు ♦ కొమ్మ రాజమాంబతో
నీటలరఁగఁగలసిమెలసి ♦ నిండుమదిని సుగుణపుం
జేటులసఁపుఁజోటులార్య ♦ బృందగేయు లెందునున్
మేటులనఁగఁజాలుసుతుల ♦ మెఱయనలుపురంగనెన్ ॥ 79

వ॥ వారలెవ్వరనిన 80

ఉ॥ క్షీరసముద్రచంద్రసమ ♦ కీర్తిపకీరయ కీర్తినీయ వి
స్తారగుణుండుపిచ్చయ యు ♦ దారుఁడు వెంకటరామయాఖ్యుఁడు
ర్వీరథపుత్రవిక్రముఁడు ♦ వెంకయనాముఁడు నల్వురొప్పిరా
వీరవరేణ్యులైనరఘు ♦ వీరులునల్వురపోల్కి మైత్రిమై ॥ 81

ఉ॥ వారలలోఁబకీరయ ది ♦ వాకర తేజుఁడు బంధుబృంద మం
దారుఁడు ధైర్యవంతుఁడు ను ♦ దారుఁడు నీతిపరుండు గీర్తివి
స్తారుఁడు, భాగ్యవంతుఁడరి ♦ దారుఁడు రాజమనందనుండు వి
స్తారగుణాభిరాముఁడు ర ♦ సావిబుధోత్కరతోషియైతగన్ ॥ 82

సీ॥ వలఱేని నిండుఁగ ♦ ల్వలఱేనిఁగమకించు
నెవనిసోయగమసం ♦ బవనియందు
మలసూడుమేటిచి ♦ ల్వలసూడునగిమించు
నెవనిమహాభోగ ♦ జవములెందు
నగరాజునాదిప ♦ న్నగరాజుహసియించు
నెవనిధైర్యప్రజ్ఞ ♦ లెసఁగమందు
కర్ణునిగోకర్ణ ♦ కర్ణునినదలించు
నెవని తేగముభూతి ♦ యిందునందు
తే॥ నట్టినుతమన్య నతిగణ్యు ♦ నధికపుణ్యు
నెల్లగడ్డకులాంభోధి ♦ హిమమయూఖుఁ
డైనశ్రీపకరయనెన్న ♦ నలవియగునె
ధాతకైనసరీసృప ♦ నేతకైన॥ 83

సీ॥ చాటునఁబల్కు నా ♦ చారమెన్నఁడు లేదు
ముందాడుటంతకు ♦ ముందె లేదు
యొప్పినచోఁజల్ప ♦ కుండుటెన్నఁడు లేదు
ముందొప్పుటంతకు ♦ ముందె లేదు
యొకఁడలంతిగఁబల్క ♦ నోర్చుటెన్నఁడు లేదు
సందిచ్చుటంతకు ♦ ముందె లేదు
మెచ్చుచోఁగొంచెమ్ము ♦ నిచ్చుటెన్నఁడు లేదు
బొట్లమెచ్చుంతకు ♦ ముందె లేదు
తే॥ అనుచుబుధులెన్నఁగీర్తిచే ♦ నలరినట్టి
కలిమిఁగలయట్టి నెఱిగమ్మ ♦ కొలఁపుజెట్టి
కోటయాఖ్యునితొలిపట్టి ♦ గొనవుఁబేటి
యెల్లగడ్డపకీరయ్య ♦ కెవరుసాటి॥ 84

వ॥ మఱియు నమ్మనీషిమణీకృతకార్యమ్ము లెవ్వియనిన. 85

సీ॥ వేయించెనెవ్వాఁడు ♦ విపులాండజావళి
తోషింపఁగ్రామ్మావి ♦ తోపొకండు
తీయించెనెవ్వాఁడు ♦ ధృతి జంతుజాలమ్ము
దగఁబాపికొనసూయిఁ ♦ దగనొకండు
వ్రాయించెనెవ్వాఁడు ♦ వరకవీంద్రులచేత
బురుషోత్తమస్తోత్ర ♦ ములనుమెండు
చేయించెనెవ్వాఁడు ♦ శివకేశవులకుత్స
వమ్ములునేత్రోత్స ♦ వముగరెండు
తే॥ నెతఁడు గొబ్బరితోఁటవే ♦ యించెమఱియు
నెతఁడు బండితసంతతి ♦ నెసఁగనెనయు
నట్టిరాజాంబికాపుత్రుఁ ♦ డైనమేటి
యెల్లగడ్డపకీరయ్య ♦ కెవరుసాటి ॥ 86

శా॥ శ్రీమద్వేములపల్లిలక్ష్మయకు ల ♦ క్ష్మీవంతురాల్ నర్సమాం
బాముగ్ధాంగనకుంగుమారికయునై ♦ మర్యాదకుందాపునై

రామారత్నమునైన "ముత్యమ" బకీ ♦ రయ్యాఖ్యుఁడెం తేఁగొనెన్
శ్రీమాణిక్యములక్ష్మినచ్యుతుఁడుముం ♦ జేకొన్న చందమ్మునన్ ॥ 87

వ॥ ఆముత్యమాంబామణి గుణమణిగణంబులెట్టివనిన 88

చ॥ మణిగదపుష్కరాక్షులను ♦ మంజులభాషలభారతీసతీ
మణిగద కల్మినిందిరకు ♦ మాద్రికదా తతశాంతిభూసతీ
మణిగద శక్తిమానిమణి ♦ మాతకదాపతిభక్తిబంధుస్వ
ర్మణిగద యట్టిముత్యమన ♦ మాననుఁగానఁజగాన నేనెటన్ ॥ 89

ఉ॥ ఆచెలిమిన్న నెన్నఁదర ♦ మా! పరమాదరమానసాంబయా
హా చెలువమ్ము నావినయ ♦ మానయ మాభయమాముదమ్ము పెం
పాచతురత్వమాకరుణ ♦ జయాఘనమామనమాగుణమ్ము పెం
పాచలదానసంపుఁబోలు ♦ పాతళుకామెలపామె కేతగున్ ॥ 90

క॥ ఆజంపతులిరువురకును భూజనములుమెచ్చఁబుత్ర ♦ పుత్రికలెంతేన్
దేజునను గలిగిరైదుగురోజనునిప్పటికిముద్దు ♦ నోఁచఁగఁగలారై ॥ 91

ఉ॥ వెండియువారలెవ్వరన ♦ వెంకటరత్నము బుచ్చికోటయా
ఖ్యుండభిరూపలక్ష్మియన ♦ నొప్పినవెంకటనర్సమాంబయుం
గొండికచుక్కమాంబ కడు ♦ గొండికరాజమయొప్పిరెంతయే
మొండుగబాల్యచేష్టనెల ♦ మింజెలిపిందు దముంగణింపఁగాన్ ॥ 92

తే॥ పొందుకాండ్రతో నల్లారు ♦ ముద్దుగాఁగ
నుండితల్లిడుమట్టున ♦ కొండునాక
గుడిచిచదువుకొనుచున్నాఁడు ♦ కొండ్రువారు
మించిపూబుట్టఁగ బరిమ ♦ ళించుఁగాదె॥ 93

సీ॥ సేవాభిశోషిత ♦ శ్రీరామచంద్రుండు
చంద్రుండుగణనీయ ♦ సాంద్రకీర్తిఁ
గవిబుధాంభోరుహా ♦ కరపరమిత్రుండు
మిత్రుండుబాంధవ ♦ మిత్రతతికి
నానతదీనసం ♦ తానసంతానమ్ము
తానమ్ముగుణసమ ♦ దాయమునకుఁ

బాగడొందిననిదాన ♦ మునకునిదానమ్ము
దానమ్మునఘనుండు ♦ తరముతనకు
తే॥ నెవ్వఁడయ్యెల్లగడ్డకు ♦ లీనుఁడార్య
గేయకృతకార్యుఁడట్టి ప ♦ కీరయమహీఁ
దతకళాసంపదమల సం ♦ తానవృద్ధి
వరలె వరలుచున్నాఁడు ♦ వరలఁగలఁడు ॥ 94

వ॥ మఱియు నయ్యెల్లగడ్డ పకీరయాభిధానుండు 95

క॥ చేసెనుసత్కార్యంబులు చేసెనుహరికర్పణముగఁ ♦ జేతలవెన్నో
చేసెనుపకారమొరులకుఁ జేసెను దానమ్ములెన్నొ ♦ చెప్పఁగఁదరమా!

క॥ శ్రీమహిజామాతయురహి
నీమహిని బకీరయాఖ్యు ♦ నెల్లయపుడిటుల్
శ్రీమహితకార్యసమితినిఁ
బ్రేమహితమ్ముముఁదిఱుఁగ ♦ వేమరుఁజేయున్ ॥ 97

షష్ఠ్యంతములు

క॥ ఈదృశగుణవంతునకు మృ
గీదృశమన్మథున కమల ♦ కీర్తివిధునకున్
సాదరునకుమత్కృతకవి
తాదరునకు "శ్రీపకీర ♦ యాభిఖ్యునకున్" ॥ 98

తోటకము. నుతదివ్యగుణౌఘమ ♦ నోజ్ఞునకుం
జితవైరునకంచిత ♦ చిత్తునకున్
సతతాంచితకీర్తివి ♦ చారునకుం
దతకమ్మకులాబ్ధిసు ♦ ధానిధికిన్ ॥ 99

క॥ కృతపుణ్యవిశేషునకును
కృతకర్మానుభవునకుని ♦ కృత్తరిపునకుం
ధృతవిమలగుణునకుం గర
ధృతమత్కృతకృతికి నార్య ♦ బృందహితునకున్ ॥ 100

తోటకము. అనఘైజ్ఞులగడ్డకు ♦ లాంబుధిచం
ద్రునకుం బుధబృందవి ♦ నోదునకున్
ఘనదానవనిర్జిత ♦ కర్ణునకున్
బెనుకల్ములముత్యమ ♦ పెన్మిటికిన్ ॥ 101

క॥ ఖేచరగోత్రభవునకు
ధీచరణాబ్జతలవిచర ♦ ధీయుతునకు నా
ర్యాచరితకృతిప్రియునకు
ధీచతురునకు గురుపాద ♦ తీర్థహితునకున్ ॥ 102

వ॥ అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన "శ్రీమత్సుగ్రీవ పట్టాభిషేకమ్ము నాఁబడుమహాప్రబంధంబునకుఁ గథావిధానం బెట్టిదనిన. 103

• కథాప్రారంభము •

క॥ శ్రీమెఱయఁగఁబదరీవన
భూమధ్యమునందుయోగ ♦ ముంజల్పుచుఁవి
ద్యామహితుసూతుచేతన్
క్షేమనుసత్కథలనెల్ల ♦ వినివినివేడ్కన్ ॥ 104

ఉ॥ శౌనకముఖ్యులకథల ♦ సంస్తవముంబొనరించి సూత! సు
జ్ఞానకళాసమేత! రఘు ♦ సత్తము చెల్మియొనర్చి వాలి బీ
రానదురానరాల్చి కపి ♦ రాజ్యము నేలినవాని శ్రీరుమా
జానికథావిధానము వె ♦ సన్వినిపింపవెమాకునావుడున్ ॥ 105

చ॥ మునివరులార! మీరిపుడు ♦ ముచ్చటచేసినలాగు మున్ను శం
భునిపరవర్ణినీమణి శి ♦ వుంగనిప్రశ్న మొనర్ప నాహిమా
వనిధరునన్గుటల్లుఁడు భ ♦ వానికిఁగూరిమిఁబల్కె నట్లు నే
విని చెదఁమీకునకథ స ♦ విస్తరమాగతినాలకింపరే॥ 106

వ॥ అని కొండరాచూలికిఁ గుండలికుండలుండువలికినవడువున సూ
తుండు శౌనకాదులకిట్లని చెప్పందొడంగె 107

మేరుపర్వతవర్ణనము.

క॥ ద్వీపములమధ్య జంబూ
ద్వీపమ్ములరారు మిగుల ♦ దీపించెఁబునా
ద్వీపమునడుమను మేరువు
ద్వీపపదమధ్యమునఁ గ్రాలు ♦ ద్యుమణితెఱఁగునన్ ॥ 108

శా॥ భూపద్మంబునఁగర్ణికాకృతినిజం ♦ బూద్వీపమధ్యంబునఁ
దీపించుందపనీయశైలము ధరి ♦ త్రీధాత్రివతంసంబు నా
శ్రీపద్మాక్షభవావతారమనఁగాఁ ♦ జేజేలపెన్నిక్కనా
దీపింపండివిజాంగనామణులునెం ♦ తేనాడుపూదోఁటనా ॥ 109

విభూతి. లక్షయోజనోన్నతిం దక్షకన్యకామణీ
పక్షకార్ముకోత్తమం బీక్షణీయమయ్యెడిన్ ॥ 110

సీ॥ ప్రాఙ్ముఖమ్మందున ♦ భంగశృంగములతోఁ
గులుకుజఠర దేవ ♦ కూటములును
దక్షిణముఖమునం ♦ దక్షిణవృక్షాళి
గైలాస కరవీర ♦ శైలములును
బశ్చిమముఖమునఁ ♦ బర్వతశ్రేష్ఠమ్ము
లైన పవన పారి ♦ యాత్రములును
నుత్తరముఖమునం ♦ దుత్తుంగశృంగస
మన్విత త్రిశృంగ ♦ మకరమ్ములును
తే॥ బ్రాచినినవాదిని ప్రతీచి ♦ రహిఁనుదీచి
ఘనపరిస్తరణమ్ములఁ ♦ గ్రాలునగ్ని
గతివెలుంగుచుశాత్రవా ♦ గమ్యమగుచు
నఖిలచిత్రాస్పదసురాల ♦ యంబుదనరు॥ 111

బ్రహ్మపట్టణవర్ణన.

క॥ పదివేలామడలనిడివి। బదివేలామడలవిరివిఁ ♦ బాటిలిసొగసై
యుదిరిజిగిబాజ్జవేలుపు। టుదిరినెలవుగ్రాలుచుండు ♦ నొకడలమల పైన్ ॥

సీ॥ పేరసత్తిబొమ్మల ♦ పెండ్లిండ్లుసేయుచో
వండఁగానిడుకడ ♦ కుండనాఁగ
నలకాలమనెడుద్రే ♦ జెలిదధినమ్మనె
త్తిననిడ్డతుద పెర్వు ♦ పనటినాఁగ
ముక్తికాంతామణి ♦ ముపురంబలఁగూడు
మించుటద్దాలపై ♦ మేడనాఁగ
దళిగారడీఁడు చి ♦ త్రముగానొనర్చిన
చక్కనినెత్తంపు ♦ టిక్కనాఁగ
తే॥ విశ్వరూపుఁడుదలఁదాల్చు ♦ వెల్లపట్టు
ముత్తెపుగొడుగుపైఁబొల్చు ♦ పుత్తడిజిగి
కొప్రమననలపొనుగట్టు ♦ కొట్టకొనను
రంజిలెడుడంబుననునిక్కుఁ ♦ పుజగంబు॥ 113

సీ॥ పూర్వదక్షిణములఁ ♦ బురుహూతపితృనేతృ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
పశ్చిమోత్తరముల ♦ వారిధీశ ధనేశ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
నాగ్నేయ నైఋతు ♦ లందగ్ని కోణప
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
పవన భర్గాశల ♦ శ్వసనదుర్గాధీశ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
తే॥ డంబుమీఁదదదీయపు ♦ రంబులందు
మేటియైవిష్ణుశివపురీ ♦ ధాటిమీఁట
నాఁటినాఁటికిశ్రీవిద్య ♦ నేటిలి కడు
సీటలరునల్వపెనుపీడు ♦ సాటిదీటి 114

శా॥ విన్నే అప్పూరిప్రాచిఁబొఱినసితా ♦ భిఖ్యంబ్రదీచింబడిం
జన్నంజతుపుసంజ్ఞ నుత్తరమునం ♦ జారంగభద్రాఖ్య న

న్నన్నా! దక్షిణమేగఁగానలకనం ♦ దాఖ్యాతినింగాంచె నా
పున్నెంపుంగనియైనప్రోలిమహిమన్ ♦ భూషింపఁగానేరికా॥ 115
ఉ॥ హాటకరత్నసంఘటిత ♦ హర్మ్యవిభూపలరమ్యవేదికా
ఝూటకనద్వినీలమణి ♦ జాలసమన్వితకుడ్యగేహళీ
ఝూటకవాటభర్మమణి ♦ సంఘటితోజ్జ్వలసాలవీథికా
నాటకశాస్త్రశాలలఁ ఘ ♦ నంబయిపొల్చెఁబురీవరంబొగిన్॥ 116

బ్రహ్మసభావర్ణన.

చ॥ అలపుటభేదనమ్మున మ ♦ హారజితోజ్జ్వలసౌధరాజమం
దలపురుహూతురచ్చయగు ♦ నందఁపుటోలగమందు నెందునుం
దలపునకందనట్టివిభు ♦ తంగనకాంబుజపీఠమందుబల్
వలపులఁగ్రుమ్మరించుచెలు ♦ వల్కయిదండలవీవవీవనల్॥ 117
మ॥ ఒకవంకందివిజోత్తముల్ విపులమో ♦ దోపేతులై కొల్వ వే
రొకవంకందటినీవధూటులుఁగుబ్బ ♦ ద్యూహమ్ములుంగొల్వఁ గొం
డొకవంకంజటితల్లజావళిసభ ♦ కృత్యుక్తుల్ పిసాళింపనిం
కొకవంకందివిజాంగనల్ నటనముల్ ♦ ప్రోద్యద్గతింజల్పఁగాన్ 118
క॥ మఱియుంబురాణపురుషులు
ధరణీరుహజాతముల్ ల ♦ తాసంచయముల్
నిరతంబుఁభక్తిఁగొలువఁగ
పరరూపములన్వహించి ♦ వైభవమొసఁగన్॥ 119
సీ॥ ఒక మొకంబొకవంక ♦ సకలాగమరహస్య
ములుమహామునులతో ♦ ముచ్చటింప
నొక మొకంబొకవంక ♦ నకలుపోప్రబ్రహ్మ
లకుసృష్టిమర్మముల్ ♦ రహిఁవచింప
నొక మొకంబొకవంక ♦ స్వకుమారకులతో ర
మేశుతత్వంబెల్ల ♦ నెచ్చరింప
నొక మొకంబొకవంక ♦ నొగిఁగళత్రమ్ముతో
మెచ్చుగానర్మోక్తు ♦ లుచ్చరింప

ఆ॥ వె॥ చతురతన్మలంగి ♦ చతురాస్యనామమ్ము
సార్థకంబొనర్చి ♦ జలజజుండు
కొల్వుఁదీరిమిన్నులఁ ♦ గోమరారి దితిజారిఁ
జక్రధారిఁదలఁచి ♦ స్వాంతమందు 120

ఉ॥ తారకయోగనిశ్చలతఁ ♦ దాలిచి గాఢసమాధినిష్ఠఁదృ
క్సారసముల్ మొగిడ్చి యల ♦ శార్ఙ్గధరున్మదినిల్పి ధ్యానమా
ధారినిసల్పునల్వకనుదమ్ములఁజాఱెఁబ్రమోద బాష్పముల్
వారిజపత్రముందొరఁగు ♦ వారికణంబులవారినంతలోన్॥ 121

ఆ॥ వాసినేలపైని ♦ బడసీకదోసిలిబట్ట జిత్రముగను ♦ బుట్టెనందు
ఋక్షవిరజుఁడనెడు ♦ వృక్షచరుండొకఁ డాదికాలమంద ♦ హార్యతనయ॥

క॥ ఆనందనుసజ్జనసిచ యానందనుగాంచిచాల ♦ యక్కటికముతో
నానందముననువనులశ తానందుండుండుమంచు ♦ నాజ్ఞయొసంగెన్॥

క॥ హాటకనగవనములఁ బా
హాటమ్ముగమధుప్రమధుర ♦ మాఫలములఁ దా
నోటికిఁదొరకినకొలఁదిని
మాటికినాతండుగొంచు ♦ మనుచుండునెడన్॥ 124

వనవర్ణన.

క॥ ఒకనాఁడాతరుచరమణి సకలాటవులఁజెరలాడి ♦ చయ్యనసలహా
టకశైలోత్తరశృంగవి నికటమ్మునఁగాంచె సురవ ♦ నీరాజమునాన్॥

ఉ॥ సాలరసాలసాలసుర ♦ సాలవినీలతమాలజాల హిం
తాలపలాశబాలవట ♦ తాలవిశాలపటీరపాటలై
లాలవలీలవంగనవ ♦ లాంగలలాంగలినారికేళ పా
ళీలలితార్జునామ్లకద ♦ ళీతరుశోభితమావనీస్థలిన్ 126

మధురగతిరగడ

మఱియునలరువని ♦ మల్లెలమొల్లల నెఱిగ్రొమ్మావుల ♦ నీటగుపొన్నలఁ
బంగసంపెంగలఁ ♦ బాగగునిడెల నలువగుబొగడల ♦ నవకాంచనముల
శ్రీకందములగు ♦ శ్రీచందనముల మాకందములగు ♦ మాకందమ్ముల

మారేడులనెల ♦ మాదీఫలముల నేరేడులఁబలు ♦ నిమ్మలఁజిన్నలఁ
బనసలననటులఁ ♦ బలుదానిమ్మలఁ జనుపకములఁబెను ♦ జామలనాసల
కజ్జూరమ్ములఁ ♦ గమ్మనిరేగులఁ గొజ్జంగులనా ♦ కుందీవలనెల
బోఁకలఁదీరగు ♦ బూరుగమ్రాకులఁ దాకలరేలల ♦ దగువిరవాదులఁ
దగిసకలర్తుల ♦ ధర్మంబులనెల జిగురులమొగడలఁ ♦ జెలువఁపుటలరులఁ
బిందెలఁగాయలఁ ♦ బొంపులనింపులఁ గ్రందుగఁగ్రాలెడు ♦ గాటఁపుఁదోఁపుల
మెలఁగురమాసుతు ♦ మేలిమిహాయముల
మలయునుమాసుతు ♦ మావులమావుల
మేలిమిజిప్పురుల ♦ మెసపుచునెలఁతల మాలిమిచేతను ♦ మూఁపులచివురుల
వావిరినొసగునె ♦ పంబునఁగొంతల మోవిఁగఱచుపర ♦ పుష్పనివహములఁ
జీకటిమ్రాకుల ♦ జివురుఁగుంపుల పీకఁగనుంగొని ♦ వేగఁబుబ్బుల
కాఁగలవనిపురిఁ ♦ గలయవిదిర్చల నాగకఁడమితో ♦ నాడెడునెమ్మల
మాపటివేళల ♦ మండెడునెండల కోపగఁజాలక ♦ నొక్కటఁదప్పులఁ
గోమలతరఁపుం ♦ గోకనదమ్ములఁ దామరపువ్వులఁ ♦ ద్రావఁగఁదేనెల
కనుదిగిఁబ్రొద్దటు ♦ గ్రుంకుటమనములఁ గనుగొనఁజాలక ♦ గడపుచురేయల
క్రొన్ననలందు స ♦ రోవరలక్ష్మల సన్నవఫుల్లాం ♦ బ్జకరమ్ములనెల
ముంగురులనెఱినిఁ ♦ బుచ్చినరీతులఁ జెంగుననెఱ్ఱని ♦ జేజేకరముల
చెలిమినిబ్రొద్దున ♦ జెందమ్ములుగలు వలునొక్కటదెరు ♦ వగనెమ్మోములు
నందులనుండియు ♦ నలరెడుమ్రోతల గ్రందుగలేచెడు ♦ భ్రమరనివహముల
దెల్లనితమ్ములఁ ♦ దెల్లనికలువలఁ నల్లనికలువల ♦ నల్లనినాచులఁ
జలచరజంతులఁ ♦ జలచరపక్షుల నలరారెడుకమ ♦ లాకరచయములఁ
గమలాకరయలఁ ♦ గలసారసములఁ విమలోత్పలములఁ ♦ బృథువనఫలముల
సౌరభములఁగొని ♦ చక్కనినడకలఁ దీరుగఁదిరిగెడు ♦ దెమ్మెరపిన్నలఁ 127

ఉ॥ ఆవనజాసనాత్మజుఁడు ♦ నాత్మవికారఁపుఁజేష్టలన్వనీ
పావనభూరుహావళినిఁ ♦ బ్రాకుచుఁదేనెపెఱళ్లరేపుచుం
జీవనముల్ రహింగనక ♦ జిహ్వాయునెండఁగనెంతొదప్పిచే
జీవనజాకరాళికయి ♦ చెంతవనాంతరమందు క్రమ్మరెన్॥ 128

వ॥ ఇట్లు క్రుమ్మరిక్రుమ్మరి 129

సరోవరవర్ణన.

ఉ॥ బంగరుబొజ్జవేల్పునగు ♦ బట్టికనుంగొనెన్ర్మోలబాలసా
రంగరుచిప్రకీర్ణమక ♦ రందయుతోత్పలపంకజావళీ
సంగతసౌరభప్రకర ♦ సంభృతిమందసమీరము న్మహా
భంగతరంగసంగవిధి ♦ వాహనముం గమలాకరమ్మొగిన్॥ 130

క॥ మిన్నేటిచెన్నునంగడు కన్నులపండువుఘటింపఁ ♦ గాసారమునన్
మున్నుతనుప్రక్షాళన మున్నడపి పిపాసఁ బాపెఁ ♦ ముదమున నవలన్॥

చ॥ జలములఁ గ్రోలయంతమెయి ♦ చాయసరోవరమందుఁ దోపఁగాఁ
బలముగఁ బొంచికాంచి జడ ♦ భావముతోఁ బెఱకోతితన్ను వే
చలమునబట్టవచ్చెనని ♦ సక్రుధయైజలమందుఁ దూకి యా
జలములనెవ్వరింగనఁగ ♦ జాలకయూరక దూకితంచెదన్॥ 132

ఋక్షవిరజుండు స్త్రీయగుట.

తే॥ తలచిఘనవజ్రసోపాన ♦ తతులఁ జేరి
నిలచినంతసరోవర ♦ నలవిహారి
రాగమునఁ హరినెదఁగోరి ♦ రామయయ్యె
నాగనొక్కకులుకుటెల ♦ నాగయయ్యె॥ 133

సీ॥ గోదమతుమ్మెదరెక్క ♦ గోద వెన్ను నునుగొప్పు
పుండరీకమునవ్వు ♦ మోము చెప్పు
కోకిమీలకుసిగ్గు ♦ గొల్పుకన్గవయొప్పు
కలితశంఖమ్మునెల్ ♦ గళము మెప్పు
చెందమ్మితూండ్లబోల్ ♦ చేదోయికడుటెక్కు
కటినాచు రెంచునూ ♦ గారు టెక్కు
జక్కవకవనవ్వు ♦ చందోయినుందళ్కు
నలువ శా బాలబోల్ ♦ నడలకుల్కు
తే॥ తలపఁగమలాకరమ్ములోఁ ♦ గలుగువస్తు
జంతుసంతతికలసియీ ♦ చందమునను

మెలఁతరూపువహించెనో ♦ మేదినిపయి
నాగఁదనరారునాయెల ♦ నాగతీరు॥ 134

ఉ॥ తమ్ములుపాణులేనుఁగుల ♦ తమ్ములు నెన్నడలెన్నఁ జాలగు
త్తమ్ములుగుబ్బలంగజమ ♦ తమ్ములు చేష్టలుకమ్మవిల్తుచే
తమ్ములుజూపులాత్మకుహి ♦ తమ్ములుపల్కులు తేనెదిండి మొ
త్తమ్ములువెండ్రుకల్ సువిత ♦ తమ్ములుమేలిపిఱుందులింతికిన్ 135

క॥ నెలనోముమోముజిగివె న్నెలననవ్వొడునవ్వుజవ్వ ♦ నెఱబంగరుగ
న్నెలఁ గెబ్బుగుబ్బకవతి న్నెలచందపుబలుపిఱుందు ♦ నెలతుక కెతగున్

తే॥ సుందరముదరమునకన్నఁ ♦ గంధరమ్ము
గంధరమునెన్న జడఁగొప్పు ♦ బంధురమ్ము
బంధురమునెన్న నగునడ ♦ మంథరమ్ము
మంథరముగబ్బిగుబ్బల ♦ సుందరమ్ము॥ 137

సీ॥ తనమేనిధగధగల్ ♦ వనజాంబకునినైన
ఘనమోహవార్ధిలో ♦ మునుఁగఁజేయఁ
దనవవ్వుచకచకల్ ♦ వనజాహితునినైన
ఘనరాగజలధిలోఁ ♦ మునుఁగఁజేయఁ
దనమేనిబుగబుగల్ ♦ వినుకొమాగునినైన
వలపుచేటఁబడంగఁ ♦ దలపుసేయఁ
దనచూపుమిసమిసల్ ♦ తద్వసంతునినైన
స్మరవికారమ్ముల ♦ మసలఁజేయఁ
తే॥ దన్నునొకతూఁకనులారఁ ♦ దడవికాంచు
నెట్టియుగ్రతేజుండౌ ము ♦ నీంద్రుఁడైన
మరునిబారినిఁదోయఁజాల్ ♦ తరుచరమణి
రమణియైయందువిహరించు ♦ సమయమందు 138

చ॥ నళినజుఁగొల్వఁగాఁజని య ♦ నంతపథమ్మున నేగునింద్రుఁడున్
నళినహితుండుగాంచిరి క ♦ నత్కనకాంగిగురంగలోచనన్

నళినము ఖిన్నగోపముఖు ♦ న స్తనిఁబల్లవపాణిఁదేవతా
నళినదృశోపమానఁమృదు ♦ నవ్యశరీరిని మంజువాణినిన్ 139

ఇంద్రసూర్యులుతదీయకాంతఁగాంచి ముచ్చటించుట.

వ॥ ఇట్టులాప్లవంగకన్యకామణింగనుంగొని దానిసోయగంబునకు నిరువురు మనమ్ములంజొక్కియున్నంతఁ శచీమనోహరుండు ఛాయామనోహరునకిట్లనియె॥ 140

ఉ॥ ఆతెలిగంటిఁగంటివె య ♦ హర్పతి! దానియొడల్ సోయల్ మఱిం
కేతెలిగంటికైనఁగల ♦ దే! తలపోయఁగనానొసల్ బెడం
గా తెలిగంటిసోయగము ♦ నాచనుకట్టుపసందునున్న దే
నా తెలిగంటిపింఛునకు ♦ నాగుటొయూరులకింత యేనియున్॥ 141

శా॥ ఆమాటల్ వినిసూర్యుఁడిట్లనుమహా ♦ త్మా! నీకు నేమందుఁగన్
నీమాటల్ నిజమాయెయారిసొబగు ♦ న్నె గాంచిలో నెంచితీ
రామారత్నము తోడసిడయినయే ♦ రామఁగనం లేదహా!
యీమాద్యత్పికవాణి నెట్టిమహితుం ♦ డేలంగఁదానోచెనో॥ 142

క॥ ఆనిస్వర్గ్రహపతులిరువురుఁ దనివిసనకనాప్లవంగ ♦ తామరసాక్షీ
మణిసొబగు నెన్ని మోహాఁబ్ధినినోలలనాడఁదనకి ♦ దేసందనుచున్॥ 143

పంచచామరము. హుటాహుటీనఁదత్ప్లవంగ ♦ యోష వాడిచూడ్కులన్
గటారులమ్మిటారిభ్రూవి ♦ కాశకార్ముకమ్మునం
దటాలునంగదించితేటి ♦ నారిలాగినాటుదా
జటాచిటాయటంచుఁవారి ♦ చిత్తముచ్చిపోవఁగన్॥ 144

క॥ వేగంటిఁజూఁపిదినకరు వేగంటిగి నేశుఁజూపి ♦ వేసెనిషువులన్
వేగంటిదమ్ముఁగుట్టీను వేగందన నేర్పుమీఱ ♦ వెలఁదిమదిఁగనన్॥ 145

చ॥ వలపులపాదుషాహిఁగలఁ ♦ పంగలగుండువహించిలావువ్రా
వలపులువడ్డికింబఱవ ♦ వాసవు తేజమునిర్గమించి యా
వలపులయిక్కయొక్కతల ♦ పైరవి తేజముగ్రీవపైఁబడెన్
వలపులుదీరెనా వెనుక ♦ వారికి వారిజపత్రలోచనా!॥ 146

వాలిసుగ్రీవులజననము.

క॥ ఆగతిస్వర్గ్రహపతులున ధోగతిగా రేతమాం వి ♦ ధువదనకిడఁద
ద్యోగంబెట్టిదియోస ద్యోగర్భంబునసుపుత్ర ♦ యుగముఝంచెన్!

వ॥ ఇట్లుప్లవంగకళత్రంబువలనంగలిగిన పుత్రయుగంబునీక్షించి వాసవమిత్రులు గగనతలంబునుండి పంటవలంతికిండిగ్గి పుత్రత్రితయమైన కళత్రంబుడగ్గరియందు నింద్రుండిట్లనియె. 148

చ॥ తెఱవ! త్వదీయశీర్షగత ♦ తేజమువాలముఁజేరఁగల్గె సుం
దరతనయుండువాలియను ♦ నామముగాంచునితండటంచు బం
గరువరహాలపేరొకఁటి ♦ గంఠమునందిడిముద్దులాడి విం
దెరువున నేగెవాసవుఁడు ♦ దివ్యవిమానమునెక్కి పీటికిన్॥ 149

వ॥ అంతనర్యముండు 150

ఉ॥ ఏవిడు తేజమర్థిఁధరి ♦ యుంచినఁగల్గినవాఁడువీఁడు సు
గ్రీవుఁడునాఁగనొప్పెనఁగుఁ ♦ బ్రేయసి! పావనితోఁసఖిత్వ మీ
పావనుఁడూనుఁదేజుగల ♦ వాఁడగుసుమ్మనిపల్కి సూర్యుఁడెం
తోవడివార్ధిఁగ్రుంకెను సు ♦ తుండుదితుండయియుంటనోయనన్॥ 151

ఋక్షవిరజుండు మరలఁబురుషుండగుట.

ఉ॥ అద్దినమెల్లనప్పడఁతి ♦ యాత్మకుమారులతోడనుండి తాఁ
బ్రొద్దలతూర్పునంబొడువఁ ♦ బూర్వవధూత్వముఁబాసి యచ్చుసం
గ్రుద్దినలాగునవృక్షచర ♦ రూపముదాలిచి పౌరుషమ్మువ్రా
నద్దిరచిత్రమయ్యెనని ♦ యాత్మకథన్మదిలోఁదలంపుచుం
గ్రద్దనచొప్పటుంగదలి ♦ కంజజుధామముఁజేరెఁజేరిమిన్॥ 152

వ॥ ఇట్లుతత్పురవీధింజనుదెంచి బ్రహ్మసభాముఖంబుంబొడఁగని 153

మ॥ ప్రజఁగల్గించెడుతండ్రిఁజేరఁజనిరా ♦ రాబాబు! రాతండ్రి! యీ
త్రిజగత్పావనివాణియవ్వయగు నీ ♦ దేవుండుతాతంచు నా
త్మజులంగూర్చివచించి దండములు బ్ర ♦ హ్మంగూర్చిపెట్టించి పం
కజగర్భాత్మజుఁడంజలిన్ సలిపి ప్ర ♦ క్కన్ వ్రీడతోనిల్వఁగన్॥ 154

ఉత్సాహము. స్వాకృతిన్వహించికొల్చు ♦ నాత్మజద్వయంబుతో
వీఁకనిల్చియున్నఋభు ♦ విరజుఁబుత్రుఁజూచి వే
దాకరుండుబ్రహ్మనవ్వి ♦ హర్షమొప్పఁబుత్రులన్
శ్రీకరాంగివాణితాను ♦ జేరబిల్చిపేరులన్॥ 155

తోటకము, తొడలందిడివేడుక ♦ తోడనుము
ద్దడరంగడుగాఁజెయి ♦ నంటుచుఁబ్రే
ముడిజెక్కిలినొక్కుచు ♦ ముద్దిడుచుం
దొడివెన్నులదట్టుచు ♦ దువ్విరహా! 156

మత్తకోకిల, ఆశిముత్తెపుపుత్తులొక్కక ♦ డాకుమారులకిచ్చి య
వ్వాణిపుష్కరసంభవుండు న ♦ వారిదీవనలిచ్చి శ్రీ
జానకీపతిపాదభక్తిఁ బొ ♦ సంగునీతఁడటంచుఁ ద
ద్వానరార్భకులందు రెండవ ♦ వాని గూరిచిపల్కెరా॥157

క॥ అనిపల్కి ఋభువిరజుని గని వేలుపుఁబెద్దవలికెఁ ♦ గరుణాన్వితుఁడై
తనయా! తెలిగంటితనంబునఁగన్నకొమాళ్లతోడఁ ♦ బోయివసుధకున్

క॥ వనచరకులపతివయియనుమనఋభువిరజుఁడువల్కె ♦ నబ్జభవునకున్
జనకా! సరసింబడిపోఁల, తినయితివేగఁబురుపగతిఁ ♦ దిరిగితినేలా! 159

వ॥ బ్రహ్మఋభువిరజుండు గాంతయగుటకుఁగారణంబతనికెఱింగించుట

చ॥ అనఁగ హిరణ్యగర్భుఁడపు ♦ డాత్మజుగన్గొనిపల్కు, వత్స! యా
వనముననాసరస్సున, న ♦ వారితవారివిహారలోల, హై
మనగధనుష్కదేవి నిజ ♦ మానవతీతతితోడఁ డిగ్గి, జీ
వనముల జల్లులాడఁగని ♦ వారల మోసముసేయ నయ్యెడన్॥161

మ॥ దితిసంతానముగామరూపములతో ♦ స్త్రీరూపముల్ దాల్చి త
త్సతిసంతానములోనఁజేరి, తమిహె ♦ చ్చఁగ్రీడసల్పంగ, నా
సతిసర్వంబు నెఱింగి, యీసరసిని ♦ చ్చుఁజొచ్చువాఁడెవ్వఁడేన్
సతిరూపంబువహించునంచుఁ బలికెం ♦ జాలంగఁగోపమ్మునన్॥ 132

ఉ॥ ఆవిధియంతయుందెలిసి ♦ యాత్మజ! యాదటమేనకాత్మజన్
నేవిధిపూర్వకమ్ముగన ♦ నింద్యమతింభజియించి వేడ నా

దేవికృపామతిన్ సరసి ♦ దిగ్గినవానికి నాఁడురూపమొం
తే వెలయంగ నొక్కదిన ♦ మేతగు నాపయినుండదంచనెన్॥ 163

ఉ॥ కానదినావసానమునఁ ♦ గల్కితనమ్ముదొఱంగినాఁడవ యా
సూనుఁడ! లజ్జయేల యిది ♦ చోద్యమె శ్రీహరికోర్కె యొట్టిలో
జానలరారనట్టపుట ♦ సాజము కావున నీవు వేగమే
యీనవకోమలాంగులర ♦ హింగొనిపోయి మహీతలమ్మునన్ ॥ 164

శా॥ చెన్నారందొగరాచతాగములతోఁ ♦ జేజేలపాన్నారిము
న్నన్నా! రంజిలఁజేసెఁ బ్రోలొకడు నా ♦ హా! దానిచెన్నంతయుం
గన్నారంగనఁగల్గు వానికనులే ♦ కన్నుల్ కడున్వేడ్కఁ బొ
ఙ్మన్నారంతులకేల ఘేలికొనుము ♦ న్నా! నీవునీవారితోడన్॥ 166

క॥ అనఋభువిరజుఁడిట్లను వనజజునకుఁజనక! నీదు ♦ వచనముపేర్మిం
బొనరింతుఁదత్పురంజేయునికిం బ్రబలినదో తెల్పు ♦ మానామముతోన్

బ్రహ్మకిష్కింధకేగఁ ఋభువిరజునకాజ్ఞాపించుట

వ॥ అనినసకుమారుండైన కుమారునకు హరికుమారుండిట్లనియె. 167

ఆ వె॥ క్షితిప్రవర్షణాద్రి ♦ చెలువొందునాగిరి
రాజుదండధర్మ ♦ రత్నఖచిత
గోపురములఁజెన్ను ♦ గుల్కెడుఁగిష్కింధ
నాఁగవీడు నచటి ♦ కేగుఁడీవు॥ 169

క॥ పుష్కరభవుఁడీపగిదిఁబరిష్కారముసేయభక్తి ♦ ఋభువిరజుఁడా
పుష్కరభవువీడ్కొని శ్రీ కిష్కింధానగరమునకొ ♦ గింబ్రీతిఁజనెన్॥

వ॥ ఇట్లు ఋ.వి.రజుండు జనకునివీడ్కొని కుమారులతోడం దక్షిణాభి
ముఖుండై సత్యలోకంబునుండి పంటవలంతికిం దిగునపుడు మధ్య
మార్గంబున. 170

ఋభువిరజుండు బ్రహ్మాజ్ఞఁగిష్కింధకేగుట.

క॥ అలనికఁపుఁజగము మొదల నేలమినిభూజగము దాక ♦ నెన్నిజగముల్
గలవన్నిజగములగడచి యిలకున్వచ్చేసిమఱియు ♦ నెంతేద్వారతన్

ఆ. వె॥ మిన్ను వాఁకఁ గలసి ♦ మెలఁగెడు తరగల
మెఱసి సకల నదులఁ ♦ దరఁగ గేళ్ల
జంటఁ గౌఁగిలింగొను ♦ పంటముత్తైదువ
గంటల మొలనూలు ♦ గాంచి మించి 171

చ। నగముల నానగమ్ములఁగ నందగు కందర మందిరమ్ములన్
మృగముల నామృగమ్ములు య ♦ థేచ్ఛ జరించు మహావనమ్ములన్
ఖగముల నాఖగమ్ములు ద ♦ గంజరియించు నగావళిన్ మహో
రగముల నామహోరగవ ♦ రమ్ములయిమ్ములఁ గాంచు చాదటన్॥ 172

క॥ పొడఁగని యొఁబదు నోకండా నుడల వలయుమంత యెత్తు ♦ మట్టుం గలదై
యడరు ప్రవర్షణ ధరము౦ బెడగడరెడు గండశిలల ♦ మెండగు దానిన్॥

ప్రవర్షణాచల రాజవర్ణనము.

మన్నీ డుజడివాన
ంపఁగ బ్రవర్ష ♦ ణాఖ్యదాల్చె
లకలనాఁడు
ంగశరణాల ♦ యంబునయ్యె
చిచ్చిడి రామ
ంల కెంతయో ♦ కీడుసల్పె
ాళియనుశంక
మైసింగముల్ ♦ చెండనుదికి
ంఁదమగోళ్లు ♦ మొక్కఁ-ఫ్రాన
రెందు ♦ వీణపాట
ప్పి స ♦ ప్పంబులాఁడు
నెన్న ♦ నలవియగునె॥ 174

బుదరియంజొచ్చి ధాసిలచ్చికచ్చెరువందుచు
...ట్టుఁగ దలివచ్చి యచ్చెరువ. 175

కిష్కింధాపురవర్ణనము.

మ॥ తిలకించెన్ మశివప్రచుంబితమహా ♦ దేవేంద్రధామమ్మును
జ్వలఖేయస్థసుగంధినీర విచర ♦ వ్యాళాంగనాసర్మవా
క్యలసద్వక్త్రశశాంకమండలము ది ♦ వ్యద్వైభవాడంబరా
ఖిలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగు కి ♦ ష్కింధాపురీరాజమున్॥ 176

క॥ ప్రాకారచిత్రితమృగేంద్రాకారములఁ దిలకించి ♦ యడలుసనెంతేఁ
బాకారిమదపు లేనుఁగు వేకాఱియ వెట్టుసంచు ♦ భీతిం దోలంగన్॥ 177

శా॥ ఱేరాజాలఁ బసిండి మేడగమిఁ జే ♦ ర్మిం గ్రీడలం జల్పు జే
జేరాజెల్వల పిండు నొండొరులతోఁ ♦ జెల్వారఁ గానంపు ఱే
ఱేరాజాల పసిండి మేడగమిని ♦ క్రీడావనీపాళి యం
దేరాజన్యవధూతతుల్ దిరుగునో ♦ యిష్టాప్తిమై జెల్లరే!॥ 178

చ॥ వలపుల కాటపట్లునళి ♦ వారము పాలిఁటి వేల్పు జెట్లు నా
వలపుల రాజు ప్రేట్లువడు ♦ వారలు ద్రిమ్మరు మేలిచోట్లు మేల్
వలపుల రాజు దండ్లుకళి ♦ లంబరియించెడు పింపట్లు బల్
వలపుల తేని సంగరపుఁ ♦ బట్లు పురింబు పుదోట లెంతయున్॥ 179

శా॥ నేరేళ్లుం గజనిమ్మలుం గ్రముకముల్ ♦ నిమ్మల్ వటాశ్వత్థముల్
మారేళ్లుం గరవీర పాటలములున్ ♦ మాదీఫలమ్ముల్ లస
న్నారంగమ్ముల నాసలుం బనసలుం ♦ ద్రాక్షేక్షువృక్షమ్ములం
బారంబుల్ సకలర్తుధర్మములఁ దోఁ ♦ పం గ్రాలు నందున్ వనుల్॥ 180

మ॥ దరచక్రాంబుజమత్స్యకచ్ఛపసము ♦ ద్యత్సారరేఖావళీ
వరభవ్యోర్మికకంకణాన్వితములౌ ♦ పద్మాకరమ్ముల్ వలెం
దరచక్రాంబుజమత్స్యకచ్ఛపసము ♦ ద్యత్సారరేఖావళీ
వరభవ్యోర్మికకంకణాన్వితలై ♦ పద్మాకరమ్ముల్ తగున్॥ 181

సీ॥ కోటలా తెలఁగంటి ♦ కోటలాగఁ గంటి
సూటిఁగన్గొనని కుఁ ♦ పాటి దోఁచుఁ
బేటలా తెలఁగంటి ♦ పేటలాగఁ గంటి
ధాటినన్నట్టునం ♦ దముగఁ దోఁచుఁ

ఘాటలాఁ దెలుఁగంటి ♦ పాటలాధరలంటి
ధాటిజద్దగినచం ♦ దానఁ దోఁచుఁ
దోటలాఁ దెలుఁగంటి ♦ దోటలాగలుగెంటి
పాటిమీఱినభంగి ♦ బరగఁ దోఁచుఁ
తే॥ మేడలాఁ దెలుఁగంటిరా ♦ మేడనాగు
వాడలాఁ దెలుఁగంటిరా ♦ వాడలాగు
గోడలాఁ దెలుఁగంటిరా ♦ తోడసాగు
జాడలాఁ దెలుఁగంటిప్రోల్ ♦ జాడలీగు॥ 182

మత్తకోకిల. కోటలన్నియుఁ మేలిబంగరు ♦ కొప్రఁపుంబురుజుంగమిం
చేటలన్నియుఁ జంద్రకాంతపుఁ ♦ మేల్మిబంగరు మేడలం
బాటలన్నియుఁ జందనాగరు ♦ వాసనావళి మేలిబూ
దోటలన్నియుఁ బూలమొగ్గలఁ ♦ దోరగాయల నొప్పెడున్॥

సుగంధి. మేడలన్నియుం బసిండి ♦ మించుటద్దపుంగమిం
గోడలన్నియుం బెడంగు ♦ గుల్కు వెన్నుచూపులన్
వాడలన్నియుం దగున్ సు ♦ పాణితోరణమ్ములం
జాడలన్నియుం దలంపఁ ♦ స్వర్గమీపురంబహా॥ 184

ఉ॥ గీర్వరనందనుండిటులు ♦ ఖేచరదామసమానమైన య
పూర్వపురమ్ము ట్టికాంచితద ♦ పూర్వపుసృష్టివిచిత్రకౌశలం
బుర్వర నెందుఁ గానమను ♦ చుల్లమునం గడునుబ్బు గాంచుచా
యిర్వురు ముద్దుబిడ్డలకు ♦ నింపుగఁ దెల్పుచుఁ జొచ్చెఁ దద్వనిన్॥ 185

జాంబవదాది వానరవీరులు పైపవశంబున ఋక్షవిరజు జేరుట

క॥ ఈలాగుఁ జొచ్చి స్వకులజు లేలాగునఁ గానుపింతు ♦ రెటు జొత్తుఁ బురిం
జాలఁ గననిఋక్షవిరజుఁ డాలోచన సేయుచుండ ♦ నచ్యుతు కరుణన్॥ 186

సీ॥ ప్రాచినుండియ హీన ♦ బలసంపదలతోడఁ
జాంబవన్నలనీలఁ ♦ శతబలులు న
వాచినుండియ ఖండ ♦ బాహుశక్తులతోడఁ
మైందద్వివిదగంధ ♦ మాదనులు ప్ర

తీచినుండియ శేష ♦ ధీసంపదలతోడఁ
దారహారిసుషేణ ♦ దధిముఖులు ను
దీచినుండియ భంగ ♦ దివ్యప్రభలతోడఁ
గజగవయగవాక్షు ♦ కపివరేణ్యు
తే॥ లాత్మబలములతోడఁ దా ♦ మరుగుదెంచి
ఋక్షవిరజునిఁ గనియందు ♦ వృక్షచరవ
రేణ్యులందఱిలోన ప్ర ♦ గణ్యుఁడైన
జాంబవంతుఁడు ప్రాంజలి ♦ సల్పి పలికె 187

ఉ॥ దేవ, మహానుభావ! తమ ♦ దివ్యతరాహ్వయ మెద్ది యో భవ
త్సేవ మహాప్రసాదమని ♦ చేసెడు నీపసిపాపలెవ్వరో
తావక ధామమే యెడను ♦ తామిటఁ రాగతమేమొ యోమహా
పావక ధాముఁడైన సిటు ♦ వంపఁగ వచ్చితిరే మొ పల్కవే॥ 188

క॥ నరసఁ పుటాచారమ్మం ప్రరుచిరసంపదయుఁ బ్రహ్మ ♦ వర్చస్సును శ్రీ
పరమేష్ఠికులజులని మొగ మరసినఁ జెప్పకయ చెప్పనౌరా! భళీ॥ 189

చ॥ అనవుడు జాంబవంతునకు ♦ నాతఁడు వల్కెఁ గపీంద్ర! భారతీ
శునకుఁ సుతుండ ఋక్షవిర ♦ జుండనువాడ విరించియాజ్ఞమున్
వనముల సంచరించుచుఁ బి ♦ పాసను జిక్కి సరోరుహాకరం
బునకటు పోయి క్రోలి జల ♦ ముల్ దగఁ బాపిసరోవరంబునన్ 190

ఉ॥ నీడనుఁ గాంచి శత్రువని ♦ నీటను దూకి యతేరిఁగాన కం
దోడనగట్టుఁ జేరి యొక ♦ తొయ్యలినై హరిమిత్రు లీయఁ దో
త్తోడన యీకొమాళ్లఁ గని ♦ తొయ్యలిరూపము నూడ్చి కంజభూ
త్తోడనుఁ దెల్ప నీసుతుల ♦ తో నిటువొమ్మనన బ్జజాజ్ఞచే॥ 191

క॥ పలికొననరుగుదెంచితి వాలిని సుగ్రీవుఁ గూడి ♦ పడిఁ గిష్కింధన్
మేలిట వచ్చితిరీరలు బాళిం గుంకఁ జననెదుర ♦ వచ్చునదిక్రియన్॥ 192

వ॥ అనిన జాంబవంతుండు 193

చ॥ జయముజయమ్ము ఋక్షవిర ♦ జా! విధిజా! కపిరాజరాజ! నీ
జయముజయమ్ము నాకుఁ విధి ♦ శాసనమీరల శాసనమ్ములన్

భయమునభక్తిమైఁదలల • పైఁధరియించిసతమ్ము మేము ని
జయమునుఁగోరి నెమ్మదులఁ • జల్పుమమానతియిమ్ము కార్యముల్॥

క॥ అనవిని శుభదివసంబునఁ జనఁగాఁవలెమనము రాజ•సద్మంబునకా
దినము వెదకితగు వారలఁ బనుపుఁడు సమకూర్ప నెల్ల•వస్తువ్రజమున్॥

సితగజాదులకొఱకు జాంబవంతుఁడు స్వర్గపురమున కేగుట.

మ॥ అనగానంతటజాంబవంతుఁడు మహా•హర్షాత్ముఁడై నీలుఁజ
య్యనఁగిష్కింధకుఁబంపి ప్రోలిఁగయిసే•యందాను వేస్వర్గప
త్తనరాజమ్మున కేగిగీష్పతికిఁమో•దంబారఁగాఁ మ్రొక్కి సం
తసనగా గార్యమువిన్న వింపఁసుముహూ•ర్తంబెల్లి కిష్కింధకు
న్ననఁ రాజున్నిలుపంగఁగూడుననఁగం•దాఁజాంబవంతుండనన్॥ 196

చ॥ నడివడియింద్రుఁడేరి రహిఁ•వందనముంబొనరించి దేవ! తాఁ
బొడిచెతొడిజె పెంపుఁగూర్మిదమ•తోడనుబల్కుమటంచుఁ వానరేం
ద్రుఁడుకెలఁగంటిగాఁ గమి•రోవిరిబోఁడులఁ వాయిదమ్ములం
గడువడిబంపుమంచుఁ గృపఁ•గన్గొనిపంపుడు వేగనాపుడున్॥ 197

శా॥ ఔరా! వానరరాజుఋక్షవిరజుం•డా! పుత్రుఁజుట్టంబ కా
దా! రారమ్మని కూరుచుండమని తం•త్రక్షేమలాభమ్ములం
గారాబమ్మునవడ్గి నేననిపెదం•గాదాయటంచన్నఁదో
స్తోరానేగెను దెల్లగౌరువెలబొం•టుల్ గాణలుంజాణలున్॥ 198

ఋక్షవిరజాదులు కిష్కింధలోఁబ్రవేశించుట.

మ॥ అటుగిష్కింధకునేగి యామరుదినంబం•దందఱుంగూడి యం
తటఁగ్గైసేసి సపుత్రుఋక్షవిరజుం•గ్గంధేభరాజమ్ముపై
నటుగూర్చుండఁగఁబెట్టిదండ వెలబొం•ట్లాడంగఁవాద్యమ్ము లం
తటఁ మ్రోయఁబుంటభేదనంబుఁజొఱి రం•దంబొప్పఁవాగందఱున్॥

ప॥ ఇట్లంతకుఁమున్న చెన్నుమీరఁగ్గైసేయఁబడి "నిత్యకళ్యాణమ్ముం బచ్చతోరణమ్ము" నైవెలుంగు శ్రీమత్కిష్కింధానగరమ్ముఁజొచ్చి ప్రోలిసోయగంబునకచ్చెరువందుచుఁ బురవీధినూరేగి వియచ్చరరాజరచ్చలచ్చినవలబుచ్చు రచ్చపట్టుంజేరి ఋక్షవిరజుండు దాను

రాజుగను వాలియువరాజుగను జాంబవత్సుషేణాదులు మంత్రిసత్తములుగను దక్కువారలంతంతఁగొల్వ గొల్వుదీరి పూజ్యంబగు కపిరాజ్యంబు రాజనీతిమెఱయఁ బరిపాలింపుచుఁ సుఖంబునందంబుమీరనుండిరంతఁగొంతకాలంబునకు 200

సీ॥ వులుమీరఁయౌవనపఁ•టిష్ఠితఁధీరతనొలి వాలి సు
గ్రీవులుమీఱివారిగడుఁ•ప్రేముడిథాత్మజాఁడ్రెట్టివిద్యలన్
జీవులుగాఁగఁ జేసియుఁ•నీతులఁ జేసిమహీంత లేశసం
భావులుగాఁగఁ జేసెగఁరి•మన్ విలువిద్దెలలోనసర్వులన్॥ 201

క॥ అక్కపిరాణ్ణందనములు లుక్కపిరంగీతునుకలు•చుక్కనెంతేఁ
జక్కనిప్రోయాంధ్రకునా చక్కనిరాయలుతలంప•సర్వజ్ఞులహా!॥

క॥ కలలోనైనంబొంకరు తలలోనాలుకలుమంత్రి•తల్లిజలకు నీ
యిలలోఁమార్తురకుం గుండెలలోగాలములువారిసం•బోలబోరుల్॥

వ॥ ఇట్లు సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రుని నిందసల్పు ఋక్షవిరజునందనులు దినదినప్రవర్ధమానులై యుండిరనిపల్కుటయు నటమీద వారలెభ్భంగిఁబ్రవర్తిల్లిరెఱిఁగింపుఁడని గట్టుదొరపట్టి రసారఘుపెచ్చరించిన వసువునశౌనకాదిమహామునులు సూతునడుగుటయు. 204

ప్రథమాశ్వాసాంతపద్యములు.

కం॥ శ్రీరాజాంబకుమారా! మారాజసదాబ్జభక్త•మానస్యసుధీరా!
ధీరాజతోనుదారా! ధారాధరదాహభోగ! ఘనశ్రీరాజా!॥ 205

ధ్రువకోకిల. సకలసద్గుణసంచయా! బుధ•జాలసన్నుతసన్నయా!
సకలబంధుజనప్రియా! కవి•జాలవంద్యశుభోదయా!
వికటశాత్రవహృద్భయా! హత•భీకరాఘచయా! మహా
హికకాచలటక్షైర్యధుర్య! వ•రైల్లగడ్డపకీరయా! 206

ఖడ్గబంధము

క॥ సారతరధీరమాకర! కీరవిరధవిభశరీర! కృతిహిత! పరమా!
మారమణభక్తకామ! పకీరనునామ! కులసోమ! కృష్ణవిరామా

కందగీతగర్భితచంపకము.

వరకవనప్రియా! మహిత♦వైభవ! సన్మృదుమంజువాక్య! బం
ధురహృదయా! మహావినయ♦ధుర్య! దయామయ! వీరవర్య! శ్రీ
కర! భవకింకరా! సుకవి♦కంజవనార్యమ! సూరివర్య! సా
దర! సునయాకరా! ప్రకట♦ధామ! పకీరయభవ్యనామకా! ॥ 208

గర్భకందము.

కవనప్రియా! మహితవైభవ! సన్మృదుమంజువాక్య♦బంధురహృదయా!
భవకింకరా! సుకవికంజవనార్యమ! సూరివర్య!♦సాదర! సునయా! 209॥

గర్భతేటగీతి.

మహితవైభవ! సన్మృదు♦మంజువాక్య!
వినయధుర్య! దయామయ!♦వీరవర్య!
సుకవికంజవంజవనార్యమ!♦సూరివర్య!
ప్రకటధామ! పకీరయ♦భవ్యనామ! 210

మాలినీవృత్తము
పరమకులపవిత్రా!♦పండితాంభోజమిత్రా!
వరకవిజనమిత్రా! వైరిసందోహజైత్రా.
గురుతరసుచరిత్రా!♦కోటయాఖ్యాత్మపుత్రా!
స్ఫురదురుఘనగాత్రా!♦ముత్యమాంబాకళత్రా! ॥

గద్య

ఇది శ్రీమదచ్ఛాంధ్ర సిరోష్మ్య సిగ్గద్య నృగచరిత్ర" కృతివిరచనాచాతు
రీధురంధర సద్యశోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలతాపస్తంబసూత్ర
చతుర్విధకవితామతల్లి కాబ్జరాజాన్వయపయఃపారావార రాకా
కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర ముంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత
రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన "శ్రీమత్సు
గ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు
నందు ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః.

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

హనుమత్కవీయము.

(ద్వితీయాశ్వాసము.)

కం॥ శ్రీమత్కిష్కింధాపుర ధామ! కవిస్తోత్రనామ!♦ధరణీతనయా
కామపదాంబుజసేవా కామ! పకీరయసనామ! ఖరకరధామా! ॥ 1

కం॥ అటమీఁది తెలుఁగువినుఁడు
త్కటకరుణాంజంద్రధరుఁడు ♦ కాళికిక్షితిభృ
త్కటకమున నుడుపు వసువున
నటసూతుఁడు సెప్పెమునుల ♦ కాపైసికతన్ ॥ 2

సముద్రమథనాదికథాసంగ్రహము.

చ॥ క్రమముగఁ బాసవాల్ దోరలు ♦ రక్కసులున్ సుధఁ గోరిపాల సం
ద్రము నెపుకుండమంధరధ ♦ రమ్మనుకవ్వము. బెట్టి మేటిలా
గమునికి జేసి త్రాడుఁగడు♦గట్టిగఁ జుట్టి కరమ్ముఁ బట్టి ధై
ర్యమడరఁ గామథింప మహి♦తార్భటిఁ బుట్టె విషమ్ము తోల్తనే॥ 3

చ॥ కలిగిజగమ్ములంగలఁచ♦గానళికాశ్వుఁడు భ్రమింగ నంతనాల్
గలిగినసంయముల్ గొనిరి♦గంధగజేంద్రము వెల్లగుఱ్ఱముం
గలిగిననింద్రుఁడుం బలియుఁ♦గైకొనిరిందిరయున్ మృగాఙ్కుఁడుం
గలిగిర మేశువక్షమల♦ఖస్థలముంగయిసేసి రంతటన్ 4

కం॥ కొమ్మలొమేలిమిచివురుం
గొమ్మలొమరుకత్తలాని ♦ కొమ్మలొజగిగీల్

బొమ్మలోఁ పైఁడిమెఱుంగు
బొమ్మలోనా వేల్పుటాండ్రు • పుట్టిరి జలధి॥

తారవర్ణనము.

క॥ అవ్వామాక్షులలోనం బువ్వారుంబోఁడి తార • వొల్చును వలరా
గ్రొవ్వారు మదపు టేన్గన మవ్వంపుంబువ్వుబోండ్ల • మానికమనఁగన్॥

ఉత్సాహము. పల్లవోష్ఠి జవ్వనంపుఁ • బాలవెల్లిలోని తా
బేళ్లు గోడెమీలు సుళ్లు • బెంగరుళ్లు నుర్వ్వి మీఁ
గాళ్లు కనులు లోతుబొడ్డు • గల్కిముత్తరుల్ నవుల్
ద్రుళ్లుగాఁగఁ దండ్రిఁబోలు • తోయజాక్షి నాఁదగన్ 7

సీ॥ కల్వలోఁ పెనుఱూను • చెల్వలోఁ తుమ్మెద
చెల్వలోఁ కఱిపుల్గు • చెల్వలోక్కొ
తేటులోఁ కఱిమబ్బుఁ • దాటులోఁ నీలంపుఁ
గూటులోఁ కఱినాచుఁ • దాటులోక్కొ
పంజులోనును పైడి • గిండులో జక్కవ
గండులోఁ పొందమ్మి • చెండులోక్కొ
మించులోఁ హొందీవ • సంచులోఁ పవడంపు
సంచులోఁ రిక్కల • మించులోక్కొ
తే॥ నాఁగఁదనరారు నాయొల • నాగకనుల
తీరు గొనబారు పెన్నెరుల్ • కారు ఛనుల
సౌరు బెడగారు మెయిడాలు • తీరు కనులఁ
దీరుగాఁ గాంచు నిలలోని • వారికబల!॥ 8

చ॥ తెలివపిఱుందు నెన్నొసలు • దిన్నెలతోఁ నెలతోఁ నెదిర్చెహం
బరువఁపుగుబ్బలుం గొమము • మందరముం దరముర్ హసించెదుర్
సిరిగలమేను నెన్నడలు • శ్రీకరినింగరినిన్ గలంచెదుర్
హారువుగఁ గెల్చుఁ గొను రద • మంబరముం బరమాపు మల్లికన్॥ 9

క॥ వేళ్లాకన్నుం గవ తా బేళ్లామీఁ గాళ్లు గోళ్ల • పెంపులు రిక్కల్
చాళ్లా చొక్కఁపు మావిచి వుళ్లా పదయుగము పువ్వు • బోఁడికి నహా హా

సీ॥ తెలివమేల్ తలకట్టు • దీర్ఘమ్ములై యొప్ప
గుడిరీతి శ్రవణశ • ష్కులికలొప్పఁ
గొమ్ములలాగు కం • దమ్ములుఁ గనఁ నొప్ప
వానిదీర్ఘము చూపు • వరుస నొప్ప
నేత్వమైత్వము పాటి • నెసఁగు హస్తయుగమ్ము
నోత్వమ్ముగతి బొమ • లొప్పియుండఁ
బుత్వమ్ము తో నాసి • కెత్తువచ్చఱసున్న
తో నెన్నొసల్ తుల • తూఁగుచుండఁ
తే॥ నాభికూపమ్ము నెఱసున్న • నాఁగ నొప్ప
ఘనకుచములను స్వారయు • గమ్ము నెప్ప
డెన్ను నంచనఁ జెలి యొడ • లెల్లగుణిత
పద్ధతి నిఁదగెనని వేఱె • పలుక నేల॥ 11

ఆ. వె॥ "ళా"సుమధ్యముమహి • ళా సుమధ్యమునవ్వఁ
"దా"పిఱుందునగుఁగ • దా పిఱుందు
"ళా"ప్రకారమవుబ • ళా! ప్రకారము నెన్నఁ
"దాని"యెదనుతించు • దానియెదను॥ 12

తే. గీ॥ నెఱులు నేరేడుఁబండులు • నిమ్మపండ్లు
దోరఁపుంగబ్బిగుబ్బలు • దొండపండ్లు
గెంపువాతెఱ దాకపం • డ్లింపుగుల్కు
పల్కుమఱిపండ్లుమడమలు • పడఁతికహహా!॥ 13

చ॥ లలితవిలాససంపదలఁ • లక్ష్మికిఁ జెల్లెలు సోయగంబు సం
గలితవిలాసలైన సుర • కాంతలకున్ సహజాత సద్గుణో
జ్జ్వలితవిలాసలం గలశ • వార్థికిఁ బుత్రి తరంబ యెన్న నా
కలితవిలాసకాకె సరి • కాకమఱొక్కతె కల్గునే కనన్॥ 14

క॥ ఈదృశవిలాసతత్సతి తాదృశశరథిజనియించి • తనతండ్రియెదన్
సాదృశ్యరహితమైనమ్మ గీదృశగంటినను పెంపొం • గంగలిగించెన్॥ 15

తారనుమోహించి వాలి సుషేణులామెకేల్దోయిఁబట్టుట.

క॥ ఈకరణిఁగలిగిదివిజని
కాకరని భవదనలంద♦జాలనెఱిని ర
త్నాకరము వెడలివచ్చె గు
ణాకరుఁడగుపురుషుఁదనకు♦నరయుటకోనన్॥ 16

ఉ॥ అంతకుమున్ననచ్చటికి♦నైంద్రసుషేణులువచ్చియుంటఁ ద
త్కాంతనుగాంచి దానిమొస♦కంపుటొయారము దానిచొక్కఁపుం
గాంతియు దానిసోయగఁపు♦గల్మియుఁదానిజగానడల్ హొయల్
భ్రాంతినిముంచుదానినెఱి♦వాల్ నునుజూడ్కులతీరు నెంచుచున్॥ 17

చ॥ పనివిని చెంతకయ్యెడన♦భంగనఖద్యుతినింద్యదారఁమో
హినియపరావతార మణి♦హేమసమంచిత తారహారఁ స
త్యసిచయవాక్ప్రచారఁ తత♦త్రైధికతాపవిదారఁ సజ్జన
ప్రనిచయకీర్తనీయగుణ♦వారను దారనుదారుగాంచుచున్॥ 18

ఉత్సాహము ఎదురుగానుబోయివార♦లిరువురుఁజెనప్పులం
గదురుమోములందదీయ♦కాంత కేలుదామరల్
గుదురుగాఁస్వహస్తములను♦గోర్కెమీరఁబట్టిరా
యదురుబెదురులేకతమక♦మంతకంతకెచ్చఁగాన్॥ 19

ఉ॥ దాపలికేలఁవాలితన♦దక్షిణహస్తమునన్ స్వకీయవా
దాపలికేలునోలిఁదన♦దక్షిణపాణిసుషేణునిన్ వలం
దాపలిప్రేవనెంతయు ము♦దంబుననిట్టులు వట్టినిల్వఁగాఁ
దాపలిప్రేవకై తిరిగి♦తార సుషేణునితోడనిట్లనున్॥ 20

తార సుషేణునితోఁ వాలితోఁ బ్రసంగించుట.

మ॥ చెలిఁగాంధర్వమునం గొనందలచితే♦స్త్రీదక్షిణంపుంగరం
బలరం బూరుషుఁడైనవాఁడు పెడకై♦నాటన్వలెం దానికి
న్వాలిగాఁదా పెడకైనిబట్టితివి తం♦డ్రీ! నీకికేనాలిఁగా
నెలమిం బెంపుసుపట్టినాదునను నెం♦తేబెంపుమాకూర్మిమైన్॥ 21

మ॥ అనివాలింగని పూరుషాగ్రణిమహా♦హ్లాదంబుతో నేలు న
న్ననివార్యంబగుప్రేమ నీకడలి నీ♦కైకల్గఁగాఁజేసెనన్
వనజాక్షుండతఁడేమిగాఁదలఁచెనో♦స్వాంతంబునం దట్టులా
వనజాతాసనపౌత్ర! ఋక్షవిరజా♦పత్యంబ! నిన్గోరి జ
వ్వనముంజన్నియవట్టియుంటిఁ ఫలియిం♦పంగంటినాకోరికల్॥ 22

చ॥ జిలిబిలితేనియల్ నుడులఁ♦జిల్కుచుఁగుల్కుచుఁబల్కునాజగా
కులుకులదొంతివాలిగని♦కోమలినేలఁగఁగంటినంచు నీ
పలపులయుక్కఁజక్కని ప్ల♦వంగశిఖామణి వాలికిచ్చి నా
కులముపవిత్రతంజలిపి♦కొంటినటంచుసుషేణుఁడందగన్॥ 23

తారావరారోహా వివాహము.

శా॥ చాలంజంకలుగొట్టికొంచునగుచుం♦జంద్రాస్యతారంజగా
బాళింగైకొనిప్రోలికేగి వెనుకం♦బ్రాజ్ఞుల్ముహూర్తం బొకం
డాలోచించివచింప దారకు మహా♦హ్లాదమ్ముతో వాలికిం
ద్రైలోక్యంబునుమారుమ్రోతలిడవా♦ద్యవ్రాతముల్ మ్రోతకున్

ఉ॥ శ్రీసురుచిప్రహాసుఁడు సుషేణుఁడు శేషవిశేషశేముషీ
భాసురుఁడాగమోక్తవిధి♦బంధురబంధుజనాభిరమ్యమై
భాసురవజ్రపాణివిభ♦వంబుహసింపఁగఁజాలు వైభవం
బైసురవంద్యమైతనర♦నాయెడఁజల్పెవివాహమెంతయున్॥ 25

సుషేణుఁడు తారనత్తింటికనుచుట.

ఉ॥ చిత్తమువొంగనీకరణిఁ♦జేసివివాహముఁ గూతునట్లు మేల్
హత్తులఁగత్తలానులను♦నందఁపుఁరోవిఁబోండ్లు లోనుగా
నత్తఱినిచ్చిపుచ్చెఁరహి♦నందఱునందరుదందఁముందుగాఁ
గత్తులుదూసిసద్భటని♦కాయములోరలబాఱుదీరఁగాన్॥ 26

క॥ తారామనోహరుఁడుగాం
తారత్నముఁగూడిగృహము♦నకునరిగినటుల్
తారామనోహరుఁడు గాం
తారత్నముఁగూడిగృహము♦నకుఁ బ్రడరిగెన్॥ 27

వ॥ ఇట్లు గృహంబుఁ జేరి 28

వాలి తారతోఁ గూడి విహరించుట.

ఉ॥ చందురుకాలమేడలఁ బ♦సందగుకుందవనంపువాడలం
గందఁపుఁజెట్లనీడల జి♦గాజిగతమ్మికొలంకుజాడలం
గందుదురంపుఁదోటలఁ జో♦కాటఁపుఁబాటఁ వింతమాటలం
జందనగంధితార కపి♦చంద్రుఁడు వాలి సెలంగి రెంతయేన్॥ 29

తార నీరుమోయుట.

ఉ॥ ఆకరభోరువీకరణి♦నైంద్రినిఁ గూడి మెలంగి వేకటిం
శోకరహింగనెన్ మగఁడు♦జుట్టలు దల్లియుఁ దండ్రి హాళినిం
బ్రాకటరీతిఁ గాంచఁగఁ స్వ♦వంశజులెల్లఁ దుఁజాల నెంచగాఁ
వేకటకల్కి యంచఁగడు♦వేడుకఁ జేయఁగఁ దోడిచేడియల్॥ 30

ఉ॥ చెక్కులు తెల్లవాయెఁ నెఱి♦ జేఁగడియాలు వదుల్లనాయెఁ జ
న్నుక్కులు నల్లవాయె మొగ♦ముంగడు వెల్వెలబోయె మంటిపై
నెక్కుడుగాఁగఁ బోయెఁ దమి♦ యేమిరుచిం పకపోయె భోజ్యముల్
ద్రొక్కుడు సెందుఁదాయె నడ♦ తోయరుహాననకాయెడం దగన్॥ 31

తే॥ కోమకుఁ జుట్టుముల్వట్టిన ♦ రమణిఁ గాంచి
తియ్యనైయుమ్మి విషమైన ♦ దేమిమ్రింగ
నన్నుఁ బుక్కిటఁ బెల్లంబు♦నంగిటఁ విష
ముంచి పల్కన్ను లిట్లని♦ యువిదనవ్వె॥ 32

క॥ ఆనళినయన నిరుపేదై నకవును బలియుండ్రివళు♦లాగెంగడు బీ
దైనయతడడరిదొఁకఁ మ్మాదైనఁ బూరువు వారు మనెద♦ రాధరలోనన్॥ 33

ఉ॥ కమ్మని మోవినాననెస♦కమ్మున రాయిగనడ్డపెట్టు రా
రమ్మని కౌఁగిలించఁగభ♦రమ్మని మెల్లగఁ గౌఁగిలించు తే
లెమ్మని కాముకేళికవు♦లెమ్మని యెట్టులొమాన్పవేయఁ గో
కొమ్మని కమ్మపీడియముఁ ♦ గొమ్మని తాంతపుటూర్పుమైనిదుర్॥ 34

క॥ లలనామణికీపగిదిని నెలలన్నియుఁ వరుసఁ జెండి ♦ నీళ్లాడెడునా
నెలలరుగుదెంచె విందుల్ల కలనాదమ్ముమించె కొడుకు♦గలుగునటంచున్॥

కుమారోదయము.

శా॥ ఈశీలం గ్రహపంచకంబు రవితో♦ నేకంబు కానట్టిదా
మేశౌలగ్నమునందుఁ గాంచెఁ గలహం♦సీయాన రామామనో
జ్ఞాలంకారు రమాకుమారసుమనో♦జ్ఞాకారదూరుం గపీం
ద్రాలంకారుఁ గుమారుఁ దిజ్ఞ్నిచయసం♦ వ్యాప్తప్రభావారునిన్॥ 36

వ॥ మఱియు నాకుమారతిలకంబు జననంబునొందుసమయంబున. 37

క॥ ఆడిరి రంభాదులు రహిఁ
బాడిరి గంధర్వపతులు ♦ బలియుండగు నం
చాడిరి పెద్దలు వేల్పులు
కూడిరి కురియుచుఁ సురాగ ♦ కుసుమఁపుసురుల్॥ 38

మ॥ తనయుం డుద్భవమైనవాఁడని ప్రమో♦దంబార నాలించి ఖ్యా
తనయుం డైంద్రి వినిర్మలాంబువులనే♦ తానమ్ముఁ గావించి యా
తనయుం గాంచి సువర్ణరత్నచయముల్ ♦ దానమ్ములిప్పించెఁ దాన్
తనయుల్ మెచ్చఁగ నిచ్చు భూసురలకుం♦ దాతృత్వమేపారఁగాన్॥ 39

తే॥ నిండువేడుక నిటువిందు ♦ లుండ రెండు
తలలు కుదురుగ నేర్పడి తనరఁగఁ బది
దినములే తొందరయుఁ లేక ♦ చనిన వెనుక
పురిటినీళ్లను బోసిరి ♦ పొలఁతులెల్ల॥ 40

తారాకుమారునకు నామకరణమ్ము సేయుట.

క॥ చట్టననంతటఁ బెద్దలు పెట్టినముహూర్తమున వాలి♦ బిడ్డకు సిరికిం
బట్టనఁగఁ జాలు నొకనెల కట్టునరహిఁ బారసాల♦ గావించిరహో!॥ 41

క॥ రంగదుడురాజమణిలస దంగదుడు మహోగ్రతరర♦ణావనికద్రూ
జాంగదుఁడు వీఁడటంచు ప్ర డంగదుఁడని పేరు బెట్టి♦ రాశిశువునకున్॥ 42

క॥ జోజో తారానందన! జోజో తారావరాభ♦సురుచిరవదనా!
జోజో తపనీయాంగద! జోజో యంగదయటంచు♦ జోలలు వేడ్కన్ 43

క॥ బంగారుతొట్లలోపల రంగారుగుమారు నుంచి♦ రాజనిభాస్యల్
సింగారఁపుఁబవడఁపుఁజేల్లం గారమెలర్పనూచి♦ రహిఁ బాడిరహ!॥ 44

వ॥ ఇవ్విధమ్మున సక్కుమారరత్నమ్ము బాలకాలానిధివితమ్మున దిన
దినప్రవర్ధమానుండై వెలుఁగుచుండెఁ దదనంతరంబ 45

వసంతర్తువర్ణనము.

ఉ॥ మావులపంట పూవిలుతు ♦ మావులునోఁచిననోముపంట నె
త్తావులఁజిల్కకుంట పలు ♦ తావులుసిక్కెడుజాజితంట క్రొం
బూవులవింటిదంట నెర ♦ పూనికకుందగినట్టిజంట బల్
కీవులఁగుల్కుతేంట్లదగ ♦ డించెడునామనిదంటవచ్చెనో॥ 46

సీ॥ కర్మశేషమ్ము భు ♦ క్తమ్మొనర్చికొనని
వసుధపైఁజేరు జీ ♦ వవ్రజంబొ
జీవవ్రజంబులో ♦ జీవించిముదిసికా
యమ్ములనూడ్చు మ ♦ ర్త్యవ్రజంబొ
మర్త్యవ్రజంబులోఁ ♦ మహితులఁదేఁగర్త
వంపవచ్చురమేశు ♦ భటచయంబొ
తద్భటవ్యూహమ్ము ♦ దాల్చవచ్చుకడాని
డంబుమీరినదుప్ప ♦ టములడంబొ
తే॥ నాగఁదగువంగపండుల ♦ నలువుమీరు
పాంథులకుఁబర్వనిపరుపుల్ ♦ పగిదిమీరు
పలువితఁపుఁజెట్లగమిక్రిందఁ ♦ జెలువుమీరు
నామనికిముందురాల్ పండు ♦ టాకుబాజు॥ 47

ఉ॥ డీలువడంగఁదోలెఁ బిక ♦ డింభకపాళినిఁ దాఁదలాత్మ గే
హాళులనుండనీక విర ♦ హార్తలగుండెలుతల్లడిల్ల హిం
దోళమునాలపించి రల ♦ ద్యోపురకాంతలు త్రెంచెదోట్లు వృ
క్షాళులఁబెల్లునల్లుకొను ♦ నాగురివిందఁపుఁదేనెనానుచున్॥ 48

సీ॥ మవ్వంపుటెలమావి ♦ మ్రాకుకొమ్మలుకీవి
నలరుపెండిలిపేరఁ ♦ టాంద్రుగాఁగఁ
గిలుకుపెల్లుగనఁగుల్కు ♦ చిలుకకోయిలపల్కు
కొమరారుబల్ వాయి ♦ దములుగాఁగఁ

దేనియల్ గ్రోలి మ ♦ త్తిల్లినతేంట్లమో
కప్పువ్రేలిమిపొవల్ ♦ చొప్పగాఁగఁ
వలపుమోపరిరాల్చు ♦ బలుమల్లెపూచాల్పు
నాలుమగలతలం ♦ బ్రాలుగాఁగఁ
తే॥ సుమలతావళిమంగళ ♦ సూత్రములుగ
నలరుపొడితిన్నెపెండిలి ♦ యరుగుగాఁగఁ
మాధవుఁడువనలక్ష్మికిఁ ♦ మగఁడుగాఁగఁ
నవనిఁబెండిలిసేసెఁదా ♦ నరుదుగాఁగఁ 49

తే॥ అనుఁగుటల్లుండయిన మాధ ♦ వునకుఁగూతు
రైనవనలక్ష్మికిప్పించెఁ ♦ భూనితంబి
నీమతల్లికానుకలెంతో ♦ ప్రేమమీరఁ
బచ్చనాకులునాఁబట్టు ♦ వలువతెవలు
పాదపములను నెచ్చెలి ♦ బారుచేత॥ 50

సీ॥ మవ్వంపుటీరపుం ♦ బడకటింటనుమల్లె
పూవుఁజొంపపుఁబాను ♦♦ పునసుగొమ్మ
గమిఁగ్రమ్మతలిరు మొ ♦ గ్గపులకల్ చివురుటా
కులనులిగిల్కప ♦ ల్కనతేనె
చెమ్మటల్ వలినాతి ♦ తెమ్మెరల్ నిట్టూర్పు
కలిగిమాధవునితోఁ ♦ గాటఁపుఁదమిఁ
బొన్నసేలకిపెన ♦ గొన్నచెన్నునఁమూరు
పోరుననెంతయు ♦ నారితేరి
తే॥ కొలనినీర్తుంపరల్ చిట్టు ♦ ములుగఁబూవు
గుత్తులందగు తెమ్మెరల్ ♦ గుబ్బమొనల
నల్పుగాఁగఁజూలాలిత ♦ నమునఁగాన
లచ్చికోమరుపిందెలబండు ♦ లగనెనహాహా॥ 51

మ॥ పరదేశంబుననుండుభర్తలమదిన్ ♦ వాంఛించు నిల్లాండ్రు సుం
దరులంగార్యపుటడ్డుఁదీర్చివిధవు వెం ♦ టంబంపుతల్లాండ్రు లు

ర్వరఁజన్నంబులొసర్చువాండ్రు చలివేంద్రల్ బెట్టు మొనగాండ్రు వం
దురు ప్రోయాండ్రునుగోడెకాండ్రునయి రం • దుంగందువాల్తాకులఁ

వ॥ ఇట్టులా పేరుటామని యాము లేనుఁగుగోమునమీరుచున్నంత నొ
క్కనాఁడు. 53

శా॥ వేగంటింబు రుడించు తండ్రికొలువు • న్వీక్షించి సుగ్రీవుఁడుం
గ్రీగంటం దనమంత్రులంగనఁగ మం • త్రివ్రాతమాఖేటకై
రాగంబూనె మహీశుఁడంచుఁ బురివ్రో • రాజిల్లఁ జాటించఁగాఁ
వేగంబోయలు వచ్చి రేమనుదు ను • ర్వీరుట్సురేంద్రాజ్ఞ హా॥ 54

తే॥ దేవతాంశభవుండౌట • నావిభునకుఁ
వేఁటయాడంగ మదిలోనఁ • వేడ్కపుట్టెఁ
గామరూపంబుకలిగిన • ఘనులయంశ
మఖిలసృష్టులఁ నైపుణ్య • మందుఁగాదె॥ 55

వ॥ ఇట్లా ఖేటఖేలనాధురీణులగు కిరాటులు వేఁటకనువగు మరువిండ్లవం
టివింట్లు రిపుభయదమ్ములగు భల్లమ్ములు తృణీకృతస్మరభల్లమ్ము
లగుబల్లెమ్ములు హతవిమతస్వాంతమ్ములగుకుంతమ్ములు సమరజయ
ప్రదమ్ములగు తోమరమ్ములు ఖండితరిపుజాలమ్ములగు భిండివాల
మ్ములు వలలు నుఱులు జవురుఁగండెలు బోనులు పగ్గంబులు మొద
లుగాఁగల సాధనంబులతోడఁ బల్లజుంజురువెండ్రుకలనడరు సొగసై
నసిగలతోడఁ గోడెమొకరితుమ్మెదలనీడబుచ్చు మీసమ్ములతోడఁ
బట్టుధట్టులతోడ జుట్టుబొట్టులతోడఁ గారుమొగిళ్లనాగఁజాలుజగా
యొడళ్లతోడ సొగసాగాలతోడఁ గత్తిడాగులతోడ ముతకదుప్ప
టులతోడఁ గుతుకంపుఁజప్పటులతోడ నేడనీడుజోడులేని సొగసూ
నివచ్చి వియచ్చరరాజు రచ్చలచ్చి నవలఁబుచ్చు రచ్చపట్టుఁజొచ్చి
యొకవంకవారి మొదలుగాఁగలకుమారరత్నంబులు కొండొకజాంబ
వదాదిమంత్రిసత్తములు తక్కువృక్షచరులంతంతఁగొలువుదీరి దైవ
తశిఖామణులుగొలువఁ గొలువుండునింద్రుండునుంబోలె మెఱయు
చుండు ఋక్షవిరజుంగపిరాజరాజుఁగాంచి సభక్తిపూర్వకంబుగ

నమస్కరించి యువరాజునకంజలింజలిపి తమ్మురావించిన సుగ్రీవు
నకడ్డిలి మ్రొక్కి వేఁటకాయితంబయిచనుదెంచితిరేయని చిన్నితేఁ
డన సామి "సుగ్రీవాజ్ఞకు" దాఱుమాఱున్నదేయని యమ్మాయ
బోయకొలంపుఁబోయలిట్లనిరి. 56

గ్రామ్యపదయుక్తసీసము.

సూసినారయ్యోరు • సుందడిబొట్టీడు
తోఁకుచ్చుకొనియేదుఁ • దోసిసంపెఁ
గాసిగాఁడిడండి • కైగల్ మెకాల్ కంట్లఁ
జాలుచ్చుకొని మొన్న • తోలుకొచ్చె
బాసిగాఁడిడండి • బాస తెందసియని
సెరబమెగానొక్క • డిరుగ మొడిసెఁ
మోసినోడీడండి • ముట్టెమెగాల్ జోడు
మాసంబుతరొత్త • మాలొపెద్ద

తే॥ యీండ్లతల్లన్నిడోడండి • యీరిగాడు
బెబ్బులేటాడిత్రోఁజేడు • దొబ్బలేడు
పెగ్గగగ్గోడునాత్రోటి • నిగ్గలేడు
పులుఁగువేటన్న సిగఁడు బుఱ్ఱిగోడు॥ 57

వ॥ అందుఁ గొందఱుబోయలిట్లనిరి. 58

సీ॥ హరిణాక్షభృద్ధస్త • హరిణపోతమునైనఁ
వలకుఁలోఁజేయునీ • పదములాన
పరమేశ్వరీవాహ • దరఁముబోనుననైనఁ
వడిబడఁజేయుఁనీ • పదములాన
ధర్మరాజుహయంపుఁ • దంటనైనంబైనఁ
బడిలొంగఁజేయఁనీ • పదములాన
కకుబంతములహస్తి • ఘటలఁబాహులనైనఁ
బట్టగాఁడాయునీ • పదములాన

ఆ॥ ఈసివంగిమిత్తి ♦ యీమల్లెపూగుత్తి
ఈపిరంగిగుండు ♦ లేపిగండు
ఈకడానికంటి ♦ యీమగవాబంటి
ఈతుపాకిముషము ♦ యేమకొంతము॥ 59

చ॥ కవిసెడుమీఁదికింబడి ♦ గజ్జెలపట్టెడ మ్రోతఁగోడె బి
ట్టవిసెడుగుండెపట్టులు మ ♦ హార్భటిసూడఁగడంకఁదాకినం
బవిసెడుజుండికుక్కలివి ♦ పక్కుకుఁముక్కులఁజక్కనొక్కఁగాఁ
గవిసెడుడేగబారులవి ♦ కాంచుమటంచుఁవచించుచెంచులన్॥ 60

వ॥ ఇంచుకంత క్రీగంటవారించి మ్రోలఁ దిలకించునంతలోన 61

ఉ॥ పోఁతిమిమూనికంపుఁ మొగ ♦ ముట్టునుబిలిగ ఖుల్ తలాటము
న్వాఁతిమెఱుంగుఁ బాణములు ♦ నారసఁపుం బొది గత్తివిల్లు సు
ప్పాఁతిమెఱుంగుఁ ముత్తియఁపుఁ ♦ బక్కెరఁ బల్లమువాగెఁ బన్నికం
ఖాఁతిమిహింగలట్టిడినిఁ ♦ గైకొనిసాహిణి తెచ్చెఁ దెచ్చినన్॥ 62

వ॥ అంత సుగ్రీవుండు 63

మ॥ మునుముల్ బుల్గుల రాచవాబొమిడికం ♦ బున్మూలవాగత్తళం
బునుసుప్పాణిమెఱుంగుముత్తెఁపుసరం ♦ బుల్ మేల్మిచౌకట్లజో
డునుహొంబట్టుజిలుంగు రెంటెమునునీ ♦ టుంగుల్కుకస్తూరిబొ
ట్టును మేల్ చందురుకావిదట్టియునునీ ♦ టుంగోటుమ్మొత్తావిచేన్॥ 64

క॥ ఈలీలం దాలిచి నెఱి గేలలకొరలవిల్లు ♦ గీల్కొల్పపొదిం
గాలనిడి కెంపుబావలు బాళినిసాంబ్రాణి నెక్కి ♦ పైనంబయ్యెన్॥ 65

శా॥ పైనంబైననిజోగులర్కజుపుకో ♦ భాగంబునందశ్వరా
డ్యానారోహణమాచరించి తమిడా ♦ యంబోయలున్మ్రొపులన్
వైనంబేర్పడఁబోనులున్వలలు శే ♦ వందాల్చి రాఁ బెండ్లికిం
బైనంబైచనులాగువోయెవనికిన్ ♦ వాద్యార్భటుల్ సెల్లఁగాన్॥ 66

వ॥ ఇట్లు చనునెడ 67

మ॥ జముగా రాబఁపుఁదమ్మఁగుజ్జుఁడదిస ♦ జస్యందనంబు న్మదే
భముగాఁ రేచితవల్గితప్లుతములొ ♦ ప్పం బాఱఁగాఁ గాంచి రం

దమునంజాలఁగసంతసింపుచటఁ జెం ♦ తంబాటచేలన్ మహీ
జములందోఁటలఁ బాటలంబయిరులి ♦ చ్చంగాఁ చుపూఁబోఁడులన్॥ 68

వ॥ కనుంగొని ముందట 69

ఉ॥ తమ్ములవిందుకందు కను ♦ దమ్ములనందముగుల్కఁగాంచెఁ స్వాం
తమ్ములనబ్బురంపడి ము ♦ దమ్ములఁ జెందఁగ బోయగుంపు నె
త్తమ్ములనుండిమార్గవిత ♦ తమ్ములజారెడు నెమ్మపాలఁ బా
తమ్ములకాగజారినిహ ♦ తమ్ములమైనకడింబిపాదులన్॥ 70

క॥ ఏనికలమస్తిమేదుల్ మానికములనేయికడలి ♦ మాద్రిగఁ బాఱం
బూనికవెదురులముత్యాల్ మానికములలాగుపరవ ♦ మఱితేఁడుగనెన్

హిమవన్నగవర్ణనము

చ॥ మృగధరుఁడైనవానిఁ ముని ♦ బృందముకొల్వఁగ నొప్పువానిఁ మిన్
సిగగలవానిఁ జందురుని ♦ నిందయొనర్చెడుకాంతివానిఁ బె
న్నగనధుసీతరంగముల ♦ నానెడు సౌదలవానిమేనకా
సుగుణయుతాత్మజాభిరతిఁ ♦ జొక్కెముదంబుధిదేలువానినిన్॥ 72

సీ॥ కన్నతండ్రియసూయఁ ♦ గన్నతండ్రియటంచు
నార్యయెవ్వనిగర్భ ♦ మందుఁబుట్టె
రాజశేఖరుఁడద్రి ♦ రాజశేఖరుడంచుఁ
బ్రార్థించియెవ్వని ♦ పట్టెఁగోసయెఁ
దానమేనగఁ మని ♦ తానమేనగమని
నవ్వమేనకఁ గూర్మి ♦ నెవ్వఁడేరెఁ
మొదవుపంటవలంతి ♦ యొదవుఁబాటవలంతి!
యన్నవత్సంబెవ్వఁ ♦ డయ్యెనాఁడు
తే॥ పల్లవులఁగూడి దైవత ♦ హల్లకేశు
ణలుస్మరక్రీడపొంటె కం ♦ దరము లెందఁ
గూర్మిమై నెమకుదురట్టి ♦ గుబ్బలదొరఁ
గన్గొనియెఁ గాము రాబట్టి ♦ గట్టుపట్టి!॥ 73

క॥ ఇటుగనితత్కటకమునకుఁ దటుకునఁబోయిసకలర్తు ♦ ధర్మంబులను
త్కటపర్ణపుష్పదళఫల పటలావృతవిటపిబహుళ ♦ వనముంగాంచెన్॥

క॥ కనిముదమునంది బోయలఁ
గనియిచ్చటమెకపుఁబనుపు ♦ గలవెక్కుడుగాన్
గనివానిత్రోవ నవిరా
గనివేఁటాడుమనఁవేడ్క ♦ గదురుగఁవారల్॥ 75

తే॥ వలలనొడ్డించిబోనులు ♦ వన్ని మెఱుఁగు
బల్లెములనీటెలంగొన ♦ పములఁబరపి
పూనిదిమెకంపువేటకుఁ ♦ బోయలంతఁ
బ్రొద్దుకొమరుండువారలఁ ♦ బురికొలుపుచు॥ 76

బోయలతోఁగూడి సుగ్రీవుఁడు మృగముల వేఁటాడుట.

ఉ॥ తాఁకఁగనిల్చుతత్తడిని ♦ దట్టికరమ్మునఁ జల్గువల్వచేఁ
జోఁకఁగ వల్లెవాటుడిపి ♦ చొక్కఁపుటంగిబిగించి ప్వేషుధిన్
వీఁకఁగదల్చి భల్లములు ♦ విల్లుజరీలునఁదూసి నెత్తముల్
గ్రీఁకఁగఁగ త్తలాని మమి ♦ కింపుచునేసికిరాటులార్వఁగాన్॥ 77

క॥ సింగంబులగ్రేళ్లురుకు కు రంగంబులమత్తమఘుక ♦ రప్రకలితమా
తంగంబులయంగంబుల భంగంబులుకాగగొట్టెఁ ♦ బటుదోశ్శక్తిన్॥

సీ॥ ప్రణతార్తిహారుఁడుమా ♦ రమణుండుశరణన్న
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుప వేడ
ప్రజలధర్మాధర్మ ♦ పాళిఁదీర్పుయముండు
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుపవేడ
యెల్ల ప్రేలఁబ్రోచు ♦ నల్లజేజేచెల్లి
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుపవేడ
తమముఁబోఁదోలిచి ♦ త్తమెలర్చుజాబిల్లి
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుప వేడ
తే॥ యనుచుఁదత్తస్థలమ్ముల ♦ కరుగనురుకు
కరణిఁబరువిడుజింకలఁ ♦ గాసరములఁ

సింగములలేళ్లనుగ్గాడి ♦ రంగుమీఱఁ
బాతెములఁబల్కుచాబోయ ♦ వాంఛ్రునారా!॥ 78

లయగ్రాహి. దట్టమగుపూఁబొదలఁ ♦ దిట్టమగుబోనులను
బెట్టికడుఁదాపునను ♦ గట్టుపయినొక్కం
డెట్టుమెకమల్కడగు ♦ నట్టుకనుమల్పుచల
చెట్టుపయివానికల ♦ గట్టుదొరచూల్ మేల్
తట్టువలువచ్చిరహి ♦ పుట్టఁగనిబోనులను
గట్టిడిన యేడికలఁ ♦ బట్టజనఁబోనుల్
జట్టునమూసిరహి ♦ పుట్టఁదమరాజునకుఁ
గట్టమునిబోయగమి ♦ పెట్టిరొగిముందున్ 80

వ॥ అంతనంతకానుజుండు 81

స్రగ్ధర. ఖండించెగండుమైను ♦ త్కటభయదఁపుఁసిం
గంబులంగొండగొల్లం
దుండించెందచ్చికాళ్లం ♦ దొడరుమెకములం
దుష్టశార్దూలపజ్తిం
జెండించెంగుప్పిపౌఁజుం ♦ జెఱుతకణుసులం
జెండెఁబోత్రివ్రజంబున్
వండించెన్మాంసమెల్ల ♦ న్వడినడినెఱుసుల్
బాడుపంచుబ్బుజెందన్॥ 82

క॥ ఉసికొలిపిపిడువఁ గుక్కలు
పసివట్టుచుఁబొదలఁదూఱి ♦ పందులమందం
గసిమసఁగెఁసంతసమ్మునఁ
విసరుచుఁదమతోఁకలడవి ♦ వెసఁదిరిగియహా!॥ 83

క॥ అత్తైములనుంచి డేగల
మొత్తమ్ములనెగురఁజేయఁ ♦ ముసరిచదలునం
జిత్తములలరఁగఁ బులుఁగుల
మొత్తమ్ములనీడ్చితెచ్చెఁ ♦ మొగిఁబోరకడకున్॥ 84

వ॥ ఇట్లు మెకమ్ములవేటాడు కిరాతులఁ బాటించి వేటయందుఁ జాల
బడలితిరింక వేటతమకంబులుడింపుఁడని వాలితమ్ముండు పలుకుట
యు నాచెంచునాయకులు 85

ఉత్సాహము. పుణుఁగుఁ గస్తురంటిపంప్లు ♦ బుట్టతేనె చాఱి ప
ప్పును సలుంగుకొమ్ము సవర ♦ పున్మెకాలు నక్కకొ
మ్మును జవాది మేలిపీలి ♦ పులుగుగఱులు గప్పురం
బునెగిఁ బుట్టనించి నెరకుఁ ♦ ముందుఁ బెట్టి మ్రొక్కిరన్ 86

క॥ మన్నించిపసదనమ్ముల
నెన్నఁగ మంత్రితతిచేత ♦ నిప్పించిరి హిం
డిన్నగఁ బురమునకఱుఁగఁగఁ
దన్నగచరయూథపుండె ♦ దండలఁచి వెసన్॥ 87

ఉ॥ పిల్లులకుంబలెందిరుగు ♦ బెబ్బులిపిల్లలఁ మేలిమూలికా
వల్లుల నెల్గుబిల్లలను ♦ వల్లిమతల్లులఁ దివ్యమల్లులౌ
భిల్లులపిల్లలంబునుగు ♦ బిల్లులపిల్లలఁ బల్ జవాదినుం
బిల్లుల నెల్లనల్లఁగొని ♦ వెల్లుచొకానొకచోటఁ వేడ్కమై॥ 88

సుగ్రీవుండు శంభరీపురీవనంబుఁ జొచ్చి విశ్రమించుట.

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికా శుక ♦ మంజునాదవిచిత్ర సం
పత్తికిన్నిఖిలర్తుధర్మవి ♦ భాసమానమహీజ సం
పత్తికిన్నవపంకజాకర ♦ పద్మబంభరగాన సం
పత్తికిన్నెలవైతనర్చిన ♦ వన్యమొక్కఁడుగన్గొనెన్॥ 89

మ॥ కని తత్పాలకలోకముంగరుణ దొ ♦ ల్కంబల్కి పిల్పించి పా
వనమానీవనపాళిఁ బాళిమెయి నే ♦ భద్రాఖ్యకాంతాళిగో
మునఁ జెల్లాడెడుచోటులో కడిమి నే ♦ భూపాలుడీభూమిఁ సం
తనగాఁ బాలనఁ జేయునో తెలుపు మ ♦ న్నన్వారలుం బ్రీతిమై॥ 90

ఉ॥ ఇట్టనివిన్నవించిరి ప్ర ♦ హృష్టమనస్కులునౌచునాజగా
జెట్టనిగాంచి దేవ! గుణ ♦ సింధు వుదారుఁడు గూర్మిఁగన్న యా

పట్టెనిరంతరంబుఁ దన ♦ పైదలిపిండుకడిందిపోడి మిం
జుట్టునుఁ గూడి రాగఁ సాగ ♦ సుంగులుకుంజరియించుసీవనిన్॥ 91

ఉ॥ ధీరుఁడు భూరిభూమిధర ♦ ధీరుఁడు సద్గుణవారుడర్థి మం
దారుఁడు భూరిభూషణుఁడు ♦ దారుఁడు శూరుఁడు వైరివీర సం
హారుఁడు నీతిసత్పథ వి ♦ హారుఁడు వార్ధిగభీరుఁడైన యా
తారుఁడు శంభరీసమభి ♦ ధానమునీపురి నేలుచుండెడిన్॥ 92

చ॥ వెలయఁగ నిట్టువల్కి కడు ♦ వేడుకదియ్యనిపండ్లుఁ బుప్పొటు
త్తులలరుఁ దేనియల్ గరిమ ♦ తోనిడి మ్రొక్కినఁ బ్రొద్దుపట్టి వే
డ్కలలరఁ వానిఁ బుచ్చికొని ♦ క్రచ్చరఁ మన్ననఁ వారిఁ బుచ్చి నే
టిలఁ నసదోటలోఁ బటకు ♦ టీరములోఁ నివసించి కూర్మిమై॥ 93

ఉ॥ మూకలు జట్టుకొల్వ నెల ♦ పూవుల తేనియలాని జుట్టుపు
ల్గీకలఁ గట్టుపీవసల ♦ నెంతయుఁ బీవఁ భటాళి తియ్యనౌ
దాకలపండ్లతించుఁ బుప్ప ♦ దండలఁ దాల్చి ముదంబిఁ దేలుచున్
మూకలఁ ఱేఁడు బ్రొద్దుఁ రహిఁ ♦ బుచ్చుచునుండిరి శైలనందనా!॥ 94

రుమాకుమారి చెలులతోఁ వనవిహారంబున కేతెంచుట.

ఉ॥ అంతకు మున్న శంభరిపు ♦ రాధిపుకూరిమిపట్టి సూ రుమా
కాంత కుమారికామణుల ♦ ఖండకళావిభవంబులన్ రమా
కాంతకు నెత్తువత్తురనఁ ♦ గాఁదగి వెంటను రావ సేందిరా
కాంతకు దోహదంబిడుట ♦ కాయనఁ బోయెను గేళిలోలమై॥ 95

ఉ॥ తోరఁపు వేడ్కనెచ్చెలుల ♦ తోనిటు లింతులమేలుబంతి క
ర్పూరఁపుటంటితోటకయి ♦ పోవుచునుండఁగఁ ద్రోవఁ బోండ్లు సిం
గారఁపుఁ బల్కుపల్కుల జ ♦ గాజిగిచిందఁగఁ బల్కి పల్కుక
ర్పూరఁపుఁ బల్కుకాంతినగు ♦ మోములకున్నెఱుఁగీగిరాబళా!॥ 96

లయగ్రాహి. సొమ్ములబెడంగు వద ♦ నమ్ములహారంగును గ
రమ్ములమెఱుంగు కడి ♦ యమ్ములపసం దం
దమ్ములగుకంచుకయు ♦ తమ్ములగు గుత్తపుఁ గు
చమ్ములచొకాటను ము ♦ దమ్ములనిడంగా

నిమ్ములమెలంగెడు శు • కమ్ములజెలంగెడు పి
కమ్ములవలెంబలికి • నెమ్ములవలెన్ హం
సమ్ములవలెన్ నడచు • చుమ్మెలకనవ్వుల సు
మమ్ములనుగోయుచు వ • నమ్ములకఱుంగన్ 97

వ॥ ఇట్లుఱుగఁదదీయ వనలక్ష్మిదేవతామతల్లి చెల్లియలనంజాలు రుమాకుమారీమతల్లి నత్యంతగౌరవంబున నెదుర్కొని గారవించితోడ్తేర ననుపవచ్చు చేటీవధూపటలంబునానొప్పు కమ్మపొందమ్మిపుప్పొడి దుమారమ్ములఁజిమ్మిరేగు బాలసమీరకిశోరవారమ్ముల తాకులకుసంతసింపుచు నాత్మీయకుటుంబినీనివహ విభ్రమభ్రమణమనీషులయి తమనిద్దంపుటద్దంపుసొంపునింపు ముద్దునెమ్మొగమ్ముల విద్దెమ్ముఁజల్వ సిలంపుటుఱుల నెఱులఁదఱుము ముంగురులుగూడవచ్చు మత్తమధుకరనికరమ్ముల పెనుమ్రోతలకు వారవారమ్ములికి పడుచుఁ గరకమలమ్ముల నెమ్మొగుల్కవాసినదల్చుచు మఱియుబింబఫలాపేక్షాతురత్వమ్మున మధురాధరమ్ములఁజెనకవచ్చు శుకడింభకమ్ములఁజోపుచు వెండియుఁదమగిల్కు ఱులుంగులంబల్కు పలుకులాలకించి స్వాంగనారత్నంబులోయనుశంకంగూయు కోయిలపిండు డాయఁబల్కుచు నంతంతవనవతంసంబు డాయనఱుదెంచి తమదేవింగాంచి నెచ్చెలులిట్లువక్కాణించిరి. 98

చెలికత్తెలు తమదేవితోఁ బ్రసంగించుట.

ఉత్సాహము. క్రమముగానననంగునకును • గరణపటిమ కనకగం
ధము లెఱుంగనివానికిష్ట • ద్రవ్యకలన చాలకా
లమునుమాటలేనిమూక • లకును వాక్పటుత్వముం
గమసరహితవర్గమున క • ఖండపల్లవాభి వృ
ద్ధిమహిమంబునిచ్చువనమి • దేపొడఁగను పైదలీ!॥ 99

మ॥ ఒదవంబల్ నును గెంపుసొంపుజివురుల్ • హొంబట్టుపెక్కెంపు సం
పదమాకందమనోజరాజరథముల్ • మత్తాళిపాళిగుణ

చ్ఛదపాంసువ్రజచక్రముల్ దొరలనో • జన్లాగమాహాబలం
బు దగంగొమ్మలుజల్లుపూలనశుకం • బుల్ దిర్వఁగంటే చెలీ!॥ 100

ఉ॥ తీయనిపంచదార వెను • తీయనిరంతరసూఫువల్క నిం
తీ! యనివార్యవాక్కునక • తీయనివింటిమసీని తేజ నీ
తీయనిపల్కుఁగాంచ బిగి • తీయనిబల్ తపమూనినట్లుమేల్
తీయనిపంట్లుదించునల • తీయనిమావినినిల్చెఁగంటివే॥ 101

ఉ॥ ఓమృదుమవాణి! కాంచితివొ • కో? కలకంఠముకండ్రక్రొవ్వ నీ
డామృదువాగ్విలాసమున • హంకృతిమైఁబడయుంగఁగోరి యెం
తేమృదుపల్లవవ్రతతిఁ • దించుఁదపంబొనరించికాంచి, వా
చామృదుమాధురీమహిమ•జక్కఁగఁగూసెడుదియ్యమావిపైన్ 102

సీ॥ నీపట్టినదియపో • నెలఁత! మాకందమ్ము
నీమెట్టినదియపో • నెఱినశోక
మీవర్మిలింగన్న • దేమెల్మితిలకమ్ము
నీవెదవిడినదే • తావిక్రోవి
నీరాగసంపద • నిండినది ప్రియాళు
వీవెదిర్చినదిపో • హేమరాజ
నీవుకల్లుమియనేం • తేనలరువొగడఁ
నీనవ్వునదియచె • న్నైనపొన్న

తే॥ నీకులుకుఁబల్కుతేనెలెం • తేనినాని
సదియపోకర్ణికారంబు • నతిప! కాన
గనఁగనేటికిభేదాన • గొనఁపు,గోన!
కొనవె సూనమ్ములుద్యాన • వనములోన॥

రుమాదేవి బోట్లతోఁ బూలుకోనుట. 103

తోటకము. వనితామణులవ్వన • వైభవమి
ట్లనిదేవికినర్మిలి • నాడుచుఁగ
మ్మనిపెన్నెఱులొయ్యన • మచ్చిజడల్
ననలంగొనవేడ్కఁగ • ణంగిరొగిన్॥ 104

వృషభగతిరగడ.

చెలువ! చెలువఁపుఁజందనములవి ♦ చిలువచెలువలకునికిపట్టులు
పలువ! పలువరుసలను బైటిడఁ ♦ బలువపలువవటందు బెట్టులు
కమ్మకమ్మరసాలసాలశు ♦ కమ్మకమ్మనఁజిక్కఁ విని
రమ్మరమ్మసుమమ్ములొందపుఁ గ ♦ రమ్మరమ్మననుంపఁగ్రోవిని
కొమ్మ! కొమ్మలలాగకలరులఁ ♦ గొమ్మకొమ్మలఁదవులుతమ్మెలు
నమ్మనమ్మకచెల్ల! చెలిభవ ♦ నమ్మనమ్మఁగఁదానిబూమెలు
కలికి! కలికిమెఱుంగుఁదుమ్మెద ♦ కలికికలికి తెమొంతగోలవు
పలికిపలికిపికాళినలెఁగరు ♦ వలికివలికి తెకాంత! బేలవు
సారసారసచక్రహంసలు ♦ సారెసారెకుఁబఱచెఁగనఁగదె
ధీరధీర! మదాళిరొదఁదమి ♦ దీరదీరములందుఁవినఁగదె
నారి! నారికెడమ్మబంభర ♦ నారినారిఁగలానికిడవలె
దూఱిదూఱిపొదల్ నెలఁతల ♦ దూఱిదూఱిననల్ గొని తెబలె
కానికానినప్రేమఁబూవిలు ♦ కానికానియతిని నోసంగితిఁ
బూనిపూనిడనాకుఁసిగ్గును ♦ పూనిపూనిడకే మెఱంగితి
నేల, యేఁకితీవ తేవలె ♦ నేలయేల నెపోవగడగెదు
మేలమేలనెబాలికామణి ♦ మేల మేలము లెపుడునుడివెదు
బాళిబాలిక! గిల్లకుముపిక ♦ పాళిపాలిటిచివురులవిచెడు
నాళినాళిబలమ్ముచుట్టవ ♦ నాళిఁనాళికనేత్రి బఱచెడు
నళికినళికి కళికఁగొనకఁజన ♦ నళికినళికినదంచునవ్వరె
కలికి! కలికి తెవలుకచమ్ములఁ ♦ గలికికళికిరుగడలఁగ్రువ్వరె 105

రుమ చెలులతోఁగొలఁకునంజల్లులాడనేగుట.

మ॥ వనజాక్షుల్ వనకేళిసీపగిదిశే ♦ వల్ మీరఁగా దేలిత
ద్వనకేళింజగిమేనులుఁ మొగములుఁ ♦ వక్షోరుహాచ్ఛన్న కాం
చనచేలమ్ములుకప్పఁగొప్పలు రజ ♦ చ్ఛన్నమ్ములై యొప్ప నో
జనఁగైదమ్ములతో విదిర్చికొనికా ♦ సారావగా హెచ్ఛతోఁ॥ 106

తే॥ పఱచురాయంచసంచులఁ ♦ బట్టిపట్టి
మెఱయుపుప్పొడితిట్టల ♦ మెట్టిమెట్టి
కమ్మపూదేనెకాల్వలఁ ♦ గట్టికట్టి
సొరిదిక్రంపుటనఁటులఁ ♦ జుట్టిచుట్టి 107

సరోవరవర్ణనము.

సీ॥ వెలిదమ్మిఁద్రిమ్మరు ♦ విరిద్రిమ్మరులుముద్దు
మొగముపైముంగురుల్ ♦ మఱువుఁజూపఁ
దరగయుయ్యెలలనెం ♦ తయునూగుజక్కవల్
తఱులపైఁజందోయి ♦ తెఱఁగుదోఁపఁ
గలువపూవులగుల్కు ♦ గండుఁదుమ్మెదదిమ్మ
సొబగుఁగన్నవచూడ్కి ♦ సొంపుఁజూపఁ
గప్పఁదేరెడునాచు ♦ గప్పచేపలగుంపు
సికపైనిమల్లెపూల్ ♦ చెలువుదోఁపఁ
తే॥ నలువ తేజీలనడకనె ♦ న్నడలుగాఁగ
బవడఁపుఁదీవెజిగిమేని ♦ పసలుగాఁగఁ
దొనరుఁగెందమ్మిఁతూండ్లు కెల్ ♦ దోయిగాఁగ
బరగుకొలఁకులచ్చినిగాంచి ♦ రరుదుగాఁగ 108

వ॥ ఇట్టులబ్బాలికామణు లక్కమలాకరమ్ము చెంతకుంజను నప్పుడు.
క॥ నెమ్మినలమించుఁబోండ్లకుఁ దమ్మికొలఁకులచ్చికల్వ ♦ తమ్మివలపులం
దెమ్మెరకుట్టనిచేతికి నెమ్మోదొలుకనొసగికాన్క ♦ యిమ్మనిపుచ్చెఁ
క॥ అనిచిననెమ్మినిఁబనివిని చనవుననక్కాన్కఁమోద ♦ జనకమ్ముగన
వ్వనితలకిడివాఁడలమొడలనకలవలపుటుడుగరలఁ ♦ లలిగొనిచనియెఁ
వ॥ ఈవంకఁగలంకఁదేరిఁ నారీమణులు, సిరిదొలంకు కొలంకు కెలంకునకుంజని

జలక్రీడాభివర్ణము

మ॥ మహిళారత్నములెల్ల మేలయినహారం ♦ బట్టంచుపుట్టమ్ములన్
మిహికట్టాణిమెఱుంగుముత్తెఁపుసరుల్ ♦ మేల్ కంచుకవ్రాతమ

మ్మహిఁ బైనూడిచిపెట్టి జల్గువలు వల్ ♦ మైనొప్పఁగాఁజుట్టి త
న్మహికాంబుల్ వెలిఁబెట్టుసౌరభమిళ ♦ న్నీరంబులందోఁగఁగన్

సీ॥ తమజడలకునోడి ♦ తఱలుతీఱునఁగప్పు
దేరెడునాచున ♦ ల్దెసలఁ జేరఁ
దమనడలకునోడి ♦ తఱలుతీరుననంచ
పదువుసోపానాళి ♦ పైకిఁ జేరఁ
దమకన్నుఁగవకోడి ♦ తఱలుతీరుననల్ల
గల్వలొక్కుమ్మడిఁ ♦ గట్టుఁ జేరఁ
దమచన్నుఁగవకోడి ♦ తఱలుతీరునఁదోనఁ
జక్కవకవలొక్క ♦ చక్కిఁ జేరఁ
తే॥ దమమొగమ్ములకోడిన ♦ దారితమ్మి
లిమ్ములనువీడి పెరయిమ్ము ♦ లెమ్మెఁ జేరఁ
దమకులుకుజూడ్కి కోడిన ♦ దారిఁభ్రమర
నివహముల్ బర్వెనెలఁతుకల్ ♦ నీటఁ దిగెఁ॥ 114

వ॥ ఇట్లుజలంబులం డిగ్గి 115

ఉత్సాహము. బాహువల్లరులనుబట్టి ♦ పంకజాక్షులెల్లరు
త్సాహములనుసరసిలోని ♦ జలములోతుఁగంచుఁద
ద్బాహునాళములనునీరుఁ ♦ బైకిఁజిమ్మఁదుంపరల్
మోహమునఁగనంగనొప్పెఁ ♦ బొంట్లజల్లులాటకుం
దేహముబ్బిమరుఁడుగురియు ♦ దివ్యకుసుమరాజినాన్ 116

తరల. తరళలోచనలంబుకేళిని ♦ ధాటిఁజల్పఁగ వారిసుం
దరలసత్తనుకాంతులొప్పఁగ ♦ నంగఁదత్సరసీఘనా
ధరలతాంగులు వారిసుందర ♦ తావిభూతిఁవహింపఁబం
ధురలసత్సరసిందపంబుల ♦ నుంబొనర్చినమాద్రిగాన్ ॥ 117

సుగంధి. చంచలాక్షియోర్తుపద్మ ♦ సౌరభమ్ము రేఁగఁదాఁ
బంచశాఖితోమృణాల ♦ పాళిఁబీకినూకియో

మించుఁబోఁడియోలయంచుఁ ♦ మేలమాడిదూకనం
దించుకన్ సుగంధినీట ♦ నీదితాకెఁదన్విహా! 118

చంచరీకావ క్రాలుంగట్లీలన్ ♦ వ్రాలుపూద్రిమ్మరుల్ మేల్
ళీవృత్తము. చాలుంగన్గోజోఁపం ♦ జంచరీకాళులేచెం
గ్రాలుంగంట్లందంపుం ♦ బ్రస్ఫురద్వక్త్రముల్ పైఁ
జాలంగ్రాల్ మద్రాళుల్ ♦ సాటిమైఁధాటినెంతేన్ ॥ 119

తోదకము. ఓలనిదల్లలితోబకపంక్తిం ♦ బాళినినిక్రియఁమానినులెల్లం
గేళినిఁజల్పియకిల్బిషరీతిన్ హాళినిఁగట్టున ♦ కైచనిరందఱ్

చంపకగర్భితోత్పలము. కులుకుచుఁవారుతీరమున ♦ కుంజనిసార్ద్రపటమ్ములూడ్చిహారం
గొలుకులపట్టుపుట్టములఁ ♦ గొబ్బునఁదాల్చిసువర్ణభూషలం
దలుకుటొడళ్ళఁబెట్టినృప ♦ నందనముగ్గుసేసితేనెతే
రొలుకఁగఁమాటనిచ్చిరిన ♦ వోత్పలచంపకమాలలా మెకున్

చెలులురుమనలంకరించుట.

వ॥ మఱియును. 122

శా॥ అంతంగ్రొవ్వులమావులందగునవో ♦ ద్యానాంతరంబాదుఁగ్రొం
దంతంపుంబనిపైఁడిమేడకును దం ♦ డందేనియల్వాఁకకుం
జెంతంగ్రొంబువుజప్పరానఁ నెలకా ♦ చిన్నారిమేత్తిన్నపైఁ
గాంతంల్తారుననుంగుబట్టినిడి చో ♦ క్కాకెంపుటాపీటపైన్ ॥ 123

శా॥ గోటంగస్తురిబొట్టుఁదీర్చి నుదుటం ♦ గోటారనెమ్మోనఁ బ
న్నీటంగల్పినచందనంబలది బల్ ♦ నీటారఁగాహొన్నగల్
ధాటింగన్పడఁబెట్టి గాగరను నం ♦ దంబొప్పఁగాఁగట్టి మేల్
శాటింగంచెలమీఁదుగాఁదిగిచి మె ♦ చ్చంజానఁగై సేసిరా! 124

రుమాదేవిఁజెలులు నెత్తమాడఁ దాను పాటఁబాడుట.

శా॥ కాంతారత్నము లిట్లుసల్పఁగరుమా ♦ కంజాక్షితాసిట్లనున్
గాంతారత్నములంగనుంగొని రహిం ♦ గారంపుహొన్వ్రేళయుం
గాంతామోదఁపునెత్తపుంబలకవే ♦ గందెంపుపొందుందత్రీ
కాంతారమ్మునఁబొద్దుఁబుత్తమనన ♦ క్కాంతామణుల్ వాసిఁదేన్

సీ॥ గవిసెనసడలించి ♦ కలికికై నిడినక
డానివీణియఁ గేలఁ ♦ బూనిపైడి
బొంగరంపుంగవ ♦ బోనిగుబ్బలఁగుబ్బ
కాయలఁగదియించి ♦ కడఁకఁదీవె
పదుపుజక్కన్కొనర్చి ♦ పలువంపునెఱిఁగోళ్ళ
సుతిఁగొల్పినాలాప ♦ గతిఁదనర్చి
సరిగమపధనిస ♦ సారములోలయనెలు
గించుకెత్తిపలుకు ♦ సంచునరవ
తే॥ బలుకఁబలుకుబతేనియల్ ♦ జలుకఁగలికి
కోయిలలుబల్కుగతినెఱఁ ♦ గొమ్మవాఁడెఁ
బ్రోళ్ళననలెత్తనిళ్ళమొ ♦ గిళ్ళహత్త
నోలినంచలుపరగఁజ ♦ ట్రాలుకరగ॥ 12

సీ॥ ఇట్లుబాడుచుఁగొంద ♦ ఱేణీదృశలతోడఁ
బంగారుపలకపైఁ ♦ బరచిసారె
"లెత్తినచోనెవ్వ ♦ రేనష్టమైనను
బంటకాయ్ నిజం ♦ పంగవలయు
సూ నాయమూరయు ♦ చోమధ్యవర్తులే
మాటాడవలెనొడ్లు ♦ మాటలాడఁ
దగ" దనిచాటించి ♦ తరుణి!పందెము వేయు
మనిపురికొల్పిత ♦ ప్పాడఁగినిసి
తే॥ సారెకెఱుఁగించుచంతంత ♦ సారసాక్షి
నాగుమనితానుసారెల ♦ నలవరించి
ఒరులుగెలిచినచోఁద్రుళ్ళ ♦ కుంకుఁడుంచుఁ
బందెమునువేసెఁదారుని ♦ పట్టిపట్టి॥ 12
క॥ దుగదిగయు దిగయుదుగయుం
దిగతిగయుందచ్చినతయుఁ ♦ దీవంచేని

త్తిగలాదిగాఁగగతితకుఁ
దగబందెములువడెమదినిఁ ♦ దలఁచినకరణిన్॥ 128
క॥ అన్నిటఁబంచఁగనిండీ
రన్నిఁటఁబంచినవెనుకను ♦ నాడుఁడనుచు నా
కన్నియలఁగెలిచెఁదారుని
కన్నియకన్నాకుమిన్న ♦ గానాడియహా!॥ 129
ఉ॥ బిత్తఱియుత్తెఱంగుసర ♦ వింగరకౌశలమారనాడెఁదా
నత్తఱిచిత్తమందురహి ♦ నందఱునందరుదందఁగాణలుం
దత్తఱిలంగడెందములఁ ♦ దండిగహాయినిఁగొల్పుపాటచే
నత్తఱినర్కుజుంపు గడు ♦ హాయినిఁగాంచెఁ బలాశితోనహా!॥ 130

సుగ్రీవుఁడు రుమాదేవిపాటవిని చెలికానితోఁముచ్చటించుట.

చ॥ పొరినమృతంపుఁసోనలకుఁ ♦ బొందునుపీనులవిందుఁ బూవుఁద్రి
మ్మరితెవకమ్మద్రోతలకుఁ ♦ మవ్వఁపుఁగోయిలకూతకుంబొరిం
బొరిఁగనఁగ్రందునైన స్వన ♦ ముగ్ విని బ్రహ్మముఁగన్నవానితో
సరిగముదమ్మునందిరవి ♦ జాతుఁడువల్కెను నేస్తకానితోన్॥
ఉ॥ మ్రోఁతయొకండు బిక్కటిలె ♦ మ్రోఁలనువింటివె మేటితేటిరా
మ్రోఁతయొవేల్పుటాంద్రెలుఁగు ♦ మ్రోఁతయొకిన్నరకన్యవెల్గుమేల్
మ్రోతయొ గండుఁగోయిలల ♦ మ్రోతయొమాట మిటారిపీణెబల్.
మ్రోఁతయొనావయస్య! కర ♦ ముంబరమాద్భుతమయ్యెదుంబరీ!
ఉ॥ నావుడు "వాలితమ్మునకుఁ" ♦ నర్మసఖుండను దేవ!వల్లకీ
రావముపొల్కునేక్షితివ ♦ రప్రియకన్యకయో వనమ్మునం
గ్రావములుంగరంగఁమధు ♦ రమ్ముగఁబాడెడు షడ్జశయ్యకా
క్రేవఁముదమ్మునంబ్రమద ♦ కేకిగణంబెలుఁ గిచ్చెఁవింటివే॥ 133
చ॥ అనవినివేడ్కఁబల్కెడున ♦ హస్కరనందను డావయస్యుతోఁ
బనివినినీవుతత్క్రమముఁ ♦ బాగుగనారసివచ్చితేని నే
బనివినికాంతుఁదత్తరుణి ♦ బ్రాయపుఁడెక్కననాతడంతఁవే
చనిచనిపూపొదల్దరుల ♦ జక్కనొకానొకచోటనీటుమై॥ 134

ఉ॥ ఒక్కరసాలసాలమున • కోరశరీరముఁగుంచిపొంచి తాఁ
జక్కఁగఁగాంచెఁ జక్రసదృ • శస్తనిఁజారుసరోజలోచనం
జక్కెరవింటిజోదనుఁగుఁ • జక్కెరబొమ్మయొడల్ హొయల్గడుం
జక్కఁగఁగన్నదానిఁగడు • చక్కనిదానిని మోహనాంగినిన్ ॥ 135

నర్మసఖుండు రుమాదేవిచక్కఁదనంబుసుగ్రీవున కెఱిఁగించుట.

చ॥ కనివినిదానిసోయఁగపు • గల్మినిఁబాట యొయారమాటలోఁ
గనివినితప్పఁగన్వెరవు • గంటికినింపగు డబ్బురంబుతోఁ
బనివినిరాజుఁదెచ్చి యిటఁ • బైఁదలికిందగులమ్మొనర్తు నం
చనివినుపూవుటన్నుజొఱ • కయ్యది తెల్పఁగనేగ నాతఁడున్ ॥ 136

మ॥ చనిసుగ్రీవునిఁగాంచిదేవ! పెనుకా • సారావళుల్ నాక జ
క్కని పూదేనియకాల్వలంచనక జొ • క్కింపుంబొదల్ నాక జి
క్కని క్రొమ్మావులునాకవేచనిపొడం • గంటింగురంగాక్షిఁ బ్ర
క్కనిలింపాంగనలోయనం జెలులు జ • క్కంగోల్వవీణంగరం
బనివార్యంబుగ మీటుచాటగొన జే • పారంగఁజూపన్నువన్ ॥

క॥ నరవరకన్యలనలకి న్నరవరకన్యలబలారి • నారులదర్వీ
కరవరకన్యలనలఘే చరవరకన్యలఁగలారె • సకిఁబోలుసకుల్ ॥ 138

చ॥ మృదుగతిఁ గ్రొమ్మెఱుంగుజిగిఁ • మేటిజమేటసటంబసందుగాఁ
మెదిపి ప్రతాపఁపుర్ శిఖిని • మెట్టి జటంబును దమ్మిదిమ్మనాఁ
జదరఁపుఁదాకటం దిటవు • సమ్మెటఁగెమ్మి మరుండుసనఁ బో
నెదిరిచి నేర్పుమైఁగలికిఁ • సృష్టియొనర్పఁగఁబో

తే॥ మొగము సర్వమ్ముఘననేత్ర • యుగముపేరు
రురముసర్వమ్ము నవపయో • ధరములసదు
గపునుసర్వమ్ముగ గనమ్ము • నవుననంగ
నబలసొబగువశమ్మె నె • యభిను తింప

సీ॥ చివురులు మఱిపండ్లు • జిన్నితా బేళ్ళు జు
క్కలు దుతారలు ననం • టులును నిసు

తిన్నెలు నల్లత్రాచుఁ • దిట్టలు సుళ్ళు ద
రగలు బంగరుబొంగ • రాలు జింద
మలతూండ్లు బెసరగా • యలు దాటిగింజయుఁ
దొండపండులు జిల్క • తుటుముమల్లె
మొగ్గలు నూనసల్ • ముత్తెంపుజిప్పలు
విండ్లు శ్రీలద్దాలు • వీఁదిరుగుడు॥

తే॥ బాఱు లఱనెల నీలంపుఁ • బాఱులుదుటు
దనఁపుఁగ్రొక్కారుగఱినీరు • ద్రావుడులు నె
లంతయుఁగకములకింత • కాంతినొసఁగ
లేకపోనిదానికి నొడల్ • జిగినొసంగు॥ 141

సీ॥ ఇంద్రనాగమ్ము నా • గేంద్రమ్ముఁనిందించుఁ
గతిమెప్పు కప్పునూ • గారుచొప్పు
నబ్జరాజివిరాజితా • బ్జమ్ముఁ హసియించుఁ
గందోయిపెంపు మొ • గమ్ముసొంపు
కీరవాణినివాణి • కీరమ్ము నెగ్గించుఁ
గుల్కుఁబల్కులతీరు • గొమ్మసారు
మృగరాజమునురాజ • మృగమునునదలించుఁ
గపునుమేల్తళ్కు ప్రే • ఙుణఁపుఁబెళ్కు

తే॥ జక్రతుల్యతఁబరగుగు • చంబులందుఁ
జక్రతబరగునె • త్తుంబిఱుందు
నారోహణావరో • హణములందుఁ
బాబగెన్నఁనగునయ్య • జగమునందు॥ 142

...తంబాబులుచక్రములుపయోజగంధి • చాతుకుచంబుల్
...ఁగమ్ములుకేశములు చక్రధరునకైనఁదాన్ని • శక్యమె పొగడన్॥

...మరవిందుకంద! కను • దామరలుండుటకున్ ఫలంబుగా
నామరకంటిఁగంటిఁదగు • దామరకంటియుఁనీకుఁ నీవునా

తామరకంటికిందగుదు ♦ తామరకంటిని నిన్నుఁగూర్పనా
తామరకంటివానిదిక ♦ దామర యేమనిపల్కుదుం బళీ! ॥ 144

చ॥ అనవినిమిత్రపుత్రుఁ డెద ♦ నంతమెఱుంగని యుబ్బు మోహముం
గని వనితామణింగనులఁ ♦ గన్గొనవువ్విళులూరుచున్ రయం
బునఁ దనపొందు కానిఁ దెరు ♦ వుంగనిపింపుమటంచు నాతఁడ
వ్వనిఁ దనముందుఁ ద్రోవను జ ♦ నమ్మునఁ గన్బరుపంగఁ దాఁ జనెన్॥

శా॥ పూవుం దేనియ కాల్వలీయవియ పూ ♦ వుందీవె పందిళ్ళఁ గ్రొం
బూవుం జప్పరఁపుల్ బిడారులివియూ ♦ పుష్పోల్లఁ జవ్వాజి నె
త్తావుల్ గుప్పెడి కస్తురియ్యదిటుబోఁ ♦ దాకల్ గడున్మొందు నీ
త్రోవల్ కావల మల్లెపూఁబొదదరిం ♦ ద్రోవొందుఁ గల్గట్టు వ్రాల్॥

చ॥ సుఖపుగనేగవచ్చు నల ♦ సుందరి కేళి విహారవేళలం
గిలుకు కులుంగునంబలుకఁ ♦ గెవ్వననార్చుచు వచ్చుకో వెలల్
చిలుకలతావుమావులవె ♦ చేడియ పూఁబొదరిల్లునల్లదే
చెలువపుటన్నుమన్కియిదె ♦ చెప్పెడిదేమదె పూవుఁబోఁడియున్॥

సుగ్రీవుఁడు నర్మసఖునితోఁ వచ్చి రుమఁ గాంచుట

చ॥ అనిచనువొప్పఁ నర్మసఖు ♦ డాడుటకున్నను కల్కిమన్కిపై
నునిచిన పైడిపంటికవ ♦ యున్ మణిగత్నఁపుఁ దోరణాదులుం
గని చినరాయఁ డాత్మనిది ♦ కాదగు మంగళసూచకంబటం
చనిచను నవ్వలన్ ఘనులు ♦ నారయుచుం ద్రుసులక్షణమ్ములన్॥ 148

వ. అంతఁ దదీయమార్గంబున నేతెంచుచుఁ నర్మసఖుండు, రాజసుందరులున్న యెడ, కథిపులే తేరఁ వారు నాటి తేజీన ప్రౌఢలుఁగాని కతమ్మున జంకుదురను శంక నంకించి పలుకుటయుఁ సుగ్రీవుఁడక్కంబుగ్రీవలకుఁ గనుచాటుగఁ గుఱంగట నొక్క చక్కని పొకఁ మ్రాకున కోరగాఁ జెలికాని కేలూని హాయియలుమీరఁగాఁ బొంచి నిలుచుండి

సీ॥ పట్టుతైకఁ బిగిల్చి ♦ పైడివల్వ నదల్చి
మెఱుగు గుబ్బలడంబు ♦ మిట్టిపడఁగఁ

బావడ మించి పైఁ ♦ బన్ను చేలం బొంచి
పగువంపుఁ గొడలడాల్ ♦ బైటవడఁగఁ
జెవిచక్కిలాల్ తూరి ♦ చెక్కుటద్దాల్ మీరి
పైడికమ్మలతళ్కు ♦ బయ్యలిడఁగఁ
దలకట్టు నెడబాసి ♦ మొలపట్టుఁ బడఁ ద్రోసి
పెన్నెఱుల్ పిఱుఁదులఁ ♦ బేటమిడఁగఁ॥

తే॥ గాఁగరాకుచ్చెలల్ కాళ్లఁ ♦ గంతులిడఁగ
నెలుఁగుకిన్నెరపాటలోఁ ♦ నిమిషమడఁగఁ
మొలఁతగమిలోనఁ గిన్నెరఁ ♦ మీటుచుఁడుగ
కాత్మఁకింపగురుమఁగనె ♦ నతఁడుఁగడుగ॥ 150

రుమాదేవి సుగ్రీవుఁ జూచుట

తే॥ అంతఁ శశికాంత వేదికా ♦ భ్యంతరమున
నంతమెఱుఁగని కౌతుక ♦ స్వాంతలైన
కాంతలం గూడి యారువమా ♦ కాంత వెడ్కఁ
దంత్రిఁ గొనగోటమీటుచుఁ ♦ వింతతోఁప॥ 151

సీ॥ ఎలజవ్వనమువాని ♦ నెలచందు వలకందు
దలపండుఁ దెగడు నం ♦ దంబువానిఁ
జిఱునవ్వలరువానిఁ ♦ జెందమ్మి లందమ్మి
లందొమ్మిఁ గొనుకన్ను ♦ లంగవానిఁ
బరువమ్ముఁ గలవానిఁ ♦ బంగారు రంగారు
కంగారు చేలఁమై ♦ గప్పువానిఁ
విలునమ్ములుఁ గలవానిఁ ♦ విప్పారు గొప్పారు
గొప్పపేరురముతో ♦ నొప్పువానిఁ॥

తే॥ వలపుఁ గస్తురినామమ్ము ♦ పొలుపువానిఁ
బిన్నవయసుం జెలులవల ♦ పించువానిఁ
గూర్మిబుత్తువిరజాసన్గుఁ ♦ గుత్తువాని
గాంచెఁ గనులారఁ జెలినూతఁ ♦ గన్నవాని 152

ఉ॥ చూచి భయాద్భుతమ్ములు వి • జోడుఁగ వెన్కకుఁ ముందులాగఁగాఁ
లేచి స్వపాదపద్మయుగ • శ్రీమణినూపురరావ మొప్పఁగాఁ
ద్రోచి నెలంతలం గలికి • తొంగలిరెప్పలనోరగాంచుచుం
బూచినయొక్క పోతనును • బోఁదియమాటఁ నకేగె నంతలోన్॥

సుగ్రీవునకుఁ రుమ చెలులు మర్యాదలు నేసి వారి రాకకుఁ

గారణమడుంగుట

ఉ॥ నెచ్చెలిపిండునిండుకొని • నెచ్చెలితోఁ జనుదెంచినట్టియాఁ
పచ్చగురాలరాయనుఁగు • బట్టికిఁ మ్రొక్కి సభక్తిఁగూర్చునం
బచ్చలగద్దెబెట్టి చెలిఁ • బ్రక్కనఁగూర్చొనఁజేసి దప్పికల్
బుచ్చ ననంటిదొన్నియలఁ • బువ్వులదేనియలిచ్చి మెచ్చుగాన్॥
ఉ॥ తీయనిపండ్లు జక్కెరకుఁ • దీయనివానిని దెచ్చి పుచ్చి కొం
డీయనివేడ్కనిచ్చితిను • డీయనఁ వారలు వానిఁ మెక్కి యా
తీయని తేనెఁ దావి వెను • దీయసిప్రేమలనుండఁగాంచి రం
డీయనిజొంట్లఁబిల్చి విను • డీయసి యోర్తుక పల్కు వారితోన్॥ 155
ఉ॥ ఎక్కడివారలో తమరు • నిందుని గందుసి నన్ను నీఘనుం
డెక్కడివాఁడొ మీరిటకు • నెక్కడినుండియు వచ్చినారొ మా
కెక్కడివారికిం దెలియ • నింపుగఁ బల్కుడటన్న వేడ్కమై
నక్కడివార్జూత్తులకు • నర్కజు నెచ్చెలి వల్కెఁ నేర్పునన్॥ 156
క॥ అజనందనుఁడగు ఋతువి
రజనందనులఁగడవాఁడ • రణ్యమునఁ గిరా
టజనమ్ముతోఁ డజని మో
దజనకముగఁ వేటఁజలిపి • తానిటు వచ్చెన్॥ 157
క॥ వచ్చి త్వదీయోద్యానముఁ జొచ్చి చరింపుచుఁ వనమ్ము • సొంపర్మిలిలో
హెచ్చఁగఁ గన్గొనుచుననీ వచ్చునిగుజ్జాల్ వజీరు • పట్టియునెంతేన్॥
తే॥ పద్మినీజాతిభామలఁ • బాళిఁ గాంచు
నాతఁడౌటమీపద్మినీ • జాతినాతి

గాంచ వచ్చెనికంజాక్షి • గన్న తేని
పేరు నీమె పేరుం బల్కు • ధీరుదమిని॥ 159
ఉత్సాహము. నావుడిట్లువల్కెఁ బద్మ • నయన మిత్రపుత్ర సు
గ్రీవునే స్తకాని గూర్చి • ప్రీతిపూర్వకమ్ముగాఁ
దేవ! శంభరీసమాఖ్యఁ • దేజరిల్లునీటుమై
శ్రీవరాంగికిల్లనంగఁ • జెల్లుపురవరంబిటన్॥ 160
ఉత్సాహము తారుఁడనుమహీవరుండు • దానికేలు నామహా
దారుఁడలరఁగాంచెనీ సు • ధాకరాననన్మహా
తారకేశకీర్తిరిపు వి • దారణుండు వార్ధిగం
భీరుఁడ కలుషుండు నిండు • బేర్మిమీర నెంతయున్॥ 161
వ॥ అనియిట్లు సుగ్రీవునుద్దేశించి 162
ఉ॥ నేఁడుగదా లభించెఁ దరు • ణీమదనా! మిముఁగాంచుభాగ్యముల్
నేఁడుగదా సుధీవినుత! • నీవిటరాఁ సమకూడెనన్నియున్
నేఁడుగదానశించె నెటి • నీనను జూడ్కులనుత్తమచ్ఛటల్
నేఁడుగదామదీయ తరు • ణీమణికోర్కె ఫలించె మేల్ భళీ!॥ 163
సీ॥ మృగవిలోచనరుమా • వృత్తాంతమీరీతిఁ
వినుపింపఁ రవిజుండు • వేడ్కఁ గాంచె
నాపెన్కముదనుండు • నలరుటమ్ములఁ రుమా
సుగ్రీవులమనమ్ము • సుక్కఁజేసె
నాపైని సుగ్రీవు • నాలోకనమురుమ
పైనామెచూపర్కి • పైఁజెలంగ
నామీఁద నాయిర్వు • గాత్మలమోహంపుఁ
వెల్లిపాల్వెల్లినాఁ • విరివిబొంగ
తే॥ నంతలోఁ శంభరిపురీశు • కాంతబిల్చెఁ
గాంత! రారమ్మటంచొక్క • కాంతచేరఁ
స్వాంతముప్పొంగ నారుమా • కాంత వ్రాయెఁ
దల్లికడకును సుదతీమ • తల్లికడకు॥ 164

చెలులు సుగ్రీవునాజ్ఞఁ గైకొని తమదేవితో నింటి కేగుట.

చ॥ ఇటుజెలివ్రాయుచుండఁ దరు ♦ ణీ! కరుణానిధి యర్కసూతి ప
ల్కిటుజెలువారఁ గైకొనక ♦ యేచనఁ జెల్లున యంచు నెచ్చెలుల్
తటుకునఁగాంతఁ దల్పి నృప ♦ తల్లజ! మా చెలిమీఁది ప్రేమ మీ
పటుతరమానసాబ్జమునఁ ♦ బాయక నిల్పుమటంచుఁ యామినీ
విటుసమవక్త్రిఁ గొంచుఁ గడు ♦ వేడుకతోడను బోయిరాదటన్

ఉ॥ కాంతనివాసభూములను ♦ గన్గొనుచున్ ఘనమోహవార్ధిలో
నెంతయుఁ దేలుచున్ సచివు ♦ డేయెడఁ దోడుగఁ గూడ రాఁగఁ గ
ర్ణాంతవిలోలలోచనకు ♦ నైయటు దేపకుఁ జూచుచున్ వివ
స్వంతుకుమారుఁ డేగెఁ నిజ ♦ పట్టణమార్గమునం బురమ్ముకై ॥ 166

పంచచామరము రమాకుమారి వోవుచట్లు ♦ బ్రొద్దుపట్టికయ్యఁ నా
త్మమాటిమాటికిన్ విరాళి ♦ ధైర్యమెల్లఁ జాఱిన
కుమారరూపరేఖయాత్మ ♦ కున్ముదమ్ము గొల్పనా
హిమాంశువక్త్రి వెన్కఁ జూచు ♦ చిమ్ముఁ జేరె నంతలోన్

సూర్యాస్తమయవర్ణనము.

క॥ తనయునికి కేగెఁ నెచ్చెలి తనయునికినుకఁ విరహాబ్ధిఁ ♦ దా ద్రోసియిదే
యనికినుకసూనె నోయనఁ దినమాణిక్యము కషాయ ♦ దీధితిఁ గాంచెన్ ॥

తే॥ వరుణదిక్కామినీమణి ♦ వంటసేయఁ
వార్ధికూపమ్ములో నీటి ♦ నర్ధిఁ దీయఁ
సాంధ్యరాగరజ్జుపుఁ గట్టి ♦ జాఱవిడిన
హేమన్ను బిందెనాఁ వార్ధిఁ సూ ♦ ర్యుండు గ్రుంకె ॥ 169

తే॥ మదనుప్రతాపశిఖిశిఖా ♦ మండలంబొ
వనరమాదేవి కెంపుదు ♦ వ్వలువ డంబొ
మునికులపురక్తశాటీస ♦ ముదయకాంతిఁ
యోయనఁగఁ సాంధ్యరాగంబు ♦ నొప్పియుండెడి॥ 170

క॥ మందోష్ణతఁగనెదమ్ములఁ విందుంగలు గోరలుపక్షి ♦ వితతులు గగన
మ్మందుఁ బఱతెంచెఁ నిద్దుర జెందెం దమ్మి మృగతృష్ణ ♦ జీర్ణంబయ్యెన్ ॥

తమశ్ఛటాభివర్ణనము.

సీ॥ నల్లత్రాచుం బేర్ల ♦ నుల్లసిల్లెడు శంభు
గప్పఁ గుత్తుకసొంపుఁ ♦ గాంచి పోరి
కమ్మనికస్తూరిఁ ♦ నెమ్మేన నలఁదిన
మాయబోయత మేని ♦ చాయఁ గేరి
నెమ్మిపించమ్ములఁ ♦ నెమ్మిఁ మైఁదాల్చిన
మాధవు తనుకాంతి ♦ మహిమఁ దూరి
కమలనాభుని భుజా ♦ గ్రమునఁ దాండవమాడు
భూకాంత నెమ్మిని ♦ పోలుపుఁ మీఱి

తే॥ కలితకాదంబ కాళింది ♦ గరిమఁ దిట్టి
నవతమాలావృతాంజన ♦ నగముఁ గేలి
గోదసీగస్వాగమునఁ బే ♦ ర్కొనియొఁ మేటి
కటికిచీకటిమ శ్రేభ ♦ ఘటలు ధాటి ॥ 172

తారకావళీవర్ణనము.

తే॥ గీ॥ భర్తవచ్చునటంచుఁ రే ♦ బడఁతి కోర్కెఁ
బూసిగోడికట్టినకడాని ♦ పుట్టముపయి
నెడిపూలనఁ జుక్కల ♦ పింపుదోచెఁ
దక్షితప్రభయనఁ బ్రాచి ♦ ధవళమయ్యె ॥ 173

చంద్రోదయవర్ణనము.

తే॥ గీ॥ పూర్వదిగ్భామినీవక్త్రి ♦ పుండరీక
మోయనంగఁ సుధాకరుఁ ♦ డుదయమయ్యె
సముదితమృగమదతిల ♦ కమ్మనంగఁ
లలితకాంతిఁ జెలంగెఁగ ♦ శంకరేఖ॥ 174

ఉ॥ అప్పుడు పుష్కరస్థలి మహోత్తరభంగల సత్పయోధిగా
నొప్పుడు ఫేనతారకలు ♦ నెక్కటగ్రాలుడు శేషశయ్యనా
నెప్పుడు నోషధీశుఁ డుమ ♦ హార్దతితోడఁ రమాధవుండు నా
జొప్పుడుచుండెనానశిమి ♦ చుక్కయుఁ నల్లగఁ జూపరెన్నఁగన్॥ 175

చ॥ తావచెలివేడ్కఁ బూంగనల • తోయజములైతచేముఁబుంగజ
క్కవలఖుకుంగనంగ శశి • కాంతమణిప్రతతుల్గరంగఁ బాం
థనిసరముల్నలంగ రతి • నాథుఁడుగండుమీఱంజెలంగ బ్రా
గవిపతిపైనెసంగఁ గన • నయ్యె నిశాపతితాఁ బొసంగఁగన్॥ 176

మత్తకోకిల. కౌముదీఘనకాంతవస్తుని • కాయజుం డిటపాళిఁబల్
దీమునన్నలతశిక్కమచ్చిడి • పల్లవోన్నఁగఁ జేసి యొ
త్తే ముదమ్మున నీడలన్నిటిఁ • దెల్పొనర్పఁగలేక కన్
బ్రామ చేష్టాదొడఁగుసీరన • వాలునుర్విహిమాంబువుల్

రుమాదేవినంగఁజూచుట.

శా॥ ఆలోఁ దారుసనుంగుఁబట్టి రవిపుత్రాకారచేష్టాదులన్
లోలోమాటికి వేడ్కమైఁదలపుచున్ • హర్షమ్ మేడఁ బూసెజ్జఁగ
న్యాలోకమ్ములు లేకనొక్కతయ యుం • డంగాంచి బూవింటివాఁ
డాలోలాక్షిఁ జకామునిజ్జ్వ లకన్ • సాంద్రుం గురంగేక్షణా!॥ 178

వ॥ అంతనక్కుమారి కామునిఁ బ్రియకాంతామణినొక్కతె జేరి రహస్యం
బున నిట్లనియె. 179

సీ॥ వలరాచరాచిళ • మ్ములకునుయ్యెలగుట్ట
యనఁదగువసికిఁ • నలుగనేల
యఱిగిన సీమాయె • సర్వమాత్మజుఁ జూనా
సద్గుణశీలి తోడఁ • వచ్చెనేల
వచ్చిననేమాయెఁ • మచ్చంచలాలోక
నమ్ములు వారిపైఁ • గ్రమ్మనేల
గ్రమ్మిననేమాయెఁ • గ్రమ్మరవాఁడునా
హృదయమొకించుక • రిపనేల
తే॥ తక్కరించిననేమాయెఁ • దమ్మికంటి
కొమరునమ్ములకమ్మునఁ • గ్రుమ్మనేల
క్రుమ్మగానాతఁడింతలోఁ • గూసడగుచు
నవవియోగాబ్ధిలోఁద్రోసి • చనఁగనేల॥ 180

క॥ అనినేస్తకత్తెతోఁనెమ్మనితాఁ డిమిఁ గారివాడి • మెఱుఁగుటలుగులం
గనికరమఱిపలపెడుమారుని నిందింపంగఁదొడఁగెఁ • రూక్షోక్తులతోన్॥

మన్మథదూషణము.

ఉ॥ పుట్టితివాదిదంపతుల • బొజ్జనుశుక్తినిముత్తెపుంబలెం
బట్టితివాభవాది సుర • వర్యులనేనిఁగలంచుకైదు వు
గట్టితివాజయధ్వజమ • ఖండవిరాగులఁ గెల్వఁగా నిలం
జుట్టితివాదిశాకరుల • శుద్ధరదాళియశోభిసంబులన్ ॥182॥

క॥ ఇటువంటివాఁడవయినీ వెటువంటిఘనంపుఁగార్య • మిడియంచునిశా
విటువంటిమోముగలసకి విటువంటివెతంగుడిసితి • వించువిలుఁదొరా

శా॥ తోడంబుట్టినదానిగేహపదవిం • దోడంబొరింగొన్నజేం
తోడంబుట్టినదాదిగాఁ మెలఁగు నీ • తోడంబొరన్నిగ్గగుం
దోడంబుట్టినదానిగాపుమనఁదో • స్తోనయ్యయో!యబ్బుగాఁ
దోడంబుట్టినదానికన్నఁమెలగం • దుర్మార్గచేష్టల్ధరన్ ॥184॥

క॥ ఓవలరాయఁడ! ద్రుహిణుఁడు నీవలనంజరుగువిరహి • ణీవధగని కా
మావలను"మార"నామముఁ దావలనుగఁబెట్టెఁజెల్లఁ • దానికడియున్॥

చంద్రదూషణము.

వ॥ అని గోవిందనందను నందందమందలించి విన్నందునం దొగవిందు
క్రందునంగా యుఱేయొడవేడిమింబోడిమిం జెడి తత్కృపనకోపం
బున నాకుపాకరుఁ గేలంజూపుచు నేపున నిట్లనియె.

క॥ ఓచంద్ర!"రాజ"నామము • నేచతురాస్యుడిడె విరహిణీసంహరణం
బేచతురతయనునీకహా హా! • చతురతగురునివద్ద నద్దిచదివితో ॥187

క॥ రాతిరిదిరుగుటచేడెల • నేతఱినేచుటసిరిచెలి • కెగ్గించుటచే
ధాత"నిశాచర"నామము • దైతేయులకుబలెనీకు • దానిడఁదగు రా! 188

క॥ కొందఱిటి మఱియనిరివెఱినందఱిమాటమన కేలయందువిరహులన్
బ్రమందింపఁదగ్గురితమిటుపొందినదంచువినుఁగందుపొలుపున నెంతే 189

దక్షిణానిలాదులదూషణము.

క॥ బాలామణియాలాగునఁ బాలానిలశుకపికాళి • పాళికడిమిమై
బాలార్కప్రగ్రమముగాబరి • శీలనముగ వానినింద • సేయఁగదొడఁగెన్

సీ॥ తక్షకాద్యహిరాజ • భక్షణీయుఁడవైన
దక్షిణానిల! యేల • తగనిపాటు
కొమ్మపల్కులు నేర్చి • కొమ్మఁద్రిమ్మరివైన
కొదమచిల్కా! యేల • యదరిపాటు
నోడ్లపంచలఁ జేరి • యొడ్లుబెంచఁగవైన
గండుఁగోయిల! యేల • మండిపాటు
నిమ్మలఁగనకగం • ధమ్ములఁగలనైన
నెరుగనియళి! యేల • యెగిరిపాటు
తే॥ పంచబాణునిరథ • హయబలగుణముల
మంచుఁబొంగకుఁడిమీరు • నట్టులైన
త్ర్యంబకుఁడుపాసనాహైవ • మగుటనాకు
మీరుమీరాజునను గెల్వ • లేరుసుమ్మి 191

వ॥ అనిమందసమీరకుమారుఁదూరి చిలుకలనలుక దొలుకబలికి వనప్రి
యమ్ముల సప్రియమ్ములాడి మదాళిపాళిదూలించినవిని రుమాకు
మారికామణికామె చెలియిట్లనియె. 192

చెలికత్తెలుతమతమ దేవితోఁ సుగ్రీవుఁడు విరాళిఁ బ్రుంగియుండెనని
విన్నవించుచునూరార్చుట.

సీ॥ వినుమురుమాసతి! • విను కెంపుకొమరుండు
సీదండబాసినీ • పైదమినిను
నెదదలంపు మదము • యిమ్మనకుంబోయి
ఘనవిరహాగ్నిలో • గాగిగ్రాగి
నీ స్తుకాసింగూడి • నెఱిఁబూవుదోటకై
చనియొక్కయెలమావి • చక్కఁజేరి
యచ్చోటవిహరింపు • చెచ్చటగనుగొన్న
బచ్చవిల్తునిసేన • పెచ్చురేగ

ఆ॥వె॥ వానిదాడకచట • దానిలువఁగలేక
మసికికేగనచటఁ • మరుడిష్టపుల
గ్రుమ్మఁ "ముల్లుపుచ్చి • కొఱ్ఱడచిన" చంద
మయిన నిన్నుఁగూర్మి • నాత్మఁదలఁచి 193

ఉ॥ పాయనఁబల్కకేగివెఱ • పాయనుబాళిని గాంచకుంటిమి
పాయనుఁబల్కవింతమఱ • పాయను సద్గుణాఢ్యుఁదేల్చు నె
ప్పాయనుమేరమీరుకొఱ • పాయను నారతనాలమేలి కు
ప్పాయనుమేలుఁగూర్పుమిక • పాయనుపాయుట నేరుపాయనున్॥

చ॥ పడతిరో! పిల్వ కేగివెఱ • పామరపాపరపాటవేదనా
జలధి నిటలాచిత్రించనలు • చాపెలుచాళులుచాయఁగూర్చి
మడచి దళాల్పఁబోసినను • మానలుమా దయమాలి వేదప
గడపును నాకుఁదోడపును • కాపును కాపును కాపుమ్మలిన్॥ 195

మ॥ అసిత్వత్కేళిసుకంబు ఘాత్వరసుణీ • హస్తాబ్జకీరమ్ముఁగూ
ర్మనిజూడ జననచ్చనోపుపుస • స్మరించుఁ గిక్కిఁ క్షలోఁ
మసికిన్మాగుస కర్వకికలు • నాసంచుబా
ళిసినాతోననవాఁడు సిసలు పరా • ప్రబ్రాఁగుచుండెడి! 196

క॥ కాపుననతనికిసియెడఁ ధవపుక ఎడ చుసను • బరదెలిసతఁడుఁక
నీపుంకుచోటికిసరపిఁ రాననసయుఁ సట్లు • రానని చెలీ! 197

క॥ సీతంద్రికిఁజెప్పదయా స్వతు పెతఁ పఁబెట్టు • పేమరు వాగ్మిక్
బ్రీతిఁబలిపించికార్యముఁ జేకూర్పదగనేక • చేయుఁడుసుమీ!

ఉ॥ ఇట్టని కేలమోముఁబూని • కెత్తినుదుల్ కడకొత్తి పల్లజన్
మిట్టలఁజక్కహత్తి నెఱ • మేసరిగంధముఁమెత్తిపేనులం
బిట్టుగఁగప్రమెత్తికను • మూలహిమాంబులవిత్తినాడున్
గట్టుగ? యొచ్చుకొమ్మనుచు • నాతుకయక్కనత్తి తేర్చఁగన్॥

ప్రభాతకాలవర్ణనము.

క॥ ఇక్కరణినుండఁగోడలిఁ
జక్కరిహింగొమరుఁగూర్పఁ • జనుదెంచెదనం

చక్కర్మసాక్షివంపఁద
టుక్కునవచ్చునసేఖరభ ♦ టుంజ్ఞోనాగన్॥ 200

వ. ఆఖండలదిగ్వేదండయానమశి కుండలంబోయనఁ దూర్పుగొండఁజు
క్కపొటుక్కనంబొడుచుటయు

చ॥ కొలఁకులఁ బ్రమోదమెసఁదుమ్మెదలు ♦ కొక్కొరొకోయనికూసెఁగోళ్లుది
క్కులకొగిఁడాసెఁజేకటులు ♦ కోకములార్తిఁబాసె నెల్లం
క్కలజగిమాసెఁమున్మఘుఁపు ♦ గార్మికమెక్కుడుదీసెగల్వలి
క్కలఁవెతమేపెఁదమ్మిచెలి ♦ కాంతుసకైకయిసేసెనెమ్మెయిన్

ఉ॥ అవ్వలఁదూర్పుగొండపయి ♦ నంబుజమిత్రుఁడుగల్వఁజేఁడుదా
నివ్వలఁగ్రుంకుమెట్టపయి ♦ నెంతయుఁజూడఁగనొప్పిరో!పవల్
జవ్వనిఁజేఁడువచ్చునని ♦ చక్కఁగఁగొప్పఁఘటించిచూడఁగా
హ్వలవివ్వలన్మెఱుఁగు ♦ టద్దములింపుఁగసెల్పెనోయనన్ 203

చంద్రాస్తమయవర్ణనము.

తే గీ॥ కలువపూఁబోఁడిఁగూడిన ♦ తొలఁగుబాప
రాఁదలఁచెఁదమ్మటంచుఁద ♦ ద్రమణికెరుగఁ
బలికిస్నానమ్మునకుఁశ్రమఁడీరఁ ♦ బశ్చిమాబ్ధిఁ
జల్పఁగినగతిన్గ్రుంకెఁ ♦ జలధిఁబిఘుఁడు 204

సూర్యోదయవర్ణనము.

తే గీ॥ ఓలిఁనత పేరిపచ్చగు ♦ ట్రాలజతన
మర్చిసరథంబుఁదోడతేస ♦ మల్లుఁడొకఁడు
దోడితేసెక్కిహరిదోచెఁ ♦ దూర్పుఁగొండఁ
బ్రాగ్దిశాకాంతచేతిపహో ♦ స్బంతినాఁగఁ 205

తారుఁడుకొమార్తె మనం బెరిగి ఋకువిరజునకుఁ వార్త
నునుపుట.

శా॥ అంతందారుఁడనుంగుబట్టిహృదయం ♦ బాప్రొద్దుచూల్ పైనన
త్యంతంబుఁదుటనామెకూర్మిచెరిచే ♦ తన్ వించుఁగన్యామణీ

స్వాంతంబెట్టులొయట్టుసల్పుటయక ♦ జన్ంబంచుఁదానెంచుచుం
స్వాంతంబాదునఁబాడితప్రతతిఁబి ♦ ల్వంబంచిసంప్రీతిమైన్ ॥ 206

క॥ ఓప్రాజ్ఞులార! వినుఁడీ ♦ నాప్రార్థన ఋకువిరజు ♦ నందనునకు నే
నిప్రాయఁపుఁజెలిఁరుమనిశి, నాప్రాక్తనదురితములన ♦ణంచికొనియెదన్

వ॥ అట్లు కావున 208

శా॥ శ్రీమంతమ్ముఁగపీశ్వరాఖ్యముగుక ♦ ష్కింధాపురంబీరటం
బ్రేమంబోయికపీంద్రుఋకువిరజున్ ♦ వీక్షించికార్యంబొగిం
దామంతంతనెరుంగఁజేసరహినా ♦ తండిష్టపడ్డన్వాసన్
క్షేమంబొప్పముహూర్తముందెలిపిపి ♦ చ్చేయుండుమీరంతటన్

పండితులు పెండ్లిరాయ భారమ్మునకై ఋకువిరజునికడ
కేగుట.

వ॥ అని చెప్ప పుచ్చుట వారలత్యంతాదరమ్మునఁ గిష్కింధానగరమ్మ
నకుంబోయి ఋకువిరజు కపిరాజరాజుఁగాంచి వారలంతకుమున్న
భక్తిపూర్వకముగ నెదుర్కొని కొంపోయి కూర్చుండఁగద్దియలిడి
కుశలం బడిగ

చ॥ శతకృతినందనా!వినుము ♦ శంభరిపట్టణమేలుదారుడన్
దతధృ[illegible]తనప్రహింపు ♦ నందనమైనరుమాకుమారిసే
సుతుఁడొపునర్కిగోరినచి ♦ సుమ్ముగకాపుననాదుసీఁడుసీ
సుతునకుఁబుత్రిసేఁదల,చి ♦ సూడిదమమ్మిటకన్పెనాపురున్

సీ॥ ప్రాజ్ఞులారా! మాకు ♦ నంతకంటెనుశుభ
కార్యమొండున్నదె ♦ కన్యసత్తు
మంచుఁబుత్రించిన ♦ యాతారునకుఁదెల్పుఁడ
రుపెమ్మటన్నచో ♦ నాత్మజుఁగొని
వత్తుమింతేనన్న ♦ పల్లెయంచనివారు
సుముహూర్తమెల్లుండి సొరిదిమీరు
విచ్చేయుఁడనిపల్కి ♦ వెళ్లితారుంగాంచి
జరగినవృత్తాంత ♦ సరణిఁదెల్పి

తే॥ వత్తురెల్లుండి పెండ్లికిఁ • వారలంచుఁ
బ్రాజ్ఞులరిగించి వెళ్ళిన • రాజనంతఁ
బట్టణంబెల్ల గై సేయఁ • బంచితగుప్ర
యత్నముననుండె నక్కడ • నలరివారు 212

ఋక్షవిరజుండు సుగ్రీవునివివాహంబునకుం దఱలి
శంభరీపురికి వెళ్ళుట.

మ॥ మదినింతంతన రాని సంతసమునం • బ్రహ్మాత్మజుండార్యులం
బదిమందింగుల వృద్ధబాంధవతతిం • బ్రార్థించి రప్పించి ప్రో
లిఁ దివంబుంబలె నంతకంటెమును బా • లిస్మరంగై సేయఁ జే
సి దినేశాంశజుఁ వేడ్కఁ బెండ్లికొమరుం • జేయంగఁ ము న్నైదువల్ ॥

ఉ॥ స్నాతకముం బొనర్చుకొని • స్యందనసామజఘోటకాళిపై
నాతతబంధువర్గములు • నార్యులు రాగ సమస్తవాద్య సం
ఘాతముఁ బ్రమోతలుం జెసలు • గ్రమ్మఁ సితేభరాజముం
బ్రాతయుఁ దాను నెక్కి తన • ప్రక్కనుఁ బ్రొద్గుటమంగుగుజ్జుఘుల్ ॥

తే॥ కూడరాఁ బుఋక్షవిరజుఁడు • గోమరుండైనఁ
లెస్పకుత్తుకవాని పెం • డ్లికి నిజనియోఁ
గాణలెంతయు నాడఁగ్రో • కలుకులాడఁ
బ్రాహ్మణుల్ వేదమంతంతఁ • బలుఁకదోడ 215

క॥ ఈకరణిని వాద్యార్భటిఁ లోకము లద్రువంగఁ విబుధ • లోకమ్ములంతోఁ
జోఁగఁజనె శంభరికిఁ సుగుణాకరుఁ డతఁ డర్కుఁ డుదయ • మందకమునన్ ॥

తారుసిమంత్రులు ఋక్షవిరజాదుల దోడ్తెచ్చి
విడిదిలో డించుట.

ఉ॥ అంతకుమున్న శంభరి పురాధిపుఁ • డంపఁగఁ వచ్చి మంత్రుల
త్యంతకుతూహలమ్మునను • మావిభవమ్మునఁ గొంచుఁ బోయి య
భ్యంతరమందిరంబునన • వారలఁ డించిచనం బురోహితుం
డంతముహూర్తముం గడియ • లాగమనంబగునంచుఁ బల్కెఁగన్ ॥

వ॥ పదంపడి విద్యాహయగ్రీవుండునైన సుగ్రీవునకుఁ బుణ్యాంగనాజ

నంబులునలన మంగళస్నానంబు నిర్వర్తించి ప్రాంచితదుకూలాం
బరంబులఁ గట్టించి సువర్ణమణిమయాంగదంబులఁ బెట్టించి కస్తూరీ
తిలకంబు నళికంబునఁ దిద్దించి శ్రీచందనంబు దండంబుగ నొడలనలఁదించి
వెండిబెత్తంబులఁ ఝళిపించి పట్టనభటచయంబు లోరలఁ బాగుదీర
భూసురాశీర్వాదనాదంబు బాగుమీర మంగళవాద్యార్భటంబులు
డంబుమీరఁ బెండ్లికొమారు సితగజారోహణంబు గావించి మోదించి
పురవీథి వచ్చు నెడ వరునకుఁ బురంధ్రీరత్నంబు లొసంగు కర్పూర
నీరాజనంబులాదికొని వివాహమండపోపరిస్థలసితకనకకలశంబుల
నుపలక్షించి శుభలక్షణంబుగా నెంచి తదీయద్వారపార్శ్వంబుల
నూతనజామాతాహ్వానంబుం బొనర్చు వైవాహికమంట పలక్ష్మి
కరపల్లవంబు పోలుపుఁ దెలుపుచు నానతంబులగు తూగాకురంభా
తరుపల్లవంబుల సోకకలరుచు నంతంత నృత్తగీతాది వినోదంబుల
దిలకింపుచు ఋక్షవిరజాదులే తేరనంత నక్కడ 218

మ॥ అలరుంబోంట్లరుమాకుమారి జలకం • బాడించి సీరోత్రివే
ఖులదూర్పెత్రికురుల్ ఘటించి నెఱికీ • లుంగంబుహాసాగ్రరా
మొలఁగట్టించి జిలుంగుపైకఁ దొడిగ్రొం • బొంజేలనోఁశగజె
న్నలరంగారచియించి హా న్నగతెగల్ • హత్తించి కస్తూరిగో
తిలకంబుం గయిసేయవచ్చెఁ జెలివే • దీసీనుకుర్ సిగ్గుతోన్ 219

వ॥ ఇట్లు నేత్రక త్రియులు దోస్తర వారికయుదండలసూని రుమాదేవివచ్చి
న నిక్కడ తారుండు. 220

వైవాహికవర్ణనము.

ఉ॥ ముద్దులపెండ్లికొమ్మకును • మున్న నెదుర్కొని వాహుప్రమొక్కసం
గ్రద్దన బెండ్లికొమ్మవిన • గమ్మని దీవెనలిచ్చి మంత్రులుం
దద్దయుగూడ రాసకల • తాళమృదంగరవంబు లగ్గలం
బెద్దయుఁ దోడి తెచ్చి నెఱి • పెండిలితిన్నియని ల్పెనల్లునిన్ 221

మత్తకోకిల. ఇట్టిశేషవిశేషవాద్యము • లెల్లమ్రోగ ధనాంగనలు
నెట్టికై ధయుయంచునాడన • నేకబాధువులెన్న హా

బట్టుపుట్టపుఁదోయిమేల్ మధు ♦ పర్కమిచ్చి సిరిన్నెఱిం
బట్టుపుట్టపుఁదారికిచ్చిన ♦ పాలసందు, నకీడుగాఁ
బట్టియూరుమఁధారవోసెను ♦ బాళిదారుడునర్కికిన్ 222

క॥ హాళినిజెందగవిందులుబాళినిబ్రాగ్గంపనుండు ♦ పట్టికివరుచే
దాళినిగట్టించగఁదెరయోలినిదగ్గరకువంప ♦ నొగిదంపతులున్ 223

చ॥ ఒకరొకరింగనుంగొనెడు ♦ చో! వరుచూపుక్కులుకల్కిముద్దునె
మ్మొకమునమోహనంపువల ♦ పుంగబరింజనుపూలబాతులం
బ్రకటతరోరురంభలను ♦ బర్వెదదీయవిలోకనాబ్ధిలో
జకచకనేగుచేపలన ♦ జానవిలోకనముల్ తగెంగనన్ 224

మత్తకోకిల. కట్టెనర్మిలిఁదాళివారిధిఁ ♦ గల్గుచిందఁపుఁగల్మినే
నట్టె కొన్దగుకంఠసీమఁవ ♦ రాంగుళీయరుచుల్ గొనాల్
పెట్టెయూరుమకంఠహారఁపుఁ ♦ బెంజగాగిఁజోడఁదా
నట్టెయేకముకాఁగఁజోకన ♦ హస్కరాత్మజుఁడెంతయేన్॥

చ॥ అడుగుల్త్రొక్కులాడ నస ♦ దొకవునల్లలనాడఁముంగురుల్
ముసివసిమోముగూడ నెద ♦ ముత్తెఁపుపెత్తులుదూగియాడ న
ప్పుడుదమవారుజూడఁ మిను ♦ పూప్రకొమారునిపైపిఁబ్రీడ న
ప్పడతుకదోసిలెత్తితల ♦ బ్రాలనుబోసెనుజూపుచున్నెఱిన్॥ 226

మ॥ వలెవాటుసమునుండిజారఁసగులా ♦ పైఁగొమ్ముగంబోరఁ గ
న్నులునందంబుగనెఱ్ఱవారఁముఖసిం ♦ ధూరమ్ముజాల్వారఁ బ్రోఁ
గులడాల్ జెక్కులగ్రేల్లువారఁనప్రని ♦ గ్గుల్ మోముపైఁజేరఁగాఁ
దలఁబ్రాల్ వోసెఁదుమూకుమారిపయిఁమా ♦ ర్తాండాత్మజుండర్మిలిన్

క॥ ఆజలజనయన పెట్టిన లాజలఁబ్రేలిచెనతఁడన ♦ లప్రీతిదమిన్
ధీజనముశమీశుప్కముల్లోజననేకమ్మొసంగి ♦ గొనరించుశిఖిన్॥

క॥ ముడివెట్టఁజెఱఁగులింతులు
ముడివెట్టఁబడంతికన్ను ♦ బొమలనునానన్
ముడివెట్టఁదేరినారిని
ముడివెట్టంజాలు మరుఁడు ♦ బూవింటరహిన్॥ 229

వ॥ మఱియునాదంపతులు 230

శా॥ పేరంటాండ్రుఘటించుకొంగుముడులం ♦ బ్రేమమ్మునందాల్చి క
న్యారంగాంచియరుంధతీధ్రువులను ♦ న్స్వాహాధినాథున్ నమ
స్కారంబర్మిలిఁజల్పి పెద్దలొగిఁమా ♦ ర్కండేయునంతాయువా
ప్పారంబల్కశుభాక్షతంబులిడన ♦ వ్వానిందలందాల్చిరా!

తారుఁడు గూతున కల్లున కరణంబిచ్చిపుచ్చుట.

క॥ నాకబలితుదగఁ గ్రమముగ
నీకరఁశిగ నైదుదినము ♦ లెలమినడునఁగాఁ
లోకమెరుగంగఁజల్పి గు
ణాకరుఁడగు తారుఁడల్లు ♦ నకుఁసంప్రీతిన్॥ 232

క॥ అరదంబులులక్షు మద
ద్విరదంబులుదద్విగుణము ♦ దీప్తాశ్వములుం
ద్విరదంబులకుం ద్విగుణము
నరదంబులకుం ద్రిగుణము ♦ నలభటులనిడెన్॥ 233

క॥ రత్నములఁమఱియుఁగన్యా, రత్నములను వేయికనక ♦ రజితములసతీ
రత్నములలరఁగఁగన్యా, రత్నమునకునల్లునకున ♦ రణమిడెఁజెర్మిన్

క॥ మఱియుంగూతున,కల్లన కఱగొఱలేకుండఁసకల ♦ మగువస్తువులన్
నెఱినొసఁగిహొన్నుపట్టుం, జెఱఁగులదువ్వల్వలిచ్చెఁ ♦ జెన్నలరారన్

క॥ విందులకుఁశబరివిదురుల, విందులకుంజోడురాగఁ ♦ వేడుకవెట్టెన్
విందులఁదేజునఁదమ్ముల, విందులసంజాలుబుక్షు ♦ విరజాదులకున్

వ॥ ఇట్లొసంగి జాంబూనదాంబరాభరణాదులిడి తారోర్వీతలేశుండు
ముద్దుపట్టి నొద్దంజేర్చి యక్కసం జక్కనొక్కి ముద్దాడి చుబుకం
బుఁ దువ్వుచు నిట్లనియె. 237

సీ॥ పెనిమిటిమదిఁగని ♦ పెట్టిపోఁగదవమ్మ
యత్తమామలకెదు ♦ రాడకమ్మ
యాడుఁబిడ్డలకడ ♦ నణగిమెలఁగుమమ్మ
యేరాండ్రయెదఁదగ ♦ వెరుగుమమ్మ

పిన్నపెద్దలనతి ♦ ప్రీతిఁజూఁగనుమమ్మ
దాసీలపైఁదయఁ ♦ దప్పకమ్మ
భర్తమిత్రులనతి ♦ భక్తిమైఁగనుమమ్మ
భర్తశత్రులకంటఁ ♦ బడకుమమ్మ
తే॥ పురమువారికెల్లఁ ♦ బూసలలోఁదార
మట్లుగృపకుఁబాత్ర ♦ మగుముకొమ్మ
మమ్ము నెదనుదలఁపు ♦ మాయమ్మ రవ్వయుఁ
రట్టులేకజోక ♦ బ్రతుకుమమ్మ 238

చ॥ ఎరుగపువట్టిగోలవిటు ♦ లేడ్వఁగఁజెల్లునపిచ్చిదాన! నే
వాలిలిననామనంబడలు ♦ చున్న దినీదువియోగవారిధిం
దరముభరింపఁనీదయిన ♦ తమ్మునిఁబంపెదఁగాదకూడ స
త్వరముగ నెల్లినేనయినఁ ♦ వచ్చెద"నమ్మగ"పొమ్మటంచుఁటన్ 239

క॥ ముద్దుం బెండ్లికొమార్తెను,
ముగ్దుం బెండిలికొమారుఁ ♦ మొగిఁదారుఁ సుదా
నిద్దఁపుటద్దఁపుఁబల్లకి
నిద్దరనిడిపుచ్చెఁవేడ్క ♦ నెంతేవిభుతన్ 240

వ. ఇట్లు సబహుమానంబుగా నెల్లబందుగులం బుచ్చుచు వారలతివైభవంబునఁ గిష్కింధానగరంబునకు నరిగిరని పల్కుటయు దరువాతి వృత్తాంతంబు వినగోరుటయు 241

ద్వితీయాశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ స్తుతిజనకధర్మగుణాళో, భిత!హరిపత్పద్మగంధ ♦ పీయూషరతా!
శ్రితజనసంరక్షితమ, త్కృతసత్కృతిసహితతతవి ♦ తీర్ణరవిసుతా!

భుజంగప్రయాతగర్భితీ స్రగ్విణి.

నీరదాభద్యుతీ! నిశ్చలోద్యద్ధృతీ! స్ఫారభాస్వన్మతీ! పాలితాసత్కృతీ!
ధీర! మారాకృతీ! దివ్యభాస్వత్కృతీ! సారలక్ష్మీభృతీ! చారుకీర్తీ!ధృతీ
తుదిరెండువర్ణములు మొదలనిడిచదివినభుజంగప్రయాతవృత్తమగును)

ఆందోళికా బంధము.

క॥ ధీనవరగేయచిత్తా! ఘోరకలుష వేషభాష♦గుణశీకృత్తా!శరత్
ధారాధరగోరధరా ♦ ధారాజత్కుందకీర్తి♦తత్పర!వరధీ! 245

మాలినీవృత్తము.

స్మరవిధునిభవేషా! సత్యభాషావిభూషా!
ధరణివిబుధపోషా! ధర్మకార్యాభిలాషా!
పరమతిజితశేషా! వందనీయార్యతోషా!
అరిబలవిజిగీషా! స్వాన్వయాంభోజపూషా! 246

గద్య

ఇది శ్రీమ"దచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్గద్య నృగచరిత్ర"కృతివిరచనాచాతు
రీధురంధర సద్యశోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబసూత్ర
చతుర్విధకవితామతల్లి కాబ్జరాజాన్వయపయఃపారావార రాకా
కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర మంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత
రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమత్సు
గ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

హనుమత్కథీయము.

(తృతీయాశ్వాసము.)

క॥ శ్రీమత్కమకులార్ణవ సోమ! వివేకాభిరామ! స్తుతిజనకగుణ
స్తోమ! మహాకావ్యసతీ కామ! పకీరయసనామ! ఖరకరధామా! 1

క॥ అటమీఁది కథఁగువినుఁడు త్కటకరుణాంజనాద్రిధరుఁడుగాళికిక్షితిభృ
త్కటకమునను డువ్వవషుప్రున నటసూతుఁడు సెప్పెమునులకవలికతవినన్—

బుకుపిరజాఁడెల్లఁ రత్రోఁ నిల్లుసేరుట.

వ॥ అట్లు బుకుపిరజాం బెల్లవారల గ్రోడం బురంబుఁ జేరి. 3

శా॥ శ్రీరామంచెను కోటలింగోడుకు గూ ♦ ర్మస్మిరహంస్వల్లకీ
లోరాణించఁగనుంచి వాద్యరవళిన్ ♦ లోకమ్ములట్టిట్టుగాఁ
నిరేజాక్షులుమేడలన్నలచి యొం♦తేలాజలంజల్లగా
నూరేగించి గృహప్రవేశమటనా ♦ రోకృత్తిన్నివర్తించిరన్॥ 4

బుకుపిరాజుసభకుఁ బుత్రయుతుఁడై వాయువువచ్చుట.

ఉ॥ అంతటనొక్కనాఁడు గ్రహిం ♦ జాత్మజుఁడాత్మసభ న్వనాటుల
త్యంతముదంబునంగొలువ ♦ నాత్మజులిర్వురు గోత్రభిద్వివ
స్వంతులరూప తేజముల ♦ బంగరుగద్దెల,గ్రాలఁగా సభా
భ్యంతరసీమకొక్కరుఁడు ♦ వచ్చె గుమారకరగ్రహాఢ్యుఁడై॥ 5

వ॥ ఇట్లు వచ్చిన 6

ఉత్సాహము. ఆశుగాఖ్యుఁడంచుఁ జూప ♦ రాత్మలందలంప డ
త్యాశువేగముననవచ్చి ♦ నట్టివాయుదేవున
త్యాశదోడితెచ్చియాస ♦ నాదులిచ్చిభక్తినొ
క్కాశసల్పి కేలుమోడ్చి ♦ యతనిగూర్చియిట్లనన్ 7

॥ పాలుజలుకు చెక్కులజున
పాలుబుజాలహారానుసాలు ♦ పయిజందెముమో
కాలుందాకెడుచక్కని
కేలుంగలముద్దుకుఱ్ఱకేల్వట్టి ♦ వెసన్॥ 8

॥ ఎన్నఁడురానిపెద్దలిపు ♦ డింటికివచ్చితిరేమిచెప్ప నా
పున్నెము "గువ్వగుంటపయి ♦ బుష్కరవాహినివారె" నన్న మీ
రెన్నని కేలవచ్చితిరొ ♦ యీపసిబాలకుఁడెవ్వఁడొక్కొ నా
కున్నె ఆదొల్కబేర్కొనుము ♦ కుంఠితరీతిఁ గురంగవాహనా!॥ 9

॥ అనిన పృషదశ్వుం డతనికిట్లనియె. 10

॥ నాకుఁబుత్రుఁడీతఁ ♦ డేకాంఘ్రిరుద్రుండ
టంచుఁబల్కవింద ♦ నార్యులద్ది
యట్టులుండనిమ్ము ♦ సజ్జసంభవపుత్ర!
వీనిపుట్టుపువిను ♦ బేర్కొనెదను॥ 11

హనుమజ్జననము.

తనదైత్యకసకాద్రి ♦ దానవారులకెల్ల
కోర్కెమైపెట్టని ♦ కోటగాఁగ
దనకేసరిసమాఖ్య ♦ దైత్యమత్తేభమ్ము
లకుఁగుండెలోనిగా ♦ లమ్ముగాఁగ
దనతపోమహిమమ్ము ♦ మునితల్లజులకెల్లఁ
బరగంగనొజ్జమే ♦ ల్బంతిగాఁగ
దనకేలుగొమ్మలు ♦ దైవతాండజములు
కూడిమాడగనిల్వ ♦ నీడగాఁగ

ఆ॥ నమరుకేసరికిని ♦ నంజనాఁగన్య
నిచ్చిపెండ్లిసేసె ♦ నెలమివాని
మాతులుండువిక్ర ♦ మాతులుండొక్కండు
కుంజరుండనంకపి ♦ కుంజరుండు॥ 12

క॥ ఈసరణిఁ బెండ్లియాడిన
కేసరితత్కుంజరసుత ♦ కేళినిమిషులం
భాసురముగఁ దానెన్నే
వాసరములుగడపెఁ గాంత ♦ స్వాంతము పొంగన్॥ 13

ఉత్సాహము. వసుధ గాపురంపుటుత్స ♦ వంబునకును గారణం
బు సుతుఁడే నటంచు నెంచి ♦ బోటిగూడి బహువ్రతం
బు సలిపి యఫలంబు దానఁ ♦ బొందజాలక ననునా
త్మసతి గొల్వ నాజ్ఞనిచ్చె ♦ దైన్యము నుపుదంచ సాఁగెన్॥ 14

క॥ ఈగతిఁ బనుపఁగ నాకుస దాగతియ సదాగతియని ♦ తగననుభక్తిన్
శ్రీగతిని నంజనాసతి యాగతియ సువరకుమదిని ♦ నలరుచుఁ గొలచెన్॥

ఉ॥ ఆదటఁ దత్తపమ్మునకు ♦ నాత్మను మెచ్చి మహేశ్వరాజ్ఞనా
స్వోదరసంస్థితంబగు మ ♦ హోగ్రుని తేజము దెచ్చి యిచ్చినన్
మీఁదట నంజనాబ్జముఖి ♦ మేదురగర్భము సంభరించె నా
హ్లాదముతోడ నాతత బ ♦ లాఢ్యుని సీతని నొక్కయేడహో॥ 16

ఉ॥ అంతట దేవదుందుభులు ♦ సంతతమ్రోఁగఁగ వేల్పుటాండ్రు న
త్యంతము నాడ వేల్పులుల ♦ తాంతములం గురియింపరక్కసుల్
చింతలఁ బొంగ నిగ్గ్రహుల ♦ చింతలఁ దొంగ బ్రభాతభానునిం
గాంతులమీఱు సీఘు మమ ♦ గొంజరిగర్భమునుండి వెల్వడెన్॥ 17

సీ॥ మెఱుఁగుతీవల కాంతిఁ ♦ మించు నెమ్మేలువాని
బొందమ్మినగుముద్దు ♦ మోమువానిఁ
బొలుపారు మొసలివా ♦ ప్రోగులుగలవానిఁ
గపిలవర్ణంపుమేల్ ♦ కనులవాని
వీఁకమైమోకాలు ♦ దాఁకుచేతులవానిఁ
దెల్లనిమేలిజం ♦ దెములవానిఁ
బెల్లులసిల్లిన ♦ పేరుటురమువానిఁ
డంబైన చేతిక ♦ డ్యములవాని

తే॥ మంజురుచిపుంజిగుల్కుహా ♦ స్యంబువానిఁ
గ్రాలుహొంబట్టుసాలుబు ♦ జాలవానిఁ
బుడమిబుడిబుడినడకల ♦ నడరువానిఁ
గాంచెఁ గన్నారఁ దల్లిదా ♦ గన్నవాని॥ 18

హనుమంతుఁ డుదయభానుని ఫలంబని మ్రింగఁబోవుట.

తే॥ అప్పుడా చిన్ని కుఱ్ఱని ♦ నక్కుఁ జేర్చి
సొక్కి చెక్కులు ముద్దాడి ♦ చుంచు దువ్వి
చిన్నితండ్రి! ఫలమ్ముల ♦ నెన్ని యేని
దెచ్చి పెట్టెద నిటనుండు ♦ దేయటంచు॥ 19

మ॥ పలుమారిట్టులు బుజ్జగించి సకిఖ్యా ♦ వంబాలుఁడాపైని ద
వ్వులఁ బ్రాగ్భూమిధరమ్ముపైఁ బొడము మి ♦ న్నుప్పువ్వు జపాసూనకాం
తులఁ గ్రాలం దిలకించి వేడ్కనొకపం ♦ డుంగా నెదం దల్చి ప
క్షులరాజుం దులకించు వేగమునఁ గోర్కుల్ మీఱ దూకెన్ వడిన్॥ 20

ఉ॥ ఈపగిదిం దివాకరుని ♦ హెచ్చిన యాకటిపెల్లునం దగం
బాపఁడు పట్టఁగాఁ జనెను ♦ పట్టునఁ దజ్జవమారగాంచి లో
లోపల సిద్ధసాధ్యసుర ♦ లోకము బెగ్గిలి యాఁడుకొండ్రుద స
పాపఁ డెవండొ సూర్యుపయి ♦ బాఱెను రెండవ రాహు వోయనన్॥ 21

క॥ వినుమానికముకడకే యచుప్రునజనునపుత్రుపిల్ల ♦ జాతనిదీప్తిం
మిణుకునని తరగచినుకుల వెనువెంటం జిలుకుచుండె ♦ నిదుబాకరిహో॥

సీ॥ పాదసంఘట్టన ♦ బ్రహ్మాండభాండంబు
పెళపెళరవమున ♦ బీటువార
నూరుసంఘట్టన ♦ నూర్ధ్వలోకస్థుల
గుండెలు తటతట ♦ గొట్టుకొనఁ
బాహువేగమ్మున ♦ బయలఁ బ్రాకెడువిమా
నమ్ములొక్కమ్మడి ♦ వమ్ముగాఁగ
నాలవేగమునఁ జే ♦ లాలపోలిక తార
కాసమూహములు నొక్క ♦ మొగిఁ రాల

క్రొమ్మెఱుఁగునవ్వు మేనిని • గ్రుదిలకించి
మొక్కె వ్రాగానసనిమిషాఖ్య • పొక్కిరముకు
తెల్లనితఁ డదియుఁగాంచ • కేపుమీర
బాలభాస్కరువట్టనో • శైలచారి 23

వ॥ ఇట్లు బాలభానుఁబట్టనున్నపుడు 24

సీ॥ వీనిపోషించు పెక్కు • విభుదాళిననిచాయ
బెగ్గిల్లి నెటికలు • విరచిపరవ
మృత్యుంజయస్తోత్ర • మెలమిబఠింపుచు
వాలఖిల్యులు మొక్క • మూలకొదుగ
నాశ్రిముక్తాయుధ • హస్తులై చండాంశ
పారిపార్శ్వకులోక్క • ప్రక్కజనఁగఁ
గనిస్త్రాకయొడనెగిన • దేయుసిచాయ
దిట్టిన శేషమం • దేహులరుగఁ
బస్మనికాంతు జేతుల • బట్టుమోము
పైనబెట్టును వేసిమి • బట్టజాల
కవలబెట్టును జేతుల • నడచుగినిసి
కొట్టుమిట్టాడుక్షుధనుసీ • కుట్టవాఁడు 25

భుజంగప్రయాతము. ప్లవంగేంద్రచంద్రుం • బ్రపంచోపకారుం
డవంచర్యముండాతఁ • డాబాదునుష్ణం
బు వేజూపకుండంద • వుల్ రాహువాలో
నవేగంబబర్వంబు • సౌవచ్చితాకెఁ॥ 26

క॥ ఆగ్రహము పెల్లురేగఁగ నాగ్రహవల్లభునిబట్టి • నట్టడనా సూ
ర్యగ్రహము వ్రాలెనారా హుగ్రహమీహనుమబట్ట•నూహించుటయుఁ

వ॥ అంత 28

తే॥ అల్లమెఱపండుబోనా • డినల్లపం
డిదంచురాహుద్వివేంద్రమ్ము • నెంచిపట్ట

గ్రమ్మని క్కేసరికిశోర • కాంతిఁగాంచి
భీతిమైసైంహికేయుండు • బెల్లరచుచ॥ 29

మ॥ త్వరతోనచ్చెటవాసివాసవునిచెం • తంజేరితద్వార్తలా
పురుహూతుండరుదంద దెల్పనతడా • ఫ్త్రుల్ దిక్పతుల్ కూడరా
స్వరుహస్తుండయినాల్గుకొమ్ములమదే • భంబందునారోహుడై
సురలిస్వాంకలగొల్వవచ్చెనటకు • సుశస్త్రతాపాన్వుఁడై॥ 30

ఉ॥ ఈగతివచ్చితమ్మిచెవి • కీవలరెండవచాయరాయడో
నాగమెలంగునీప్లవగ • నాయకుఁగన్గొనికొమ్ముటేనుగుం
బైఁగవియించిదిక్తటులు • బ్రద్దలుగాఁబటుసింహనాదముఁ
వేగమజేయునీఘనుడు • వేగమయాతనివీడియుగ్రుడై॥ 31

క॥ పండువిడబండుదొరకెను బాడువుగానాకు నేడు•వహ్వాయనిపా
పండునవుటనదిదెల్లవి పండువుగానెంచిగారు • పైకిందుమికెఁ॥ 32

క॥ కేసరికొమరుఁడునిర్జర కేసరికొమ్ములమెకమ్ము • గెరలుచుఁదాకెఁ
వేసరిసితకరిదాసిది యేసరియనిపాతెఁబాఱ•నింద్రుండటకుఁ 33

ఉ॥ తెల్లనిగారుపైకురుకు • ధీరవరేణ్యునివీని నేవిధిం
గల్లనిగెల్చుటప్పుతన • కైఁగలవజ్రముఁదీసివేసినం
బిల్లనిచెక్కుఁదాకుటయు • బెట్టుగనీతనిగుండెలెంతయుఁ
ఝల్లనితూర్పుకొండఁబడె • సారెకునుబ్బఁగసైంహికేయుఁడుఁ 34

హనుమంతుఁడింద్రవజ్రహతిమూర్ఛిల్ల వాయుదేవు
డాత్మమూర్తినుపసంహరించుట.

ఉ॥ పడ్డకుమారుగాంచి కడు • వందురుచంద్రునిదూరుచాతడీ
బిడ్డకుజేసినట్టిపనిఁ • బెట్టిమనమ్మునలోకమంతటం
జడ్డనవాదురూపునుప • సంహరణంబొనరించి వెంటనే
బిడ్డనుదోడికొంచుఁజని • పెట్టెతిగోత్రగుహాంతరంబునన్ 35

వ॥ ఇట్టులేను గుమారునింగూడి గుహనుండినంత 36

సీ॥ వ్రేలిమియాజకుల్ • వ్రేల్వఁగాఁజూచిన
చేతులఁజూచిన • రీతినుండె

వేల్పులులేపదా ♦ న్లేచుదివ్యవి
మానముల్ లేచిన ♦ మహాద్రినుండె
మునికదంబముస్నాన ♦ మునకునీటనుముంచు
నంగముల్ ముంచిన ♦ యట్టులుండెఁ
పశుపక్షిమృగముఖ ♦ ప్రాణిలోకముభూమి
బెట్టుమంగుల్ బెట్టి ♦ నట్టులుండెఁ
బ్రామినుకుఁబెట్టెనొకచోట ♦ బాదుకొనియె
వేదపాఠముల్ జరుగక ♦ భేదపడియెఁ
జాలఁగాలోకమెల్లగ ♦ గ్గోలుపడియె
నాదుమూర్తినుడుపవెత ♦ బాదుకొనియె॥ 37

ఉ॥ మెండుగలోకముల్ మిడుక ♦ మిన్నికవానినిదొట్టివేలుపుఁ
దండునుజోగిపిండును ప ♦ దంబులుపాణులువ్రేళ్లుకీళ్లునుం
బెండువడంగఁదిన్నగ ♦ మెట్టగరాకనునెట్టకేలకా
యండభవాశ్వాశోడదము ♦ యాపదదెల్పఁగనేగిరెల్లరున్ ॥ 38

వ॥ ఇట్లేగి 39

తే॥ కాలుసాగకనెట్లెట్లొ ♦ నేలకొఱగి
మ్రొక్కఁజాలప్రయాసమై ♦ మోములెత్తి
ఫాలమునగట్టసాధ్యాన ♦ గెఱదోయి
జేర్చిలుగురాకవేల్పుల ♦ జియ్యకనిడి॥ 40

శా॥ వాణీనాథ! సృజించిలోకముజగ ♦ త్ప్రాణుఁజగత్ప్రాణుగా
రాణన్నిల్పితివాతఁడేలొకో జగ ♦ త్ప్రాణమ్మునార్పంగనీ
ప్రాణిశ్రేణులకార్యనిర్వహణమొ ♦ ప్పంగాకపోయెం జగ
త్ప్రాణుంగ్రమ్మరనిల్పవేకరుణ నీ ♦ బన్నంబువారింపవే॥ 41

ఉ॥ నావుడుబ్రహ్మవల్కె సుర ♦ నాథులకోసురలార! యంజనా
దేవికిసార్వదరస్థశివ ♦ తేజమువాయువొసంగబుట్టె స
ద్భావుఁడువానరుండొకఁడు ♦ వాఁడుప్రభాతవిభాకరున్ క్షుధన్
ద్రావిరిపండటంచుజని ♦ పట్టెనయంతనవచ్చెరాహువున్ ॥ 42

సీ॥ వచ్చిసక్రోధుఁడై ♦ వానిఁదాకఁగఁబోయి
వాఁడెదిరింపఁగా ♦ వారివ్రాయి
లేఖర్షభునిజేరి ♦ లెమ్మికేమున్నది
రవిబట్టెననుదోలి ♦ పవినిభుడొక
డన్నసితేభమ్ము ♦ నతఁడెక్కివచ్చిశ
తారమ్ముగొనివాని ♦ దాకసేయ
నదివానరునివామ ♦ హనువుదాకినవాఁడు
మూర్ఛిల్లిపడియెదూ ♦ ర్పుమలపైని
శైలమునబడ్డబిడ్డను ♦ చంకబెట్టి
గుహానుదూరిస్వమూర్తిని ♦ గుంచెఁబవనుఁ
డింద్రుపైఁగిన్కనద్దాన ♦ నింతపుట్టె
"కాకిబిడ్డకాకికిముద్దు" ♦ కాదెచెప్పడ॥ 43

క॥ వాయువత్రిజగత్ప్రాణము
వాయువత్రిజగద్బలమ్ము ♦ వాయువఖిలమున్
వాయువధికుండుదివిజుల
వాయువచరియించునెల్ల ♦ ప్రాణులయందున్ ॥ 44

ఉ॥ కావుననామహాబలుని ♦ గ్రక్కునబ్రార్థనసేయనిప్పుడే
పోవలెరండటంచురహి ♦ బూర్వనగమ్మునుజేరితద్గుహన్
దీవినినిల్వవచ్చితమిడె ♦ క్కునీకుమారుఁగొడ నెం
తేవినయమ్మునంగొమరు ♦ నిందగమ్రొక్కఁగజేసి యాపయిన్ ॥ 45

ఆ॥ నేనుమ్రొక్కినిల్వ ♦ గానల్వయునుసీదు
కానుపేదియితఁడ ♦ కాదయంచు
వాణిచెక్కుపీటు ♦ పాణిమువ్వఁగలేచెఁ
బట్టివానవాడు ♦ పైరుఫ్రాలె॥ 46

వ॥ ఇవ్విధంబునఁగొంజరీగర్భశుక్తిముక్తాఫలంబు మూర్ఛదేరియున్నంత

ఆ॥ పద్మసంభవుఁడుమపట్టిని ♦ దొడపైని
బెట్టిచుంచుదువ్వి ♦ ప్రీతిముద్దు

లాడుచుండియంత • వేడుకమూర్తి
వెలిచిప్రజకుసుకము • గలుగ జేసె॥ 48

బ్రహ్మాదులాంజనేయునకు వరంబులొసంగుట.

మ॥ పవనున్నన్నలరించిపద్మజుఁడు దే • వశ్రేణితో నిట్లనుం
దివిజవ్రాతములార! యీకపివరుం • దీవించి వేర్వేగ నీ
దువరంబుల్ కృపసేయుఁడీ ప్లవగచంద్రుండోర్చి దైత్యావళిం
దివిజశ్రేణికి నెంతొ మేలొసగెడుం • దివ్యప్రతాపాఢ్యుఁడై॥ 49

వ॥ అనినవేల్పు పెద్దపలుకులాలకించి యెల్లవేల్పులు వల్లెయని పల్కుటయు 50

క॥ తనవజ్రముహనువునదా
కెనుగావునహనుమదాఖ్య • కెక్కగువజ్రం
బునసింక నెపుడునొవ్వం
డనుచువచించె బురుహూతుం • డందఱు మెచ్చన్॥ 51

సీ॥ ఆత్మదండమ్మున • నాత్మాస్త్రమున నొవ్వ
డకపిభవ్యాయువు • బ్రహ్మయిచ్చె
నాత్మశూలమ్మున • నాత్మాస్త్రములనొవ్వ
డకపిస్రగ్ధానమ్ము • మృడుఁడొసంగె
నాత్మపాశమునప్పు • వాత్మదండమ్మును
న్వాఁడేయవనిసము • వర్తినల్కె
నాత్మతేజమునశ • శాసమ్ము విద్యలి
వ్వంగలననిగ్రహ • భర్తవల్కె
నాత్మపాశంబువలనెవ్వ • డనిమొనమును
డాత్మశిఖలనశించఁడం • చనియెనగ్ని
యాత్మగదబడడనె శ్రీదు • డఖిలశస్త్ర
కాండములఁద్రుంగడని విశ్వ • కర్మపలికె॥ 52

క॥ ఒక్కొక్కవేల్పునవ్వల నొక్కొక్కవరంబువేర • నొసఁగగ నాతో
నక్కనకగర్భుఁడిట్లనె నక్కడి జేజేలుజోగు • లందఱు వినఁగన్ 53

పంచచామరము. సదాగతీ! భవత్సుతుండు • శౌర్యధైర్యధుర్యుఁడా
పృథాసువైరివాహభక్త • బృందవంద్యమానుఁడ
ల్లదానవేంద్రురావణుం గ • లంచిమించు జానకీ
ముదాశ్రయుండు రామకార్య • మున్ఘటించుముందికన్॥ 54

క॥ అనిమత్కుమారునింబొగడ గనివత్సా! నీకుముజ్జగంబులనొకఁడుం
గనసాధ్యముకాదిదిలే దనఁగొందువేమున్న దంచునబ్జజుఁడరిగెన్॥ 55

ఉ॥ అంతటనాత్మజాతునకు • నైదురపిల్లుచునున్న కొంజరీ
కాంతకునప్పగించిసుతు • గ్రక్కుననేనరుగంగనీతఁడా
చెంతలనుండుసన్మునుల • చేలములాడిగవచ్చివారివో
స్వాంతములంగలంపగని • వారలుసక్రుధశాపమిచ్చినన్॥ 56

క॥ ఆపట్లనితఁడుపశ్చాత్తాపముగడునొందిదోఃప్ర • తాపంబొకరుం
డేపలుకదెలియుచునువల లోపలబడ్డపులిభంగి • లొంగిచరించెన్॥ 57

హనుమంతు డర్యమునొద్ద వేదశాస్త్రాలుచదువుట

ఉ॥ ఆదటనొక్కనాడితఁడ • హస్కరుఁడిచ్చువరంబుదల్చి స
మ్మోదతవిద్యలంగఱవ • బుద్ధినినెంచిదినేశుజేరి యెం
తేఁదనువచ్చుకారణము • దెల్పి నమస్కృతిసల్పగానతం
డాదరణంగనుంగొనిము • దాన్వితుఁడై వటుగూర్చియిట్లనున్॥ 58

ఉ॥ పావనినాకడం జదువ • వచ్చితివోసకలాగమంబులం
ద్రోవనెటభ్యసించెదుక • చుంగొనముందరసిల్వరాదుగా
నేవడిగానఱుంగగను • నీమనమొక్కటిగాగనిల్చినే
యీవిధమెల్లనీయెడద • నెంచివచింపుమునీవునాపుడున్॥ 59

సీ॥ వికసితవదనార • విందుఁడై వడుగుపూ
ర్వాద్రినొక్కఁడుగున • స్తాద్రినొక్క
పాదంబునిడిమధ్య • భాగంబునందేహ
మునుబెంచెత్రివిక్ర • మునకుసరిగ
నదిగాంచిలోకమ్ము • లడలెఁదత్కర్మసా
క్షిముదమ్ముమనమున • జెందెనంత

నిజరూపుననుబద్మ • నీవల్లభుని తేరి
కెమురుగాఁ దానిల్చి • చదలు తెరువు
నందువడిగానఱుంగుచు • నాగమమ్ము
లాదిగావిద్యలెల్లదా • నభ్యసించె
గ్రహాంగధారణశక్తికా • గ్రహపతితన
డెందమునను బ్బునబ్బురం • బొందుచుండ॥ 60

క॥ కడుపాఱగుడిచినీడను వడుగుగుఱుండు దెలుపజడు•వడునిపుడిలలో
గడుపాఱగుడువకొండను వడుగుగుముడు దెలుపజడువఁగఁగలిగెంభళీ!

క॥ మేటిగదావిద్యలలో బేటిగదాగుణమణులకు•పృథివీస్థలిలో
సూటిగనస తనికీతఁడ సాటిగదా ఋక్షవిరజ! సారస్వతిజా॥ 62

వ॥ ఇట్లెల్లవిద్యలంగఱచి కుమారుండున్నంత నిట కేనుదోత్పత్తి చెప్పితి 63

ఉ॥ కావునవీనెప్పగొని • కావుమునీసుతులట్లప్రీతిమై
నీవునుసీకొమాళ్లపవి • నీతినిజూఁడకుడీకుమారు సు
గ్రీవునకాప్తమిత్రియగుఁ • గృత్తవిరోధియునౌనుముందుని
తావునను౦పుమీఘనుని • నప్పకసల్పుబరోపకారముల్॥ 64

వ॥ ఋక్షవిరజుండొగట నిట్టుగుమారునించి సమీరుండుజనుటయునంత

క॥ ఒకనాడాతరుచరమణి సకలవనేచరులుగొలువ•సభదీరిస్వామం
త్రికదంబమునర్మిలిఁగని ప్రకటంబుగనిట్టులనియె•బ్రాజ్ఞులుమెచ్చన్॥

ఋక్షవిరజుండుగ్రసానురాజుఁజేసి తపంబునకేగుట.

శా॥ మంత్రివ్రాతములార! మజ్జనకుడం • పన్వచ్చికిష్కింధ స
న్మంత్రివ్రాతముగొల్వవృక్షచర సాం • బ్రాజ్యంబు సేవానిదు
స్తంత్రంబుంజొరనీకసల్పితిని ని • చ్చంబెద్దకాలంబు స
న్మంత్రంబుంజపియించుటొప్పసుతుసాం•బ్రాజ్యంబునన్నిల్పఁగన్॥ 67

ఉ॥ పొందితినెల్లసౌఖ్యములఁ • బూసితిఁగట్టితిఁదొడ్గితిన్సిరిం
బొందితిఁబుత్రులంగనితిఁ • బుత్రులుబుత్రులనెత్తగంటి నిం
పొందితి వెండ్రుకల్నరిసె • నోపికదగ్గెను బండ్లునూడె నీ
బొంది తిరంబుగాదుగద • పొందెదవిష్ణుదలంచితత్కృపన్॥ 68

ఉత్సాహము. కావునంగుమారురాజు • గాగనిల్పిరాజ్యముం
బ్రోవుమంచుదపమొనర్ప • బోదునేనుదీనికిం
గానఁసిసవస్తుసమితి • గ్రచ్చరంగణించిమీ
రావలన్ముహూర్తమొక్క • డరయుడంచుబంచినన్॥ 69

ఉత్సాహము. వివాహవస్తుపులఘు • టిల్లజేసిప్రాజ్ఞులెం
తేవిధంబిసల్కినాడ • నేటయినదినంబటం
చావిధిసుతుఁ "డుగ్రసాను" నాత్మగద్దెనిల్పెబల్
వివిప్రదీవనల • లింజెలంగఁబ్రీతిమై॥ 70

క॥ ఆవెనుకజన్నిదొంకుసుగ్రీవుని "యువరాజు" జేసి•గేశమణిని న
"ప్పావని నెచ్చెలి" గాగను మీవనియాజ్ఞనిడినస్కి•నేగదలఁచితాన్॥

వ॥ పావనిసహితులగుచు కుమారులంజేరి యందుపావనులయిన హను
మత్సుగ్రీవులు విసన్నగనందనుండగు వాలికిట్లనియె. 72

క॥ ఒండొండుముకలనైనను రెండొండుములుచనుబట్టి•రేసనకపుడే
చెండొండుము పెద్దలగని కొండొండుముపూజసల్పి•కూరిమిపుత్రా!॥ 73

సీ॥ కనదలంపకుపర • కాంతను నెన్నండు
కనదలంపుముపర • కాంత నెపుడు
వినదలంపకసత్య • ముసజెవి నెన్నండు
వినదలంపుముసత్య • మునుసతంబు
జనదలంపకుదుష్ట • జనజాడనెన్నండు
జనదలంపుమునిష్ట • జనులజాడ
మనదలంపకురిక్త • జనగోష్ఠి నెన్నండు
మనదలంపుముభక్త • జనులగోష్ఠి
మనుపనెంచకుదప్పున్న • ననుజునైన
మనుపనెంచుముదప్పున్న • మన్నువేల్పు
బళిర యిటువంటిరాజుగా • నలయజుమ్మి
కేల్లుపడటంచు బ్రజలాడ • నేలుమవని॥ 74

చ॥ వదలఁగనీకునూర్పులు ♦ వచ్చినపోయినసత్యవాక్యముం
మొదలఁగనీకుమిన్నొరగి ♦ మీఁదనుబడ్డనధర్మపద్ధతిం
గదలఁగనీకుస్తోత్రజన ♦ కమ్మగుస్వాజ్ఞకపిప్రముఖ్యులం
బొదలఁగనీకుదుష్టరిపు ♦ భూములనెల్లపుడీవుపుత్రకా!॥ 76

క॥ ఆయమునకుదగినట్టుగ ♦ జేయుమువ్యయమెపుడు నీవుశిష్టులగన్నం
డాయుమువారికిదానము, సేయుమునీకున్న దాన ♦ శివుజెందుమదిం

క॥ రాదుజర లేదుమృతియని, పాదుకొలిపిమదిని రెంటి, బడిబడిగొనుమీ
నాదుతలనీడ్చికొనితాఁ, బోదొరగె నుమృత్యువంచుబుచ్చు మొకందుం

ఉ॥ పోడిమిగొన్ని నీతులిటు ♦ పుత్రులకుం దెలియంగ జేసితాఁ
బాడిమెలంగుమంచునల ♦ పావనికిందగ దెల్పి, యెంతయుం
వాడిమి నేగెధాతృజుఁడు ♦ భర్మనగమ్మునకుందపంబుకై
కూడిమెలంగిరైంద్రియును ♦ గుంజరపౌత్రుఁడునర్కియాదటన్ 79

క॥ తలలో ♦ నాలుకవలెబూ,సలలోదారంబువోలె ♦ జక్కముపురుబె

[వాలిసుగ్రీవులు తపంబున కేగుట]

ద్దలలోనమ్రతగపిబల,ములలోఘునతనుమెలంగి ♦ పొగడతగనిదా 80

శా॥ ఇంద్రార్కాత్మజులంతనొక్కదినమం ♦ దీశానుబంచాననుం
సాంద్రామోదమునన్భజించితమవాం ♦ ఛల్దీర్చికోనెంచిని
స్తంద్రప్రక్రియమంత్రిసత్తములపై ♦ సామ్రాజ్యమున్నిల్పిత
త్సాంద్రస్థైర్యులుశీతశైలమునకు ♦ త్సాహమ్ముమైనేగిరా 81

మ॥ చనితచ్ఛృంగనగమ్ముపొంతనొకచో ♦ స్నానాదికృత్యాళిఁదీ
ర్చినిరాహారులునై కుశాసనములం ♦ జెల్వారఁగానిల్చిభ
క్తినిలింపార్చితపాదపద్మయుగళుం ♦ దీప్తాగ్నినేత్రుందయా
బ్ధినిభక్తావనదక్షుయోగిజనహృ ♦ ద్ధ్యేయుః శివుంశంకరుం 82

(శివుఁడువాలిసుగ్రీవులకుఁ బ్రత్యక్షుమై వరంబులొసఁగుట)

ఉ॥ నెమ్మదినిల్పిధ్యానమును ♦ నిశ్చలబుద్ధినిసల్పిసత్తపం
బిమ్ములనెక్కవత్సరము ♦ నెంతయు జేయశివుండుమెచ్చిమో

దమ్మునవచ్చెందత్కపిసు ♦ ధాకరులుండినచోటికీగతిం
బొమ్మికనేలభక్తసులం ♦ భుండనజాంద్రధరుండ వేల్పులన్ 83

మ॥ ఒకచాయంబ్రమథవ్రజంబునయమ ♦ త్యుల్లాసతంగొల్వవే
రొకచాయన్మఘువాదిదిగ్రమణము ♦ ఖ్యుల్భక్తిసేవింపగొం
డొకచాయన్మునిముఖ్యులెల్లనిగమా ♦ ర్థోక్తుల్ప్రశంసింపనిం
కొకచాయంద్రిదశాబ్జపత్రనయనల్ ♦ ప్రోద్యద్గతింబాడగాన్ 84

క॥ బంగారుమువ్వపల్లముఁ బొంగారుసువర్ణశృంగ ♦ ములుగ్గై సేయన్
రంగారుగిత్తతత్తడి సింగారముగులుకనెక్కి ♦ చెలఁగెడువాఁడున్

క॥ తలజాలునొమ్లదోలు న్మలప్రోలునొమ్సనలవాలు ♦ మంచఁపుగోపుం
గలకేలుజందుతాలం దలపించెసుడాలుగలిగి ♦ తనరినవాఁడున్ 86

సీ॥ ధరణీరథమువాఁడు ♦ దరబృందశరబృంద
వరకుందసదృశసుం ♦ దరమువాఁడు
స్మరణీయుడగువాఁడు ♦ స్వరుధారి
శరదారిధరధారి ♦ గొలువగాదగినవాఁడు
గరినిద్రుంచినవాఁడు ♦ హరిచెల్లిసిరితల్లి
దరిబెల్లి ♦ దపుగుల్కదనరువాఁడు
ఖరునినొంచినవాఁడు ♦ గరమందుశిరమందు
హరిణేందు ♦ లధరించియలరువాఁడు

దచ్చిరూపులవాఁడు ♦ ప్రాఁతమగవాఁడు
పొడలదుప్పటివాఁడు బెం ♦ జడలవాఁడు
పేర్మిఁగలవాఁడుబుష్కల ♦ పేర్లవాఁడు
తోఁచెఁగపివరులకుముందుఁ ♦ బూచితేఁడు 87

వ ఇట్లు సాక్షాన్నిటలాక్షుండు క్షౌశ్వాసోహణుండయి సాక్షాత్కరింప
ఋక్షవిరజాత్మజులారక్షోవైరినీక్షించి రక్షరక్షేతివాక్యంబులనిట్లని
స్తుతియించిరి, 88

"వాలిసుగ్రీవకృత శివస్తవమ్,,

కందద్వయగర్భిత నిరోష్ఠ్యసర్వలఘు

సీసము.

శ్రితజనహితకర! శితిగళ!నతహిత! నగధరశర! హరి ♦ ణధర! గిరిశ !
హతగజ! శశిధర! హర! ధృతిజితధర! సిరిగలధణి చెలి! క్షితిగ!సనయ!
హరితనయహరణ!హరిహయకరి,హయ;ఘనయశ!శిఖరిజ♦కలిత!సదయ
శరధిశరధి! ఘన ♦ చరిత! శిఖరిగృహ! ఖలజనహర!యహి ♦ కటక

ఆ॥ వె॥సరసహృదయత్రిదశ♦జనహితకరహరిసనకజనకధనద♦సకలత్రిదశ
నతచరణసరసిజ! ♦ కృతిహితకర! శిఖినయన! త్రిదశశరణ!♦ సరకహిరణి

[ఈక్రిందిపద్యములోఁ బెద్దయక్కరములు చదువఁ గ్రంథకర్తృనామ]

మేర్పడు

సీ॥ ప్రభవ!శుభాకార! ♦ యాశ్రితోద్ధార!దు
ష్టారాతిసంహార! ♦ యగవిహార!
వరభక్తమందార! ♦ వారాశిగంభీర!
ధామనిర్జితసూర! ♦ దైత్యమార!
న్యస్తాహివరహార! ♦ నగధీర!శారదా
బ్బయసమశారీర! ♦ భయవిదూర!
రాజకళాధార! ♦ రతిరాజదార!సం
జ్ఞుమవింజి తేగసూడ! ♦ శుభవిచార!
హతకటుపహర!గజదైత్య ♦ హర!భాను
మండలవిహరశరధార ♦ సుహితభూత
రాజితప్రేతభూపహ ♦ రమునినాయ
కనుతగుణవారప్రణుతప్ర ♦ కరసురగవ 90

ముక్తపదకందము

క్షేమాభిరామ! ♦ సోమా!సోమార్ధధరాభువనగ! ♦ సురరిపుభీమా!

భీమా!దుర్గాకామా! ♦ కామారీ!కాతరోప ♦ కార!నమస్తే 91

గోమూత్రికా బంధము. నిరోష్ఠ్యకందము

శ్రీనగనాథా!రాధా ధీనసఖా!రాజధార!♦ ధీరనతాజా!
దీనజనాధారా!కం ధీనసవారాధ్య!ధాత్ర్య! ♦ ధీననతాజ్య 92

ఆందోళికా బంధము.

క॥ ధీరవరదాయకా!కంధరవహయనాయకాగ్ని ♦ నేత్రక!గంగా
ధారాధర!గోరధ!రాధారతసఖచంద్రఖండ ♦ ధర!హర!వరధీ! 93

ఛత్రబంధము శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యచంపకము

కడకడతేఁడ!జింకగయి♦ గల్గఁగ!గ్రాలొడయండ!దండనా
లడరొడయండ!యొండనక ♦ నల్లనజేదొగినాగిత్రాగినా
తేఁడ!జడలాడగంగదగఁ ♦ దద్దదనర్చుతేఁడా!తనంతనై
యడరొడయండ!యెన్నసల ♦నన్ననసేల్నయ!రాయ!నాయనా! 94

నాగబంధము.

చ॥ శ్రితహిత!భూతనేత!క్షితి ♦ చింతిత!రక్షితకోణనేత!సం
తతవరదాత!భూతకర ♦ నారదవర్ణిత!నాగహార!ప్రాం
చితగుణవార!భూతదర! ♦ శ్రీరతిరక్షిత!భూతభావనా
సితనగజాతనేత!శివ ♦ సేవనతత్పర!క్రూరమారకా! 95

ఖడ్గబంధము.

క॥ సారతరధీరమాకర!పారదరమణీయకాంతి ♦ భాసురదేహా!
హరివృషరాజివాహా!దారితసుకవాహా!జన్మ♦దాహా!నిరీహా 96

శైలబంధము.

॥ శ్రీకమలాక్షీహృత్పద్మాకరరవికీర్తనీయ!♦హతభయ!రతిరా
డ్భీకర!సునయ!దయాకర!శ్రీకర!సకలసురముఖ్య!♦కృతిముఖగేయా !

చక్రబంధము.

శా॥ రక్షోశిక్షణదక్ష!దక్షసవనా ♦ రణ్యోగ్రదావాగ్ని!సం
రక్షాంభోరుహసంభవాండ!సకాలామర్త్యార్చి ♦తాంఘ్రిద్వయా !

కుక్షిక్షిప్తమహాజగద్విసర!య • క్షుద్రోజ్వలన్మానసా!
సాక్షాత్కారద!దారభగ్నకుజనా • సంసృత్యయాగ్న్యంభసా! 98

ప్రపంచవర్గీయ కందము.

శ్రీవిశ్వేశ్వర!శైలోర్వీవాస!శివాసహాయ!• విషసంహారా!
శ్రీవృషవాహారోహా!శ్రీవరసంసేవ్య!శర్వ!• శివ!శూలి!హరా 99

అచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్యకందము

రేరాతాడాల్ • రాజేజేరాతాడాలతేలిని • జెన్నా రెడిరాయా
కోరానెచ్చెలి • కాడా రారాతండ్రిగిత్త • డాల్ రాజేజే 100

దండకము. శ్రీపార్వతీమానసాంభోజహంసా!నిశాధీశఖండావతంసా!
ప్రసేవ్యాబ్జభూ బర్హిబర్హావతంసా!లసద్దృక్కృతాబ్జాగ్నిహంసా!
సమస్తాఘవిధ్వంస! గీర్వాణులుం బూర్వగీర్వాణులుం బాలసం
ద్రంబు భాండంబు శైలంబు కవ్వంబు నాగేంద్రు నిం ద్రాడు
గా జేసి ద్రచ్చంగ దొడ్డొల్ల లోకంబు పెల్లాకులంబొంద ఘో
రార్భటిం జేదువుట్టం బిడౌజాది దేవాళి వేడం గరంబందు నేరేడు
బంటుం బతెంగట్టిగా బట్టి యత్కాలకూటంబునున్ మ్రింగవా మ్రింగి యీ
రేడులోకాలు లోకాలు నంచట్టితోల్యూన్మల రాజూల సారార
గాగుస్త్రీకన్నిల్పవా!లోకముంగూర్మిమైదేల్పవా సర్వసర్వంసహాచక్ర
మర్కేందు చక్రంబు లంబండిగా వేదముల్ గుఱ్ఱపుంబిండుగా
బ్రహ్మసూతుండుగా వేలుపుల్ దండుగా గొండసింగాణిగా
గుండలీంద్రుండు బెన్నారిగా నమ్మసంతుండుగా సంద్రమమ్ముల్
పోదింగా దగంజేసి బెన్నిక్కమైపోయి ముప్రోల్పళ్ళు దున్మాడవా
వెన్కగోపమ్ము నుస్వీడవా మున్మకండాత్మ జుండొక్కడుం
బత్తి నిన్మానసంబందు ధ్యానం బొగింజల్పుచుండంగ గాలుండు
బొదున్న పైనెక్కి వేవచ్చి పాశంబునత్తండదరిట్టిద్దా లింగం
బునంబుట్టి డాకాల నాకాలునిండా భూషత్వంపొట్టిబ్బోరింగా
నవా దేవదేవా మహేచ్ఛంగృపాదృష్టి సీధాసులన్నమ్ముర రక్షిం
పు రక్షింపు రక్షింపు దేవా! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః 101

సీ॥ భువిమైచరాచరం•బులభరించెనెవండు జలమైదగంబారె•లలినెవండు
శిఖిమైహుతమ్ములభు•జింపగల్గెనెవండు మరుత్తై తెలివినిడె• మహినెవండు
దివిమైపథంబిడె • దివిజులకు నెవండు విధుడై భగణము నేల్ • వెసనెవండు
రవిమైతనచ్ఛవి•లవిరియించెనెవండు యజ్వమై వేల్చుహ•వ్యంబెవండు
నజునియందును బరమాణువం దెవండు
నుండు భేదంబు లేకని • త్యుండెవండు
నాదిమధ్యాంతరహితుండు • నగు నెవండు
నాశివంకగుడవుసీవు • నోదుమొండు 102

మధురాక్కర. స్మరహరణ!సజ్జనవిచార!•సంసృతిభారహర!
దరహరణ!తారధరధీర!• దారుణపాపహర!
నరశరణ!నైగమవిహార!• నాకపవైరిమార!
వరకరుణ!వైరిజనదూర • వర్ణితగోకుమార! 103

తోటకము. శరణాగతవత్సల!• చంద్రధరా!
కరుణాకర!శంకర!• కామహరా!
ధరణీధ్రధనుర్ధర!• దైత్యహరా!
స్మరణీయతమోజ్వల • మంత్రపరా! 104

క॥ వాలియుసుగ్రీవుండును జాలిగొదవజల్పినట్టి • స్తవమునకెంతే
కాళీయువతీశుండగు వాలియుమదిలోనమిగుల•బొక్కియిట్లనున్

క॥ ఓకొమారులారయీరలునాకొఱకై సలుపుతపము•నకు మెచ్చితి మీ
మీకోరిక లెఱిగింపుడు నాకొలదివరమ్ములిత్తు • ననవుడు వేడ్కన్

వ॥ అంత నవ్వాలి సుగ్రీవు లిట్లనిరి 107

ఉ॥ ఓమహితప్రభావ!యెరుం•గొక్కడుమాపయి కత్తివచ్చినే
నామహితప్రతాపుబల • మందుసగంబొగిమమ్ము జెందున
ట్లీమహితావకాంఘ్రిపయి • నెప్పుడుభక్తి ననుగ్రహించిదు
ర్గామహిళామనోంబుజవి • కర్తన!కావుముసాదరమ్మునన్ 108

వ॥ అనవుడట్లకాగలదనిపల్కి దివిజసేనాపరివృతుండయి మృడానీశుం
డంతర్హితుండగుటయు వాలిసుగ్రీవులు లబ్ధమహేశ్వర వరప్రసాదా

మోదులయి నిజపురంబునకుం జనిసుఖంబుండి రంత నొక్కనాఁడు

(రావణుఁడింద్రజుపయిఁ దండెత్తి వచ్చుట)

శా॥ పౌలస్త్యాన్వయవార్ధిచంద్రముఁడుగీ ♦ ర్వాణాభియాత్యన్వవా
యాలంకారుఁడు రావణాహ్వయుఁడులం ♦ కాధీశ్వరుం డుగ్రప
త్కీలాలోద్భవమత్తషట్పదముల ♦ క్ష్మానాథవైరుండు శౌ
ర్యాలంకారుఁడు దైత్యశిల్పితనయా ♦ స్యాంభోజమిత్రుండొగిన్ 110

శా॥ ఆశాధీశుల నొక్కఁడేగెలిచెము ♦ న్నంతంతనమ్మాద్రిగాఁ
గీశాధీశుని వాలిబోరగనుగి ♦ ష్కింధాపురం జేరి త
త్కీశాఖ్యుల్ దనుమూఁగిచూడఁగనుది ♦ గ్వేదండముల్ గల్గనో
క్కాశంగొట్టిక వాకిటంబులికిఁదీ ♦ క్కైబిట్టుగఁ జల్లినన్ 111

క॥ ఆరావముకీర్తివిజిత తారాపరతారుఁడైన ♦ తారుఁడువినిప
ల్కో రావణ వల్కుమునీ వీరావశమునకుఁగతము ♦ నెఱుకపడంగన్

వ అనిన తారునకు రావణుండిట్లనియె. 113

క॥ వాలియసమానవిక్రమ శాలియనంగవిని నేను ♦ సమరక్రీడా
శాలినగుటవచ్చితిఁద త్కేళికినతని నెదిరింప ♦ తెల్పివ్విధమ్మున్ 114

చ॥ అనవుఁడు రాక్షసేశ్వరున ♦ కాతఁడు వల్కు సురద్విషేంద్ర త
ద్వినుతబలాఢ్యుఁడెడ! భవ ♦ దీయబలమ్మది యేడ! నీకు నా
యనఘున కెన్న హస్తిమశ ♦ కాంతరమున్న దితారతమ్యమె
గనుగొనవానిదాకు మొన ♦ శాంకడీవర కెందునీభువిన్ 115

ఉ॥ ఆశరనాథ! యీవరకు ♦ నాతనిదాకినవాఁ డొకండునే
నాశమునాలయమ్మునకు ♦ నైచననట్టిడు లేదునీవును
న్గాశలనన్నిటిన్విడచి ♦ నట్టులుదోఁచెడుపొమ్మవాచి వా
రాశికి స్నానకృత్యమొన ♦ రంజలుపంజ నెవాఁడు వెండియున్ 116

సీ॥ ప్రకటశాత్రవగర్వ ♦ పర్వతచ్ఛటపక్షు
పుంభజగోష్ఠ్రగదం ♦ భోళివాలి
వికటదానవదైత్య ♦ వేణుశుష్కారణ్య

పాళిదాహకదావ ♦ కేలివాలి
నికటవైరిసమూహ ♦ నిర్భేదనైపుణ్య
చణవికసితబుద్ధి ♦ శాలివాలి
ప్రకటరిపుచ్ఛటా ♦ భయదప్రతాపాగ్ని
కీలాద్రివిజితాంశు ♦ మాలివాలి

యట్టిమతిశాలివరశీలి ♦ యైనవాలి
నమరపాళికి నేనిసుం ♦ తైనదేరి
కనఁగరాదనదలపగాఁ ♦ జనునె మొరుల
దానికేమిచనుము నింద్ర ♦ తనయుకడకు 117

క॥ బవరమునకుఁ బొరందరి సవరనిహాం దేరి నెక్కి ♦ సాగిన జేజే
తొవకంటులెడమకన్నుం దొవలదలుంగాదె రావ♦ణుండిదివినఁడో!

క॥ అనుచున్న తారుగర్వం బునగనిపదినోళ్ళతోఁ న ♦ పుచు రావణుఁడ
వ్వనిచారిదూరి వేగంబున దక్షిణవార్ధిఁ జేరి ♦ మొగిఁ దానిదరిన్ 119

సీ॥ జలములఁ గ్రుంకిని ♦ శ్చలహృదిదర్భాస
నాసీనుఁడై నిల్చి ♦ నట్టివాని
సలిలపూరితతామ్ర ♦ కలశంబుడంబుమాయి
నడరగాగుడిప్రక్క ♦ నిడినవాని
దలిరువెన్నెలలతో ♦ దులదూగుస్వచ్ఛంపు
మడుఁగుగప్పినగెం ♦ పుటొడలవాని
భూతిత్రిపుండ్రముల్ ♦ భూరిరుద్రాక్షమా
లలుదాల్చిమిపులఁజె ♦ లంగువాని

త్రిపద గాయత్రిమంత్రంబు జపముసేయు
చుడుగకరగన్ను మోడ్పుతో నొప్పువాని
సూర్యభగవంతునకు భక్తిఁ జోబగులిడి
యుదయసంధ్యను వార్చుచునుండువాని॥ 120

చ॥ మఱియుదినాధినాథుబలె • మవ్వఁపుఁదేజునఁనొప్పువాని జ
క్కఁఱపువుఁబోఁడిదాల్పువిలు • క్రైవడిపెల్లగుమేనివాని బం
ధురతరబాడబాగ్నిగతిఁ • దోఁచెడువాలమువానియామ్య ది
క్తరుణప్రతాపతుల్యముఖ • తామరసమ్ముఁగలానివాలినిన్ ॥ 121

మ॥ కవిసామాన్యపుఁగొమ్మద్రిమ్మరిగ హ్మా • త్కంజంబునందెంచియైం
ద్రిని మాయాబలకౌశలంబునన దో • ర్వీర్యంబడంపంగనౌ
నని వంచించిస్వపుష్పకంబుడిగి ముక్ • స్వామాత్యులంతంతగ
న్గొనిమెచ్చన్మహిమెల్లగానిడుచు న • ద్గుల్ పొంతకుం జేరగాన్ 122

మ॥ అడుగుల్ చప్పుడొకింతవిన్పడఁగనిం • ద్రారిం దృగంతంబులం
గడకంగన్గొనిమాయఁదన్నుఁగెలువం • గావచ్చెనంచైంద్రిలీ
డుడుగండీబలునాల్గుసంద్రములముం • తొండొండగఁడుంబులం
దిడిసేనంచుమనంబునందలచియెం • తేనిష్టమైనుండఁగన్ ॥ 123

(వాలిరావణుగర్వంబడంచి పరిభవించుట)

ఉ॥ మెల్లఁగఁగాలునేలపయి • మెట్టుచుబశ్చిమదిక్కుఁజేరి యా
ప్రల్లదుఁడెల్లనెమ్మొయి ని • ప్రక్కకునొత్తిగిలంగఁజేసి మె
న్మెల్లన జేతులాఘునుని • మీఁదికిఁజూచిననాతఁడేనుగుం
జల్లగబట్టుకేసరిపసందన • చంకలనొక్కివానినిన్ 124

ఉత్సాహ॥ పాముఁగాలఁద్రొక్కిపట్టి • పాఱుపక్కిరాయడ
ట్లామ్రుగుంగరాక్షసేంద్రు • నంగకమ్ములన్నిటిం
దీమసముననొత్తిపట్టి • దేవసిద్ధసాధ్యులీ
తామసునకునిట్లుగాఁగ, • దగునటంచునునుబ్బనా
భీమబలుఁడువేచెదివికిఁ బిట్టపొల్కిఁబుట్టునన్ 125

వ॥ ఇట్లింద్రుపట్టి విహాయసమార్గంబునంబడమటి కడలిదరికరుగుడంత
కుమున్న. 126

మ॥ స్తనితంబుల్ వలెబెబ్బులుల్ వలెబ్రహ • స్తాదుల్ మొగిల్ తెన్నున
జ్జనువాలింగమనడ్డగించివెనుకం • దద్వాలజంఝూనిలం
బునకుందూలికలట్లమేఘపటలం • బుల్ పోల్కిఁజీకాకుకొం

దినభోమార్గమునందుదిక్కుకొకరై • నిల్వంగలేకేగిరా 127

క॥ ధారుణిరేణువుఁగొనిచను మారుతముంబోలెవాలి•మాంసాశినిటుల్
జేరిచిపశ్చిమజలనిధి పేరిమిమైఁగ్రుంకులాడి•విధ్యుక్తముగన్ 128

ఉ॥ వాలితదబ్ధియందుజరు • పంగలసత్క్రియలెల్లజల్పి తా
నైలబిలాశనుండిన మ • హాబ్ధికిఁనేఁగిమునింగి, రావణుం
గేళినిజంకలందు నిఱి • కించియ, బూర్వసముద్రనాయకుం
బాళినిజేరి, గ్రుంకులిడి • భక్తిజపమ్మొనరించి తద్విధిన్ ॥ 129

చ॥ ఇటుజతురబ్ధులందు గృత • కృత్యుఁడునై పురుహూతసూతి; త
త్కుటిలునితోడవేగదన • కొట్టికకుంజని; వానిఁదద్వనిన్
దటుకునజంకనుండి విడి • తత్క్షణమొగ్గనివాఁడపోలెనో
పటుజవ! యేడనుండిటకు • వచ్చితివేమని పల్కరింపఁగాన్ ॥ 130

శా॥ వీతాహంక్రియుఁడై, దృగంతములజో • బ్బల్లఁగఁబాష్పాంబువుల్
వాతాకంపితవృక్షమట్లతనువా • పాదంబుస్వేదాన్వితం
బై, తూలందతభీతిఁ; గద్గదనినా • దాన్వితుఁడై పిశ్రవో
జాతుండైంద్రికివల్కునిప్డు జనసీ • జాతుండనైతంగొగిన్ ॥ 131

ఉ॥ నీవెమహాబలాఢ్యుఁడవు, • నీవెకృపామృతవారిరాశివిన్
నీవెసునిశ్చలాత్ముఁడవు, • నీవెమహాధృతిశాలి, వెన్నగా
నీవె ప్రతాపసింహుఁడవు, • నీమహిమంగనుగొంటినేఁడు నా
కీవె వివేకసంపద, గ • పీశ! యడంపవె మన్మదాంధతన్ ॥ 132

ఉ॥ తారధరంబునెత్తితి, స • దాశివుచేతను ఖడ్గమందితిన్
వీరవరేణ్యులందివిజ • వీరులగెల్చితి, నట్టినన్ను నీ
సారతరంపుగతుముల • చాటునమాటి చతుఃపయోధులం
బీరముమీర ముంచితివి; • భీమపరాక్రమ! నీమ్రమోలనా
శూరత, లావు, నెన్నవృథ • నూ;మఱిసిగ్గుఘటించొరుల్ వినన్ ॥ 133

క॥ మఱియు 134

॥ మారుతవేగం, బల్లయ నూరుననుజురయము, నమ్మ • నోవేగంబుం
గేరుభవజ్జవ,మెన్నగ నారూఢిలవంబుపెనగ • నవివచ్చునెఁకో ॥ 135

క॥ సుర, గరుడోరగ, నర, ఖే; చర, కిన్నర, సిద్ధ, సాధ్య, సంఘంబులలో
పరికింప, నీకుసరిపోటరివిక్రముఁడొక్కఁడుగలఁడాజగములలోన్॥ 136

క॥ ఇచ్చకముగాదుసుమ్ము, వి; యచ్చరరాణ్ణందనమణి! యఖిలజగములం
దెచ్చటఁగన్నను, నీకెనవచ్చుఘనుం గన్న జూపవచ్చునొకనిన్॥ 137

క॥ నాకన్నవు; నక్కజంబలె; నీకనుఁగుఁదమ్ముఁగుఱ్ఱ నేను, నిరువురం
బేకము; పొందుజలుపుదము; నీకల్మియనాదుకల్మి నేనీ, లెంకన్॥ 138

క॥ పురుహూతతనయ! యిమ్మహినిరువురముం బాలునీరు నెట్లట్లపుడున్
దిరువురముకలసి; చూపరులిరుబొందుల కాని, చిత్త మేకంబనఁగన్॥ 139

చం॥ అనిపలుకంగ; వల్లెయని యైంద్రి, పులస్త్యకులాబ్ధిచంద్రుఁడో
డ్కొనిపురమేగి; తమ్మునకుఁ గొబ్బునరావణువార్తదెల్పి, కూ
ర్మినిదశకంఠు; దమ్మునికి మిక్కిలిగాఁగని, భూరిభూషలం
గనకపటమ్ములిచ్చె, రుచి గల్గిన విందొనరించి వేడ్కమై॥ 140

క॥ హరిపతి కెనయనదగు నాహరిపతికడ నొక్కమాస మటువుచ్చియు, నా
సురపతినిజపురికరిగెను సురపతిసుతుఁడనుపఁగా, నసురబలములతోన్॥ 141

సీ॥ కెరలివచ్చురిపుల శిక్షింపనేర్చుటకాదు; కేల్మోడ్చురిపుని రక్షింపనేర్తు
నాత్మశత్రులగర్వ మార్పనేర్చుటగాదు; తెలివినట్టిరిరహి దేర్పనేర్తు
శివదూషణుల నుభంజింపనేర్చుటకాదు; శివభూషణుల నురంజంపనేర్తు
దుష్టులవెతలలోఁ దూర్పనేర్చుటకాదు; శిష్టులహితులలోఁ జేర్పనేర్తు
పెద్దలను శ్రద్ధతోఁ గాంత్రు బెరిమనెంతు
ధీరులనుగూర్మి నలరింత్రు బేర్మిఁబెంతు
నాత్మబలములరహిఁగాంత్రు నరులనొంతు
పద్మసంభూతపౌత్రులు ప్రాభిమింతు॥ 142

క॥ ఈకరణి, నగవిదార, వి; భాకరనందనులు నసురఁ బంపి, సుగుణర
త్నాకరులు యశోవిజితసు; ధాకరులనిశూరులెన్నఁదనరిరివిభుతన్॥ 143

వ॥ ఇట్లు వాలి సుగ్రీవులు నీరక్షీరంబులభాతి గలసి సుఖంబుండునంత
మఱియు నొక్కనాఁడు 144

(నిశాముఖంబున వాలిపై దుందుభి దురమ్మునకేఁగుట.)

సీ॥ దుందుభినాముండు దున్నరక్కసుఁడొండు; మాయావి తమ్ముండు
మయుసుతుండు। శంకరోర్వీధర సంకాశ తేజుండు; మహితసహస్ర
సామజబలుండు। నెమ్మిమీరశివుండు నిల్పినవరముండు; నంతభ్రమ
త్తుండు నైయతండు। జోకమున్నీరుండు చోటికి నెక్కుండు; నదిగి
నాతొరండు ననికనుండు।
నవుడుసాగరుండు నక్కటాసీతండు; క్రొవ్విచివ్వనొండు రోఁగండు
మీరివచ్చెజుండు మేఁగనినిమనండు; నింకతడవ్వునుండు టెట్టులెండు॥ 145

క॥ లోలోననిట్టులనుకొని; శ్రీలోలాక్షీగురుండు చెచ్చెరచెంతం
దైత్యలోక్యవైరిదుందుభి; నాలోకనసేసిపల్కు సతఁడుప్పొంగన్॥ 146

క॥ ఏనెంతవాఁడనం, చని; కూనదనీతోడనీమహోగ్రార్భటిదో
ర్త్తోనెంతవానికళుకును; లోనెరయగజేయదే విలోకనసేయన్॥ 147

ఉ॥ కావున నేనునీకు సరి కాను, బలాఢ్యుఁడవీవు, కొండరా
తావునకేగు వేగము, యతండు భవానిగురుండు, నమ్మహా
దేవుననుంగుమామ యల ద్వీపవతీపరిసేవితుండు, నీ
లావున కామహామహుని లావున కీడుగదాతలంపఁగన్॥ 148

క॥ అనినచ్చబలికిపంపిన; బనివినిపలలాసి కాంచె బర్వతపతినిన్
మునిరాజపరివృతుని, గుణ; ఖని, మణిఖనియుతుని మేన కారమణిపతిన్॥ 149

క॥ కనితద్గండోపలముల, ఘనశృంగమ్ములవకావ కలుగాఁబగులం
గనుదాకితదాశ్రయులగు, మునులకతిత్రాస భవాఁడు మొగిగావించెన్॥ 150

మ॥ ఇటుగావింప, నుమాగురుండు దెలిమే నేపారఁగాఁ బచ్చి త
త్పటుగాత్రుంబొడగాంచి, దుందుభికృపాపాథోధివే; నీవు, నన్
జటిరాడాశ్రయశృంగభంగమొనరించం జెల్లునానావుడ
క్కుటిలుండాడటు లేనిజూపగదె, నాకుందీటుగానొక్కనిన్॥ 151

వ॥ అనిన హైమవతీగురుండతనికిట్లనియె. 152

క॥ ఋక్షవిరజాగ్రసూనుఁడు ఋక్షవిభుసమానయశుఁడు పృథుకిష్కింధా
ధ్యక్షుఁడతిబలుఁడు జితప్రతిపక్షుఁడహీనుఁడగువాలి పాలికరుగుమీ॥ 153

చ॥ ఒరిగినవాలి నీదయినఁ యాహవకాంక్షనుదీర్చు, వైరులం
దఱిగినవాఁడు, నింద్రుసరిఁ నాదగువాఁడన, జోయెనైంద్రినా
బరగినవాలిఁ జేర, జనిఁ వానిపురోపవనమ్మునందు, గొం
తరగినదాకనార్చి, మహితార్భటిఁ గూల్చెఁ గుజాళిగొమ్మలన్॥ 154

క॥ దుందుభిరక్కసుఁడలసుర; దుందుభివర్షాంబుదములఁ త్రోనెనగాఁ, దా
గ్రిందమగరవమటు సేయగ, నైంద్రిస్వదారయగు తారఁ నదికిమరునన్ 155

తే॥ గీ॥ ఉండిస్వాంతఃపురమ్మునఁ దోలితద్ర;వంబు చెవిబడనాలించివాలు
గంట్లు! త్రోడఁజను పెంచి ర కాసిఁ త్రోడఁబల్కు ; మహితవర్షాబ్దరవ
ము సమమ్మగాగ॥ 156

ఉ॥ క్రిందఁగఁగన్నుఁగానక సఁగర్వుడవై యిటులార్చెదేల, రో
దుందుభి! నిన్ను నేనెరుగుఁదుం; ధరణీస్థలిగొన్నినాళ్ళ నీ
వుందువయేని, యీయెడనుఁనుండక వేచను, మేడకేని, మే
నందున "ప్రాణమున్న బలుఁసాకును నేఱెతినంగరావొకో!" 157

ఉ॥ నావుడురక్కసుండు కపిఁనాయక! కాంతలమ్రోలదంభముల్
నీవిటు బిట్టుగొట్టదగుఁనే, మొనకాడవె నీవిసీ! కడు
న్లాపుగలాడవేని, నిశిఁనాకిపుడే చను దెమ్ము చివ్వ, కీ
వావిధిగాదయేని, నళిఁనాథులగూడుము ప్రేగునంతకున్॥ 158

వ॥ అదియునుంగాక నింకొక్కటివినుము. 159

ఉ॥ ఇమ్మున కేగు, మర్థతతిఁ కిమ్మనభీష్టము, లాంద్రమంచి డెం
దమ్మున గౌఁగిలింపుము, ముఁదమ్మున నందఱజూచికొమ్ము, రా
జ్యమ్మున నీసమానుని రఁయమ్ముననిల్పుము, రమ్ము వెన్క యు
ద్ధమ్మునకీవు, నీదగు మఁదమ్మునడంచెదఁ జోర, వెండియున్॥ 16

ఆ॥ పానమత్తు, ఉత్తఁమానసత్తమ్ముడు; వాని, నిద్రమత్తుఁ వాని, మించ
బోండ్లకేళిఁగాలఁ ముంబుచ్చువానిని; గూడిదుర మొనర్పఁ గూడదెపుడు 16

క॥ మఱియు, నఁనాత్తాయుధు, నుక్కఱి, వెన్నిచ్చినవిభీరుఁ నంగవిహీనున్
శరణన్నవానిఁ దాకిన బరగంగా, భ్రూణహత్యఁ ప్రాపించెంద్రీ! 16

ఉ॥ నావుడు మందహాసవదఁనమ్మున నైంద్రిస్వదారఁ దార, ద

జీవనజాతనేత్రలు వఁసించెడు తావునకంపి, గండుమై
దైవతశత్రుగాంచి, సమఁదమ్మున బల్కెదవోరిరమ్ము నా
లావునునీవుగన్గొనఁగఁలాడవయేని దురమ్ముసేయగన్॥ 163

క॥ అనిమున్ను జనకుఁడిచ్చిన; కనకంపువరాల పేరు గఁళమున నిడి, పో
రునకువడిగవిసె; మాంసా,శనకులపుంబాడబాగ్నిఁ సముదుందుభితోన్॥

మ॥ పటుఘీంకారము సేయు మత్తకరిపైఁ బాహాబలంబార ది
క్తటులల్లాడఁగ నుప్పొంగెడు మృగేంద్రంబుం దరంబెంచితా
నిటులా దుందుభి దాకి, శృంగములనెంఁ దేపట్టి వాపోవఁదోః
పటుతంద్రిప్రస్రవించె ముక్కునుదరీ భాగంబునన్ రక్తమున్॥ 165

వ॥ అంతట సప్పట్టువప్పించకొని, పొట్టక్రొవ్వునఁదుండ రక్కసుం,
డిలాతలంబునకుఁ గప్పించి దుముకుటయు, నింద్రుపట్టి, ధట్టించి నెట్టి
పట్టి, మోకాళ్ళల, మోచేతుల, బాదంబులం ద్రోచి తాచిన, వెన్నిక
వాఁడు మగుడ నెదుర్చి పోరుటయు 166

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షుల మతకరులనవారు ఘోరఁమాత్సర్యమునం
దితిజుబలమడగె, నిర్జర పతిసుతుబలమొసగెఁ నుదయభాస్కరుపగిదిన్ 167

ఉ॥ హీనబలుండువాఁడగు, దఁహీనబలుండగు వాలికాంచి, దో
ర్దోనవిషాణయుగ్మమునుఁ దుల్చి, స్వముష్టిబలంపుఁదాకునం
దానపుబిల్కమార్చిజతఁనమ్మగ గాళులువట్టిత్రిప్పి బీ
రాన నొకామడావలనఁ వ్రాలగవైచె; లసద్బలమ్మునన్॥ 168

(మతంగముని వాలికి శాపంబిచ్చుట)

సీ॥ వైచిన, నదిసమీఁపమ్మునగలఋశ్యఁమూకాద్రిని మతంగమునితపోవ
నమ్మున వ్రాలి వృక్షమ్ముల జంఘ్మాలిఁ లమ్ముగూర్చినలాగుఁ వమ్ముసేసె
తద్రక్తమాభూమిఁ దడుపఁగా, నష్మాని; కోపించి యెవ్వాడొఁ కుమతియగుచు
నీలాగు సేసెనాఁ పాలసుడిది మొద; లీపర్వతము ద్రొక్కఁ వానిశీర్ష
మట్టుబడినూరుఖండంబులఁ గుచుజచ్చు! నదియ కాకుండ; నాతనిఁ యాప్తు
లెవ్వారఁ చోటుజొచ్చిన నారీతిఁ నగుదురనియె! నదియెఱిగి వాలియచ్చోటిఁ
కరుగడయ్యె॥ 169

వ॥ అనినవిని వారలటమీఁద నెబ్భంగి బ్రవర్తించి రెటెంగింపుమని దుర్గ, భర్గు నెచ్చరించునట్లు, లవ్వోట్టిచెవులతపసి జెట్టిం, జన్నిగట్టులొక్కఁజె ట్టున నిటలపట్టిక గేలుదోయిమెట్టి మ్రొక్కియడుగుటయు 170

ఆశ్వాసాంతము.

వృత్తకందద్విపదగర్భితసీసము.

సుజనసంస్తుత్య! వి◆శుద్ధసత్వగుణా!వర్షాబ్దాభదానాఢ◆కా శ్రితాప్త!
సుజనసన్మాన్య! య◆శోనిశారమణా!స్వజ్ఞానాప్యాభ భోగాకరా!◆దయాబ్ధి!
భువనజాక్షీమణి◆ముత్యమూరమణా!శుభ;భద్వైభవప్రాభవా!◆కృతిహిత!
భువనజాక్షీస్మర!భూసురాదరణా!శ;శ్వద్రాజమాంబోద్భవా!◆ఘనమతి!
కమ్మకులవార్ధిచంద్రమ! కమ్మనిగోన
పు, రతనాల◆కల్మిగలాఁడ!◆పురుషవర్య!
నెమ్మిగలవాఁడ! సత్కవి◆సమ్మదకర!
స్తోత్రజనక◆ సత్కులజాంక!◆గోగ్బలాఢ్య! 171

శైలబంధము.

క॥ పరకీర్తనీయ!రమణీ;స్మర!న్యాయార్జితధనాఢ్య!◆మాన్యాఖ్యధరా!
వరకవిరచితకృతిప్రియ! ఖరకరనందనవితీర్ణ! ఘనసద్వర్ణా! 172

మాలిని॥ కవిపికసహకారా! కాంచనోర్వీధ్రధీరా!
సవినయగుణహారా! శౌర్యధైర్యప్రచారా!
ప్రవిమలమతిసారా! రాజమాంబాకుమారా!
కవిభరణవిచారా! కల్పవృక్షావతారా! 173

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమద్వైష్ణవభక్త స్తోమసుధాధామ! కావ్య◆తోయజనేత్రీ
కామ! దయాగుణజిత లక్ష్మీమహిళాకామ! శ్రీప◆కీరయనామా! 1

క॥ అటమీఁది తెలుఁగువినుఁడు;త్కటకరుణాజిద్రధరుఁడు◆కాళికిక్షితిభృ
త్కటకమునను డువ్వవమున; నటసూతుఁడు సెప్పెమునుల◆కవలికతావిన౯

(మాయావి కిష్కింధాపురీ ద్వారములో జేరి గర్జిలుట)

ఉ॥ శ్రీపులువీరు బావనిఁగడిందిమగంటిమిఁగూడివాలి సు
గ్రీవులు నెప్పటట్ల దమ◆గేములనుండ; నొకప్డు నా, లస
ద్భావులు రాత్రియైమెమఁజూచి◆పండిన వేళ, మయాత్మజుండు మా
యావి, లసద్బలుండు మహి◆తార్భటి ద్వారమునాగి గర్జిలె౯॥ 3

శా॥ ఆగర్జారవమాలకించి ఘనరో◆షావేశ మేపారగా
వేగంబానుపుఁడిగ్గి, వాసిపయి◆దోర్వీర్యంబునందూకబో
గాఁ, గంజాక్షియుఁ దమ్ముఁడీయెడలఁబోఁగాఁజెల్లదంచెన్నఁ, దా
నాగండాతఁడు; శూరపుంగవునక◆ల్లాడంగ ధర్మంబొకో॥ 4

ఉ॥ దుందుభిపూర్వజుం డొడరి◆దోర్బలమారగ దాకినట్టి సం
క్రందనసూతికూఁతగవి◆కర్తనసూతియడంగెఁ గాంజరీ
నందనుబట్టణంబున జ◆నంబులఁగావఁగఁ బెట్టిసుందరీ
బృందముసద్దడంచి వినికృత్తవిరోధిసరూధియుక్కిఁ దా౯॥ 5

(వాలి సుగ్రీవులు మాయావిం దాకుట)

ఉ॥ అట్టులు వ్రేయిబెబ్బులుల◆ యట్టులు దాకిరి వాసి నాజగా
జెట్టులు, తాకగాభయముజెందక వాఁడును హుమ్మటంచు దాఁ
జెట్టులుబిట్టుపీకిదన◆చేదిటవారఁగ వారిఁ వేయ, బె
గ్గట్టులు బెల్లగించి భుజ◆గర్వమునందగ వారునూకిరా౯॥ 6

క॥ వారిరుపురదానొక్కఁడు। ధారిణిఁగూల్పవలెనంచుఁ ♦ దైత్యేంద్రుండున్ ।
వారిరుపురతనిఁగూల్పఁగ । బోరిరిసమబలిమిఁజాల ♦ ప్రోద్ధుజయేచ్ఛన్ 7

ఉ॥ అంతటవాఁడు కొంతవర ♦ కాత్మబలంబడఁగంగ, వారిన
ల్లంతట బాఱిదోలి మహి ♦ తార్భటిబాఱఁగ, వాలియున్ రుమా
కాంతుఁడు దోనవెన్నడిరి, ♦ కల్వలరాయనివెల్గుదోడ్వడన్
బంతమెలర్పవాఁడు నొక ♦ పర్వతరాడ్గుహఁజొచ్చెఁ బల్వడిన్ 8

తే॥ వల్లరీచ్ఛన్నదుర్గమ్మువరబిలమ్ముఁజొచ్చియిటుకన్మొఱంగినసోకునడప
వలయునంచెంచి, వెన్నంటివచ్చుముద్దుదమ్ముకుఱ్ఱకుశక్రనందనుఁడువలికె

చ॥ అనుజుఁడ! యీగుహాముఖము ♦ నందువసింపుమునీవు, నేనునీ
దనుజునడంచినచ్చెదము ♦ దమ్ముఁన, నేనిటబెద్దనుండ నీ
వనువుగఁజేయఁగావలయు ♦ నా! రణమంచనినాడ నాహవం
బున రణకోవిదుల్ బొగడ ♦ బోరఁగలేవను శంకఁగాదుసూ! 10

మ॥ అనివాక్రుచ్చిన భ్రాతపల్కువినియ ♦ య్యర్కాత్మజుండన్న! నీ
వనినట్లద్దినకేసురద్విషులమా ♦ యల్ పెక్కులొక్కండవై
వనికింబోవఁగఁజెల్లదేనునట సా ♦ హాయ్యంబుగావత్తు నీ
కనిసౌహార్దము భ్రాతృభావమునునే ♦ పారంగఁబల్కెండగన్ !1

(వాలి తమ్ముఁనిగుహాముఖమున నిడి లోపలికేగుట)

క॥ అనిపలికిన నవ్వాలియు ననుగుదండ్రిపదయుగము ♦ లానజుమీయం
చినజుఁగుహాముఖమునసిల్పి,నడచె,రాకాసిఁజేని ♦ వెన్నంటివడిన్ 12

చ॥ ఇలునిబిడాంధకారచయ ♦ మెల్లెడబర్వభయప్రదంబునై
పటుతరమాగుహాంతరము ♦ భంగురభంగిగమించి వానినో
కుటిలుడ! పోకుపోకుమని ♦ ఘోరతరంబుగ నార్చుచుందదా
ర్భటిగుహమారుమ్రోతలిఁడవాసవ ♦ సూనుఁడుగోసెరోసినన్ 13

వ॥ ఇట్లొక్కయేఁడుదాటినంత వానిగాంచితాకిన 14

తే॥ కరధృతప్రస్తరుండయి ♦ కర్బురేంద్రుఁ;
డుక్కనసువాలిరొమ్మున ♦ నొక్కపెట్టు
బెట్టవజ్రాభమౌవాని ♦ పేరుటురము;
నడచి పదినూరుఖండమ్ము ♦ లయ్యెనదియు 15

క॥ మెటరి రక్కసుబిడికిటి। పోటుననవ్వాలివోడువ ♦ భ్రూమధ్యమునన్
బోటుననగురిసె రక్తము,మాటికినాసావివరపు ♦ మార్గములవడిన్

వ॥ ఇట్లితరేతరజయకాంక్షులకయ్యిరువురుంబోరుచుండిరంతనిక్కడ 17

శా॥ భ్రాంతింజెంతమెగాలుగ్రో ♦ లవడిరా; రక్తప్రవాహంబులం
తంతన్ఫేనముతోడవచ్చె విమతా ♦ హంకారనాదంబుల
త్యంతబున్వినవచ్చె, మ్రోగగుహయుం; ♦ దద్వాలిరావంబు ర
వ్వంతైన న్వినరాకపోయె, రవిజుం ♦ డార్తిన్ వెసంబ్రుంగఁగాన్ 18

తే॥ అంతసుగ్రీవుఁడేడాది ♦ యైనగాని
యన్నరాడాయెబ్రతిపక్షు ♦ లార్భటిగుహ
మించె నిదియేమియక్కటా ♦ యంచెడంద
జింతచేఁదలపోసె నొ ♦ క్కింతసేపు 19

[సుగ్రీవుఁడన్న నిహతుఁడయ్యెనని పురంబు జేరుట]

ఉ॥ ఇటుదలపోసి వాలినసు ♦ రేంద్రుఁడడంచెనటంచునెంచి త
త్కుటిలుఁడు రాకయుండనొక ♦ కొండను తద్గుహవాత్రద్రోసి, త
త్పటుజవుఁడార్తినన్నకుయ ♦ థావిధివిడ్చితిలోదకాలు, న
ప్పటికనులైసలాగున స్వ ♦ భ్రాతృసతీమణినూరడించెఁదాన్ 20

క॥ ఈకరణిఁదిగుటచేత,ప్రభాకరతనయుండునుండ ♦ స్వసచివులెంతే
నీకరణిరాజులేక,ప్రభాకరతనయ!నిలువంగ ♦ వచ్చునెయంచున్ 21

క॥ పూజ్యంబగుతద్వానర రాజ్యంబునకర్కజుండ ♦ రాజసితత్సా
మ్రాజ్యంబునొసగిరర్మిలినోజ్యాధరతనయ!వార ♦ లొప్పుగనెంతే 22

ఉ॥ ఇక్కడ నర్కనందనుఁడు ♦ నీవహీనుండఁగఁ; దానవేంద్రుతో
నక్కడనబ్బలారిసుతు ♦ డవ్వహినస్త్ర సుశస్త్రపాళుల
య్యొక్కుడు ప్రస్తరోర్వీజము ♦ లెంతయునైకొని సక్రమంబుగా
నొక్కఁడుపూరిపోరియువి ♦ యొక్కఁడులేమిమహాగ్రహంబునన్ 23

శా॥ ముష్టాముష్టిని, నాముకేనుగుల పో ♦ ల్పుందీటి, పంచాస్యవి
స్పష్టాహంకృతిఁబోర, శక్రసుతుభా ♦ స్వన్ముష్టిఘాతమ్ములన్
భ్రష్టంబైసకలాంగకంబు లలస ♦ ద్రక్తంబులంగ్రక్కఁగాఁ
బిష్టంబుంబలెనయ్యె వానిమెయిదో ♦ ర్వీర్యంబడంగన్వెసన్ 24

ఉ॥ ఆపయి రాక్షసేంద్రు బల ♦ మంత యడంగు టెఱింగి పొంగి, తా
రాపతి వాలి, దైత్యుని స్వ ♦ రత్నసమానసువక్షమందు బెం
గోపము కోస్వముష్టినటు ♦ గ్రుమ్మఁగ, ముక్కులనోరవీనులం
బాపపుసోకు నల్లనొగి ♦ మాటికి గ్రక్కుచు వీడెఁ బ్రాణముల్ 25

తే॥ కులిశహతి నేలఁగూలిన ♦ కొండవోలె;
మఘవసుతుముష్టిఘాతంబు ♦ మయసుతు నెద
దాకి కూలినఁ గొండ బ్ర ♦ ద్దలయి ఘూర్ణి
లెను మృగమ్ములు భీతిచే ♦ తనుదొలంగ 26

ఉత్సాహము॥ అశరేంద్రుఁ డిట్లడంగ ♦ నతనిచుట్టలెల్ల తా
రేశుఁ జుట్టుముట్ట, నగ్ని ♦ నేచి చుట్టుమిడుతల
ట్లాకెలదరు మోత; వారి ♦ నట్టెయొక్కరొక్కరిం
గీశభర్త దుంతరాతు ♦ గీము జేర్చెనుక్కునన్ 27

ఉత్సాహము. రాక్షసేంద్రువాని బంధు ♦ రాజియుద్ధమందుఁ గీ
శక్షపాకరుండు నిట్లు ♦ జావమొత్తి వేడ్కమై
నాక్షణంబునందతఁడు ♦ హాముఖమ్ముఁ జేరహ
ర్యక్షవిక్రముండు నక్క ♦ బ్రక్క నిల్వఁ గుండియున్ 28

పంచచామరము. గుహాముఖంబునందు దొడ్డ ♦ కొండ ప్రక్కనట్లు త
న్మహాబలుండెఱింగివాని, ♦ మాటికర్కి! యర్కజా!
సహాయమేగు దెంచి నీవు ♦ చాల నిల్చియుండుమని
ర్వహిమ్మఱంగి తేలనయ్య ♦ పల్కకేను బిల్వఁగన్. 29

క॥ అనియఱచి యఱచి గుహావా। తను గ్రుక్కిన కొండగాళ్ళ ♦ దాచికినుక ద
మ్మునిదూరుచు, వాసవనం, దనుడరిగె పురీనగంబునకు శర్వాణీ ॥ 30

(వాలి మాయావిఖండించి పురంబు జేరుట)

వ. ఇట్లు పురంబు జేరి పట్టాభిషిక్తుండును, సింహాసనాసీనుండును, మంత్రిపురోహితాచార్య బంధుజన పరివృతుండునగు నర్కనందను జురచురంజూ ప్రళయసమయసముజ్జృంభితీదావపావకుండునుంబోలె, మండిపడుచు, ట తటములదరఁగ నీనికలనిప్పుకలుప్పతిల్లఁ గ్రోధాంధకార మగ్నమానసుండై, పలుగుఱాలం దిరగలింబోసి త్రిప్పిన చొప్పున బండ్లుగొఱుకుచున

జనంబుల నెట్టికొనిపోయి సమీపించి యిట్లనియె. 31

శా॥ ఓరీవృక్షచరాధమా! కపులు లే ♦ రో! వెంటరారో! మదా
జ్ఞారీతిం జరియింపరో! మదముననంజండాల! నీపోల్కి వా
రేరీ యిట్లొనరించిరే; యహహా ని ♦ న్నేమందురా! తమ్ముడం
చేరీతిం నినుబల్కరింపదగు ని ♦ స్సీ యెంతకేఁ జాలుఁదా ॥ 32

భుజంగప్రయాతము-కులద్రోహి! నన్నింతకుం ♦ దండ్రిముం చెం
ఖిలాత్ముండవంచెంచ ♦ కన్యావ్వరాజ్యం
పులక్ష్మిన్ భవద్బాహువుం జేర్చి; దుగ్ధం
బులం గ్రోల్ హరిక్ష్వేడ ♦ ముం గ్రక్కుకున్నే 33

క॥ ఉన్నాఁడవు ప్రమత్పురమున। మన్నాఁడవు నేను బెంప ♦ ముమువలెసుకముల్
గన్నాఁడవు నా ద్రవ్యముఁ దిన్నాఁడవు నిట్టిడవ్రుటఁ ♦ దెలియగనైతిన్ ॥ 34

చ॥ హరిహరి నిన్ను తమ్ముడవ ♦ టంచు గుహాముఖమందు నిల్పినే।
నరిగిననమ్మి యెంతపని ♦ యైన నొనర్చితి హాంతకారి! నే।
సరగున వత్తునంచు నొక ♦ శైలముతగ్గుహ వాతనాకితే।
పరమకిరాత! చూడుము భ ♦ వన్మదమార్పక యున్న వాలినే ॥ 35

వ. అని మహాగ్రహంబునం బౌరందరి పలుకుచున్న నంతకు మున్న నర్కజుండును 36

సీ॥ భక్తిమై యెదురుగాఁ ♦ బరతెంచి సాష్టాంగదండప్రణామంబు ♦ దగనొనర్చి
మాపుణ్యవశమున ♦ నాపుణ్యజను నిమాయావి ద్రుంగించితే ♦ యర్ఘ్య చేర్చి
దిక్కుమాలినకీశ ♦ దేశంబునకుమాకు; దిక్కయి వచ్చితే ♦ దిటజనొచ్చి
తెలిపట్టుగొడుగు భ ♦ క్తినిబట్టెదనుగొమ్ము; కడకమ్మ నీదుప్రక్కందలిర్చి
తే॥ మంత్రులే గొల్వ సిల్వ్యాము ♦ మహిమ జేర్చి।
అబలలం గేళిదేలుశ ♦ య్యకును దార్చి।
మఱియు నీతిని బల్కుమః ♦ మమ్ము గూర్చి।
ద్రుంచివచ్చితిగాదె ♦ శత్రువు నెదిర్చి ॥ 37

సీ॥ మాయన్న యీవన్నమా ♦ టచొప్పున నొక్క;
వత్సరంబుండితి ♦ పర్వతగుహ।
ముందానట్లుండఁగా ♦ బాలసుదిండుల కేక;

లంతంత జవివిన♦నయ్యో, నీదు ।
పలుకొక్కటియువిన♦బడక పోవుటకాక ।
నెత్తుటేరులుగుహనిండ జాల ।
పిమ్మటమదిజెంచి♦బెట్టి త్రిప్పినలాగు ।
నుండెనేమని పల్కుదుక్కటియవు ॥

తే॥ డసురవచ్చునటంచుగు♦హాముఖమున ।
గ్రుక్కిరొకకొండగ్రుడ్లని♦గ్రుక్కికొంచు ।
వచ్చుననుదేర్చువార్లేమి♦వచ్చుదుఃఖ ।
మప్పుడునరణ్యరోదనం♦బయ్యెజుమ్ము ॥ 38

వ. ఇవ్విధంబున 39

క॥ పనవిపనపి కిష్కింధకు । వనటమొగంబునననేను♦ వచ్చినరాజ్యం ।
బుననిల్పిరి, సచివాళి । కనుగొన్నను నట్టులుండ♦గావలెనన్నా ॥ 40

సీ॥ ఈవురాజవుగమ్ము♦నేయువరాజుగా; నెలమిమ్మైనిల్చెద♦నెప్పటట్ల ।
రాజలేకున్న న♦రాజకమౌనని; సామ్రాజ్యమునననున్ సచివులెలమి ।
నిల్పిరి; రాజ్యము♦నేగోరినదికాదు; క్షమియింపుమరలరా♦జ్యము గ్రహింపు
మీకనుజుండనై ♦నీపై ద్రోహమ్ము; సనేలదలతున♦నింద్యచరిత ।
గీ॥ నీపదములాన♦ మఱియుదండ్రిపదమాన !
నేను మ్రొక్కెద నన్నిఁక♦నీశ్యుముంగా,
పాలుముంగా, నుడీను ప్రా♦ప్తంబుకేను ।
చిత్తమెప్పునగాసియో♦జన్మతనయ ॥ 41

వ. అనిపాదపద్మంబులకు వ్రాలినసూర్యపుత్రునవల ద్రోచిపడదియదరిపడి లేచి

ఉ॥ అంతటమంత్రిసత్తముల♦నైన్యాధిగనుంగొని మంత్రులార ! నీ ।
హంతకుడొంతకైనదగు♦ నందఱెఱింగినదేకదా కృపా ।
వంతుడునేయునే యిటుల♦ భ్రాతను, కీకుటిలాత్మపిర్ధయన్ ।
మంత్రియుతంబుగానిపుడ♦ మత్పురము న్వెడలంగద్రొబ్బుడీ ॥ 43

(వాలి, మంత్రియుతముగాఁ దమ్ముని వెళ్ళఁదరుముట)

క॥ ఆ నిమంత్రియుతముగా, తమ్ముని బురి వెడలంగనూకి♦పోకంతటన ।

యయ్యనఘుజ తురబ్ధివలయిత ఘనభూమండలము ద్రిప్పి♦కనికరమరగాన్ ॥

ఉ॥ త్రిప్పినగ్రాంజనీసుతుడ♦ తిప్పమదమ్ముననిట్టు పల్కు, నే ।
జెప్పెద, లెస్సకుత్తుకవ♦జీరుడ! విన్మలబుఋశ్యమూకమున్ ।
దిప్పకువారి ప్రౌఢుతను♦ "దిట్టుటచేత,, "మతంగమౌని" నే ।
జెప్పెడిదేమి, దేవరయు♦ జిత్తమునందలపోయగాదగున్ 45

(సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూకముఁ జేరుట).

క॥ అనిపల్కితిరిగిగ్రుచ్చున । వెనుకకుజని ఋశ్యమూక♦పృథ్వీధ్రంబుం ।
గనిమంత్రిజనముతోనట । బనుపడ సుగ్రీవుఁడుండె భయరహితుండై ॥

వ. అనినవిని వినయపూర్వకంబుగఁ గుండలికుండలునకు గొండ్రాచూలి
యిట్లనియె 47

క॥ నాధాహనుమంతుడటి । మేధానిధి,విక్రమమున♦మృగరాణ్ణిభుడున్
వేధాభుడాగమాళ్య । క్రోధాత్మజేకపాద♦రుద్రుండంచున్ । 48

శా॥ మీరేపల్కితిరొక్కనాడు సిరులీ♦ మిత్రాత్మజున్ వాలిబల్ ।
గాతింపందనలాప్ప్రజూపక, సమో♦ఘుడెంటి మైనుండెడు ।
భూరిబ్రాహ్మణశాపమేచఁ దనలా♦ పుందా నెరుంగండొవా ।
డీరీతింజనుభంగినుండగతమో♦ యీశా మెరింగింపవే ॥ 49

ఉ॥ నావుడు శంభుడిట్లనువి♦నాయకమాతకు దేవి! తల్లన ।
ద్భావుడు, నైంద్రినక్కనతి♦భక్తిసమానముగాఁగ గొల్చెమున్ ।
గావుననిర్వురందు నెఱి♦ గల్గినవాడవుటం గపీంద్రుపై ।
లావునుగల్గియుందనబ♦లంబునుజూపకయుండె నెంతయున్. 50

క॥ ఈలీలదమ్ముఁడుండగ । వాలిమతంగమునిశాపభయముననటువో ।
జాలకలాపటినిలిచె, బ । లాళియుబోకుండె; నిట్టులరిగెదినంబుల్ ॥51

వ. ఏతత్సమయంబున. 52

(పూర్వరామాయణ కథాసంగ్రహము.)

మ॥ సరయూతీరధరిత్రిభర్మవిధుపా♦షాణాభినిర్మాణ బం ।
ధురసౌధాంతరఖేలనాపర, వధూ♦ స్తోమామలాకార సు ।
దర సంవీక్షితలబ్ధ్రీసహిత కాంతారత్న సంతానభా ।
సురగీర్వాణ నికేతనంబగు ముదా♦ శోభిల్లు సాకేతమున్ । 53

క॥ అవ్వీడే రెను,సొబగుల। పువ్విలుతుఁడుసమదశత్రుఁ భుజబలహరణుం।
డవ్వనజాప్తకులీనుఁడు। నెవ్వడిగలదశరథుండు నెగడువిభూతిన్ ॥ 54

ఆ॥ సంతతమ్ముబంధుసంతానమునకుసం; తానభూజమట్లుతాదలర్చి।
ఇలను బెద్దకాలమేలిసంతానేచ్ఛ; శిష్టులాన నిష్టిసేయునపుడు ॥ 55

ఉ॥ వేలుపుఱేఁడులోనయిన వేలుపులెల్లను,లంకనేలుతో ।
ల్వేలుపుఱేఁడు, లోకములవేల్పుల బెట్టినబాధఁ దెల్పితో ॥
ల్వేలుపుఱేఁడ! మమ్మిపుడు బ్రోవనిమన్నపుమటన్న బల్కుడాల్ ।
వేలుపుఱేఁడటంబనిచి- వేల్పులవానినడంచు నిచ్ఛతోన్ । 56

వ. నేతదిష్టినగ్ని పురుషుండొసంగిన పాయసంబున లీనంబయిదాని దశరథుండంగనలకిడవారుగర్భంబులదాల్చి సుపుత్రులంగనిరి. వేలుపులవానరబలంబులుగా బుట్టనంతకుమున్న నేమించినాఁడుగావున. 57

సీ॥ సరయూతటమ్మునజరియింపగానెంచి విరజాతటమ్ముపై వేడ్కమాని।
సాకేతపురమునజోకనిల్వదలంచి వైకుంఠపురముపై బాళిమాని।
తోడబుట్టినటింపజూడగామదినెంచి శయ్యాయుధములదాల్పంగమాని
ఘన్మకన్యకాకేళిఁజాలదేలదలంచి జలధికన్యకతోడిచెలువుమాని॥
గీ॥ వనచరులగావనెంచిదేవతలపిడిమర్త్యతనుడింపనెంచియనుర్త్యతవిడి।
అరిదకేష్వాసనందకాద్యాయుధాభిరాముడయ్యెడదశరథరాముడయ్యె

చ॥ హిమగిరిరాజకన్యపఠియించెడుమంత్రము భారతీసతీ।
రమణునిగన్నవేల్పు వల రాపగవానెవతమ్మితేటి, వే।
దమయుఁడు, గన్మితోయ్యలిముదమ్మున నోచిననోముపంటయై।
త్యమదపిభేది కోసలసుతాప్రియపుత్రకుడై ప్రవర్ధిలెన్ ॥ 59

వ. ఇవ్విధమ్మున శ్రీమన్నారాయణ పరబ్రహ్మాంశంబున కౌసల్యాగర్భశుక్తిముక్తారత్నంబునాబుట్టి రాముండు తచ్ఛయ్యాయుధాంశంబులకైకేయీసుమిత్రలకు జన్మించిన భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులంగూడి, తల్లులకుం దండ్రికిం గరమ్ముముద్దుగొల్పుచు బాలకళానిధివడువునం బెరుగుచున్నంత. 60

క॥ కౌశికసహోదరుం,డల। కౌశికసంపూజితాంఘ్రికమలుండంహః।
కౌశికదివాకరుండగు। కౌశికమునివచ్చెనొక్క కాలంబందున్ ॥ 61

చ॥ భవనము జేరవచ్చు మునిఁబట్టి రఘుండుగౌఁదోడి తెచ్చిమా।
భవనము చెందె భావనత; వచ్చినకార్యముదెల్పుడన్న నా।
సవనముఁగావనీమహిత సంతతిబంపుమటన్న తేఁడు నా।
సననముగావబంపఁగ వెంసజని, రారఘురామలక్ష్మణుల్ ॥ 62

క॥ మునివెంటజనుచు రాముఁడు।
దనుమాడెందాటకాఖ్యతోయజనేత్రిన్।
దునిమెను బాహుసిపెంజియు।
వనధిలోమారీచువాసి భ్రాతనుగడిమిన్ ॥ 63

క॥ జన్మముమునికీచిన। జన్మముగనిగించెనాకటుంచునమరులుం।
జన్మమునుబాపిమాబా। జన్మముచేద్వేషినెనయునతివనరయుబో॥

చ॥ అసమునలాడనిపగిది సయ్యమివర్యునితోడ వారునా।
జనకునిపట్టణంబునకు సంభ్రమతం జనుచుండిమధ్యదీ।
రసితమి భాదకేఁణుపున రాతిసనాటఁగఁజేసెగౌతమాం।
గనమునిసల్పమ్రొక్కజలిగాంతుని జేగగనంపియాడర్తన్ ॥ 65

వ. ఇట్లువిశ్వామిత్రునితో రాములక్ష్మణులుజనకాగారంబునకుంజనిరంత.

సీ॥ ఆత్మసుహృద్ధర్మ మణగించమారాము
హృదయమొప్పెనయాంచు సర్వేరియన।
నెవరిధర్మముపార తెలగించనాదిదం
పతులొర్చితేరన రతియునసనగ।
మధ్యర్తశిపునివిల్ మడగించుచప్పుడి
ప్పుడువింపనంచు భూపుత్రియనగ।
నెజేనాకతండుబెం డ్లికొమారుడైన శ్రీ
జనకుబోలనయాచు జనకుడనగ।
తే.గీ॥ నీధనుద్ధళనం బేరె కెరుఁగఁజేసి।
పోరుపొసగింతునని చివ్వబున్వతపసి।
బయలబాతరలాడగా బంతి తేల్లి।
జేనితోలిచూలుశివునివిల్ విఱిచిచెలగ॥ 67

క॥ జనకుండంతట రాముని జనకునిరావించి సుస్థిర జనకంబుగ శ్రీ
జనకుం డు శంబరాంతక జనకునకయ్యిందిరావి శాలాక్షి నలెక్॥ 68

క॥ కమలాయతాక్షి సీతాం బమహావైభవముతో "సీమాం కన్యాం తు
భ్యమహం సంప్రదదే" యని క్రమతం దా ధారవోసె రాముని కెలమిన్

ఉ॥ ముద్దుకొమార్తె కర్మిలిని ముత్తెపుటుత్తుల, జీనిచేలలం
బుద్దులవెన్నొ చెప్పి యిడి భూపకుమారుడు రాముతోడ బల్
ముద్దులమూట గట్టు నొక పుత్తడి తేరున నెక్కజేసియా
ప్రొద్దుకొలంపు జందురుని బుచ్చెనుతన్మిథిలేశుడెంతయున్॥ 70

వ॥ ఇట్లు సబహుమానంబుగా జనకుడంపం జనిరంత. 71

క॥ శ్రీకరుడగు రఘురాముడు జోకర హింజనుచునడుమ శ్రుతిపారగురా
డ్భీకరుని జామదగ్ని గుణాకరు గర్వంబడంచి యరిగెం బురికిన్॥ 72

చం॥ పురమున కేగి పత్తిరథ భూరమణాజ్ఞ దలంధరించి సా
దరమున ముద్దుతమ్ముడును ధారుణినందన కూడ రాగస
త్వరమున రామచంద్రవసు ధారమణుండు వనమ్ము జేరెనా
పురమున నెల్లవారుగను వోక్కుచు వృద్ధమహీశు దూరగా॥ 73

వ॥ ఇట్లు జాయానుజోపేతుండై చనిచని 74

క॥ ముంగలగాంచెను రాముడ భంగతరంగానుషంగ వాక్తురగంబున్
రంగదపాంగంబుకజ సంగత భృంగన్మహాశ సంగంగంగన్॥ 75

వ॥ కని గుహుండను కిరాతపతి సహాయంబున నేతన్న దీలలా
మంబునుత్తరించి, చిత్రకూటంబు దాటి, దండకా
రణ్యముం బ్రవేశించి జాయానుజోపేతంబుగ నున్నంత॥ 76

క॥ నెరవాడి గోళ్ళ రక్కసి ఖరనాసా శ్రవణ యుగ్మ కముగోసి వెసన్
ఖరదూషణాద్యసుర సంహరణంబొనరించి రామ మహీపతినిలువన్ 77

తే॥ చాలు పేరింటి పూబోడి చక్కదనము
శూర్పణఖ వర్ణనము సేయ జొక్కి రాక్ష
సేంద్రుడును సుబాహువు నన్న స్వర్ణమృగ నె
నర్చి పంపి చెసీత సంతసపడంగ॥ 78

పంచచామరము. మృడానిభర్త కేలదాల్చు నేణపోతమెన్నన
క్కడాని లేడి దెమ్మటంచు గాంతవల్క నెందునే
స్గడాని లేడి జూడమంచ నంగదోడు విన్కన
ప్పుడాని లింపు లెన్న లేడి పొంత నేగె రాముడున్॥ 79

క॥ సారంగము నేలియునీ సారంగము నేయుటెట్టు చాలని శివుకై
సారంగము గుందగ దత్సారంగము గూల్చె రామచంద్రుడు గడిమిన్॥

చ॥ మృగమును ద్రుంచి వన్యమృగ బృందము దన్నని పాఱ రాముడా
జగములతల్లి సిన్విడచి చయ్యన వచ్చు సుమిత్ర సూతి జె
ట్లగములగాంచి కుందుచుని లాతనయామణి నోలి బాళి ద
న్నగములజెట్లనారసి మనమ్మున జింతిలుచిర్వురున్వెసన్॥ 81

క॥ గోయుచు సీతమవార్తజటాయు వెటింగింపగా నెడందన లరుచుం
డాగుక బంధునికరముల ప్రేయుచు నసిధారశబరి విందొగి గొంచున్

క॥ రంపులు రొంపులు లేకని లింపుల నది పెంపు నంజ లింపుచు దమ్ముల్
కంపులతుంపర లందగ పెంపులడంపున లపంప బ్రేముడి గసిరా॥ 83

క॥ కసితద్వ్యమలోదకముల గొసితడవకు దాని పెంపు గొనియాడుచు, ద
ద్వసితరుచయంపు నీడల జనితపథశ్రమ లడపుచు జరియించు నెడన్ 84

(సుగ్రీవుడు రామలక్ష్మణులంగాంచి భీతిల్లుట)

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనోజ్ఞాకారములవారి గర్ణాంతదీర్ఘాంబకములవారి
జటులపోలిక జుట్టు జడలచుట్టలవారి గమనీయమైనవిక్రమమువారి
వీకమైమోకాలు దాకు చేతులవారి బలువిండ్లమూపుల బరగువారి
బొలుపారు రాచకే వుల జెలంగెడువారి గావిధట్టులబిట్టు గ్రాలువారి
గంబుసుందరమగు గళము వారి
డంబుమెరుగుల్కు విప్పారు రంబువారి
నద్యగణనీయ శుభలక్షణములవారి
రామలక్ష్మణులం గాంచి రవిజుడపుడు 85

మ॥ కనిభీతుండయి నల్లగుండె నలుత కల్గాగ నిప్రవ్వద్రొ
క్కినచందంబున దత్తరాన నొకచ క్కిం బాదమొక్కింతసే

పునుపంజాలక దేవకయ్యనఘులం ♦ ప్రోద్యద్ఘనాకారులం
గనుచున్మోమున విన్నవాటొదవజో ♦ కన్ లోనదర్కించుదార్ 86

మ॥ మునివేషంబులదాల్చినారు, విలున ♦ మ్ముల్ బూనినా, రుగ్రభం
గినిగాన్పింపుచునున్నవారు, ననుర ♦ క్తిందిర్వ్యచున్నారు,న
న్నని గెల్వంబురుహాతసూతిమునిరా ♦ డాకారముల్ త్రోడ,బం
పనిలేతెంచిరివీరు కాకశరచా ♦ పంబుల్ మునుల్ దాల్తురో! 87

మ॥ మొగముల్ జేవురిలంగనీకపులుసం ♦ క్షోభంబునన్నారెవ్వ
తుకదంబాబులఁదూర్ణచంక్రమణముల్ ♦ సాగింపుచున్నారుసా
కొకలాగున్నదినెమ్మనంబునిఁకనే ♦ నుండంగరాదిందటం
బోకంజేమోచననేగ, బావనియున ♦ చ్చోఁజొచ్చియందిట్లనున్ 88

ఉ॥ ఏటికివానరేంద్ర! మొగ ♦ మేదియొకాంతిదొఱంగియున్న,దీ
వేటికిభీతవృత్తినటి ♦ యించెడువానికిబోలెఁదోచె,దిం
దేటికిభీతిశక్రసుతుఁ ♦ డేనితదాశ్రితులేనిరారు,ని
చ్చోటికివేరొకంఘమను ♦ జుండరుదెంచిమనంగనేర్చునే 89

ఆ॥ అన్నవిన్నఁదనమునాన ♦ నమ్మునదోప
నర్కవల్కెనిట్టు ♦ లాంజనేయు
త్రోడ,గనుమువత్స! ♦ దోర్బలశాలురు
నీరుపురుసరసిదరి ♦ ఉరువుదురవె 90

ఉ॥ అందనవద్యులస్ఫురశ ♦ రాసనహస్తులవారిఁగన్ననా
కందినగాయమెంతయువ ♦ కావకనైచనెనేమిచెప్ప సం
క్రందననందనుండనుప ♦ గా మునివేషములూనివచ్చినా
రిందనకద్దికాదనిన ♦ నేటికివారికవిఘ్నసమ్ములున్ 91

ఉ॥ ఐననుభిక్షురూపమున సమ్మహనీయులచెంత కేగి,నీ
వైనవచశ్చమత్కృతిని ♦ నామహిమాఢ్యులరాకకుంగతం
బైననెఱింగిరమ్ముమన ♦ మావలకార్యముజూచికొందమ
బ్లైనమనంబులోనిదుడు ♦ కాగుననాకుఁగపీంద్ర! వెండియున్ 92

ఉ॥ అక్కడివాలివంపనిట ♦ కామహనీయులురారయేని,వా

రెక్కడినుండివచ్చిరొ,మ ♦ ఱక్కడికేగఁదలంచిరొక్కొ,ని
ట్లిక్కడిభూములారయగ ♦ నేలొకొనీవిదియెల్లవెల్సియే
ఇక్కడికట్టెరావలెన ♦ హీనజవమ్ముననంచుఁ బంపెఁదార్ 93

వ. ఇట్లు పుచ్చినంజవంబుననేగి

(హనుమంతుఁడు భిక్షురూపమున రామలక్ష్మణులం జేరఁబోవుట)

క॥ ఘనకపిరూపమునూడిచి, వినయముమీరంగభిక్షు ♦ వేషంబునన
య్యనఘులపాలికరిగిభ,క్తినమస్కారంబుజల్పి ♦ కేల్మోడ్చివెసన్

తే॥ మంజుసౌమ్యామలోక్తుల ♦ నాంజనేయుఁ
డిచ్ఛమచ్చికనచ్చుగ ♦ ముచ్చటించి
యామహాత్ములకిట్లను ♦ నాత్మమతము,
నర్కసూనునిమతమును ♦ నచ్చువడఁగ 95

సీ॥ శ్రీకరులార!సం ♦ భృతశరాసనులార! మీరెవ్వరిటకేమి ♦ కారణమున
చనుదెంచినారురా ♦ జర్షిదైవతతుల్యులరు,మునిరాడ్వేషు ♦ లరువ్రతులరు
క్రోధహీనులరుధీ ♦ రులరుపావృణ్ణీలమేఘభర్మాభవా ♦ మేనులరు, ప్ర
భాకరులరు,జగ ♦ దారాధ్యులరు,మనో ♦ జ్ఞాకారులరుసద్గు ♦ ణాకరులరు
సరసపంపామహత్సర ♦ స్తటమపాఱాద్రి
నురుతరాతురతవెదకు ♦ చున్నవారు
తమ్ముఁగనుగొనిపక్షిసం ♦ తతులువాఱ
దేహకాంతివృక్షమ్ములు ♦ దీప్తిమీర 96

ఆ॥ దివినిఁదిరిగితిరిగి ♦ దివిపిడిక్షితిబ్రీతి,సంచరణముగడక ♦ జల్పవలయు
నంచువచ్చినట్టి ♦ హరిణాంకమార్తాండు,లంచునెంచువాఁడ ♦ నాత్మలోన

ఉ॥ భూరిసువర్ణరత్నమయ ♦ భూషణబంధురతారహారవి
స్తారసువర్ణవస్త్రహారి ♦ చందనధారణయోగ్యభవ్యశా
రీరమునారచీరలధ ♦ రింపఁగనక్కటమీరలీసర
స్త్రీరపుఁజెట్లఁబెంబొదలఁ ♦ దిర్వెడరేలొకొనాకుఁబల్కరే? 98

క॥ పరమేశశరశరాసన,శరధులకెనయైనతీక్ష్ణ ♦ శరధనురిషుధుల్
కరములమూపులఁదాలిచి,వరమునివేషములదిరుగు ♦ వారెవ్వారో

సీ॥ ఏనెన్ని వితముల♦ నెచ్చరించిననీమ బల్కు-రాత్మచరిత్రఁ♦బల్కు-వాఁడ
వినుఁడయ్య! సుగ్రీవుఁ♦డనువనచరపతి భ్రాతృవంచన చేతఁ♦బడలి, నాఁడ
కడకనీ ఋశ్యమూ♦కమునకు మంత్రిసంయుక్తుడై వచ్చెనే♦ మొమ్ముక్రీడ
గూడ నిల్చి భవద♦కుంఠితస్నేహమ్ముఁ జేయనన్నిటకన్పఁ♦జేసె నాఁడ
నతని కర్మిలి బెగ్గడ♦నైనవాఁడ
వాయుపుత్రుండ నంగనే♦ వరలినాఁడ
కామరూపసంచారతఁ♦ గ్రాలినాఁడ
బరగ హనుమంతుఁడను పేర♦ బరగినాఁడ 100

తే॥ సూరపుత్రుని హితమునే♦గోరి భిక్షువేషమున వచ్చినాఁడనో♦ వీరవర్య
లారయని హనుమంతుండు♦నూరకున్న రాముఁడాత్మ నలరి సుమి♦త్రజునిక
(నియె) 101

క॥ వారిజబాంధవ♦తనయుని, కూరిమి పెగ్గడయ వీడ♦గుం, దమ్ముఁడ! యి
ట్లేరికయి మనము♦నివ్వసిఁ జేరితిమో వారెమనలఁ♦జేరిరికంటే 102

సీ॥ ఒప్పుగా మెప్పుగా♦నిప్పుడీకపిచంద్రు♦నకు నీవు బ్రతివచ♦నమ్ము నిమ్మ
చతురాగమమ్ములు♦చతురతఁ బఠియింపలేనివాఁ డిటువల్క♦లేదు నమ్మ
సర్వశాస్త్రమ్ములు♦సర్వమంత్రంబులు, సితం డెఱింగిన♦దే నిజమ్ము
ముల్లోకములఁగల్గు♦నెల్లవ్యాకరణముల్ తమ్ముఁడా! యీతని♦సొమ్ము సు
(మ్మ)
సంస్కృతమునఁ బీని♦ సాటి ముల్లోకమ్ము
లందొకండు లేఁడు♦ లక్షణమ్ము
నందుఁ గూడ మిన్న♦ యన్న నీ వేలాగు
నిత్తువితని కెన్న♦ నుత్తరమ్ము 103

క॥ కౌతుక విలంబితమంబూ, కృతము, నబద్ధమ్ము తోఁపు♦లెట లేక, విచా
రతనిడని మధ్యమస్వర యుతసంస్కృతవాగమృతము♦లోఁగిఁ జెవినిడఁడే
తే॥ తమ్ముఁడా! వీని వాగమృ♦తమ్ము జెవిని గ్రమ్మనే పాటిఘనపాప♦కర్ముఁడేని
తన్ను జంపంగఁ గత్తి నె♦త్తంగనిమ్ము; కృపను గావండె ఘనతర♦ ధృతిఁదనర్చి
క॥ ఈదృశసచివవరేణ్యుని; సాదరమునఁ జేరబట్టి♦ నట్టినృపతిపై

వాదమున కెట్టిమార్తురు రాదిపురరు వచ్చిరేని♦ శాలకచనరా
వ. మఱియు నిట్లనేక విధమ్ముల హనుమంతు రాముండు ప్రశంసించి
పలికిన. 107

(ఆత్మచరిత్ర లక్ష్మణుఁడాంజనేయుతో ముచ్చటించుట)

శా॥ ప్రాజ్ఞుండైన సుమిత్రసూతి వలుకుం;♦ బ్రాజ్ఞుం బ్రశంసార్హ కా
వ్యజ్ఞుం, బండితవర్యుఁ గౌంజరిసుతుం♦ గన్నారవీక్షించి, స
ర్వజ్ఞా! త్వత్ప్రభుశౌర్యధైర్యములను♦ ప్పన్వించు మేమాకబం
ధాజ్ఞారీతిని వచ్చినారము జుమీ♦ హర్షంబుదైవారగాఁ 108

క॥ మఱియు భవత్ప్రభు వాక్యము తెలుగున జెప్పెద మటన్న తెమ్మెర ముద్దుం
జోఁ ఋయునెదనలరియూఱట, స్నతితిగలా నిజయమెడడ♦నలరఁ దలఁచుచుఁ
క॥ జగములనేలంగాఁదగు, జగజెట్టులె ప్రొద్దుపట్టి♦ సఖ్యం బెదన
చ్చుగఁ గోరి వచ్చినారట; జగముకను కొమారు చేత♦ సాగకయున్నె
వ. అని తలంచి కేసరికిశోరంబు, సుమిత్రాత్మజుం గాంచి, దేవా! భవద
గ్రజుండు, మీరు, నీపంపాతటంబున నేల గ్రుమ్మర వలసి వచ్చెనని పలికి
న హనుమంతునకు లక్ష్మణుం డిట్లనియె. 111

సీ॥ ధృతిమంతుఁ డర్యము♦ద్యుతిమంతుఁ డ
క్షీణధారణావంతుండు♦ దశరథుండు
ధర్మవంతుండరి♦ ధర్మహంతుండు
స్వధర్మపారీణుండు♦ దశరథుండు
శౌర్యవంతుండు, బల♦ వీర్యవంతుండు,
సౌందార్యవంతుండు శ్రీ♦ దశరథుండు
భాగ్యవంతుండు, సౌ♦ భాగ్యవంతుం,
డసదృశబలాఢ్యుండు శ్రీ♦ దశరథుండు
నట్టిదశరథునకు నీతఁ♦ డగ్రసుతుండు
రామనాముండు వినుతప♦ రాక్రముండు
భూతసంతాపహారుండు♦ భూతహితుఁడు
జనకవాక్యపరుఁడు♦ జననుతుఁడతండు 112

క॥ ఈలక్షణవంతుసతిమహాలక్ష్మీతుల్యసీత ♦ మాంబయసుమిత్రా
నే,లక్ష్మణాఖ్యుఁడీ సుయశోలక్ష్మీవంత! సర్వ ♦ శుభగుణవంతా

వ, అనిమఱియు నిట్లనియె. 114

ఉ॥ కాశ్యపిఁగోలుపోయి యల ♦ కాశ్యపినందన, నేను, గూడరాఁ
గాశ్యపినాథుఁడీవిపిన ♦ కాశ్యపికిం జనుదెంచి, యిందు ద
త్కాశ్యపిజాత, నేఁగోలువఁ ♦ గారహినుండిన నొక్కనాఁడు, ద
త్కాశ్యపిజన్ హరించెనొక ♦ దైత్యుఁడు, నన్నయు నేను లేనిచోన్

ఉ॥ ఉర్వరనందనన్వెదకు ♦ చుండ నొకానొకచోట మాకుఁ గం
ధర్వుఁడొకండుశాపమున ♦ దానవరూపముదాల్చి పిల్చి, తె
ల్పుర్వరకన్యజాడనల ♦ యుగ్రకరాత్మజుఁడంచు బల్కి స్వః
పూర్వరమేగవచ్చితిమి ♦ ప్రొద్దుకొమారుఁడ, మాకు దిక్కగన్

ఉ॥ లోకశరణ్యుఁడుం, ద్రిదశ ♦ లోకశరణ్యుఁడు, సద్యశుండు, ద
ల్లోకదృగన్వవాయనృప ♦ లోకములందఱిలోన మేటి, య
ల్లోకము లేలువాఁడు, శ్రిత ♦ లోకవిచారుఁడు, రాఘవుండు, సీ
తాకమలాయతాక్షికయి ♦ ధామనిధిప్రియసూతిఁ జేరెదాన్ 117

క॥ ఎవణ్ణనీయువీక్షణ, మావంతజగమ్ములందు ♦ నలమఁగ జగముల్
దావర్ధిల్లునొ యతఁడి, చ్చోవచ్చిర విజుని శరణు ♦ జొచ్చెను జుమ్మా

క॥ శ్రీరమణీమణిముఖసరసీరుహమధుపానమునను ♦ జెందకఁ దృష్టిన్
క్షీరమునిహృత్కములమధు; వారంగొనుకప్పుదేటి ♦ యర్కజుఁ జేరెన్

చ॥ అనవిని వాయునందనుఁడు ♦ హంసకులాభరణమ్ముఁ గాంచి సం
తననను లక్ష్మణా! రవిజ ♦ నాయకసూతికుబుద్ధి, నంగనా
జనములసంపదల్ గొనివె ♦ సందరుమంగ భవత్సమీపముం
గొనకొని చెరెనర్కజుఁడు ♦ కుంఠతప్రేమలఁ గాంచి రే రహిన్ 120

(హనుమంతుఁడు రామలక్ష్మణుల నర్కజునొద్దఁ జేర్చుట)

క॥ అని రామచంద్రునకు మ్రొక్కి, నిల విశ్రీరామచంద్ర ♦ కీశపతిని జే
ర్మినిఁ గనజను దెండీయన, విని లక్ష్మణుఁడనియె రామ ♦ విభునకు భక్తిన్

శా॥ అన్నా! విన్నపమాలకింపు, మితఁడ ♦ త్యాసక్తిఁ భాషింపుచో

నన్నుం దానవముందు, నెమ్మది బ్రస ♦ న్నత్వం బెకాన్పించు, నెం
దెన్న నోమ్మసముద్రోపదింత, యటులా ♦ టేగంగ నా, వీనితో
నన్న న్వల్లెయటంచు రాఘవుఁడు నె ♦ య్యం బారఁగాఁ బల్కినన్

క॥ ఆపయిఁ బావని భిక్షుక, రూపమును డిచ్చి కపిరాజ ♦ రూపము నెంతే
జూపట్టనెరసి వారిని, మూపులపైఁ దాల్చి రవిజు ♦ ముంగలఁ బెట్టెన్

ఉ॥ పెట్టి కరమ్ము బట్టియను ♦ ప్రేముడి, నో రవిపట్టి! యీజగా
జెట్టి యుబాంతి తేగ్లుగల ♦ జెట్టికి దొల్తుటి పట్టి, రాము, డి
ప్పట్టున డాయవచ్చెనిను ♦ భ్రాతసుమిత్రజుతోడ, నీపునుం
బెట్టుగఁ బూజసల్పు రఘు ♦ వీరున కీయనఘుండు గండుమై 124

చ॥ జనకునియానసజ్జనక ♦ జాతయుఁ దమ్ముఁడుఁ గూడ రాగ, ని
ష్వనమును జేరి రావణుఁడు ♦ వారిజలోచన సీతముచ్చిలిం
చినవన మెల్లనారయుచుఁ ♦ జేరిరి నిన్ శరణమ్ము, నీతఁడ
వ్వనజహితాన్వయాబ్ధిహిమ ♦ భానుడు జుమ్మదినేశనందనా!

క॥ రాముఁడు, నిర్జితభార్గవ, రాముఁడు, మండితగుణాభి ♦ రాముఁడు సీతా
రాముఁడు, దారుణపాపవి, రాముఁడు వైతేయమదవి ♦ రాముఁడు సుమిత్రా

వ. అనిన వినిరవిసుతుండు, హనుమత్సందేశంబున రామలక్ష్మణులవల
ని భయంబు, దిగనాడి, హనుమద్రచిత తాళపత్రచిత్రాసనంబున, వా
రినిర్వుర సభక్తి పూర్వకంబుగఁ గూర్చుండబెట్టి, పూజించి మ్రొ
క్కి ప్రక్కనిల్చి యిట్లనియె. 127

క॥ క్షీరులరని తతలోకా, ధారులరని విబుధగేయ ♦ ధర్మగుణముసా
దారులరని వైత్యమదవి, దారులరని పలికె హనుమ ♦ తగియుండెనటుల్

క॥ ఎక్కడిది దశరథరాముం, డెక్కడి రవిజుండు స్నేహ ♦ మెనయుఁ దనకుం దా
నిక్కడికి వచ్చెనట తమి, యెక్కడిదో! నాదు భాగ్య ♦ మేమనవచ్చున్

క॥ కాకుత్స్థతిలక! నాతో, నీకుం జెలిమియొనరింప ♦ నెఱిగలదేనిం
నాకయి బెట్టుమనీకయి, నాకయిని దెచాచినాడ ♦ నగనుతచరితా!

[రామసుగ్రీవులగ్నిసాక్షిగాఁ జెలిమి చేయుట]

క॥ శ్రీకరుఁడు రాముఁడాపలు, కాకర్ణించి తనకేలు ♦ ఖరకరసుతుకై

జోకనిడె బ్రశంసింపుచు, బ్రాకటముగ నర్కిమైత్రి ♦ బరిరంభించెన్

వ. అప్పట్టున నాంజనేయుండు శుష్కంబులం దెచ్చి వహ్ని రగిల్చిన, దశరథాదిత్యనందనులు, నిరువంకల నిల్చి, విధ్యుక్తక్రమంబున, నగ్నిహోత్రంబు పూజించి మ్రొక్కి, నేస్తం బగ్నిసాక్షిగా జలిపి, యొకరొకరి వాచినట్లు, గడవుగొన్నట్లు, మేనం బులకాంకురంబులు జాదుకొ నిండుమతింగాంచుచుండ, సుగ్రీవుండు, రాముంగాంచి, దేవా! నేస్తంబు నీయట్టి జగత్ప్రభువు నర్మిలింగలిసి సల్పితి, నింక మనయిరువుర సుఖదుఃఖంబులు నైక్యంబు జెందె, మనంబట్లకదా! కార్యంబులట్ల నెరవేర్ప వలయుం గదా! యని, యిట్టి యభావిఫలసూచకంబనినట్లు, లొక్కఫల పుష్పదళ సమాకీర్ణంబయిన శాఖిశాఖం బెరికి వయిచి రామునందు గూర్చుండబెట్టి తదాజ్ఞ, దానునమ్మహీజాని నొరసికూర్చున్న హనుమంతుండు నట్లొనర్చి లక్ష్మణుం గూర్చుండంబెట్టి తానుగూర్చున్నంత సూరపుత్రుండు, దశరథపుత్రున కిట్లనియె.

చ॥ నరవరనందనా! త్రిదశ ♦ నాయకనందనుఁడంగనం, గపీ
శ్వరవరరాజ్యలక్ష్మిని, న ♦ వారితబల్మిహరించినన్ను ద
త్పురవరమందు నిల్వకయ ♦ బొమ్మనివే వెడలంగనూక నీ
ధరవరమందు నిల్చితిఁగ ♦ దావగదాయగఁదాపరింపఁగన్ 133

తే॥ ప్రెగ్గడలు నేను నుసురులు ♦ బిగియబట్టి
వాలిదర్పంబు నెన్నంటు ♦ వచ్చియిందు
నుంటిమిభవత్కృపామృతం ♦ బొడలజల్కి
భక్తవత్సల! కావవే ♦ పగఱిందోలి 134

వ. అంత రాముఁడిట్లనియె. 135

మ॥ భయముం జెందకుమర్కనందనభవ ♦ ధ్వాభ్రాతగ్ ధరంగూల్చి వి
స్మయముం జెందఁగపీంద్రులెల్ల రుస్వరా ♦ జ్యంబుదనిన్నిల్పెదన్
జయముం జెందుదు వేటికీ వడలసి ♦ జాయామణింగూడెదీ
నయముం జెందుము నీవు మాచెదవుగా ♦ నాకైన దోఃపాండితిన్ 136

తే॥ ఇట్లు సేయని నాఁడుమ ♦ మ్మొలమిఁగన్న

తండ్రిపాదాబ్జములకేను ♦ దప్పువాఁడ
జుమ్మునే నేల లక్ష్మణుఁ ♦ డిమ్ములఁగొని
కేలిమైదునుమఁగలేఁడొ ♦ వాలిఁగీలి 137

వ. అయ్యెడ 138

ఆ॥ వనజకనకవహ్ని ♦ భాసురములగు సీతావనాటరాజ ♦ దైత్యరాజ
వామనేత్రములుజ ♦ వంబునన దెదధ, రాధరేంద్రపుత్రి ♦ రమ్యగాత్రి 139

వ. అనినవిని 140

సీ॥ మన్ననఁబల్కన ♦ మ్మార్తాండపుత్రుండు
రాముతో జగడభి ♦ రాముతోడ
మన్మంత్రిమణిహాను ♦ మంతుండెఱింగించె
ననఘుమీరటువచ్చి ♦ నట్టిజాడఁ
తమ్ముండు నీవువ ♦ నమ్మునఁదిరుగాడ
సీతతో సుగుణాస ♦ మేతతోడ
మాయాబలమ్మున ♦ మాసమైరావణుం
డవనిజఁగొంపోవ ♦ నామెజాడ
తెలియకెల్లెడరోయుఁచో ♦ దిటవుపేడ
వెలయనంతఁగబంధుండు ♦ దెలుపుజాడ
నాదుపుణ్యావశతమీరు ♦ నన్నుగూడ
నరుగుదెంచితిరడలకు ♦ డరయువాఁడ 141

క॥ ఉండినస్వర్గపురంబున, నుండిన బాతాళమున మహా ♦ ద్వీపస్థలిపై
నుండినఁదెత్తు వసిజ కాకుండినరవిపాదమాన ♦ యురుగుణధామా ॥

ఉ॥ వేల్పులు ప్రాతవేల్పులొక ♦ పెట్టున రావణుదిక్కు రాఁ తోల్
వేల్పుల తేఁడు సీతనల ♦ వేల్పులఁబోనపుటింటఁడాపనీ
కోల్పులులందు బెట్టసియ ♦ కుంఠితవహ్నినిడంగనీమహా
నల్పులమంత్రులంబను ప ♦ నాజెలి దేనముదగ్ధి సేదనా 143

[సుగ్రీవుఁడు రామునకు సీతజాడ నెఱింగించి]
తదాభరణాదు లొసంగుట

చ॥ పలుపురుమంత్రు లేను నొక • నాఁడిటనుండఁగ నాకసమ్మునం
బలువడిఁ బోవు రావణుని • స్వర్ణసుపుష్పకమందు నొక్కతొ
చెలువలమిన్న రామగుణ • సీమ నతావనఁ లక్ష్మణా వెతం
బిలువఁగఁ బల్కు చేలయని • బిట్టుగ నేడ్వఁగఁ గంటి మెంత యేన్ 144

ఉ॥ ఇప్పుడె జెంగి శ్రీదశర • థేశ్వరనందన! యామె సీతగా
నప్పుడె సీతమమ్ముఁ గని • యాభరణమ్ములఁ జీరచెంగునం
జప్పున ముడ్చి మాకడవె • సంబడవైచినఁ డాచినాడనీ
యొప్పులకుప్పవే మొకను • మోపికఁ గోడుతఁ దెత్తు నావుడున్ 145

తే॥ గుడ్లనీర్ గ్రుక్కి కొంచు రా • కొమరుఁడర్క
యేలకాలవిలంబన • మిందువదన
భూప లేవనఁ దెప్పించి • పూపజుండు
నివెకనుమటంచు ముందుంచ • నెసగు వెతను 146

ఉ॥ వానిని గాంచి రాఘవుఁడు • వారణయానఁ దలంచి యట్టిహా
మానినియం చదుఃఖమున • మాటికినాటపాటనూర్చెన
వ్వానిని జొమ్ము చెక్కుఁగవ • పైనిడి పుట్టల నాగుబాములెం
తేనిని టూర్పునూర్చుకర • ణిం దరిదమ్ముఁడు సక్కుకుందఁగన్ 147

వ. అంత నాహారన్నగలతెగల ముగ్ధతమ్మునకుం జూపిన రామ! నిత్యం
బు నా మహాదేవి పదపద్మమ్ముల కంజలిజల్ప నేగి కాంచువాఁడ నేను నె
ఱుంగనే హారన్నందియలు మొదలగున వానినని కొంతవడి దుఃఖించి
యున్న నూరార్పనంత రాముండు సుగ్రీవా రావణుం డెందుండెనో తెల్పు
మాయఘుమతి ఖండించి దేవిం దోడ్తెత్తునన రాము నెట్ట కేలకు ప్రొద్దు
పట్టియూరార్చి యిట్లనియె. 148

[సుగ్రీవుఁడు సీతఁ దెచ్చుట పొంకు ప్రతిజ్ఞఁ దీయుట]

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! భవ • దీయసతీతిలకాపహారిదా
చేవయు శక్తియుం గొలము • జెన్న గుపీడు నెఱుంగనైననా
లావరిఁ బుత్రమిత్రయుతు • లాఘవమార నశింపఁ జేయుచున్
నీవరవర్ణినీమణిని • నీదరిఁ జేర్చినినాఁడు పీఁడుసు

గ్రీవుఁడ! పద్మినీధవుని • కిం బ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా 149

ఉ॥ నీవును దమ్ముఁగుఱ్ఱఁడు వ • నింజరియించె నుపట్టునన్ రమా
దేవికి నీడువచ్చెడు న • తీమణి ప్రముచ్చిలినట్టియాదశ
గ్రీవునిఁ గూల్పనీకనిన • రీతి నటింపని నాఁడు పీఁడుసు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవుని • కిం బ్రియపుత్రుఁడ! నీకు మిత్రుఁడా 150

ఉ॥ నావిమతుం దురంబునన • ణంచి సతింగొని రాజ్యమేలుచున్
నీవిమతున్ ధరాస్థలిన • నింబడ మొత్తి పడంతి జేగబల్
కీవిని నీకుఁ దోడుగను • డీకొనకుండిన నాఁడు పీఁడుసు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవుని • కిం బ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా? 151

ఉ॥ చేవదొఱంగ నేలమది • చేడియకై దురపిల్ల నేలయీ
పావనిఁ బంపి నీదు ప్రియ • భామిని యుండినచోటెఱింగి ని
న్నావనితాశిరోమణిర • యంబునఁ గూర్పని నాఁడు పీఁడు సు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవుని • కిం బ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా 152

ఉ॥ నేవనితం దొఱంగ నెవ • నింజరియింప నెపీఁడు వీడనే
లావరి పీవు నాపురన • లాతులు మాన్పెడు వారె చూడు నా
లావవనీసుతం గొనక • లంతిగ వచ్చిన నాఁడు పీఁడు సు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవునికిం • బ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా 153

వ. ఇట్లు పలికిన నాలించి సూతునకు శౌనకాదు లిట్లనిరి 154

క॥ సూతా సుజ్ఞానకళా • పేతా రవిజుండు తనదు • పెంపెన్నడు నే
లా తారాపతిదాడికి నాతజిలావలిచనండె • యది యేమన్నన్ 155

వ. అనిన సూతుండిట్లనియె 156

చ॥ ఇటులడుగంగ గౌరికి • మహేశ్వరుఁడన్నటు లేను బల్కెదన్
జటివరులార విన్దగుని • జమ్ముగ వాలినిభానుజుండుము
న్నటు లెదురింపజాలక య • యాగగ లేదు స్వకీయుఁడంచు దా
గుటిలత బూనకుండె సతి • గోల్పడి పూనె విరోధమన్న పైన్ 157

ఉ॥ కూరిమి నేస్తి తద్విధిని • గొమ్మనురోయగ బంపుదంచు ద
న్పేరిమి దేర్ప రాఘవుఁడ • నెందప నాత్మజవిన్మనింక నే

నోరిమికల్మినిల్తుదఱిమొక్కఁడు • గాంచిరిపుఁ హరించినా
కూరిమిపెండ్లముంగలయఁ • గూర్పుము తేర్పుమునన్మదబ్ధిలోఁ

క॥ ఈకరణి రాఘవుండు, వి భాకరతనయుండుఁగూడ • భాషణముల, సీ
తాకరభోరుకొఱకును, సు మాకరభోరుకొఱకు రహిఁ • మాటాడిరొగిన్

వ॥ అంత నమ్మార్తాండ సంతానంబు మార్తాండకులాభరణంబున
కిట్లనియె. 160

సుజనమైత్రి ప్రధానము.

నిరోష్ఠ్య శ్రీదశరథరాజ • శేఖరనందనా!
సీసము. నిర్జరనేతకే • నిరసనగఁ
జాలనట్టిడనైతి; • స్థైర్యశాలిసీహీన
శక్తిశాలిని నన్ను • సంగనెనసి
రహినిగ్రహాధికా • రతనైనఁదండెద
నన్ను నారాజ్యశ్రీ • నెన్నునేల
నీయట్టిజ్యాతల • నేతనెచ్చెలియైన
నందలేనట్టిదే • దైనఁగలదె
తే॥ నెఱిజెయి నెడంద జేర్చిగే • నిద్రజెంది
తేని "యెద" గల్గదింకఁ యుం • తేనినర్క
సంతసిల్లి జగ్గహాంచారి • సంతసిల్లి
క్షితిఁగలిగినన్ని నాళ్ళు • సిరిదగంగ॥ 161

క॥ ప్రాణులకన్నిటికన్నం బ్రాణమ్ములె ప్రియవస్తు • వగదాధరలో
ప్రాణస్నేహితుఁడన్నను బ్రాణసమానుఁడుసుహృత్త్వ•నరుఁడెన్నంగన్

క॥ తనధనమువెచ్చపడినను దనపుణ్యంబువ్యయమైనఁ• దనువవునడగినం
దనసుఖముజరగకుండిన దననెచ్చెలికార్యమునన • తగువర్తింపన్॥

క॥ నిఱుపేదయొ నెఱదాతయొ
నెఱసరియో హీనమతియొ • నిజవంశయో యం
దఱదోషియొ నిర్దోషియొ

నెఱిగలచెలి పరమగతిగ • నెంచంగరామా! 164
సీ॥ గూఢంపువర్తన • కు నమోమయపుబేటి
మేలకీళ్ళెరిగించు • మేటిచేటి
షోలుపారంగాఁబ్రొద్దు • బుచ్చు విప్రవినోది
వైరివారణముగూల్చ • గజభేవి
గొప్పకార్యముసమ • కూర్పపరుసవేది
పాయనిలేమిముల్ • దీయసూది
సౌఖ్యదుఃఖములదూ • చగలట్టితక్కెడ
యాపదలణగింప • నౌషధపడ
తే॥ ఆత్మపోషణకుం బెట్ట • నట్టికోట
శంకలందీర్చి నడపింపఁ • జాలుబాట
యైజనావళికుపకారి • యైనసుజన
మైత్రిమించినదొకటేది • ధాత్రితలమున॥ 165
ఆ॥ అక్కపల్కులెల్ల • నాలించి శ్రీరాముఁ
డంజనీసుతుండు • ననుగుదమ్ముఁ
డైనలక్ష్మణుండు • నాలింపవానివే
భంగులొక్కమొగిని • బ్రస్తుతించె॥ 166

(సుగ్రీవుఁ డన్నకుఁ దనకుఁగల్గిన విరోధకారణము దశరథుల
కెఱిగించుట.)

తే॥ మఱియు రామునకర్క సం • భవుఁడువలికె
వీసువెడలంగఁగొట్టె నా • వెలదిబట్టెఁ
దరుమసాగెనువాలి, గో • త్రమునఁబడితి
నార్తనాథుని రామ న • న్నరయుమిట్టొ॥ 167
సీ॥ రాజువాలిగయువ • రాజును నేనుగా
నుంటిమికొన్నాళ్ళు • నంటినతమి
నంతటసన్నెన్నో • యనరానిమాటల
నొక్కమ్మశిగనాకి • యొక్కనాఁడు

ప్రాణానకెనయైన • ప్రాణేశ్వరినిగొని
చెఱసాలనావారి • నఱవఁద్రోచి
పదపడినాతల • ప్రాణమ్ము త్రోకకు
వచ్చులాగేడ్పింప • జొచ్చెనన్ను
తే॥ విడక నాపైనిజంపంగ • వేసఁగన్ను
చక్కనెన్నేయుపాయముల్ • సంతరించెఁ
బన్నె నెన్నేనియుక్తుల • జెన్నటిమదిఁ
జెప్పవశమటె యింపాపి • సేయుకీడు ॥ 168
ఆ॥ పంపబంపనాడు • పైకిసేనలవారి
జంపజంపనరిగె • జాలకాల
మందుచేత నీర • లరుదేరమేమెల్ల
నలుకవలసె భీరు • డళుకఁడొక్కొ ॥ 169
క॥ వనచరవరేణ్యుఁడగు నీ,
హనుమంతుండుమొదలైన • యాత్మసచివు లి
వ్వనమున జతగాదిరుగఁగ
మనుచుంటిని రామచంద్ర! • మలయిలుగాగన్ ॥ 170
క॥ నిలిచిన నిలుతురు వెలలిన,
వెలలుదురమ్మంత్రివరులు • వెంటనె జతగాఁ
బలుపాట్లుపడిరి నాకయి,
కలుసను నాప్రాణమిపుడు • గాచిరిసుమ్మీ ॥ 171
ఉ॥ హాళిని నెన్నికష్టముల • నందితినో తెలుపంగఁజాల వె
సాలిని టేను నీకిపుడు • సంగ్రహశక్తిని బల్కినాడ న
వ్వాలిని వానిసేన నిల • పైబడఁగూల్చినగాక నాదు కాం
తాళిసికూడి కూర్కెదనె • హాయినిరామ! యదేటిమాటలే॥ 172
క॥ బిట్టలమినకష్టమ్ముల, నిట్టలసటఁబలుకనలసె • నెంతయునీకే
పట్టునసుఖియోదుఃఖియొ, నెట్టనస్నేహితుఁడదిక్కు • స్నేహితునకటన్

కవిరాజ వినివిని శ్రీరఘు • వీరుఁడునర్కజు • వేసటమాటల • వేమరునా
విరా॥ తనికనుసూర్యసుతా! మునునీకుశ • తక్రతుసూతికి • తంబునసుం
డిననెఱుఁగగలెగ • డిండివిరోధము • డీకొనబల్కుపు • డే తెలియన్
మనమునశోకము • మానుముధీరుఁడు • మాటికిగుందుట • మంచిదొకో
కవిరా మొగిసిబలాబల • ముల్ మదినారసి • మోసలకార్యము • శోణిమిగా
జవిరా॥ దగినటుజూతము • తావకరీశక • ధర్ విసనాకు నె • దంగినుకెం
తగనోజెలంగెను • దామరసీకుఁ • నామణిచంచల • తంగనెనీ
పగతుడనాగ • వాడనినమ్మము • వాసరనాయక • భావములో
క॥ ఎన్నఁగవిలుమోపెట్టక, మున్నపచింపైంద్రివైర • మునకుఁగతంబుం
బన్నగరాణ్ణిభశరమా, సన్నంబైనరిపునడచి • శరధింజొరుఁజూ ॥
వ॥ అనిన నమ్మాటలకు మార్తాండనందనుండలరి యిట్లనియె. 177
సీ॥ బ్రహ్మకుమారుండు • బ్రథమవృక్షచరుండు
నగుబుక్షవిరజుసీ • కమరనాథు
నంశంబునసవాలి • యర్కాంశమునెనేను
గలిగి తండ్రికిముగ్ధు • గొలుపుచుండ
మజ్జనకుఁడుతపో • మార్గంబునములంగ
దలచిపెద్దకొమారు • దనగుగద్దె
పిలిపి పిన్నకొమారు • నెలమినన్యపరాజ
గానిల్పి చనెమాన్ను • గట్టుకడకు
గీ॥ నేనుభక్తినిగొలువగా • నియతినేలె
వృక్షచరరాజ్యమెంతేని • నినలవాలి
యపలమాదురదుష్టద • శవలనసల
మంగునిసూనుఁడు మాయావి • మదముకేగి ॥ 178
చ॥ ఒకయొలనాగకయ్యు పగ • నూని మహీయపురంబువాకటం
బ్రకటముగాగ నార్వవిని • వాలిఁతారి తదీయహృత్యుపై
నొకఁడురుకంగ నేనరిగి • తోయ్యనగూడ సురాభియాతి య
గ్లోకగిరికందరాన జొర • నోడకనన్నటనిల్పి వాలియున్ । 179

చ॥ వెరుచ నెనంత నేను కనిపెట్టి ♦ యొకబ్దముటుండవచ్చె స
త్పెనుగుహావాత నెత్తురు స ♦ ఫేనముగా నటదానవార్భటుల్
వినఁబడెవాలిపల్కాకఁ ♦ డు విన్బడకుండె నెటాలకించినం
బనవుచు నేను నవ్వెనుక ♦ వాలినశించెనటంచు నెంచుచున్ ॥ 180

మ॥ పురముం జేరి తిలోదకాలొసగి నే ♦ భూరివ్యథన్మగ్గ ద
ద్వరమంత్రుల్ కపిరాజ్యమందుననుని ♦ ల్పన్వచ్చెమాయన్న స
త్వరతం దద్రిపుబుత్రమిత్రయుతు జి ♦ వ్వంగూల్చి రాయన్న! ని
ర్జరవైరిం మనుమాడివచ్చితె యిదే ♦ రాజ్యంబునేల్కొమ్మనన్॥

క॥ "ఒడ్డువిరిగి యొక్కమ్మడి, బడ్డపగిది" నాదుపైన ♦ బడితిట్టినను
జడ్డనవెళ్ళదరమె నే, "గడ్డముబట్టిబతిమాలఁ ♦ గా" వినడయ్యెన్॥

క॥ కొట్టెను తిట్టెను బురికడ, నెట్టెనునావారినిజెఱ ♦ నెట్టెనుదిప్పల్
బెట్టెను నాభార్యను జే, పట్టెను నిర్దయతనింద్రు ♦ పట్టిక్షితీశా! ॥

క॥ నన్నింతకష్టపెట్టిన, జన్నుఁబ్రుగాపరి! యెమర్ప ♦ జాలకగాదే
నన్నకదాయని దురమున. కున్నడువకయుంటినంచు ♦ గోడెత్తంగన్

క॥ వినిరాఘవుండు సవినం, దనునకుబల్కెర్కనంద ♦ నా! నీవెతలె
ల్లను నావెతలేటికడల, నినుఁగాచెదనన్ననర్క ♦ నెఱిఁజేనికనున్ ॥

క॥ శ్రీరామచంద్ర! వజ్రిసు, మారాగ్రణి బలపరాక్ర ♦ మమ్ములువిని మీ
రారూఢిసేయదగినటు, నేరుపుమైసేయవచ్చు ♦ నియతిననియనున్ ॥

క॥ కొండలగై కొనియచ్చన, గండ్లుంగానాతఁడాను ♦ ఘనబలుడసితన్
గొండాడనెల్లవారలొ, కంసుభయుంబన్ననవ్వు ♦ గదభీలేమిన్ ॥

వ॥ మఱియును 188

ఉ॥ సూరుపుసంద్రమందుఁ గోల ♦ దూలగస్నానమొనర్చి వార్ధి యా
పై రహిదక్షిణాబ్ధికి జ ♦ వంబున నేగి కడంకగ్రుంకి త
ద్వారిధి దాటి పాశ్చిదిగ ♦ పాంపతిముస్గి యుదీచివార్ధికిం
గోరిక నేగి గ్రుంకులిడి ♦ గొబ్బునవచ్చును మన్కికూర్పకున్ ॥ 189

క॥ దినదినమిటుసూర్యోదయ, మునకుంబూర్వంబువోయి ♦ మొగిగష్టము
నా। కనఘా వచ్చును గైదండవఁఱకుఁబలిమెమకపడవ ♦ నక్షితిజమున్ ॥

న॥ వెండియు, 191

సీ॥ తొలివేల్పుసాన్నార ♦ తొలుచూలునకుమున్న
తద్భ్రాతసైరిభ ♦ తనువుదాల్చి
దొడ్డకేకనువేసి ♦ దురమునకుంజీర
మాయన్న రేనాకఁ ♦ దాయఁదాకి
కొండలదరువుల ♦ గొంతసేపటువ్రారి
దానిశృంగమ్ముల ♦ బూనికేల
నేలగొట్టియడంచి ♦ నిగిడియోజనదూల
మువిసరివేయగా ♦ మునిమతంగు
గీ॥ నాశ్రమోర్విజములు ♦ నడగంగబడిదాన
నెల్లజాలుకొల్పె ♦ నల్లవాక
దానిగాంచిమౌని ♦ తత్కారణంబెంచి
వాలియిందుఁరాగ ♦ గూలుననియె 192

క॥ ఏతత్కారణమునఁగపి, నేతయిటకురాడుగాన ♦ నేనిల్చితినో
సీతాపతి! యీతావున, నాతారేశునకునోడి ♦ హాళిగదురగాన్ ॥

క॥ దానవుకళేబరంబిదె, ప్రమానోకొండో యనంగఁ ♦ గ్రాలుంగను మా
పైన సతతాడులంగను, వానినిగ్గైవంచిపంప్లు ♦ వాలిభుజించున్ ॥

ఆ॥ పూసగ్రుచ్చినట్టు ♦ వాసవనందనుబలపరాక్రమములఁ ♦ బల్కనాడ
నీకువానినెట్లు ♦ నిర్జింపగూడునో బల్కనాకు రామ! ♦ బ్రధనభీమ॥

క॥ నావుడులచ్చననగి సుగ్రీవుఁడ! యితడేమిసేయఁ ♦ గీశవరేణ్యా
లావుమెయిదున్మఁగలఁడని, నీవు మదిన్నమ్ముదన్న ♦ నెఱినాతఁడనున్

మ॥ ఒకహస్తమ్మున దాళసప్తకము నే ♦ ర్పొప్పారగావంచి, కొం
డొకహస్తమ్మున పండ్లుమల్చితినునో ♦ హాహానాగగవ్వార ల
ట్లొకబాణమ్మున సప్తతాళముల నే ♦ ర్పొప్పారదున్మాడి గొం
కకఁ బాదమ్మునదైత్యదుందుభి మహా ♦ కాయమ్మునెుక్కాకునన్

క॥ ఇరునూరువిండ్లదూరము, నిరుపమగతిమీటె నేని ♦ నేనమ్మదునం
చురుగుణుఁడునర్కవలుకుచు, గరుణాసిధిరాముగాంచికపులొంగియనున్

క॥ వాలివినిర్జితదానవపాలి, విధూతరిపుసైన్య • పాళివితతదో
శ్శాలి వికాసితవిక్రమ, శ్శాలివిభుతకోడియుంటి • శైలంబాదున్ ॥

క॥ అని కన్నీరున్నించిన, గని రాముఁడు ప్రొద్దుకూనఁ • గరుణదొలుక వే
డ్కనిలవుమర్కజ! నీరిపు, దునిమిత్వదీప్సితముదీరు • తున్నే ననియెన్

[రాముఁడు దుందుభికళేబరముఁ బొటవ్రేలఁజిమ్మి
తాళసప్తకం బొకమ్మునంగూల్చుట.]

మ॥ ఇటులూరార్చిదివాకరాత్మజునిరా • జేంద్రుండుతత్కాయముం
బొటవ్రేలన్వడియోజనంపుదశకం • బుంబొఱగామీఁటెద
త్పటుసత్త్వల్ కపికుంజరుల్ వొగడఁగాఁ • దాఁదూలికంబోలెను
త్కటసత్త్వుండగునర్కదానిగనిజో • కన్ రామున్తోనిట్లనున్ 201

ఉ॥ రామతదీయకాయమును • రప్రభుసూనుఁడుజిమ్మెనాఁడు ప్రో
ద్దామతరంపుమాంసమునఁ • ద్వక్కనరక్తమునంబ్రపూరితం
బైమఱియుండెవాలియు • దదాహవమందునడస్సియుండెని
ష్టామఱినట్టిశుష్కముగ • దాయిదికావుననమ్మనిన్నికన్ 202

క॥ అప్పాడుమాంసోపేతం, బిప్పాడుమాంసరహితంబు • నీరిరువురలో
జెప్పఁడులావరియెవ్వరొ, ఇప్పుడునే నెరుగ నేర • కిట్లంటినృపా 203

క॥ ఈకార్ముకమునచిల్కడి, యాకర్ణాంతముగదిగిచి • యగములొకే
నీకంబుడమింగూల్చిన, చోఁగాశికీశిప్యయీవె • పోయెక్కువికన్

ఉ॥ అనవినితాటకాంతకుడ • హస్కరసూనుఁడునమ్మనట్లుగన్
ఘనతరకార్ముకంబొకఁడు • గైకొనికాంచనపుంఖమార్గణం
బునుఁదొడిబిట్టులాగినగ • ముల్ గురిజూపివడిన్వెడెంగుణ
స్వనమున నెల్లదిక్తటులు • బ్రస్ఫుటరీతినిమారుమ్రోగఁగన్ 20

శా॥ ఆతండమ్మువిడంగనిట్లడియుఁదా • శ్ఛైరొండునంతంతభూ
పాతంబై చనజేసియంతటవడిం • బాతాళగంగందగం
జేతంబుబ్బగస్నానముంజలిపియా • శ్రీరామునమ్ముల్ పొదిం
నీతంబారఁగఁజేరెఁజూపఱులునెం • తే వేడ్కఁగొండాడఁగన్ 20

క॥ ఈగతినగముల్ గురినిడి, వేగమనేయఁగఁదాళ • వృక్షముఁలేదుం

దూఁగిపడగాంచిరవిజుఁడు, భోగిశయానుండొయంచుఁ బుద్ధిందలఁచెన్

వ. ఇట్లతండు 208

ఉత్సాహ పాణియుగముమోడ్చిచక్ర • పాణిసముఁడవయ్యయం
చాణిముత్తెపున్సరులుగల • ట్టిరుపేటురమిలం
బోణిమిగనుసోకమ్రొక్కి • భూమిజామనోహరా!
వాణిమెఱయగెల్తుపీవె • వాలిగీలిలెక్కయే 209

క॥ అనిపలువితములరఘురా, మునిదోర్విక్రమమువొగడి • భూమీశననుం
గనికరమునగనిగావవె, వినిహతుగావించివాలి • వేగమయంచున్ 210

క॥ భూతేశసదృశబలునిను, సీతేశాపడసినాడ • స్నేహితుగానా
భూతేశుఁజెత్తియిటరా, నీతేలెదనన్న వాలి • నేలాతలపన్ 211

క॥ అనిప్రస్తుతించిరాఘవు, డనివాలివధించగల్గు • ననినెమ్మదిలో
ననమ్మినిల్చెననిప, ల్కినవ్వాలికతనుదెలుప • గెరలించుటయున్

ఆశ్వాసాంతము గోమూత్రికాబంధము

క॥ తారధరాధరధీరా! శారదనారదవిభాళి • సమవిమలయశా
ధీరవరాదర!పేరా! సారఘనాంబుదశుభాఙ్గ • సమవిపులదశా 213

చతుర్విధకంద గర్భితమణిగణ నికరము

ధగధరపదరత • దయగనువరధీ వరకవిజననుత • వరగుణశరధీ
స్వరుధరవిభవసు • జనహితధరధీతరళనయనస్మర • ధనదవితరణా 214

మాలిని శరకవిజనరక్షా • వైరిసంఘోహశిక్షా పరమకృతిపరీక్షా • భక్తసంచారదీక్షా
హరకములదళాక్షా • ర్చాచ్ఛ మాల్యధ్వజాక్షా • ధరణిదివిజపక్షా • దైవపాదాబ్జకాంక్షా

ఇతి శ్రీమదచ్చాంద్ర శిరోరత్న నిర్గద్య నృగచరిత్రముకృతిరచనాచాతురీధురంధర సద్య
శోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబసూత్ర చతుర్విధకవితా మతల్లికాబ్జరాజాస్వ
యపయఃపారావారరాకా హిరణ్యవిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర వంగాంబాశేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత రాయనామధేయ ప్రణీతం
బైన శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబునందు
చతుర్థాశ్వాసము.

• శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము •

పంచమాశ్వాసము

క॥ శ్రీముత్యాం బామణిముఖ, తామరసాసితమదాళి • తలజరాజాం
బామణిగర్భజసద్గుణ, ధాముపకీరయసనామ • తపనసుధామా

క॥ అటమీఁది తెలుఁగువిను, దుత్కటకరుణాంజంద్రధరుఁడు • గాళికిక్షితిభృ
త్కటకమునను డువ్రవమున్న, నటసూతుఁడువలికెమునుల • కవలికతవినఁ

[సుగ్రీవుఁడన్నం గెడిపితన్ను గావరఘురాము వేఁడుకొనుట]

ఉ॥ అంజలిఁజల్పిరామునకు • నర్కజుఁడప్పుడు రామచంద్రనా
నెంజలివాపి నాకునయి • నిర్జరనాయకసూతిఁద్వచ్ఛరా
గ్నిం జవికుర్విగూల్చికృప • నింపఁగ దేయని వేడినన్మదిఁ
రంజిలి రాముడిట్లనుగ • రమ్ములగ్రుచ్చికవుంగిలించితాఁ 3

క॥ ఖేదముడుగుకిష్కింధకుఁ, బోదముపదబిల్వమింద్ర • పుత్రునిఁద్వరగా
వాదమునకుజలుపుముహరి, నాదముఁదద్వారసీమ • నభమఁగలంగఁ

[రామసుగ్రీవాదులుకిష్కింధపయినెత్తి వెడలుట]

సీ॥ మిత్రాత్మజుండును • మిత్రాత్మజుండును
మున్మున్నుగామార్గమ్ము • మొగినిజూప
నలనీలపవమాన • నందనతారులు
బ్రక్కలభటకోటి పగిదిదోప
స్వర్ణభూషితశాఖా • సనము
లర్కాభబాణమ్ములుర్విశచి • హ్నములుజూప
బత్రపుష్పఫలప్ర • భాసమానోర్విజ
నగనదుల్ కనుపండు • వుగనుదోప
దేవతాస్త్రీజనోపేత • దేవఘూతముల
కుసుమమంజరీకుంజ • పుంజవాత
చళితపుష్పదళాంతర • స్తానచకిత
భృంగఘూతకుసుమగంధ • బృందవిభుత 5

క॥ దరచక్రమత్స్యరేఖల, సరసోర్మికకంకణములఁ • జానగుపద్మా

కరములఁ బోలినపద్మా, కరములనుత్తుంగశృంగ • కలితాగములన్

చ॥ మదజలధారలన్మఘుప • మండలితృప్తివహించి వాదముల్
పదపడి సేయఁగర్ణములఁ • బాఱఁగఁదోలుచుఁ బాదఘట్టనన్
బెదరిమృగాళివాఱఖగ • బృందము మింటనుద్రేఁగ్రవాఱఁగా
మదగజబృందముల్ సరసి • మండలితీరములం జరింపఁగన్ 7

ఉ॥ తొండములంజలంబులన • థోగతిబీల్చిసమీపనాగముల్
గండములందుగుంభములఁ • గ్రక్కనజిమ్మచుదన్మృణాళపుం
గాండములం బెకల్చితమ • కైమెడలంగయిసేయుచున్ భుజా
దండములం స్వవంశజుల • దాకుచు వారివిహారమర్మిలిన్ 8

క॥ హాత్తిపదుపుజరుపఁగమద,
మొత్తిపదుపులగుచుఁగూడి • యేదులుగుమ్మల్
మొత్తిపడద్రొబ్బరాల్చిన
ముత్తైపురాసులనుఱేఁడు • బోరిగనుచవలన్ 9

[రామునకుసుగ్రీవుఁడు గదళీవన ప్రభావంబు దెల్పుట.]

క॥ కదళీతరుషండంబుల
బోదలెసువన మొకడుగాంచి • భూమిపుడక్కన్
ముదమునగసిపల్కెన్నె
మ్మదికవ్వసిముదముఁగొల్ప • మటిపటిఁ వేడ్కన్ 10

సుగంధ సూర్యరశ్మిజొచ్చనీక • శోకనిర్లగమ్మనో
సూర్యపుత్రకాకడంక • జుక్కలంటుగొమ్మలన్
దైర్యమారనేరు వొచ్చి • నన్మదమ్మనిచ్చనీ
యార్యవాసయోగ్యమైన • యంటితోటమేదిదో 11

తరల అనగనర్కజుడిట్లువల్కఁబ్ర • యాణమర్మిలిజల్పుచుం
జనకజావరమున్ను • నన్మనిసప్తకంబనిలాశనం
బునజలాంతరమందునిల్చిప్ర • మోదమూరమహావ్రతం
బునొగిసల్పిదివంబుజేరి • భూరితేజములందగన్ 12

చ॥ సురవరులేనినిర్జరని • ఘూదనులేనిబ్రభీతినివ్వనిన్

జోరరరుదారనేఖగము ♦ నున్మృగముంజోరదేగనేరమిం
మఱియుసుగీతవాద్యరవ ♦ మర్దళరావమువిన్గనౌబోరిం
బోరివలిగాలిపీచునిట ♦ బొల్చునువహ్నులుమూఁడునెప్పుడున్ 13

క॥ గగనమునసలమితధూ
మగణముజలముగ్గణంబు ♦ మాద్రిగనెపుడున్
జగదీడ్యమగుచుమెఱయున్
భగణంబులనంటికప్పి ♦ భాభీప్రదమై 14

చ॥ అనఘచరిత్రసీవనుజు ♦ డమ్మునిరాజులకిప్డుమ్రొక్కుఁడ
ట్లొనరుఁపగానరోగతను ♦ నుంనురటన్ననుసానుజుండునై
జనకసుతాధిపుండురహిం ♦ జాగిలిమ్రొక్కి-హుటాహుటింవెసన్
వనచరరాజపట్టణవనమ్ములఁ ♦ జొచ్చిరియందఱాదటన్ 15

(సుగ్రీవుఁడన్నంజివ్వకుంబిల్చుట)

ఉ॥ అప్పుడుమంజుకుంజనిచ ♦ యావృతమైనవనాంతరంబునం
జప్పుడుగాకయుండక్షితి ♦ జానియుదమ్ముఁడునుండసర్గజుం
డప్పువిధారిసూత్రిబళి ♦ యాంబుదరావముసీడవుచ్చుబల్
గొప్పరవంబునంబిలిచెఁ ♦ గోటనుముంగలనిల్చిచివ్వకున్ 16

చ॥ అదివినివజ్రిపుత్రుఁడుద ♦ యాద్రినిఁదోచుదినేశుభాతినె
మ్మదిగినుకంనురంబునను ♦ మదుచురాదుములంపుఁగయ్యమొం
చఁదగినపాలిమ్వరను ♦ సానవధంబునసౌమ్యభాముల
ట్లదరఁగఁజేయుదిక్తటులు ♦ నాత్మమహాహవసింహనాదముల్ 17

క॥ కరికరగిరగిరహరిహర, బోరిబోరిదాకినటుదాకి ♦ పోరిరివారల్
మఱిమఱిరవరులిరుపురు, సరిసరియనిపొగడముష్టి♦సంఘాతములన్

వ॥ ఇట్లుపోరుచున్నంత 19

ఉ॥ లానరిరాఘవుండుకర ♦ లాఘవమారఁగఁగార్ముకమ్ముఁగై
జేసదలిర్పఁరాల్చిరహిం ♦ జేయుసజ్యమువారలశ్వేసీ
దేవతలట్లురూపమున ♦ దేజునదుల్యతఁగ్రాలఁవీఁడుసు
గ్రీవుఁడువీఁడువాలియని ♦ కీసయునెంచఁగలేకభేదమున్ 20

(సుగ్రీవుఁడాహవంబునకోడిమరలఋశ్యమూకముంజేరుట)

ఉ॥ అంతటబాణమున్విడువ ♦ డయ్యెమహారమణుండునర్కజుం
డింతటిలోసురేంద్రసుతు ♦ నేటులకోర్చిప్రాభిరాముడ
ల్లంతటనుండఁగన్గొనక ♦ నార్తినిబాహాహాలిదోలఁగా
నెంతటివానిజేరిన”నఁ ♦ దృష్టవిహీనకబ్బనేసిరుల్ 21

ఉ॥ ఈగతిఋశ్యమూకమున ♦ కేగినవెన్కడివాసవాత్మజుం
డాగతినేరకందుజోర ♦ నీర్వ్యతవానికిఁబల్కినిట్లుని
స్సీగతిలేకభీతినిట ♦ జేరితివేయనివానరాధమా
మాగతిబోరెదేమడగి ♦ మంటివిహామ్మనిపోయెనింటికిన్ 22

సీ॥ రామలక్ష్మణులప్డు ♦ రహిఁగొంజరిఁజు
దొట్టికోతులరానిజో ♦ గులనుమించి
ఋశ్యమూకాద్రికి ♦ నేతెంచిరవిపట్టి
మోరిలనిల్వనతండు ♦ మోమువాంచి
ప్రీడతోశ్రీరఘు ♦ వీరునితోఁబల్కె
నగచరపతిదాక ♦ నన్నుబంచి
వైరిచేఁజంపింప ♦ వచ్చినలాభంబొ
కింతలేదీరికి ♦ నిటుపచించి
నదియొకండునొనర్చిన ♦ యదియొకండు
నైననావంటివాఁడె ♦ ద్దియైనయొండు
సేయనెర్చునె,“కంచెయో ♦ చేనుమేయ
కాపికేమియొనర్చు,,నో ♦ కౌసలేయ 23

[సుగ్రీవుఁడన్నందునుమికి రాముందూరుట]

ఉ॥ ఎత్తికుదించివంచిపడ ♦ నేసితిగోడనుమంటిసుద్దలా
గిత్తఱిరామనిన్ననగ ♦ నేటికినాదురదృష్టమేర్చఁగా
నత్తఱివాలిగెల్వగల ♦ మాయనితేలగబల్కనయ్యయో
ఇత్తఱివాలినేబిలుతు ♦ నేబలహీనుఁడుగెల్వుగోరునే 24

తే॥ మూలిగెడినక్కపైతాడి ♦ బొండ్లమువడి

నట్లువాలికినోడిసే ♦ నద్రిచిల్వ
లేనిపోని బెడదనిడి ♦ తేనికేమ
టందునో రామ! సరసగు ♦ ణాభిరామ!

(రాముఁడు వాలింజంపమికిఁగారణము నడుగుట)

క॥ వేడినిటూరుపునూర్చుచి, కాడినిలువఁగాంచి రాముఁడనునన్నా నే
నోడినిలువ లేదాగ్రహ. మూడిచివినుకారణమిషు ♦ వాఁగివిడువమికిన్

క॥ ప్రాయమ్మునరూపమ్మునఁ, గాయమ్మున వేషమునన ♦ కంఠరవమునన్
నాయమ్ముగ నొకడీరట, నాయమ్ముగడంకగనక ♦ నాయమ యేయన్

క॥ సరిసరియంగకములమీ రిరుపురుగ్రాలంగనందు ♦ నింద్రతనయునే
నెఱుగంగఁజాలకీగతి, మెఱుగుంజిల్కువిడకుంటి ♦ మీయన్న పయిన్

ఉ॥ మాటలతోడఁబోదుగద ♦ మత్కరముక్తశరమ్ము నేరి నేన్
దాటులు సేయకందనుప ♦ దూపును నేవిడువంగ నిర్వురం
దూటులు సేయునోఘనుని ♦ నుంబడ మొత్తునెయంచుగొంకులోఁ
గాటిలవేయకుంటి రిపు ♦ పై శర మోర్చుము మిత్రరత్నమా! 29

ఆ॥ ప్రొద్దుపట్టినేస్తు ♦ రూపుమాపినపాప, పుంజమార్ప లేదు ♦ పొందుపాయ
మనిర్ప్రాజ్ఞలిట్టు ♦ లాలోచనము సేయ, కేజలుపఁగనవ్వ ♦ రేజనమ్ము

క॥ ఏనును సీతయుఁదమ్ముఁడు, మానుగనికేలుఁదమ్మి ♦ మాటుననిలువం
గానెంచివచ్చినారము, కానెమ్మదినెంచుమీవు ♦ ఖరకరతనయా! 31

క॥ నమ్ముము నావచనమ్మురఁ, యమ్మనుజనిమరలబిల్వ ♦ మగ్రజునికిన్
నెమ్మనిగురుతుగనిడుకం, ఠమ్మనగుసుమంపుటెత్తి ♦ ణంతునువానిన్

క॥ అనిసౌమిత్రినిగని ల, చ్చనయు దెగజపుష్పలతిక ♦ చక్కఁగబూచెం
గొని తెచ్చిదానిసుగ్రీ, వునికంఠమలంకరింపు ♦ పో గుర్తుగనాన్ 33

క॥ విని లక్ష్మణుండునద్దా, నిని దెచ్చిదినేశసూతి ♦ నెఱిగుత్తుకవై
చిననతఁడువాలిచెంతకి డిగ, ఘననక్షత్రగణయుక్త ♦ ఖరకరుకరణిన్

చ॥ మఱియుబలాకికాచయుస ♦ మన్వితమేఘము వ్రాలెఁబొల్చి తె
స్నఱితిగతాఁడు, రాఘవుమ ♦ హాదరణోత్తులఁదేరి వేడ్కన

త్తఱిఁదనమంత్రిసత్తములు ♦ దాశరథుల్ జరుదేఁగఁదోడన
న్నెఱిగలవీడుఁజేరఁజన ♦ నెమ్మదిగోసము మోసులెత్తఁగన్ 35

వ॥ ఇట్లెల్లవారు గిష్కింధాపురవనమ్మున నున్నంత 36

సీ॥ లెస్సకుత్తుకపేఁడు ♦ లెస్సగానసూత్తి,
నలుదిక్కులుక్కునఁ ♦ గలయఁగాంచి
జంగ్ఘానిలోక్షేత ♦ చండభాస్వన్నిల,
జలదగర్భాభగ ♦ స్థలనునించి
శాంబభాస్కరుభాతి ♦ భాసిల్లురాముని,
జూచికిష్కింధను ♦ సొరిదిఁగాంచి
శ్రీరామచంద్ర! కి ♦ ష్కింధాపురికివచ్చి
నారమీప్రతిజ్ఞ ♦ సాఁకెకొంచి
సకలము జేయునిద్రియొ ♦ సమయమయ్యె
లతలకెల్లవసంతకా ♦ లమ్ముకీల
చేరదీసినవన్నుర ♦ ఝింపుమయ్య,
యున్నరామునుడువల్కన ♦ య్యర్కజునకు॥

క॥ ఎమ్మెగులుకదగుకంఠమ్మునలక్ష్మణుఁడొసగిన ♦ నవసితగజపు
ష్పమ్ములమాలికలిచేసిపిమ్మెయిబుకియుతసూన్య ♦ [illegible]

(రాముఁడింద్రజానునుమ [illegible])

ఉ॥ [illegible]రమణీయవతకమునస ♦ నిష్ఠురము [illegible] మొత్తి [illegible]
ఘోరపుబల్కువల్కహాఁ ♦ సూనుసేభానుజ! [illegible]సూడనా
క్రూరపుటెగ్గులోనతని ♦ గుండెలు బ్రద్దలు సేయకున్నఁ బేఁ
డారఘురాముఁడా! దశర ♦ థాధిపుత్రుఁడ! నీకుమిత్రుఁడా 39

ఉ॥ నీరమణీమణిం గొనివి ♦ నీతిని రాజ్యము వెళ్ళఁదోలివి
స్తారమదంబువంగను వె ♦ తన్నినుగుప్పినక్షునూతినా
ఘోరరణావనిం దగిలి ♦ కొల్పకమిన్నకయున్న నాఁడు పేఁ
డారఘురాముఁడా! దశర ♦ థాధిపుత్రుఁడ! నీకుమిత్రుఁడా 40

ఉ॥ ఘోరతరంపుఁదాళ్ళనొక ♦ కోలనఁగూల్చినరీతిఁ దైత్యశా
రీరముఁగాలఁజిమ్మినటు ♦ రెచ్చిలు వాసవసూతి నాజిలోఁ
గ్రూరపుభల్లముం బరపి ♦ కూల్చిక మిన్నక యున్న నాఁడు నీఁ
డా! రఘురాముఁడా! దశర ♦ థాధిపపుత్త్రుఁడ! నీకు మిత్త్రుఁడా 41

ఉ॥ ఓరుపుశాలిపీవిటుల ♦ హా! దురపిల్లఁగఁ జెల్లునా కటా
నేరుపుశాలి వాలిధర ♦ ణింబడఁగూల్చి నిన్నుదబ్భ
చీరఁగమంపుఁ గల్కిఁదరిఁ ♦ జేరిచియూరెలఁగ నుపకున్న నీఁ
డా! రఘురాముఁడా! దశర ♦ థాధిపపుత్త్రుఁడ! నీకు మిత్త్రుఁడా! 42

ఉ॥ ధీరతముండు కార్యములఁ ♦ జెల్లముగా నెరవేర్పఁగా ప్రవం
ధీరతనూను మీపునుద్య ♦ తిన్విశనాశన వాఁడుగూలునా
శూరతమున్వధింతు నిను ♦ జోటనిగూర్తిటు సేయుకున్న నీఁ
డా రఘురాముఁడా దశర ♦ థాధిపపుత్త్రుఁడ నీకు మిత్త్రుఁడా 43

క॥ ఈపగిదిఁ బలుకు రాముము, హీనపలివాక్యములకలర ♦ యినతనయుఁడు తా
రాపతి పేరాహారమున, కాప్టుననింహానాదము ♦ సొంపొనర్చెన్ 44

ఉ॥ అండజరాజవాహతన ♦ యాండము నాయుబిట్టగల్చిమా
ర్తాండజసింహనాదమునఁ ♦ దద్వనచారిసమూహముల్గడుం
గుండెలుబ్రద్దలై చనఁగ ♦ సుర్వీశుపస్మయుబోయ చేడియల్
పిండులుగాళ్ళపోగ్రవడి ♦ వెళ్ళిరిగీములు జేరఁగా వడిన్ 45

తే॥ అఖిలభూతభయప్రదం ♦ బైనకర్మ
సాక్షిసుతుసింహనాదమ్ము ♦ శ్రవణగుహల
భిన్నములు సేయ వాలిదో ♦ ర్విక్రమంబు
భిన్నమై పోయె గ్రోధము ♦ పెల్లుబ్రేఁగ 47

క॥ నవరోషపరీతాంగుఁడు, డప్పటను నెఱసంజ కాంతి ♦ నలరెడు హరిజుం
డవునసగ్రగహణరవిగతి, నవ తేజోహీనుఁడఁగుచు ♦ నవముగఁదోచెన్

ఉ॥ ఘోరతరంపు దద్రవము ♦ కుంఠతరీతిఁ జెవింబడంగఁదా
(తారయుద్ధమున కేగవలదని భర్తను సేతఁగఁటపుట)
రారమణుండు గ్రుచ్చిపడి ♦ రాముల పీనిరదారిదిసుచున్

జారుపదాబ్జఘట్టనర ♦ సాస్థలిబ్రద్దలుగాఁగఁదమ్మునపైఁ
బోరునకుగ్రభంగివడిఁబోవ ♦ సుషేణతనూజయడ్డమై 49

క॥ కల్యమునఁదోచునుత్పల, కల్యాణింబోలెతార ♦ కడు వెతఁదోడన్
మాల్యములవేశిదుఱుము, చహల్యాజారునికుమారు ♦ నటుగనిపలికెన్

ఉ॥ నాయక! వేగినంతటజ ♦ నందగుఁజివ్వకుఁగాద యేనిమీ
జాయక ఖండదుఃఖములు ♦ సారసమిత్త్రునికూర్మిపట్టిగా
జాయకపార సౌఖ్యములు ♦ సంభవమౌనని నామనంబులో
బాయకతోఁచుచున్న దిభ ♦ పద్ధ్రుదయంబున నెంచుడీవలున్ 50

చ॥ అసికిపుడేగఁగానపఱ ♦ యంబొదవంగలదద్దియేమనన్
విని చెదనాలకింపుఁడుర ♦ విప్రియసూతిత్వదీయదోర్బలం
బునకునిలంగ లేకజని ♦ మున్నటుదోర్బలమారసింతలో
న్మనమునగొంక కేనురు ♦ ణంబునిపిల్వఁగశంకపుట్టదున్ 51

ఉ॥ అక్కపిముఖ్యుఁడెక్కరణి ♦ నక్కడనుక్కునబెక్కుటక్కుటి
ట్లక్కఱనొక్కదిక్కఱయ ♦ నక్కతమొక్కటిచిక్కునక్కటా
యెక్కడనెక్కడిక్కరణి ♦ నిక్కడయుక్కఱరెచ్చివచ్చునే
బెక్కురునుక్కుటెక్కుగల ♦ బ్రెగ్గడలండనువచ్చువచ్చునే 2

ఉ॥ పుట్టుపుతోనసేర్పుమొల ♦ పుంబలుదెల్వియుఁగల్గియుండెనే
యట్టిడునెన్నియుక్కటుల ♦ నాయునఁద్రోచినసపునన్నసం
చెట్టుననంగఁజాలఁడుస ♦ హించెనదెంతయునేనెఱుంగుదున్
గట్టిగదోడ్డయుండగని ♦ కానియతండని కేగుదేరఁడా 53

సీ॥ ప్రాణేశతచ్చరి ♦ త్రంబెల్లవినియుంట సంగదునవలన ♦ నేననదలంట
యై తిరుగఁగనర ♦ ణ్యమున నాతనికంట వేగరుల్ బ్రీతిమై ♦ వినిచిరంట
శ్రీమదయోధ్యాపు ♦ రీపతిసుతులంట దాయలకేరిక ♦ జేయులంట
లలిరామలక్ష్మణా ♦ ఖ్యలఁ గ్రాలువారంట వడినక్కకూతగా ♦ వచ్చిరంట
వారిలో రాముఁడనువాఁడు ♦ బలియుఁడంట
మాస్తురనునాఘనుఁడుమచ్చ ♦ మాపునంట

కరుణ నెట్టిరు శరణన్న ♦ గాచునంట
ధరణి వారికి నీకును ♦ దొరకరంట 54

క॥ సాధుజనకల్పవృక్షమ, సాధుజనత్రాణభయము ♦ సమ్యక్కరుణా
సాధోధ కీర్తిసర్జిత, సాధోధవిశ్రుతనన్న ♦ పాత్రము నాథా! 55

తే॥ కన్నతనిమాట చెల్లింప ♦ గానలందు
తమ్ము గూడి చనంగ … ♦ …
రావణమ్మున కేగెం చె ♦ రమణి గొన్న
పుణ్యజనభర్త వడకుట ♦ పొంకటటకు॥ 56

సీ॥ అరుదెంచె నత్యుగ్ర ♦ కిరణతేజుండిమిత్రబ
లాన్వ… చముగా ♦ హరుడేతులుం
… రఘురాముతో ♦ వైరంబు …
గోటియగోత్రమ్ము ♦ కొన్న … టులు
హరిణపోతమ్ము సింహమ్ము … కి…
గరుడివి … ♦ గెడగినటుల
నిన్నెత్తిపోడచితి ♦ నేనసతంపకు
ప్రాణేశ … ♦ బాసితులు
బలుకుచుండి … ♦ …
కలిమినాపల్కు … ♦ బలుపమా కు
జయము … ♦ శ్రీధ్రతోడ
నాత్మరిపుల … ♦ కేరులకేడ॥ 57

ఉ॥ నేరము సుమ్మి యాజధర ♦ … చంద్రముని సుగ్రీవునతో
వైరము నైననేనొకయు ♦ పాయము జెప్పెద రాముడక్షమం
దారము గాన గోరు శర ♦ ణమ్ము పదంపడి … రాజ్యమిం
పారము దమ్ముతో నొసగు ♦ స్వానుజు బిల్చి యడంపు కోపము 58

చ॥ మనవియొనర్తు నేనొకటి ♦ మంచియొ చెడ్డయొ నాకుదోచున
ట్లినఘుచరిత్ర! మీమదికి ♦ నయ్యది లెస్సగనున్న జేయుమా

జనకసుతామనోహరుని ♦ సఖ్యము గోరుడు గాని వైరముం
మనమున గోరబోకుమది ♦ మానుము మానుము మాను మెప్పుడున్॥

శా॥ తమ్ముండొక్కడ కాదనీకు మహిలో ♦ దాడుండ తండెన్న ని
తమ్ముండొక్కడ కాదనీవయి పుత్రాం ♦ ధన్యంబు నీబందునీ
తమ్ముం బోలిన వారి జూపతడు నీ ♦ దాయాన కైనీదుర
క్తమ్ముం బాచికొనేక దాజనసముం ♦ దంగ … తోడుతన్॥ 60

శా॥ నీ మేల్ గోరెడు దానన్ నేనని ముదిన్ ♦ నీకుండు నేన్నాపయిం
దామే నాడఘు మెన్న నేని మతిమ ♦ ద్వాక్యమ్ము మీ కిష్టమే
స్వామీ! తమ్ముని పట్ల ద్రోహపుతెడుం ♦ దన్నాను మన్నన్న! ని
వేమింతమ్ముని బల్క జూడ నెరుమా ♦ … ప్రశంసింపగన్॥ 61

చ॥ మతియుది నేశఘృష్టి తతి ♦ సుగ్రహు చెందొవకల్కి పోల్కిని
… దలుసిదు గేహమున ♦ మాటికి బెస్మిటి లోదలం పుచుం
వలిలగిజూడ బాడియ ల ♦ వమ్ము కృపామతి లేదె నీకు న
త్తెఱవను జూచి యైన గృప ♦ దేర్పుము తమ్ముని మాన్పు వైరముం॥62

క॥ కరమున గరమును పుము నృప
వరసుతుతో వైరమూన ♦ వామూయనిమ
చ్చరముడుగు వినుము నిర్జర
వరసుత! నామాట చనగ ♦ వలదిపుడనకీ॥ 63

క॥ కలకంఠి తనదు హితవిటు పలుకగ బెడ చెవిని బెట్టి ♦ వాలి వినడహా!
నలువ లిఖిత మోదప్పును పిలగూలంగనున్న వాడు ♦ హిత మేల వినున్

క॥ తారసఖకాంతి విస్ఫూర్జిత తారసురూపంతధిషణ ♦ దార సుమేధో
దార నిజదారబల్కి తె తారధరాత్మజుడు బదరి ♦ తాగినుకననున్॥65

భార్యమాటలు పెడచెవిం బెట్టి వాలి యుద్ధమున కేగుట.

మ॥ అబలారత్నమ! యిట్లులాడ దగవో ♦ నా! సోదరుం డాయతం
డు బలా! యేమన బ్రహ్మ వ్రాత యనికిం ♦ దోశ్శాలియై వాడు బి
ల్వ బలార్యంశజుడోర్వగా వలయునే ♦ వైరంబు ప్రాణాడి యె
న్నబలా ఘ్నుండగు శూరపుంగవునకుం ♦ బ్రాణంబు పైతీపోకో? 66

క॥ కైదువు మురువని వానికి నైదు పదియొనర్పజాల • నట్టిడికి సఖీ!
వేదికరిపరిభవం బెద నేదికడకు నోర్చుకంటె • మృతిమేల్ పోపో॥ 67

క॥ త్రాణఁగలాఁడట వాఁడని జాణయట మురారి సకుంట • చైపి చెనర్చెన్
త్రాణఁగలాఁడం గానట ప్రాణమునకు నోడి యోర్చు • వలెనట కంటే॥68

క॥ తనకిపకారము జేయని మనకిపకారంబు గామ • మహోపుఁడు సేయం
దనకమరు నెద్ది కామిని! మనకింతం టెటుజలుఁ బడనుము • మహితుండవుటన్

సీ॥ లావణ్యవతీ! నీవు • లలనామణులు నంతి
పురమునకరుగుఁడు • పొందు నీకు
నాయెడఁగల భక్తి నాకు • తెల్పితివింత
వట్టునే నెఱుఁగుదు • నేట్టులైన
నని కేగి నీదేవ • హనిభుజగర్వాంబు
డంబి వచ్చెదఁ జాల • నెంచ నమ్మ
హీనుగ్జలవిని • యోసహింపఁగఁజాల
నగుసుమజ్జనుం • జెదనుగోరి
బ్రాణములనొట్టు బెట్టెద • భామ! యన్న
ఘనమనోవ్యథ నాదాని • గౌఁగిలించి
ప్రేమ బుజ్జగించియు • [illegible] వెలంది
నోయెంగాఁ దలుదాఁగాలి • పురముఁ జేర॥ 7

వ॥ ఇట్లు ఖ్యాందికి రాలకె హింపనంగంగి యీ రెలుఁగున విలపించుచు
జననాథ హానివిభుండత్యాత మహాగ్రహంబున బురంబు నిర్గమించి

సీ॥ ప్రళయోగ్రరోపసం • కలితుఁడై నిట్టూర్పు
విడుచు చుశాత్రవ • వీక్షసేచ్ఛ
నలుదెసల్ పరికించి • తిలకించె గాంతిని
ర్జితభానుఁడైన సు • గ్రీవునిచ్చు
తిలకించి పైఁజేలఁ • దిట్టముగాఁ జుట్టి
మొలభుజాస్ఫాలన • మ్ముంబొనర్చి

ముష్టిపై కెత్తిలో • మొటమరించిన గిన్క
బిరతేరన వ్వాలి • పైకెదిర్చి
యదగు బెదరు లేక • యంశుమాలితనూజుఁ
డన్న పోల్కి వచ్చె • నరుదుగాఁగఁ
దనకు వెనుకవచ్చు • తమ్ముని గన్గొని
యాగ్రహమ్మునఁ జేగి • నైంద్రి నల్క॥ 72

వాలిసుగ్రీవులొండొరుల నవేక్షించుట

ఉ॥ ఆతకు మున్న నీపడిన • యెక్కుడుబన్న ముఁదల్పకిట్లు నా
చెంతకు వచ్చితేమని యొ • సిగ్గొకయింతయు లేకపల్కదో
హంతకుఁడా! శతారమును • హాసము సేయు మదీయముష్టి ని
న్నంతకు జేర్చుజుమ్మిపుడ • హుంకృతి బోవిడి రమ్మునావుడున్॥ 73

మ॥ పిడుగుంబోలిన నాదుముష్టియునిదే • భిన్నంబుఁగావించు ని
న్నడుగుందాటగ నీకు కోఁ! మహితా • హుంకారవాక్యమ్ములీ
వుడుగుద్రేకముగాగ ప్రయోగిననుసీ • యుద్రేకమే నాద్గుఁ జూ
పెడుగుం బల్కులతో ప్రయోజనముని • స్సీ! పోదుపో దుర్మతీ॥ 74

వాలిసుగ్రీవుల సమరప్రారంభము.

ఉ॥ అంతట సక్రుధత్ వారిహా • యాత్మజుఁడట్టి స్వాముష్టిఁ గొట్ట మే
నంతటు వల్లు బెల్లురల • సర్కుసుతుండొక శాఖిశాఖతో
జెంతలజూపహుల్ వెగటు • జెందగ దిగ్రద్రిప్పి కొట్ట మే
నంతలు తాచి తెన్నడక • నైంద్రిభయంబునఁ దద్దగిల్లగన్॥ 75

మహాస్రగ్ధర, రవిజోర్వీరుడతిన్ని • ర్జరపతిసుతుఁడా • రంభమందట్టి క్షితిం
దవిలెం తేసంచలించె • దరశ్రిప్రళయవా • తాహతిం దూలు లీలం
సవికల్పాత్మంబునయ్యో • జగతిన హుగులా • సాగ కేపో యొవహ్వా!
రవివోంగం బైపఁబర్చెన్ • నిర్జరపతియు నటై • ర్యంబు జెందఁగ లోనన్

సుగంధి. వాయునైన తేయవేగ • వంతులుం బహిప్రభా
కాయులుం బలాఢ్యులైన • కంధరాశ్వ భానుజుల్

జేయుచుండి యుద్ధమట్టె • జేరిదోర్వ్యధమ్మునం
జాయ రేయి రాయలట్లు • జాలగ్రాలి రెంతయేన్॥ 77

తోటకము॥ వరదోర్బలముం గనుట • వాలికిబం
ధురసత్వము హెచ్చెను • దోండరతోన్
సరసీరుహబంధుజు • సత్వముస
త్వరతం దిటవుం • జెడి తగ్గిచనెన్॥ 78

పంచచామరము॥ బలారిసూను ముష్టిఘాత • భగ్నదర్పుడయ్యు గ్రో
ధ్వాలాంగముండు రోషమట్టె • వర్ధిలంగ రేగిత
ద్బలారి జోర్చియర్కలాఘ • వంబు బాహుసత్వముం
గలాడటంచు జూపరెన్న • గాదురంబు జల్పెనా॥ 79

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షల మతకరులందీటిహరుల • మాద్రిగ వారల్
వితతమ్ముగం బోరిరి ముష్టితతుల బాహువులనుతనుప • టిమ మెఱయంగాన్॥

చ॥ ఇరువురు నొక్కరొక్కరి మ • హీస్థలి నీస్తురు నీడ్చి త్రొక్కనెం
త్రిరువురు బాదఘట్టనమ • హీస్థలి గ్రుంగఁగ దాతు రుక్కుమై
నిరువురు ముష్టిమొత్తుదు ర • హీనజనమ్ము నందాకుచుందు ర
య్యిరువురకిట్లు సాగెనమ • హేశ్వరవృత్రులపోల్కి యుద్ధమా॥ 81

వ॥ అంత నవ్వాలి ముష్టిఘాతంబుల 82

క॥ పులిపులియై మైదురమున బొలబొల రారోమకూప • ములరక్తము న
వ్వల వలనజెరవితనయుండు దెల తెల వ్రావు చెదజంకి • దెసలం గాంచెన్

(రాముండు వాలిం దునుమాడుట)

చ॥ అపుడు కృపాపయోధి శర • ణార్థి జనావనదక్షుండర్కవం
శపుండు నికృత్తదైత్యుండు తు • మాతనయాప్తుడు సత్యసంధుండు
ర్వ్యపుండు శ్రితాదరుండు రఘు • వీరుండు నర్కజుపాటు గాంచి తా
నపుడు హరిక్షుపాకరున • కన్న ప్రతిజ్ఞను దీర్పనెంచిలోన్॥ 84

వ॥ వాసవనందనుండు మున్ను ముక్కంటివలనం బడసిన వరమ్ముం దలంచి

శా॥ వేలీలం జని వృక్షమూలమున నే • విన్నిరగాం బొంచి ప్ర
త్యాలీఢుండయి క్రూరనారసము కం • డమ్ముల్ పొదిందూసి ధా

కైలీలం దగు వింటగూర్చి గుణమా • కర్ణాంతముల్ లాగి దృ
గ్లక్ష్యంబరిబొరనిల్పి చదిపెం • ధీశాలి వాలిన్ లలిన్॥ 86

శా॥ వక్షోభాగమునందు గ్రూరశరము • న్వ్యాళంబుమై నాటరా
మక్షోణీశుండు వజ్రివజ్రమునగూల్ • ద్యుమ్నాధేంద్రుండో నాగయు
ద్దక్షోణింబడె వాసవాత్మజుండు స • త్వంబాతముల్ దగ్గిపోన్
గక్షో వైరిపుడాత్రిబ్రుంగ నెదమా • ర్తాండుండు నుబ్బంగనన్॥ 87

క॥ ఈలీల వాలి వ్రాలిన నోలి నెఱిందోలఁగె నేల • యొక్కటన హాహా!
గ్లా లేని బయలుపోలిక వ్రాలియు సురువిడఁదుడాల్ దో • అంగడ తండ్రున్

మ॥ మఱియుం దంత్రిడినట్టి ధర్మమణిదా • మ శ్రేష్ఠసంపన్నతన్
నెఱిదేజంబు బరాక్రమంబు నొకయిం • తే వోరంగండు నా
నెఱి దండన్మెడదాల్చి సంజతత్రిగాల్ • నీలాంబుదంబుం బలెన్
మఱిగ్రాలెన్ దెరగంటిరాకొండుకు శుంభ • ద్రాజబింబాననా! 89

క॥ మువ్వన్నె మెకము పోలిక మువ్వన్నెల వెలిగె వాలి • బొన్ను సరముతోన్
నవ్విమలతనుద్యుతితో నొవ్వం జేసిన తనుద్వయ • నుతభల్లముతోన్॥

ఆ॥ సింహికాత్మజుండు • జక్క బట్టివిడంగ గాంతిదొరగియున్న • కర్మసాక్షి
పోలె దన్వధింప • జాలరిగ ననున్న వాలి జేరనృపుండు • వచ్చెనపుడు॥ 91

క॥ తనుడాసిన గుణరాశిని ఘను రాము సుమిత్రసూనుం • గనులారంగాం
గనుగొని మృదువును ధర్మంబును కంబును గాగ శక్ర • పుత్రుండు వలికెన్

(వాలి తన్ను దునుమాడిన రామున్ దూఱుట)

శా॥ రామా రాజలలామ! నీవఖిల ధ • ర్మజ్ఞుండవంచుం బుధ
స్తోమారాధిత విగ్రహుండవనుచుం • దోశ్శాలి వంచెన్న సు
త్రామాదుల్ వినియుంటి నట్టిడవు నా • తమ్ముండు నేంబోరంగా
నేమార్గ్మమున నుండ జెండితివి న • న్నే ధర్మమం చెన్నియో॥ 93

ఉ॥ నీమొగమేను నామొగము • నీవు నెఱుంగము నెన్నఁడుం గటా!
రామొక నాడు పోరికప • రాధము లెవ్వియు జేయలేదు శా
ఖామృగరాజు నేనట జ • గత్పతివీవట రామరామ! ని
న్నేమనువాడ నన్ను బడ • నేసితివింక సురేను సితిన్॥ 94

క॥ మాయకుఁడవంచెఱుఁగన
మాయకుఁడవటంచు దలచి మాయురె! యనికిం
డాయఁగులకాంతవద్దన
మాయఁగననయ్యెఁ గీర్తి ♦ మాయఁగనయ్యెన్॥ 95

తే॥ తృణపరిచ్ఛిన్నకూపసం ♦ దీప్తమగుచుఁ
గపటమునివేషధారివై ♦ క్రాలు నీవు
వర్తనమెఱుఁగకే నిట ♦ వచ్చినాఁడ
సార్తినడికాన నీచేతఁ ♦ జచ్చినాఁడ॥ 96

సీ॥ ఎల్లగుణమ్ముల ♦ కిల్లితండేనన్న
పెక్కురు పల్కులు ♦ మొక్కవోయె
నెల్లధర్మమ్ముల ♦ నెఱిఁగినవాఁడన్న
పురుషవర్యులనుడి ♦ పొల్లువోయె
నెల్లసమరధర్మ ♦ మెఱిఁగినబలియన్న
ప్రాజ్ఞులమాటలే ♦ వట్టివాయె
నెల్లభూతమ్ముల ♦ నెక్కటిఁగనునన్న
సజ్జనవాక్యమ్ము ♦ సన్ననాయె
తే॥ పోరుపెట్టుట యూహావ ♦ భూమిఁజొరుట
నగముచాటునఁ బొంచుట ♦ ననుఁదునుముట
నిట్టిమాగ్యశమెట్టులు ♦ నెట్టిబయట
తిరిగెదవొ నీవు శ్రీరామ ♦ తెలుపువనట॥ 97

క॥ భూరమణఘ్నుఁడు గోఘ్నుఁడు
చోరుఁడు నాస్తికుఁడు విప్ర ♦ సూదనుఁడు సతీ
దారుఁడు నగ్రజునివ్వడి
దారంగొనువాఁడు స్వగురు ♦ తల్పుఁడు మఱియున్॥ 98

తే॥ ప్రాణిహింసాపరుండు మి ♦ త్రహరణుండు
సూచకుండాదిగాఁగల్గు ♦ నీచులెల్ల
ఘోరవము మొదలైన నా ♦ రకములందు

మునుఁగుదురు నీదుకొంపయు ♦ మునుఁగునేమొ! 99

తే॥ వద్దుసూ!యన్నపనిసేయ ♦ వద్దనిరిల
పెద్దలెల్లరు నమ్మాట ♦ వృధయెబాను
సార సర్వజ్ఞ నిజదార ♦ తారమాట
లాలకింపకపోతినే ♦ చెణగిపోతి!! 100

క॥ కానిబుధవర్యులిహిహి మానిసిబువ్వ తెగఱేఁడు ♦ మఱిసేయవలెం
గానిధరణీశుఁడొనరుప గానిటుఁ తగదనఁగనెట్లు ♦ గామహిమనెదో॥ 101

క॥ వైరినిబలవంతుడఁనని బారినిబడిపోరితే ని ♦ వరత్రుటిలోనన్
సారిని జూపన మాయలమారీ! నిన్నఁతఁడుసాల ♦ మన్ననసేయన్॥ 192

క॥ సుగ్రీవుఁడేల యల్లదశగ్రీవుని వానిపురము ♦ జానకి నీపా
దాగ్రములదెచ్చిడనె కంబుగ్రీవా! నాకొకింత ♦ మున్న తెలిపితేన్॥

వ॥ ఇట్లు విగతతేజుండై శరహతి జ్వరపీడితుండై నోరెండివాలియూర
కున్నంత. 104

(రాముఁడు వాలింజంపుటకుఁ గారణమతనికిం దెల్పుట)

క॥ తతధర్మార్థోపేతము హితవుంగటువునగుపల్కు ♦ లిట్టులుపురుషా
తతనయుఁడువక్కదను సంతతమూరకచూచుచున్న ♦ దతమన్యువుతోన్

ఉ॥ కాంతిదొఱంగియున్నదిన ♦ కాంతునిపోలిక యుద్ధధారుణీ
కాంతను గౌగిలించి వెత ♦ గ్రాగెడివాలికి బల్కుధారుణీ
కాంతుఁడు ధర్మసంయుతము ♦ గాఁగపినాథ! బుధా? సేవ నీ
వింతయు జల్పమింబలికి ♦ తీవహి వానరచాపలంబునన్॥ 106

సీ॥ వనములు ఫలపుష్ప ♦ వనములు విమలజీ
వనము లియ్యలయుని ♦ క్ష్వాకులదియ
నగముల ఖగముల ♦ మృగములనలవారె
కరుణబెంపఁగ ద్రుంపఁగ ర్తలరయ
ధర్మగుణశ్రీల ♦ ధర్మగుణశ్రీల
నిజమఱయైకడు ♦ నేర్పుమీఱయా
భరతుండు పుణ్యాలా ♦ భరతుండు సర్వస

ర్వంసహానేలు సూ ♦ త్రాణవెలయ
తమ్ముఁడేనుదదాజ్ఞ స్వ ♦ ధర్మవిజయ
సిద్ధికై వచ్చినారము ♦ సిద్ధమిదియ
శిష్టరక్షణముం దుష్ట ♦ శిక్షణమయ
భంగిలీలల జలుపఁగా ♦ వలయునయ్య॥ 107

ఉ॥ ఈవనగామతంత్రము నె ♦ యెంతయు ముఖ్యముగాదలంపుచుం
బావనమైన ధర్మముఁ గ్ర ♦ మంబుగఁ బోకడఁబెట్టి దుష్టసం
భావనమైనత్రోవ నస ♦ మానముగా జరియింపుచుండి నీ
భావనసేయకే పరుల ♦ బల్మరుదూరగనేల గర్వివై॥ 108

చ॥ వనచరవర్య! ధర్మపథ ♦ వర్తులకుం జనకుండు నగ్రజుం
డును గురువర్యుఁడుం నెఱిఁ గ ♦ నుంగొనదండ్రులుజుమ్మి సోదరుం
డును బ్రియశిష్యుఁడుం దనయు ♦ ఁడుందనపుత్రుని యట్టివారలీ
ఘనతరధర్మముం దెలియఁ ♦ గాఁదరమాదరమంబు ముఖ్యమా॥ 109

మ॥ వినుమా నిందునుమాదుకారణము నే ♦ విన్పింతు నీవుంగనుం
గొనుమా లోపలిచూపుతో ననుజున ♦ న్గుం బెండ్లముం గోడలం
చనుమానింపకఁ జెట్టబట్టితివి కా ♦ మాంధుండవై యట్టినిం
దునుమాడం దురితంబదెట్లో కలగుం ♦ డుం జెందకంబల్కుమా॥ 110

క॥ తనతనయుతో ననుజుతో దనతమ్మునిభార్యతోడ ♦ దారక్రియచే
తనతలపక దిరిగిన జంతనఁదగ సల్పక యమునుమఁ ♦ దగునెవ్వనినేఁ॥ 111

సీ॥ త్వత్పాలితములైన ♦ వనములై క్ష్వాకుల
వైనవన్నిమా ♦ వౌనకాద
కుజనసంహారణంబు ♦ సుజనసంభరణంబు
త్రేనికి సహజంబు ♦ లౌనకాద
పైడలిగొనితమ్ముఁ ♦ బైగుడ్డతో వెళ్ల
నడచినయది నిజం ♦ బౌనకాద
తనతమ్మునిల్లాలిఁ ♦ దవిలినవానిశా
సింపసౌనని మునుల్ ♦ చెప్పలేద

చెలిమి సీతమ్ముతో నేను ♦ చేయలేద
చంపుదును నిన్ననిప్రతిజ్ఞ ♦ సల్పలేద
యాడితప్పినబట్టు త ♦ ప్పౌనకాద
యరసియుందాక తప్పున్న ♦ నాడరాద॥ 112

శా॥ పాపంబేపున జేసి మానవులు భూ ♦ పశ్రేణిచేఁద్రెళ్లి త
త్పాపంబెల్లనడంగ స్వర్గపదవిం ♦ దామొందుదుర్ పుణ్యుల
ట్లోపట్లన్ నృపుచేత జోరుఁడు నటుల్ ♦ హింసన్వెసం జెందిమున్
బాపంబంతయుఁబేషు ♦ బుణ్యముతనుం బ్రాపింపఁగానేమొకో॥ 113

ఉ॥ దోషముసేసినట్టిరిని దున్మకమిన్నకయున్నతేని ద
ద్దోషము జెందుజుమ్ము నటు ♦ దోషులదున్మరె మున్ను తొంట్లు ద
ద్దోషములందొలంగ నల ♦ ద్యోపురిజేరరె వారలెల్ల నీ
దోషము నెంచినే నిపుడు దు ♦ న్నితిదప్పెదియో వచింపుమా॥

క॥ మాతాతమైనయలమాం ధాతయతియొకండుదనదు ♦ ధర్మము విడఁగా
నోతారాధిప! యాతని యాతతగర్వంబడంప ♦ ఁడా! యతులెన్నఁగన్॥

తోటకము॥ ఇదియిట్టులుగావున ♦ నేలికనే
రిది యేమనరాదు సు ♦ మీ! మఱియుం
బదరందగ దింతయు ♦ మానసమం
దుఁదగందెలియందగు ♦ దుష్టులిలన్॥ 116

క॥ సాధుజనావనమునకు నసాధుజనహరణమునకు ని ♦ జంబుగఁ దారా
నాథ! తిరుగుదురు సజ్జరులీధరణినిమర్త్యతన్య ♦ ధేచ్ఛాగతులై॥ 117

క॥ ఈపగిది రామచంద్రుఁడు తేపకుదనుమందలింప ♦ దెలిసియపుడు దా
రాపతిగుందుచు బశ్చాత్తాపము జెందె నృపవర్యుఁ ♦ దాబదరుఁడై॥

ఉత్సాహ॥ నేలతేఁడ! నీదుపల్కు ♦ నిజమువే యికేల నిం
జాలదూలనాడినాడ ♦ సాధ్యమౌననన్నుబోల్
కూళమిమ్ముబోలు ఘనుల ♦ గుణము లెఱుగ నీకిదే
కేలుమోడ్చిమ్రొక్కువాడ ♦ కృపదలిర్పఁగావుమా॥ 119

శా॥ దేవా! నీవొకమర్త్యమాత్రుఁడవె య ♦ ద్ధిందైవతశ్రేణులం

గావంగా నిలమర్త్యరూపమునఁగాల్ కం♦ జాయతాక్షుండవం
చేవంగల్గఁగఁజేసె నామనములో ♦ నీరల్ వితంబారయన్
నీవాక్యార్థములట్లుదోఁచెడు నిదే ♦ నిక్కంబటంచెన్నదన్॥ 120

క॥ పాపమతిఁజేసినాఁడం బాపములెన్నే నివాని ♦ బాటింపక నా
పాపములడఁపుము ఖండితపాప! మదంబుననన్ను ♦ బాలింపఁగదే॥ 121

ఉ॥ అంగదఁజెందనాత్మసతి ♦ కై కనకాంగదతారహారకై
యంగదఁజెందనాపదుట ♦ కై హితబాంధవమంత్రిపాళికై
యంగదఁజెంద, నాదయిన ♦ యంగమపేరిటి ముద్దుపట్టికై
యంగదఁజెందువాఁడ వసు ♦ ధాధిపనందన మాటిమాటికిన్ 122

క॥ వగవగ, వగవగ నెట్టులొ, మగమొలకయు లేక లేక ♦ మాకుదయించెం
దగఁజేత బెంచుకొంటిమి వగతున్నాపాటువిన్న ♦ వగచునటంచున్

క॥ ఇంతప్పుడెత్తుమఱిగిన నంతప్పటిదనుక ప్రేమ ♦ నతని బెనుపగా
నంతపుషుబొత్తుమఱిగె, సికెంతప్పటికైన విడఁడ ♦ దే చనవుమెయిన్

శా॥ తాకుందప్పెరుగండు, ముందు వెనుకా ♦ ధారంబులా లేవు, దా
నాకుంగూడుపనెంచుమాలిమిని నె ♦ న్నంజిన్ని పాపండు దం
డ్రీకుందుంగనునంచు దల్లడిలెదేన్ ♦ ప్రేమంగనుంగొమ్మమున్
మీకుంగూరుచుదల్లిదండ్రులికపై ♦ మీరేసుమీ వానికిన్ 125

క॥ ఉంచుముకృప, నెఱజూపుఁగలనించుము పైరవిజునట్లు ♦ నీదయనీళ్లన్
ముంచుము పాలనుముంచుము, పంచుముదంబుననసీ ♦ దుపనుల గృపాబ్ధీ

క॥ నీతమ్ములఁగనినట్టుల నాతమ్మునినంగదుని ఘృ ♦ ణామతిఁగనుఁడీ
నీతమ్ముఁగదారమొడల నాతమ్ముఁడు మెలఁగునట్టు ♦ నయవరగనుమా

క॥ అడ్డమువచ్చి నెలంతుక గడ్డమువట్టి బ్రతిమాల ♦ గా వినకిటు రా
బడ్డకతమ్మున నీగతి జడ్డన ప్రాప్తించె రామ ♦ చంద్రా! కంటే 128

వ. అనిపలికి పౌరందరి పునఃపునరభివందనంబులం జలిపియూరకున్నంత

క॥ శ్రీరఘురాముండిట్లను బౌరందరి! మదినడలకు ♦ బడలపరవుహా
త్సారసము నీవ్వెనర్చిన నీరసపుఁబనికి చికిత్స ♦ నేజల్పితిఁబో. 130

క॥ నీకొనరుడఁబలుడనియును నీకొనుగోలయని ♦ మదిని ♦ నీవడలకు మీ

నాకొలఁదివారినరయుము నీకొలఁదూలెనిక యేల నీవెదవగవన్ 131

క॥ అనవినివాలియు రామా! ఘనశరపీడితుఁడనగుచుఁ ♦ గాఱులఱచితిన్
మనమునఁనుంపకనయ్యావి ననుగావుము కరుణమెఱయ ♦ నాకేశబలా!

తే॥ అంతవానరనాథుండునాశు ♦ గపరిపీడితాఖండ వేదనాన్వితుఁడగుచుఁ
గంటకప్రస్తరావృత ♦ కదనధాత్రిఁబడిపొరలుచుండెవాయొండిబాధచేత

తా రా వి లా ప ము.

సీ॥ ఆపైరఘురాముఁడాశుగహతినిజ వల్లభుండగువాలివసుటదెలిసి
ఘోరదుస్సహదుఃఖభారయైతార సపుత్రయైవానరుల్ మూఁగిబలసి
వెంటరాకిష్కింధవెడలెనంతేవేగమునఁనంతగపియూథపులును జడిసి
కార్ముకహస్తుని కౌసలేయుని రాముదిలకించి నాలుగుదెసలుసరసి
గీ॥ సింగమునుగాంచి భీతిచే జెదరిపాఱు
మృగములనుబోలెపాఱగా మొలతమిన్న
కాంచియిట్లనిపల్కునో కపికులేంద్రు
లార! నావాక్యములువినినాకెయనుచు. 134

ఉ॥ మొన్నటిదన్కవేల్పుదొర ముద్దులపట్టినిగూర్మిఁగొల్చి మీ
రున్నతిదక్కి శైలగుహలొక్కటఁజొచ్చఁగ బాడియానొకో
చెన్నటి భానునందనుఁడు ♦ జీరెను నన్నను రాజ్యకాంక్షుఁడై
నన్నతివం దొలంగఁ చస ♦ నాయమ నాయనలార! మీకిటన్ 135

చ॥ అన విని వారలిట్లనిరి ♦ యామెకు యుక్తిగ జీవపుత్ర! నీ
తనయుని గాచికొమ్మతఁడ ♦ తారకమాచుమినీకుముందు; నీ
ఘనతరయుద్ధధాత్రిజనఁ ♦ గాఁ దగ దేగుము రాజధానికిన్
వనచరరాజుఁగూల్చె రఘు ♦ వల్లభుఁడల్లదె క్రాల్ యముంబలెన్॥ 136

సీ॥ బృందారకేంద్రుండు ♦ వృత్రాసురునిగూల్చు
వడువున రాముండు ♦ వాలిఁగూల్చె
వాలిపాటునుగాంచి ♦ వానరులెల్లరు
కాలికొద్దినడచి ♦ ప్రోలినిల్చి
రవధానమునదిర్వ ♦ మంగదురాజ్యంబు

సంమునిల్పవ్వాల ♦ నతనిగొల్చి
నిల్తురీవానరుల్ ♦ నీవు వేగమచని
గవకులకాపిడు ♦ కడిమిబొల్చి
యిందునిల్వఁగఁగూడ దీ ♦ వెందులకన
శక్రసుతుఁడున్నినట్టిగు ♦ శౌర్యకలన
బురము జొరిరేని యూరక ♦ పోరు లలన
లందఱం బాధపెడుదురో ♦ యబ్జవదన! 137

శా॥ ఆమాటల్ విని తారపల్కుఁబతి దుః ♦ ఖామాసమగ్నాత్మయై
ద్యోమాణిక్యరుచిప్రకాశుఁడు కపీం ♦ ద్రుం డాదితేయూధిప
శ్రీమాణిక్యమ యాసవంబునబే ♦ ర్మిన్నెక్క నర్హుండు, సం
త్రామాపత్యమె పోవనేల పెర ♦ వారల్ నాథునేజేరెదర్॥ 138

మ॥ అనిదుఃఖింపుచు ఱొమ్మునెమ్మొగమునుర్ ♦ హస్తద్వయిన్మోదుకొం
చనివార్యంబగు బ్రేమహా! కపివరా! హా! ♦ హృద్వరా! యంచు ధై
ర్య నిలింపాద్రిని శాస్త్రవేదిని; నవా ♦ ర్యప్రాభవౌదార్య, వా
లిసి నంతంతటఁగాంచి తల్లడిలి వె ♦ ల్లిన్ దగ్గరంజేరఁగన్॥ 139

మ॥ ధృతిపై మాంసముఁబొంచె కేసరియు మ ♦ ర్దింపంగఁగూల్ దంతియు
న్నతి యుద్ధావని ఘూళిఁబ్రుంగిన మె ♦ యిన్బాణాగ్ని చేఁగ్రాగు ద
న్పతి బాణాసనబాణహస్తుల ధరా ♦ పాలావతంసంబులం
బ్రతిభావంతుల రామలక్ష్మణులన ♦ మ్మార్తాండజుంగన్గొనెన్॥ 140

ఉ॥ వారినతిక్రమించి నిజ ♦ వల్లభుపాదతలమ్ముఁజేరి గ్రై
జారినపైటచేతముఖ ♦ చంద్రునిగప్పిడి పట్టువీడి తా
జారిన కీలుబొమ్మగతి ♦ సాశ్రువిలోచనయై ధరంబడెం
జారినభ్రాతృపత్నిఁ సుతుఁ ♦ జయ్యనఁగాంచి కుందనర్కియుగ్॥ 141

అలసగతి॥ నెలతయిటువ్రాలి కడు ♦ నిద్దురను నెంతేఁ
దెలిసినటులేచి స్వప ♦ తిన్ బ్రియతనూజుం
బలిమినిగవుంగిటను ♦ బట్టి విభుమైపై
నలసగతి దుఃఖమున ♦ హా! యనుచు వ్రాలెన్॥ 142

ఉత్సాహ॥ ఆహవంబులందునెట్టి ♦ వైన లెక్కసేయకే
బాహుశక్తిఁబోరి వారిఁ ♦ బట్టికూల్పఁజాలు నీ
వాహవంబునంబడంగ ♦ నగఁడుదోచె నామహో
త్సాహముడిగెనింక నేమి ♦ సల్పుదాన నింద్రజా! 143

సుగంధి॥ ఎన్నఁడైననీదుమాట ♦ కే నెదిర్చియుండ నీ
కన్నబిడ్డయట్టిడేము ♦ గష్టమోర్చి పిల్వఁగా
మిన్నకుంట బాడిగాన ♦ మేదినీశ! నీకు న
న్నన్న? చెమ్మటేసుగంధి ♦ లాంబువాయనా? కటా! 144

జలధరము॥ ఇమ్మహిదొర్లు చేద్వ గన ♦ కేనను నీ
రమ్మునఁజేయున్న బెంజలధ ♦ రమ్మటుగ్రా
ల్చిమహిఁగాగిలిన్వదల ♦ వీల్గియు నీ
వమ్మకచెల్ల! యొంతప్రియ ♦ మామెపయిన్॥ 145

సీ॥ అడగెనా నేటితో ♦ హరినాథ! నీతోడ
వసులగ్రీడించెడు ♦ వైభవంబు
మడగెనా నేటితో ♦ మన్నాథ! నీతోడ
మంజురీతింబల్కు ♦ మధురిమంబు
తొలగెనా నేటితోఁ ♦ దులలేని నీరూపు
భంగి నెన్నఁగల నే ♦ ర్పరితనంబు
మలగెనా నేటితో ♦ మత్తరుణులు రేపు
మాపునన్మన్నించు ♦ మానితంబు
నెల్లసవతాండ్రలోన నే ♦ హెచ్చటంచుఁ
గర్వపడుదాన నాదైన ♦ గర్వమొంచు
టకును దఱినెంచి చూచి త ♦ డాల్నతులువ
వాఁడునై నీకు మృతిగూర్చె ♦ పాడునలువ 146

క॥ నీవంటివిభుఁడువోవుచు నీవసుధంబలుగుటాల ♦ నిటుగూలఁగా
బ్రోవదుభిన్నంబై యెద యూవలనాశంబుగాదొ ♦ హరిహయపుత్రా

దోదకము॥ తమ్మునిభార్య ము ♦ దమ్మునఁగొంచు
గ్రమ్మఁగవాని బు ♦ రమ్మటు వెళ్లం
దొమ్మనిగొట్టిన ♦ దోసమునే భు
క్తమ్మిటులాయనె ♦ ధారుణినాథా! 148

మత్తకోకిల॥ మత్తకోకిల సుస్వనమ్ముల ♦ మానినీమణు లెల్లరుం
జిత్తమేమియు నిల్వ కేడ్వఁగ ♦ జిన్నికుఱ్ఱఁడునంగదుం
డుత్తలంపడ మిన్నకుండెద ♦ పూరడింపఁగరాదె నీ
విత్తఱిన్నను దేర్ప కేగిన ♦ నేరు దేర్పఁగ లారికన్॥ 149

వ॥ అనియిట్లు తారామహాదేవి పలువిధంబుల బనవిపనవి భర్తసాన్ని
ధ్యంబున బ్రాయోపవేశంబునందం దలంచియున్నంత. 150

(హనుమంతుఁడు తారకు హితోపదేశంబొనర్చుట)

క॥ నక్షత్రపథమునఁగల నక్షత్రమిలాతలమ్ము ♦ నకుఁ డిగు కరణిన్
నక్షత్రసమాఖ్యకడకునక్షత్రపయశుఁడుహనుమ ♦ నవముగఁదూకెన్

వ॥ ఇట్లాంజనేయుండరుదెంచి దుఃఖసాగర నిమగ్నయై విలపించు తా
రావరారోహం దిలకించి విరక్తిమార్గంబున గొంతవడి దుఃఖంబు
జల్లార్చ మృదుమధురవచోమృతంబు వీనులందేప తేపకుంజిలికిన
వాఁడయి మఱియు నామహీదేవికిట్లనియె. 152

శా॥ దేవీ! నీవిఁటు లేడ్వ జెల్లునకటా! ♦ దేహాభిమానమ్మునం
దేవిసుఖములందు బెద్దపు మఱెం ♦ తేఁ బ్రాజ్ఞ వెన్నంగ మున్
జీవంబుండగ జేయు కర్మఫలమే ♦ సిద్ధించు నీదేహికిం
దీవర్యుండిది నీటిబుగ్గయని ముం ♦ దేయొంచి తల్చొండెదన్॥ 153

తే॥ పిల్లవాఁడుండె నీకేల ♦ బెగ్గిలంగ
భావిశుభములనెల్ల గూ ♦ ర్పఁగస్వతంత్రు
రాలవై మెవిడంగఁ ♦ గారణమదేమి
యెరుక బాపెనె పతిదుఃఖ ♦ మొదను జేరి॥ 154

క॥ పరసౌఖ్యపరుఁడు భూతోత్కరముకలిగి గిట్టుచెల్లకల్లని సలుపం
ద్వారకొను దత్సౌఖ్యమ్మిఁకు నెరపను, లటుగాని వానినెట్టనవీడున్

చ॥ వనచరరాజ్యమేలెదన వైరులనెల్లరఁదోలె, సౌఖ్యమున్
వననిధిదేలెఁ బాంధవజనమ్ములగావఁగఁజాలె నార్యభా
వనమగు శాస్త్రసారములఁబాగుగఁగుర్తెరుఁగంగ జాలె, నో
వనజదళాక్షి! కాలగతి వ్రాలినవాలికి నేలచింతిలన్. 156

సీ॥ అంగదునకు, గపిహార్యక్షులకుదన్మహారాజ్యమునకు నాధారమీవ!
కావునబట్టమ్ముగట్టికొనగనిల్చె; నంగఁడుండటుసల్పునమ్మ!నీవ
పురుషుఁడెందులక యుపుత్రునిగోరునో;ఘటియిల్లెనది సేయఁగాంచుమీవ
కాంచినందనుభుజస్కంధంబునను రాజ్య; భారంబునిల్పుముపరగనీవ
గీ॥ నిలిపిదుఃఖమ్ములవ్వాల ♦ నెట్టుమీవ
నెట్టియానందవారధిం ♦ దేలుమీవ
సారిదినవ్వాల మముగృపఁ ♦ జూడుమీవ
నాపుడాతనికిటువల్క నాతిశేన.

తే॥ కౌంజరీపుత్ర! సుత ♦ శతకమ్ముకంటె,
విక్రమాఢ్యుఁడై యనిబద్ధ ♦ విభునిదైన
గాఢపరిరంభణమ్ము ని ♦ క్కముగ శ్రేష్ఠ
తమము మాబోంట్లకవిసీపు ♦ తగ నెఱుంగు

ఉ॥ ఎక్కడిదాన నే నగచ ♦ రేంద్రునకుం దగుకర్మఁదీర్పఁగా
నెక్కడిదాన నే సుతు గ ♦ పీశ్వర రాజ్యమునందునిల్పఁగా
నెక్కడిమాటలన్నియు రు ♦ మేశ్వరుఁడేసలుపంగ మేటి యిం
కెక్కడి సౌఖ్యమాత్మవిభుఁ ♦ డేగినమీఁదట మించుబోంట్లకున్.

వ. అనిమరియు నాకృశోదరి కేసరీ కిశోరంబునకిట్లనియె.

ఉ॥ ఏటికివేయుమాటలు క ♦ పీశ్వర! మత్ప్రియపుత్రుగూర్చనే,
నేటికిసేయబోలిన ప ♦ నిం గనలేదను, పట్టెచుట్ట మిం
తేటికి తండ్రియేజననియేయెడఁగాదుమఱిందునందు ము
మ్మాటికి భర్తయేగతిసుమా! కమలాక్షులకుందలంపఁగన్ 131

వ. ఇట్లాంజనేయునకు దారావరారోహావల్కుచున్నయెడ

(వాలితన చేసిన యపరాధంబుఁ దలపకుండ సుగ్రీవుఁ బతిమాలుట)

చ॥ అనిమిషనాథనందనుఁడు◆ నక్షియుగమ్మును విప్పి కాంచి చ
య్యనఘనమైన యూరుపు బ్ర◆ మూసను బుచ్చి సమీపమందు, జిం
త నవయుచున్న తార నిజ◆ నందను నంగదు, దమ్ము సర్కజుం
గనుగొని ప్రస్ఫుటోక్తుల వి◆కర్తన సూతికిఁ బల్కె మైత్రిమై.

సీ॥ తమ్ముఁడా సుగ్రీవ!◆ దయమాలి నీపైన,
వైర◆ మూనితినని దూరకయ్య
నాకర్మగతి యిట్లు◆ నన్నిడ్వఁగా బలా,
త్కారమ్ముగాఁ దెల్పె◆ తలఁగనయ్య
మన మిర్వురము నొక్క◆ మాటుగా నేక
గర్భమున గల్గితిమయ్య◆ రహిని నెయ్య
మున సంచరింపఁగా◆ బొసగదయ్యెను మన
కది యేమి పాపమో◆ యరయుమయ్య

గీ॥ ధాత వ్రాతను దప్పింప◆ దగునటయ్య
నీకి దేపల్కు సుమ్మిక,◆ నిల్వవయ్య
ప్రాణముల్ బొందిలోపల;◆ బాయుమయ్య
యీర్ష్య కపిరాజ్యమెంతేని◆ నేలుమయ్య. 164

క॥ శ్రీవిభవంబును రాజ్య శ్రీవిధుకీర్తియు ధరిత్రి◆ జీవము నిందుం
బోవిడచి పోవుచుంటిని, నే విధియాజ్ఞ నిటు పద్మి◆నీధవతనయా !.

వ. అనిమఱియుఁ దమ్ముని వద్ద జేర్చికొని వాలి యిట్లనియె. 165

(వాలి సుగ్రీవునకుఁ గుమారాదుల నప్పగించుట)

ఉ॥ తమ్ముఁడ! నీకు నేనిట ము◆ దమ్మున బల్కెడు పల్కులెల్ల గ్రో
ధమ్మున నీవు కాదనకి◆ తమ్మునవించటు సల్పగావలెం
జుమ్ము కుమారు నంగదునిఁ◆ జూడుము నామృతికయ్యు శోక బా
ష్పమ్ములు గ్రమ్మ గన్నుఁగవ◆ వాయఁగ నేడ్చెడు భూమి దొర్లుచున్,

చ॥ వెనుకయు ముందుఁ జూడడరి◆ వీరులదు న్నెదు పట్ల, విక్రమం
బున నుభవన్ని భుండు, జల◆ ముఘ్నుయుఁ డాహవమందు, నింకనే

జనియెద నెల్లుగాం చెదవొ◆ సత్కృపనాదగు ముద్దులొని బె
ల్లని భయమంద బాపుమెద◆ నాత్మసహోదర! పిల్లడౌగదా! 168

ఉత్సాహ॥ జ్ఞాతి బాంధవాళి కల్ప◆ సాల మనఘచరిత యా
త్పాతికంపు జ్ఞానమందు◆ బడితాగ్రణి సతి నా
నాతితార యలసుషేణ◆ నందన గుణరాశి బల్
నీతిశాలి దీనినరయు◆ నీప్రభక్తి నెంతయున్॥ 169

క॥ తమ్ముడ నీదగు హృత్పద్మమ్మున నీపల్కు నిల్పు◆ మనువకుసుమ్మీ!
ఇమ్మహిపుపనికి దోడ్పడు నెమ్మి నినటు సేయకున్న◆ నినుదును మాడున్

క॥ మఱియును నేజనఁగాసిరి దొఱగుం బైడిసరము చుఁ◆ దోరపుట్రిక్
నెఱిజనకుఁ డిచ్చెనా, కని కఱిగెడు తఱిదాల్ప జయము◆ నందిదుసుమ్మీ!

వ॥ అని దీవించి యొసంగిన సుగ్రీవుండు కాంచనమాలం గైకొనియున్న నిజనందనుం దగ్గరకు జేర్చి చుంచుమవ్వి ముద్దాడి ప్రీతి పూర్వకంబుగ నిట్లనియె. 172

ఆ॥ ఒంటినమ్మ బల్కె◆ రెంటికి నోర్చి మూడింటి నెఱిగి నాలు◆ గింటిగొనుము
రెంటి నేదిరాని◆ దంటతనము మీర మెలగి పిన్నతండ్రి◆ గొలువు తండ్రి!

క॥ చనువున ప్రియమున భయమున
దనయెడ మెలగంగ నిన్ను◆ దయగనుజుమ్మీ!
పినతండ్రి కాన నాత్రో
డనటించిన లాగు గొమరు◆ డాతిరుగుమురా॥ 174

క॥ ఓరిమి నర్కజు పనులం గూరిమి కొమరుండ! మెలగు◆ గురుమతి నెపుడున్
పౌరియమిత్రుల మిత్రుల జేరి యరయ కీవు చెల్మి◆ సేయకుమెంతేన్॥

క॥ ఏతఱి నస్నేహమ్మును నాతతమగు చెల్మి సల్ప◆ నాపదలబ్బున్
నాతక్రీ! జాగరూకత భూతలమున మెలగు మెపుడు◆ బుధులెన్నంగన్॥

(వాలి ప్రాణంబులు విడుచుట)

వ॥ అని యిట్లు గొమరునకుం బుద్ధిగఱపి వానరేంద్రుండైన వాలి రామబాణహతి బీడితుండై గ్రుడ్లు గిరగిరం ద్రిప్పి ప్రాణంబులు విడిచినంత, 177

ఉ॥ ఏడ్చిరి వానరాంగనలు ◆ నెంతయు వన్నెదొలంగఁ దత్పురం
బేడ్చిరి పుత్రుఁడాదిగ గ◆ పీంద్రులుగాణ నెదిర్చెనంచుఁ దా
మోడ్చిరి మోముదమ్ములను ◆ ముద్దులగుమ్మలు దుఃఖమోర్వలే
కేడ్చిరి తక్కువారు వనమెల్లను ◆ గాంతిదొలంగ వాలివోఁ ॥ 178
ఉ॥ పురపురబొక్కుచొద్దకటు ◆ వోయి మొగమ్మున మోము జేర్చి మం
థరధరమో యనంబడిన ◆ ధారుణినాయకు వాలికిట్లనున్
వగనఘకాంతి తారయగు ◆ వానరనాయకుదారతార హా
ద్వర! మునునానుడిన్వినక ◆ ప్రాణము బాణముపాలు సేసితే॥ 179
క॥ ఎంతటిప్రియురాలైనం జెంతన్నే నిలచియుండ ◆ స్థిరకౌగిటిలో
గాంతుడ! నిలిచిపలుకక వంతున ననుసంత్రదోయఁ ◆ బాడియ చెపుమా॥
వనమయూరము॥ ఒక్కయెడ బుత్రుఁడవు మ ◆ ఱొక్కయెడ దమ్ముం
డొక్కయెడ మిత్రులు మ ◆ ఱొక్కయెడ నేనుం
బొక్కనిది యేమనుచుఁ ◆ బుత్రకుని నైనం
దిక్కఱతిదాయనుచుఁ ◆ దేర్చవిది మేలా॥ 181
మానిని॥ నాపతి నాగతి నాధృతి నామతి ◆ నావిధి నా చెలి నాశముగా
నాపతిజల్పిన దేమొకొ నామతి ◆ యంతట భిన్నములై చనకే
యీపగిదిం జలియింపక నుండెను ◆ నెందరు పుత్రులు పుత్రికలే
నాపతిబోలుదు రాతలపోయగ ◆ నన్ను వెలార్చితె దుష్టవిధీ!
మందాక్రాంత॥ రామారత్నంబిటులు వగవన్ ◆ రామబాణమ్మునా సా
త్రామాఙ్గజుండటురు ఘశివలెం ◆ గ్రాలసీలుండువా పెన్
ఈమాద్రిం బాపఁగను దయభూ ◆ భృద్ధరింబాసి దాగ్రా
లామాన్యం పస్రమన దగెన ◆ య్యమ్మురక్తాన్వితంబై.
మధ్యాక్కర॥ అపుడుతచ్ఛరమట్టిటీయ ◆ నైంద్రి దేహమునుండి నల్ల
విపులగోత్రమగల్చి కెంపు ◆ బీటిసేలల బాఱివచ్చు
విపులవానదియో యనంగఁ ◆ బెల్లుగాఁ బ్రవహించెఁ జెల్ల
కపులు నెల్లరు భ్రాంతిమూగఁ ◆ గండనుర్వలజాల హెచ్చి॥
వ॥ అంతఁ బుత్రుం గాంచి 185

తే॥ నాయనా! నీవికేటని ◆ నా!యనాయ
టంచు బిల్చెదుకడ ◆ సారియంచు నెంచి
మ్రొక్కరా తండ్రి యని తన ◆ పుత్రుచేతఁ
బతికి మ్రొక్కించె నప్పుడు ◆ పద్మనయన॥ 186
తే॥ వేలుపుల తేఁడు కాంచన ◆ మాలనిచ్చెఁ గాద నానాథ! లేదేల కంఠమందు
నిన్ను సాధించిర విజయుండు ◆ నేలగూల్చి యొడిచె నాదానిగూడ దా ◆ నోర్వలేక

(సుగ్రీవుఁడన్నం జాపివందులకు విచారపడుట)

శా॥ గోలాంగూలకుమారతారలు మహా ◆ ఘోరార్తిఁ నేడ్వన్ రుమా
బాలారత్నము వుండు గన్గొనికటా! ◆ భారంపు దుఃఖానకే
మూలంబైతినటంచు నెంచి సకలం ◆ బుక్కరోసి శ్రీరామభూ
పాలగ్రామణిగాంచి మ్రొక్కిపలుకీ ◆ భంగిందరాస్వోతుఁడై॥ 188
శా॥ రామా! రాజలలామ! నీప్రతినదీ ◆ ర్చంజాలితింకేల నీ
భామారత్నము రోయగాదగిన శుం ◆ భద్వీర్యులంబాపుదే
నీమాన్యం పుఁగపీంద్రరాజ్యమును సుం ◆ తేనొల్ల నేనేగెదం
బో మాయన్న కుదోడుగా దివికి నీ ◆ భూరివ్యథం బాపఁగన్॥ 189
శా॥ ఆపై వాలికుమారుడంగదుఁడు పూ ◆ జ్యంబైన రాజ్యంబు నే
లాపై నిల్చినవారితో మిగులు కార్యం ◆ బీసునెగ్గించు కొం
డీ పాపంబు హరించు నాదయిన య ◆ న్నే పోవగా రాజ్యమా
కాపాడంగల దింక నన్ను గమలా ◆ క్షా పంపు స్వర్గానకున్॥ 190
చ॥ పితృసముజంపినాడ నట ◆ బెంగొలకున్వడిగట్టినాడ నే
నతివెతబుంగినాడ మహి ◆ నారడిపాలయిపోయినాడ నా
ధృతిసడలింగినాడ క్షితి ◆ భృత్యులు నీవరి జేరికూడ నే
మతిచెడినాడ నేలపలు ◆ మాటలు నాకిదుమాజ్ఞమిత్రుఁడా! 191
క॥ మునుపటివలె నీ మలపై బనుపడ నిలచినని శేల ◆ వచ్చురు నాకున్
నినుసనగ నేలమరితంబినుముడిన న్నేర్చుచుండ ◆ నెంతయు రామా! 192
తే॥ భ్రాతతో భ్రాతృజాయతో ◆ భ్రాతృసూను
తో హితముపొందె నగ్నిలో ◆ ద్రోతుమేరు

త్వద్రమణిశిరోయ నీకు త ♦ ద్వార్తదెల్ప
నామెదేఁదోడరాఁగల ♦ రగచరులదె॥ 193

చ॥ అదియునుగాక నేమరణ ♦ మందిన నీపనికాకపోదుసూ!
విదితబలుండ వెంతయు వి ♦ వేకివి జాలవలంతివెగ్గుదే
నదియటులుండ నాకనృత ♦ మబ్బునటంచొక కొంతభీతి నా
హృదిదవిలెందినేశకుల ♦ హేమకజాకరబాలభాస్కరా! 194

చ॥ అన విని రామచంద్రుఁడు కృ ♦ పాకరుఁడౌటను మిత్రపుత్రుగ
న్గొనుచు ముహూర్తమాత్రము క ♦ నుంగవశోకజలంబునించి తా
రనురహి నూరడింపఁ జనె ♦ భ్రాతయులోనగువారు మార్గముం
దనకునమర్చివాలి నల ♦ తారను వేరుపడంగజేయగ౯ 195

(తార తన్నుఁదునుమాడ రాము వేఁడుకొనుట)

ఉ॥ ఆవనజాక్షి తార వన ♦ జాయతనేత్రుని రాముగాంచి ల
జ్జావనతాననాబ్జయయి ♦ యాతనిప్రాంచితలక్షణాదులం
భావనసేసిరాముఁడని ♦ స్వాంతమునందు నెఱింగి భక్తిలో
కావనశాలికాతని కి ♦ ట్టాడె స్వభర్తృవధార్తదుఃఖియై 196

చ॥ అమలగుణాభిరామ! సుజనావనకామ! దినేశధామ! స
ద్విమలయశోభిరామ! భవ ♦ భీకరధర్మవిరామ! జానకీ
కమలభవాస్యకామ! వర ♦ కార్ముకకాండకరాబ్జరామ! నీ
విమలశరమ్ముతోఁ దునుము ♦ వే! నను నాథునిచెంతఁ జేర్చవే! 197

ఉ॥ నీవలగోత్రమూలమున ♦ నీరజనేత్రికి నేడ్చినట్టుగా
నావగకాదు నాకమున ♦ నాకయి బెగ్గిలుచుండు గావునం
భూవర! నన్ను నీమశర ♦ ముంగొని వ్రాఁచ్చుము భార్యభర్తకుం
జీవము నాగనూకొనమొ ♦ చెప్పఁగ లేదొకో వేదశాస్త్రముల్ 198

సుగంధి॥ స్త్రీవధంబుపాతకంబు ♦ దీనిగూల్పనేల నా
కేవిధంబుచేతనైన ♦ నేయుమాశరమ్ముతో
క్ష్మావరాభిరామ! దిక్కు ♦ మాలినట్టిదాన న
న్నావరాజ్కమందు జేర్చి ♦ నన్ను బ్రోవుమాకృపన్ 199

వ॥ అని యిట్లెల్ల వితమ్ముల దన్నుదునుమాడ వేఁడుకొనుచున్న తారా
వరారోహ నాశ్వాసింపం దలంపుగలవాడయి రయంబున 200

(రాముఁడు దారనూరార్చుట)

కందద్వయగర్భిత భాస్కఁగ విలసితము

ధారుణిరమణుఁడు వల్కెను దారా!♦తత్వనిధివిఘన♦తరమతివి౯ శ్రీ
మీఱినగుణివిటులాడుటమేరా!♦మేటిక్షితిపుఁడును♦మృతిగనకున్నే
సారసభవుఁడుజగమ్ముల సారా♦సారము లెఱిగి వి♦శదముగఁ జేయున్
వారకసుఖమునుదుఃఖమువైరా♦వైరములఱియక♦బనుచునతండే

ఉ॥ కోవిద! పల్కు, దేహమున ♦ కో మఱి జీవునకో మనమ్ములో
నీవిటులేడ్చుటల్ మెయికి ♦ నేడ్చుటకూడను నిల్చియుంటచేఁ
జీవునకేడ్చుదేని విను ♦ జీవుఁడుపుట్టుచావ డేడకుం
బోవుట నిల్చుటేమెరుగ ♦ బోడుసుమీ మఱినిక్కమింతయు౯ 202

ఆ॥ వె॥ తాతగీతతుడుప ♦ దరమానయేవాని
కైనగాని జగము ♦ లందునెందు
తాతవ్రాతరీతి ♦ భూతలంబున సక
లంబుజరుగుఁగాద ♦ డంబుమీర 203

ఆ॥ వె॥ పోయినట్టివారు ♦ బురపురబొక్కంగ
తిరిగివత్తురెట్లు ♦ తెలుపుమమ్మ
ప్రేతకేడ్వఁదగవ ♦ పీనుంగుతోఁజాగ
రణమదెంతతడవు ♦ రణమహోర్వి 204

క॥ కాలమ్ముబ్రహ్మరూపము కాలమ్మఖిలమ్మునేది♦కలిగివజగతిం
గాలమ్మువలనగలుగుంగాలమ్మునబెఱుగుతఱుగుగద♦వీరసతీ! 205

ఉత్సాహ॥ వీరపత్నివైన నీకు ♦ వెక్కివెక్కియేడ్వఁగాఁ
గారణమ్ముఁబల్కుమీవు ♦ గన్న పుత్రునంగదున్
సారయావరాజ్యమందు ♦ జక్కనిల్పి నీదు క
న్నారజూచి కొమ్మునెమ్మ ♦ నమ్ము నుబ్బుజెందగ౯ 206

తె॥ ఇంద్రిసేసినపాపపు • ణ్యమ్ము వలన
మున్న పాపమ్ము భూమిపైఁ • బొందినాఁడు
మీఁదస్వఃపురమున కేఁగె • మిగులు పుణ్య
ధనము ననుభవింపఁగ నెంచి • తలిరుఁబోఁణి 207

(రాముఁడు తారాసుగ్రీవాంగదుల నూరార్చి వాలి కగ్ని 'కార్యంబు జేయించుట)

చ॥ అని మఱికొన్ని తత్త్వవిష • యమ్ములనింపుగ ముచ్చటించి బే
ర్కొనినమహార్తి వాలికొమ • కుం బ్రియసూతికిఁదమ్ముఁగుఱ్ఱకున్
విని హత శాత్రవుండు రఘు • వీరుఁడువాపి సురేశసూతికా
తని సుతుచేత ముంజరుగ • దగ్గపనుల్ జరగింపుడంచనెన్ 208

సీ॥ అవుడు సుమిత్రాజుఁ • డమ్మహేంద్రజు సంస్క
రింప నర్కజు నెచ్చ • రింపనాతఁ
డంగదుండును దాను • నాతారుఁడరిగి తె
చ్చినయట్టి చొక్కంపు • శిబికవేద
విధినింద్రజుం జేర్చి • వెలగలబట్టలు
నగలుగ్గ సేసి వా • హగణమెత్తి
మ్రోయఁదారాదులు • మొఱ్ఱోయనుచునేడ్వ
వానరీజనములా • పైని నార్వ
నొక్కవాకదరిం జేర్చి • పొక్కుదార
వానరీజనముల నెట్టి • వాలిజితిని
జేర్చి వహ్నినిబెట్టించి • వార్చితిలలు
నీళ్లువిడిపించె సుతుచేత • విడిచె దాను 209

క॥ హరిహయనందనుసిటుసంస్కరించిరఘురాము జేరె • మార్తాండజుఁడా
గఱితెలతో దారాసతి యఱిగెంగిష్కింధ జేర • నార్తింబడుచున్ 210

(హనుమంతుఁడర్కజపట్టాభిషేకమ్మునకై రాముని వేడుట)

క॥ హరిసుతుని గెల్చితీవని
హరిసుతుసచివాళిబాగడె • నాత్మప్రభువున్

హరిబలముగొలువ రాముఁడు
హరిబలముగ సురలుగొలువ • నలరినటుదగెన్ 211

సుగంధి॥ కేసరిప్రసూతుఁడంత • గేలుమోడ్చి రాఘవుం
డాసిపల్కె మైథిలీసనాథ! నీసహాయతన్
వాసవాత్మజుండు రాన • వ్రాల్చగల్గియర్కనిం
డాసినిల్చె నాజ్ఞయిమ్ము • నాగరమ్ము జేరగన్ 212

సుగంధి॥ స్వామి! నీదుపల్కుమీఁద • పట్టణమ్ము జేరి మా
స్వామి తాఁగృతాభిషేక • సంపదన్ వహింపఁగాఁ
బ్రేమఁగోరుచుండె రండు • బెల్లుగ్రాలునల్లదే
శ్రీమహేంద్రుడెంకివోల్ పు • రిం జొఱంగ నెంతయేన్ 213

వ॥ అని పల్కిన 214

[రాముఁడు సుగ్రీవపట్టాభిషేకమునకు లక్ష్మణుఁబంపుట]

పంచచామరము॥ పురంబుజేరనొల్ల దండ్రి • మున్ను సంగునాజ్ఞచేఁ
బురంబు జేరి పద్మమిత్ర • పుత్రుఁడాధిపత్యముం
గరంబుడంబుమీర మీరు • కైవసంబు సల్పగం
దిరంబుగన్వహించుగాత • నెమ్మి రాజ్యభారమున్

తరల॥ అనిరవిప్రియసూతికిట్లను • నర్కనందన! లక్ష్మణుం
బనిచెదీరలతోడ నాకెన • వాఁడొనర్చభిషేకముం
జనుము టెంకికి నైంద్రిబిడ్డకు • జక్కగా యువరాజ్యమి
మ్మనుగుదోడు గొమారుడౌగద • హర్షితంబుధుతానరన్ 216

ఉత్సాహ॥ శ్రావణంబువచ్చెనిపుడు • సాగవెట్టి కార్యముల్
నీవువానకారుబుచ్చి • నిండుగూర్మి పేర్మి సీ
తావరాంగి వెదకజాలు • దంటలంబనుపుము సు
గ్రీవుడా! సుమంగలసిసు • ఖంపుమంతవట్టునన్ 217

క॥ అనిరామచంద్రుఁడప్పుడు తనతమ్మునినిచ్చినర్క • తనయునిగిష్కిం
ధను జేరబుచ్చితన్నిక టనగమ్మునని ల్చెవిల్ వి•డంబింపఁగనున్ 218

(సుగ్రీవాదులు కిష్కింధ కేగుట)

క॥ ఈకరణి రాము సెలవుం గైకొని మంత్రులును దాను • ఖరకలసుతుఁడా
కైకేయానుజమణితో నాకొట్టిక కరిగి నిజగృ•హమునకు జనుచోన్

(పత్తనస్త్రీలు లక్ష్మణాదులం బ్రశంసించుట)

సీ॥ ఇతఁడె యేమన రాజు • నెలమి బట్టాభిషి
క్తుని జేసి మనకింపు • గూర్చువాఁడు
ఇతఁడె యేరఘువీరు • నిలకన్నె నేప్రొద్దు
గొల్చి మెప్పొందిన • గొప్పవాఁడు
ఇతఁడె యేతనయన్న • సినసూనుతోఁ బొందు
సేయఁ బ్రేరేచిన చిన్నవాఁడు
ఇతఁడె యేసుగ్రీవు • నీరాజ్యరమతోడ
గుమతోడ జేర్పనే • ర్పుఁగలవాఁడు
ఇతఁడె యేయూర్మిళాదేవి • యెమ్మెకాఁడు
ముగుదరో యీతఁడె సుమిత్ర • ముద్దులాఁడు
పడతి వీఁడె రాముత • మ్ముఁడగువాఁడు
వనిత వీఁడె బంగారు • వన్నెవాఁడు 220

వ॥ అనియిట్లు శుభలక్షణుండైన లక్ష్మణుం బ్రశంసించి. 221

సీ॥ మనలనేలెడువాఁడు • మర్యాదఁగలవాఁడు
మార్తాండజుఁడు వాఁడె మగువ జూడు
రవికాంతిగలవాఁడు • రాముబంటగువాఁడు
నాంజనేయుఁడు వీఁడె యమ్మ చూడు
నెఱిదొరంగినవాఁడు • నెరిదండ్రిబడవీఁడు
సంగదుండనువాఁడు • నతివ జూడు
టెక్కుమీఱినవారు • నుక్కుమీఱినవారు
తక్కువృక్షచరుల • దరుణి చూడు
మనుచు సౌధాంతరమ్ముల • నబలలెల్ల
తోడిచెలులకు జూపుచు • దొడరియుల్ల

ములనురంజిల్లనుత్సాహ • ములనునల్ల
నల్లమల్లెలాజల • జల్లిరహహా! 222

ఉ॥ అప్పుడు పౌరవృద్ధులుము • దాన్వితులై యెదురేగుదెంచి బె
ల్లొప్పుగ మ్రొక్కియర్కజున • కొయ్యనమన్ననగాంచి వెంటరా
నప్పురుహూతసూతిసతి • యార్తినిగుందగనూరడించియా
కప్పురగంధిదా సెలవు • గైకొని భానుసుతుండు వేడ్కన్ 223

[పత్తనంబునలంకరించుట]

క॥ ఈలీలవారలందరు లాలితగతి గృహము జేరి • లక్ష్మణునాజ్ఞన్
హేళితనూభవునకుబడి బాళిని నభిషేకమొనరు•పం దలచి వెసన్ 224

సీ॥ పట్టాభిషేకమ్ము • పత్తనంబునలంకరిం
పుడంచనియుజాటిం • పువారు
మహితగోపురసౌధ • మంటపమ్ములపైన
పుత్తడికుండల • నెత్తువారు
రంగారుబంగారు • రాచపెన్నిక్కల
చిత్రపటములగై • సేయువారు
కప్రంపుటనటుల • గైసేసిముంగిళ్లు
లలితకస్తూరిని • నలుకువారు
గేయమగురాజవీధిగై • సేయువారు
బసిడిచేలలయుల్లెడ • ల్బన్నువారు
కోర్కినభిషేకవస్తువు • ల్గూర్చువారు
కానిపెరవారలేరున • గరునలేరు 225

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

చ॥ ధిషణుఁడు వెట్టినట్టియొక • దివ్యతమంపుముహూర్తమందుమా
నుషపతిలక్ష్మణుండురుమ • నోఁచిననోములపంటకయ్యెడన్
ధిషణుఁడుమున్ను సేసగిది • దేవగణేశుగృతాభిషేకమున్
నృపరఘుడెన్నజల్పెనటు • బ్రేముడినర్కికిజల్పిరెంతయున్ 226

ఉ॥ దివ్యసువర్ణవస్త్రముల • దివ్యసుగంధరసవ్రజమ్ములన్
దివ్యసుమవ్రజమ్ములను • దివ్యశుభాక్షతకాంచనమ్ములం
దివ్యకరీంద్రచర్మముల • ద్వీపిశరీరపుఁదోళ్ల దేనియం
దివ్యకిసాలయమ్ములను • దివ్యమణీశిలనే బెలుంగుతోన్ 227

ఉత్సాహ॥ లేపనమ్ముగొంచుభూమి • లేఖపాళిదృప్తిగాఁ
దీపితమ్ములైనవస్త్ర • దివ్యభోజనమ్ములన్
లోపమింత లేదటంచులోకులెన్న జేసిత
త్తోపనలకుఁజాలమంచి • కోకలునగలిచ్చిరా 228

ఉ॥ ప్రేమను వేదఫక్కిని బ • రిస్తరణంబులమధ్యనగ్నినెం
తేముదమారనుంచిక్షితి • దేవ్రులుబల్కఁగఁబూతిమంత్రముల్
హోమమొనర్చిప్రాజ్ఞులుమ • హోన్నతస్వర్ణశిఘట్టితంబునై
హైమదుకూలవస్త్రనిచ • యావృతమానౌకమంటపమ్మునన్ 229

మ॥ రతనాల్ గద్దియదూర్పుమోముగనుమా • ర్తాండాత్మజున్నిల్పిత
చ్చతురంభోధినదీనదాంబువులమిం • చంజేసి వేహోన్గుండలన్
దతగోశృంగసువర్ణపాత్రములచే • తన్మంచి వేదోక్తులన్
జతగాపైందుఁడుగంధమాధనుడుకే • సర్యాత్మజుండాదిగన్ 230

క॥ సురపతికిసురలొనర్చిన సరణింగపిపతికిగపిని • చయమభిషేకం
బరుదారజలిపె నెం తేనిరుపమమగు లక్ష్మణోక్తి•నిర్జరులెన్నన్ 231

వ॥ ఇట్లుపట్టాభిషేకంబొనర్చినయనంతరంబ 232

క॥ అంగదునిసర్కఁజుండొక బంగరుగద్దెపయినిల్పి • పలువురుమెచ్చన్
బొంగుచుయువరాజుంగా రంగుగనుత్సవముఁజల్పె• రామాజ్ఞదమిన్

క॥ వానరులెల్లరులక్ష్మణు మానుగబూజించిరర్కి • మఱిమఱిచెప్పన్
మానయినవస్త్రభూషలమానవపతిరాముపోల్కి•మన్నన నెం తే234

సీ॥ ఒకవంకలక్ష్మణుం • డొకవంకనంగదుం
డర్హాసనమ్ముల • నమరియుండ
ఒకవంకహనుమంతుఁ • డొకవంకదారుండు
కావ్యగీష్పతులట్లు • గ్రాలుచుండ

ఒకవంకమైందుండు • నొకవంకద్వివిదుండు
బంగారుసెత్తము • ల్బట్టియుండ
ఒకవంకనీలుండు • నొకవంకజాంబవదా
దులేయెడఁదన్ను • సానియుండ
శ్రీరమాదేవివామాజ్క • సీమనుండ
భటుఁడు వెలిపట్టుగొడుగొండు • బట్టియుండ
వెలదివింజామరలుబట్టి • వీచుచుండ
జెలగెరవిజుండుబట్టాభి • షేకుడగుచు 235

క॥ రమణీయరాజ్యరమతో
రమతోఁగూడిరవిజుండు • ప్రొద్దున్నెలయున్
క్షమగలిగినన్నినాళ్లును
స మతంగపిరాజ్యమేలె • సత్యముమెరయన్ 236

క॥ అలజడిఁగలారుదుఃఖము గలారునిప్పచ్చరంబు • గలవారురుజల్
గలవారజ్ఞానమ్మును గలారునయ్యేలుబడిని • గనఁబడ రెందున్ 237

క॥ ఈకరణినెల్లరెన్నప్రభాకరతనయుండునన్ను • పట్టియుదానుం
జోకనలవానకాలపు వీకశరదృతువురాగ వేసుకమీరన్ 238

(సుగ్రీవుఁడు రామకార్యము నిర్వర్తించి వచ్చుట)

సీ॥ హనుమంతుఁడాదిగా • నాత్మబలమ్ముల
నాయాయిదిక్కుల • కమరబంచి
జానకిజాడయం • జనిపట్టిదెలిసి
దానందరకెఱిగించ • నాలకించి
వానరౌఘములచే • వారిధిగట్టించి
లలితమార్గమ్మున • లంకగాంచి
సుతబంధుహితులతో • సురవైరిరావణుఁ
దనసహాయత రాము • డనివధించిఁ
మించిరిపుసోదరుని లంక • నొరయనుంచి
భూమిజనుగూడి సాకేత • పురిగమించి

సరగనభిషిక్తుఁడై రామ • చంద్రుఁడంచి
ననుపురముఁజేరె నర్కిసం • తసముగాంచి 239

తే॥ శ్రీరుమాజాని పర్వత • శ్రేష్ఠభూమి
సురలుగొల్వంగ లోకమ్ము • లోకనేలె
శ్రీరుమాజాని పర్వత • శ్రేష్ఠభూమి
హరులుగొల్వంగ కపిరాజ్య • మమరనేలె 240

క॥ ఎందాక సూర్యచంద్రులు నెందాకందారకాళి నెసగుం • ధరపై
నందాకనలరుసీకృతి బృందారకవినుతు రాము • కృపచేతనిలన్ 241

[ఫలశ్రుతి]

క॥ ఈకృతిఁజదివిన వ్రాసిన నీకథలయుగజనులకఘము • లెల్లనడఁగిసీ
తాన కళ్యాణసతీపతిరాకృపసంపదలు బల్ రి • యమ్ముగనబ్బున్ 242

తే॥ కాలగుణ వసువిధుసంజ్ఞ • శాలివాహ
నశకమబ్జేందువిష్ణు ని శా • నాథసంజ్ఞ
సాహసాశకమేగ నీకృతి • నొప్పుగుల్క
శ్రీరఘూద్వహుకృపచేర • చించినాఁడ 243
అబ్బరాఢ్హనుమంతరావనెసువాడ

ఆశ్వాసాంతము

తోటకము॥ తతకమ్రముకులాంబుజ • ధామసఖ!
సుతపుణ్యచరిత్ర! మ • నోజ్ఞసుఖ!
క్రతుభుగ్గవిదాన! య • గర్వమతీ!
అతులోజ్వలకీర్తి! జ • తాజసతీ! 244

పుష్పమాలికాబంధము.

చ॥ ఖరకరసార తేజ! కపి • కల్పక! ముత్యమకామ! కామసుం
దర! ధరధీర! మేరుధర • ధర్మధరాంఘ్రిజ తేజపంజరాం
తరచరసారభృంగ! ధర • ధర్మధరాధర హార హీర గో
వర! దరవారకీర్తిపర • పక్షు! పకీరయ! గేయదాయకా! 245

మంగళమహాశ్రీవృత్తము

శ్రీమహితకమ్మకుల • క్షీరమకరాకరవి • శేషపరిపూర్ణతరచంద్రా!
రామపదపద్మవిచ • రన్మధుదవర్య! ధన • రాజనిభధర్మగుణసాంద్రా!
కోమలహాసత్సుముఖ! కోటయసమాఖ్యసుత! కోవిద! సుభోగదివిజేంద్రా
క్షేమకరరాజమ "పకీరయ" సుధీవినుత • కీర్తిదిజతాదిమఫణీంద్రా! 246

నిరోష్ఠ్యకందము

ధరణీతనయానాయకచరణసదారాధనాతి • సక్తహృదయ!
శ్రీకర! కోటయాగ్రనందన! సరసాగ్రణి! యెల్లగర్గ • సంతతితిలకా! 247

సంపూర్ణము.

శ్రీ

బుధజనులారా! చదువరులారా!!

శుద్ధపత్రిక

ఈ సుగ్రీవపట్టాభిషేకమున శుద్ధపత్రము విశేషముగఁబడకుండ ముద్రింపింతమని నేనెంతగాఁ బ్రయత్నించినను గొన్ని కారణములవలన నాకోరిక కొనసాగమికి విచారపడుచుఁ బ్రస్తుతమున నాకు సాధ్యమగు నంతవరకు దిద్ది యీశుద్ధపత్ర మిందుఁ జేర్చినాఁడ. ప్రాజ్ఞులైనవారు నా తప్పులు క్షమించి యొప్పులు గ్రహించి నన్ను మన్నించినఁ బునర్ముద్రణమునఁ గొఱవడినవానిం దిద్దికొనెద.

ఇట్లు బుధవిధేయుఁడు,
కృతికర్త.

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	1	1	ద్రాక్ష	దాక్ష
4	వచనము	1	యంత	యెంత
		7	యిష్టమె	యిష్టమై
		10	వ్రాశి	వ్రాసి
		16	వ్రాశి	వ్రాసి
5		8	యచ్చట	యచ్చటచ్చట
6	2	3	తరులసు	తరులను
7	9		వర్ననముము	వర్ణనము
		11	దొనరు	దొవరు
9	15	2	జిగాజిగ	జగాజిగి
	16	4	దిజ్ని	దిజ్ని
	18		యీ్రాత్ర	యాత్ర

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		1	ప్రథాసు	ప్రథాను
		2	మూావు	మూాపు
		3	దాశ్చి	దాల్చి
10	21	1	ఆకారమున	ఆకారముల
11	వచనము	2	అసివించు	అనిపించు
		10	చిలత	చిలుక
13	1	1	కసక్	కనక్
	2	7	అంరీభష	అంబరీష
	వచనము	2	కృతికర్గ	కృతిభర్త
		6	తొందర	తొందరల
		11	అల్లెడ	అల్లెద
		13	వేర్పర్పఁడుచూాడ	విమర్శన లేర్పడుచుండ
14		1	పాత్రము	పాత్రము
		2	సెఱుఁగు	నెఱుఁగు
		5	సీనే	నేనే
		10	నెత్తి	నెత్తి
		16	సెల్ల	నెల్ల
		17	సెల్ల	నెల్ల
		18	సెల్ల	నెల్ల
		22	దోనెపోడి	1-1-1912 దోనెపూడి

ప్రథమాశ్వాసము.

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	1		శంకరుండు	శంకరుఁడు
2		3	దాన	దాస
	4	2	వ్రాక	వాఁక

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
5	19	2	మోములుఁ	మోములుం
		6	దబ్జ	దబ్బ
		8	నహి	నలి
6	22	2	జిందు	జందు
	29	2	గనులకు	గవృలకు
		3	ఫీరుగ	దీరుగ
2	56	1	పిల	పిలి
	58	6	మేత	యేత
13	61	1	బంత	బనంత
	63	3	నీక్షీణ	నక్షీణ
16	77	5	లక్ష్మ్రే	లక్ష్మ్ర
17	78	11	మన	ము
	81	1	క్రీ	కీర్తి
18	84	8	బొట్ల	బొల్లు
	86	1	నెవ్యా	నెవ్వా
19	90	1	సాంబయాహా	సాంబుజాతా
		3	కరుణజమా	కరుణమా
	93	3	చున్నా	చునా
23	114	10	మిాట	మేటి
24	118	2	గుబృద్యా	గుభృద్వ్యావళి
26	127	10	పుష్ప	పుష్ట
		12	డమి	దమి
		22	కరయ	కరము
27	134	2	చెప్ప	చొప్ప
		1	గొడవె	గొదలె
29	144	2	వికాశ	వికాస

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
30	147	2	ముయించెన్	ముదయించెన్
	151	1	మర్ధి	మత్రి
32	166	4	త్రోడన్	త్రోన్
	171	1	మొదల	మొదలు
34	181	4	న్వితలై	న్వితములై
35	184	2	చూపు	రూపు
37	199	4	గుంట	పుట
38	205	2	త్రోను	నుత్రో
			దాహా	వాహా
	206	4	హింకకాచలట	హింకటకాచల
			ద్వితీయాశ్వాసము.	
41	10	1	వేళ్లా	తేళ్లా
43	19	3	బటికా	బటిరా
	20	2	సుషేణునిన్	సుషేణుఁడున్
	21	3	వెలిగాఁదా	వెలిగానా
44	25	1	సుషేణుఁడు	సుషేణుఁడ
	26	1	నట్ల	నల్లు
45	29	2	జిగాజిగ	జగాజిగి
	32	1	జుట్టు	జిట్టు
	34	1	రాయిగ	రాఁగయి
46	37	1	కుమారు	కుమార
47	47	7	దాల్చ	దాల్చి
48	51	6	నాతి	నాలి
49	54	3	దురివో	దురిలో
		4	నుర్వీరుట్సు	నుర్వీరుట్చ
	56	8	జుట్టు	జుక్క

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		12	వారి	వాలి
50	57	4	జాలు జూలు	జూలు
		10	తోఁజేడు	తోఁటేడు
	59	3	దర	వర
		10	లేపి	వేపి
51	64	4	మ్రైత్రాలిచేఁ	మైతాలిచేఁ
	65	1	కొఁదిఁ	కోరిఁ
52	73	6	డేరెఁ	డేలె
		11	గుబ్బల	గుబ్బలి
53	77	2	ష్వ్యోషుధిఁ	స్వ్యోషుధిఁ
	79	2	వేడ	లేడ
		5	వేడ	లేడ
		6	డేడ	లేద
		8	వేడ	లేడ
55	86	4	నెరకు	దొరకు
56	93	1	బూవ్రటు	బూవు టె
	96	3	గారఁవులుఁ	గారఁవుఁగిలుఁ
58	103	4	విడిన	నిడిన
59	105	2	బెట్టు	రెట్టు
		15	నేల	యేల
			తేవలెనేల	తెవలయు యేల
61	114	3	నంచు	నంచ
64	120	1	ఓలని	ఓలిని
			త్రోబక	త్రోదక
64	132	2	వెల్గు	లెల్గు
66	141	5	మాల	మొల

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		12	దాని	వాని
68	150	1	వల	నల
69	153	4	పోత	పోఁక
72	172	8	నెమ్మ్నని	నెమ్మ్నని
74	182	1	ముత్తైపుం	ముత్తైముం
	183	2	విటు	నిటు
	188	1	కేగ్గి	కెగ్గ
	189	2	విను	నిను
76	198	2	చేయుడు	చేయుదు
	199	3	నాడు	నాదు
77	202	2	నెల్లం	నెల్లరి
		4	మేపె	మేసె
	203	4	వివ్వాల	నివ్వాల
	206	2	చెరి	చెలి
78	210	4	కుశలంబడిగి	కుశలంబడిగి పూజించి గో. భూ. హిరణ్య మధుపర్కాదికంబు లొసంగి (మ్రొక్కి నిల్చిన, ఋతువిరజాదులందీవించికూర్చుండ నియమించి సభాభవనంబుఁ దిలకించి వారలిట్లనిరి.
79	215	2	లెప్ప	లెస్స
81	222	3	సందు	సంద్రు

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
	229	3	దేటి	జేటి
83	238	4	యొద	యెడ
	239	1	నే	నీ
84	246	1	వెషా	వేషా
	గద్య	3	కాబ్బ	కాబ్బ
			తృతీయాశ్వాసము	
85	7	1	లంపడ	లంపన
		2	వేగముననన	సంయుతగతి
87	18	1	నెమ్మోలు	నెమ్మోయి
88	23	7	నాల	వాల
	24	1	పెక్కు	పొక్కు
	28	1	నట్టాడి	నట్టిడి
90	31	1	చెవి	చెలి
		4	జేయు	జేయ
	35	1	వందురుచంద్రు	వందురుచింద్రు
	37	1	జూచి	జాచి
		2	జూచి	జాచి
91	37	3	దాన్నే	దివిన్నే
	38	3	దిన్నగ	దిన్నగను
	40	3	గెబ	గేలు
		4	కనిడి	కనిరి
	42	2	సార్వదర	స్వోదర
92	43	2	వారి	వాడి
	44	3	డెక్కొని	డెక్కునసేను
	46	3	వీటు	దీటు
			మవ్వ	దువ్వ

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
93	48	3	మూర్తి	నామూర్తి
	49	3	సీదు	సీరు
94	54	2	పృథా	పృదా
95	61	2	గుము	గురుండు
	64	4	వప్ప	తప్ప
	65	1	నించి	డించి
	70	4	దీవనల	దీవనలల
96	74	6	నిష్ట	శిష్ట
97	80	2	గనిదే	గనిరా
99	89	4	కటక	కటకలలిత
		6	హిరుణి	హారణ
	90	8	విండి	దిండి
		9	కటుప	కలుష
100	192		ముక్తి	ముక్త
			నతాజో	నతాజా
		2	నతాజ్యే	నతాజా
			సవా	సదా
			ఛత్ర	నాగ
101		3	ప్రపంచ	అపంచ
101	100	2	కొరా	రారా
	101	1	ధీ	ధీశా
		8	రాజూ	రాతా
102	102	1	బాలె	బాపె
		4	తను	తమ
	105	2	వాలి	శూలి
			బొక్కి	జొక్కి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
102	108	1	వచ్చి	వచ్చె
	109	1	డంతహి	డంతర్హ్వా
103	115	3	మె	మే
		4	కాడెంకడి	కానినిసీ
	116	2	లేదు	లేడు
	117	2	పుంభజ	పుంజభ
		4	ప్రదివి	ప్రవి
105	123	2	సే	వి
	125	4	వేచె	లేచె
107	141	2	సుకు	సుతు
	143	1	విభం	విభా
110	166	1	దుండ	దుంత
	169	2	గూర్చి	గూర్చి
	170	2	వెట్టిచెవు	వెట్టచెవు
	171	1	నాధా	నాద
			చతుర్థాశ్వాసము	
112	2	1	తెలుగు	తెలుగు
			జింద్ర	జాద్ర
	5	2	గాంజరి	గాంజరీ
		4	నరూధి	వరూధి
114	17	1	కయ్యె	నయ్యె
	19	1	వుంc	పుc
		2	పతు	పతు
	20	4	కసుతె	కనువె
	21	1	డిగుట	దిగులు
115	29	1	గ్రకిk	గ్రుకిk

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
115	29	4	ర్వహా	్వహా
	30	2	నసం	వసం
	31	3	జృంభితీ	జృంభిత
116	37	4	మ్మె	మై
	45	3	వారి	వాలి
118	53	4	శోభిల్ల	శోభిల్లు
	54	1	డేరే	డేలే
119	59	5	నుడింప	నటింప
120	64	1	చినబా	చినరాజ
		2	చే	చి
	65	4	సల్వ	పల్వి
	67	12	శిప్రసివిల్ విఱచిచెలగ	శిప్రవిల్ విఱిచిచెలంగ
122	85	7	సద్య	సవ్య
124	96	3	పాన్య	ప్రావృ
127	120	4	అర్కజంచు	అర్కజుండ
			గాంచిరె	గాంచరే
129	132	4	గడప	గరవు
133	159	1	గూడ	గూసె
	161	1	సీహీన	సహీన
	163	1	దనువపు	దనువు
134	165	2	నుల	మేలు
		4	కేవి.	కేది
	166	పైన	దశరఘులు	దాశరఘులు
	172	1	వె	వే
137	190	2	పరకు	నరకు
138	192	1	సొన్నార	సొన్నారి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
138	192	7	దూల	దూర
139	204	1	యగములలోకే	యగములనెంతే
		2	చోగాశికశిష్యయీావె	భూకన్యాధీశనీవె
140	09	2	గలట్టిరుపేటు	గలట్టిపేరుటు
	గద్య	1	సిరోష్ఠ్య	నిరోష్ఠ్య
		2	కాబ్జ	కాబ్బ
			పంచమాశ్వాసము	
141	1	1	తలజ	తల్లజ
			గడిపి	గడపి
	3	3	జివి	జిలి
	5	1		వ. అంత
142	9	4	గనుచవలర్	గనుచుంజనెర్
	0	1		వ. ఇట్లు చనిచని
143	16	3	డప్పువి	డప్పవి
	17	2	మందు	మంచు
	20	2	రాల్చిరహి	దాలిచియు
144	21	1	మహా	మహీ
	23	1	గొంజరి	గొంజరి
147	43	3	జోట	జోటి
	44	2	పేరా	వేరా
150	60	2	సేబంకు	సేడింపు
	66	1	యిట్లు	యిట్టు
152	72	4	రత	గత
		8	జ బిర	జ బర
	74	2	కోరి	రోరి
	75	4	లతంచిలె	లతంబలె

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
153	80	2	లనుత	లత
154	89	2	యింతేదొరం	యింతేనిందొరం
	90	2	తనుధ్య	తనుస్థ
155	95	4	మాయంగనయోః	మాయఁగనయ్యోః
156	101	1	లిహింహి	లిహింహీ
157	107	12	భంగి	భంగ
	110	2	దునుమాదు	దునుమాడు
159	125	2	కూదుప	కూరుప
161	138	3	సం	సు
162	145	2	మ్ముక్షి	మ్మక్షి
		3	ల్చిమహి	ల్చిమ్మహి
	146	2	వసుల	వసుల
163	152	4	మహి	మహా
167	179	3	సఖు	నఖ
	180	2	నంత	నంత
	181	4	ఆతిదా	ఆతివా
171	209	1	అప్పుడు	అప్రుడు
		12	సుతు చెతవి	సుతునిచేస్వి
172	212	3	డురాన	దురాన
173	219	1	ఖరకల	ఖరకర
174	223	4	గంధిదా	గంధిడా
	224	2	బడి	గడు
178	246	2	మధుద	మధుప
		3	సమాఖ్య	సమాఖ్య
		4	దిజితా	విజితా

END OF
TITLE